ФОНД АКТИВНИ ГРАЖДАНИ БЪЛГАРИЯ ПО ФМ НА ЕИП 2014-2021 г.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“, в партньорство с Българския хелзинкски комитет, изпълнява тригодишен проект „Международните правозащитни стандарти на фокус“ с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН-КАТАЛОГ

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

септември 2010 г. – септември 2012 г.

януари 2014 г. – юни 2015 г.

октомври 2019 г. – март 2021 г.

Изданието съдържа каталог на публикуваните в Бюлетин **„Съдебна практика по правата на човека“** подбрани решения, постановени от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“), както и решения на Съда на Европейския съюз („СЕС“) и Общия съд на Европейския съюз по дела, касаещи защитата на правата на човека. Каталогът съдържа кратка анотация на основния предмет на решението, като по-подробно резюме може да бъде намерено в съответния брой на **бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“**, издаван от фондация „Български адвокати за правата на човека”.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБИТЕ ПРЕД СЪДА 3

2. ПРАВО НА ЖИВОТ 15

3. ЗАБРАНА ЗА ИЗТЕЗАНИЕ И НЕЧОВЕШКО И УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ 29

4. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ 56

5. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС 77

6. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ, НА ДОМА И КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА 123

7. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕСТТА И РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ 158

8. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ 181

9. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ 200

10. СВОБОДА НА ПРИДВИЖВАНЕ 216

11. ДРУГИ ПРАВА 219

1. ДОПУСТИМОСТ НА ЖАЛБИТЕ ПРЕД СЪДА

1. Несъществено засягане на правата на жалбоподателите (липса на значителна вреда)

Съдът прилага новия критерий за допустимост на жалбите – "несъществено засягане" – и обявява за недопустима жалба по оплакване, че процесът по налагането на глоба от 150 евро заради нарушение на правилата за движение по пътищата и отнемането на една точка от талона е бил несправедлив. Бюлетин № 3
Rinck v. France (no. 18774/09) – Решение по допустимостта

ЕСПЧ прилага новия критерий за допустимост по чл. 35, § 3(b) от Конвенцията по две дела срещу Чехия, касаещи оплаквания за несправедлив процес. Бюлетин № 6
Holub v. the Czech Republic (no. 24880/05) и *Bratři Zátkové, a.s. v. the Czech Republic (no. 20862/06)* - *Решения по допустимостта*

Съдът за първи път се позовава във връзка с наказателно дело на новия критерий за допустимост „претърпяна значителна вреда", като отхвърля оплакването за продължителен наказателен процес въз основа на този критерий. Бюлетин № 18
Gagliano Giorgi v. Italy (no. 23563/07)

Съдът отхвърля възражението, че жалбоподателят – постоянно пребиваващ и работещ в Германия – не е претърпял значителна вреда по смисъла на чл. 35, § 3, б. „б" от Конвенцията вследствие на наложената му забрана за напускане на Турция, за да се осигури присъствието му по време на наказателния процес, воден срещу него там. Отражението на забраната върху личния живот на жалбоподателя не може да бъде подценено, като се има предвид, че тя е била пречка да се върне в страната, в която живее постоянно, а не може да се изключи тя да има и имуществени последици. Бюлетин № 44
Parmak and Bakır v. Turkey (nos. 22429/07 и 25195/07)

Член 35, § 3 (b) от Конвенцията предвижда три критерия за допустимост на жалбата: първо, дали жалбоподателят е претърпял „значителна вреда"; второ, дали зачитането на правата на човека налага Съдът да разгледа жалбата; и трето, дали делото е било надлежно разгледано от национален съд. Първият критерий се прилага в случаите, когато степента на сериозност на нарушението не налага проверка от международен съд. Тази преценка е субективна и зависи от всички факти и обстоятелства по случая, финансовия ефект и значението на спорния въпрос за жалбоподателя. Вторият критерий задължава Съда да продължи с разглеждането на жалбата, дори в случай на отсъствие на значителна вреда, ако зачитането на правата на човека изисква това. Такъв би бил случаят, когато например жалбата повдига въпроси от общ характер, които засягат и други лица в същото положение като жалбоподателите. Бюлетин № 46
Strezovski and Others v. North Macedonia (nos. 14460/16 and 7 others)

По възражението на правителството за недопустимост на жалбата, тъй като глобата, не е била наказателна по своя характер, размерът ѝ е бил съвсем скромен и няма данни да е довела до сериозни неблагоприятни последици за жалбоподателя Съдът посочва, че практическите и по-специално паричните последици за жалбоподателя не могат да бъдат единственият критерий за преценка дали той е претърпял „значителна вреда“. Той е бил признат за виновен и глобен за деяние, което според него е представлявало надлежно упражняване на правото му на свобода на изразяване по въпрос от обществен интерес. Така делото се е отнасяло до принципен за него въпрос. Всъщност жалбата му поражда въпроси от общо значение. Освен това изглежда, че делото му е получило широко медийно отразяване и е предизвикало обществен дебат в България. Бюлетин № 59
Handzhiyski v. Bulgaria (no. 10783/14)

---

2. Компетентност на Съда ratione temporis

Отдалечеността на убийствата през 1940 г. в Катин от момента на ратифицирането на Конвенцията от Русия – а именно 58 години – и липсата на процесуално-следствени действия след приемането на Конвенцията от Русия прави невъзможно да се направи връзка между онова далечно минало и настоящия след-ратификационен период; липсват и нови обстоятелства, които да са били разкрити след ратификацията, които да изискват ново разследване от руските власти. Поради това Съдът няма компетентност *ratione temporis* да разгледа оплакванията на жалбоподателите по чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 19
Janowiec and others v. Russia (nos. 55508/07, 29520/09)

Задължението за ефективно разследване е отделно и автономно. При определени условия то се поражда и в случаите на смърт, настъпила преди Конвенцията да влезе в сила за съответната държава. Бюлетин № 31
Petrovic v. Serbia (no. 40485/08)

---

3. Компетентност на Съда ratione personae

Съдът обявява жалба с оплаквания за нарушение на чл. 3 на Конвенцията за недопустима *ratione personae* поради строго индивидуалния характер на това право и автономното понятие за ‘жертва на нарушение’. Бюлетин № 21
Kaburov v. Bulgaria (no. 9035/06) - *Решение по допустимост*

По изключение е допустимо неправителствена организация да действа пред Съда от името на починало преди подаването на жалбата лице с тежки психически увреждания, за което се твърди, че е жертва на нарушение на чл. 2 и което няма близки роднини, нито властите са му назначили настойник. Въпреки че не е била упълномощена, организацията има качеството на негов представител *de facto*. Бюлетин № 30
Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania (no. 47848/08) – *Решение на Голямото отделение*

За да има качеството на „жертва“ на твърдяното нарушение на чл. 9 от Конвенцията, не е необходимо жалбоподателката да докаже, че е практикуваща мюсюлманка или че религията ѝ я задължава да покрива лицето си. Достатъчно е, че го твърди, тъй като покриването на лицето е начин на „практикуване“ на религията по смисъла на чл. 9, § 1.

Без правно значение е фактът, че мюсюлманките, които го правят, са малцинство. Бюлетин № 30

S.A.S. v. France (no. 43835/11) - *Решение на Голямото отделение*

Оплакванията по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията на родините на жена, починала от хипотермия и изтощение, след като избягала от дом за възрастни с психични разстройства, са недопустими *ratione personae*, тъй като жалбата е подадена след смъртта на пряката жертва на твърдяното неглижиране и малтретиране. Бюлетин № 31
Lazarovi v. Bulgaria (no. 26874/08) - *Решение по допустимост*

Жалбоподателките – майка и дъщеря, не са доказали, че са „жертви“ по смисъла на Конвенцията в резултат на повтарящите се откази на МВР да издаде паспорт на детето без наличието на съгласие от баща му, тъй като дори да беше издаден паспорт, той не би бил достатъчен за напускане на страната, при липсата на съдебно решение, заместващо съгласието. Бюлетин № 36
Lolova and Popova v. Bulgaria (no.68053/10) - *Решение по допустимост*

За разлика от случая по делото *CLR on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*, починалият в затвора г-н Гарсеа е бил способен да извършва правни действия и е имал контакт с асоциацията жалбоподател, но на организацията трябва да бъде признато правото да действа като негов представител *de facto* в производството, тъй като той е бил под контрола на държавата, страдал е от психично заболяване, не е имал роднини и са налице сериозни твърдения за нарушения на права, гарантирани от чл. 2, чл. 3 и чл. 13. Бюлетин № 38
Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf on Ionel Garcea v. Romania (no. 2959/11)

Дори и да се оплаква от името на индивидуалните си членове, чиято телесна неприкосновеност е била засегната от контрадемонстранти по време на организирано от нея мирно шествие, неправителствената организация не може да твърди, че е жертва на действия или бездействия, накърнили правата и свободите на членовете ѝ, които са пълнолетни дееспособни лица и могат да подадат жалба от свое име. Бюлетин № 40
Identoba and Others v. Georgia (no. 73235/12)

Близките роднини на човек, за чиято смърт се твърди, че ангажира отговорността на държавата, могат да претендират на собствено основание, че са жертви на нарушение на чл. 2. В случая родственикът на жалбоподателите е жив, но няма съмнение, че ще умре, ако изкуственото му хранене и хидратиране бъде прекратено. Следователно, въпреки че става въпрос за потенциално или бъдещо нарушение, в качеството си на негови близки роднини жалбоподателите имат право да се позовават на чл. 2. Бюлетин № 41
Lambert and others v. France (no. 46043/14) *Решение на Голямото отделение*

Предвиденото в чл. 5, § 5 от Конвенцията обезщетение е предимно парично, но това не изключва възможността за друг начин на обезщетяване. Намаляването на срока на наказанието лишаване от свобода с 8 дни е адекватно обезщетение за 16 дни задържане под стража в непригодено за целта място. След като националните съдилища са признали нарушението и са присъдили обезщетение за него по начин, сравним с предоставянето

на справедливото обезщетение, предвидено в чл. 41 от Конвенцията, жалбоподателят не може да твърди, че е жертва на нарушение на чл. 5, § 5 от Конвенцията. Бюлетин № 43
Porchet c. La Suisse (no. 36391/16) Решение по допустимостта

Съдът приема, че са налице „изключителни обстоятелства“, поради които признава на сдруженията жалбоподатели право да действат като представители de facto на дете, починало преди подаването на жалбите вследствие на малтретиране от страна на родителите му. Отчита уязвимостта на пряката жертва, която я е поставяла в невъзможност да подаде оплакване приживе, важността на оплакванията, липсата на наследници или законни представители, способни да сезират Съда, и участието на сдруженията във вътрешните производства по повод смъртта на детето, по които са имали призната от закона процесуална легитимация. Бюлетин № 49
Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage c. France (nos 15343/15, 16806/15)

При дела, заведени от акционери срещу актове, засягащи компаниите, в които имат акции или дялове те могат да се считат за жертви на нарушение на Конвенцията само когато компанията и нейните акционери са толкова тясно свързани, че би било изкуствено да се прави разлика между тях или когато това се налага поради изключителни обстоятелства, препятстващи компаниите да подадат жалби до Съда от свое име
При изменение на законодателството, с което се въвежда сериозен централизиран контрол върху банките от страна на властите и се ограничава тяхната оперативна самостоятелност акционерите нямат статут на жертва по смисъла на чл. 34 от Конвенцията. Бюлетин № 50
Albert and Others v. Hungary (no 5294/14) - Решение на Голямото отделение

Признаването на нарушение на чл. 5, § 4 от Конвенцията от страна на властите, без присъждане на обезщетение за неимуществени вреди, не лишава жалбоподателя от статуса на жертва на нарушение на Конвенцията. Бюлетин № 57
Hasselbaink v. Netherlands (no. 73329/16)

Да се изисква от жалбоподателите да предявят искове за обезщетение преди да бъде прекратено твърдяното продължавано нарушение спрямо тях, би представлявало изключително голяма процедурна тежест. Такова изискване не отчита уязвимостта на лицата с приложена принудителна медицинска мярка, която се изпълнява в затвор и тяхното психическо състояние. За лица, които все още се намират в условия, нарушаващи чл. 3 и чл. 5, § 1 от Конвенцията, единственото подходящо правно средство е ефективен превантивен иск, който да преустанови продължаването на нарушенията. При липсата на такова средство за защита жалбоподателите запазват статута си на жертва, тъй като съдилищата са приложили давностен срок при присъждането на обезщетения за нарушенията на правата им. Бюлетин № 59
Venken et autres c.Belgique (no 46130/14)

4. Компетентност на Съда ratione loci

Имигрант, който е напуснал страната доброволно, вече не е под юрисдикцията на държавата по смисъла на чл. 1 от Конвенцията и следователно не може да твърди, че като

не е бил допуснат да се върне на нейна територия, властите са нарушили правата, гарантирани му от Конвенцията. Бюлетин № 24
Abdul Wahab Khan v. the United Kingdom (no. 11987/11) - *Решение по допустимост*

По време на военната операция в Ирак през март и април 2003 г. Обединеното кралство е упражнявало юрисдикция по смисъла на чл. 1 от Конвенцията над лице, арестувано от британски военнослужещи и задържано в лагера Бука, където ответната държава е осъществявала властта и контрола върху всички аспекти на задържането, относими към оплакването по чл. 5. Бюлетин № 32
Hassan v. The United Kingdom (no. 29750/09) - *Решение на Голямото отделение*

Смъртта на иракски гражданин вследствие на огнестрелните рани, получени при преминаването през командван от холандски военнослужещ контролно-пропускателен пункт в район на Ирак, контролиран от стабилизационните сили, попада в юрисдикцията на Холандия по смисъла на чл. 1 от Конвенцията. Бюлетин № 34
Jaloud v. the Netherlands (no. 47708/08) - *Решение на Голямото отделение*

Процедурите за гранична проверка, разрешение или отнемане на пребиваване и разглеждане на молбите за международна закрила са били извършени от полските власти на тяхна територия, в съответствие с националното и европейско законодателство. Поради това, обстоятелствата, свързани с твърдените нарушения попадат под юрисдикцията на Полша по смисъла на чл. 1 от Конвенцията и обстоятелството, че пребиваването на жалбоподателите на полска територия е било за кратък период от време е неотносимо. Обжалването на решенията за връщане не предоставя суспензивен ефект върху изпълнението на мерките и следователно не представлява ефективно правно средство по смисъла на Конвенцията. Бюлетин № 50
M.K. and Others v. Poland (nos. 40503/17, 42902/17 and 43643/17)

Руската федерация не е упражнявала „ефективен контрол“ в района на Южна Осетия и Абхазия по време на военните действия между Грузия и Русия през август 2008 г., поради което извършеното през този период не попада в нейната юрисдикция. След прекратяване на военните действия обаче, събитията на тази територия са в юрисдикцията на руската държава, тъй като тя упражнява „ефективен контрол“ над територията и сепаратистките власти. Съдът констатира „административни практики“ в нарушение на разпоредби от Конвенцията, поради неизпълнение на позитивните задължения от страна на ответната държава да защити живота, човешкото достойнство, свободата, дома, собствеността и свободата на придвижване на лица под нейна юрисдикция. Бюлетин № 56
Georgia v. Russia (II) [GC] - 38263/08 [GC]

5. Компетентност на Съда ratione materiae

Съдът отхвърля възражението на правителството, че чл. 6, § 1 не е приложим в случая на жалбоподателката, която е била предсрочно отстранена от длъжност главен прокурор след постановено решение на Конституционния съд. Бюлетин № 48
Kövesi v. Romania (no. 3594/19)

Съдът обявява за недопустимо като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията оплакването на дружеството жалбоподател, че е било лишено от достъп до

съд вследствие на отказа на съдилищата да разгледат неговите жалби срещу наказателни постановления, с които са му били наложени имуществени санкции до 5 000 лв. в качеството му на лице, упражняващо строителен надзор. Съдилищата са се позовали на необжалваемостта им съгласно тогава действащата ал. 4 на чл. 239 от ЗУТ и са отхвърлили доводите му, основани на чл. 6 от Конвенцията. Съдът намира, че чл. 6 не е приложим нито в наказателния, нито в гражданския си аспект. Бюлетин № 51
Em Inzhenering EOOD v. Bulgaria (no. 66319/11) - *Решение по допустимостта*

---

6. Злоупотреба с правото на жалба

Поведението на адвокатите на жалбоподателя, които не са изпълнили надлежно задълженията си да информират Съда за всяко ново важно развитие по делото, представлява злоупотреба с правото на жалба по силата на чл. 35, § 3 (а) от Конвенцията. Бюлетин № 19
Bekauri v. Georgia (no. 14102/02)

Жалба, подадена от името на починало лице, като по делото е представено подписано „от него“ пълномощно с дата след смъртта му, е недопустима поради злоупотреба с правото на жалба. Бюлетин № 40
Gogitidze and others v. Georgia (no. 36862/05)

Жалбоподателката, действаща и от името на двете си деца, е разгласила предложените от Съда условия на евентуално приятелско споразумение по делото пред различни държавни органи и пред националните съдилища, с което е нарушила конфиденциалността на процедурата за приятелско споразумение. Като взема предвид, че тези действия на жалбоподателката (а по едно от вътрешните дела на представителите ѝ) са били нееднократни и очевидно умишлени, както и че тя е била изрично уведомена за конфиденциалния характер на преговорите за приятелско споразумение, Съдът приема, че е налице злоупотреба с правото на жалба. Поради това жалбата следва да бъде обявена за недопустима на основание чл. 35, § 3, б. „а“ от Конвенцията. Бюлетин № 51
Y and Others v. Bulgaria

Жалбата до ЕСПЧ, подадена след смъртта на пряката жертва е допустима с оглед повдигнатия въпрос от обществен интерес, касаещ зачитането на правата на човека, който е свързан с правната система и съдебната практика на държавата ответник. Съпругата на пряката жертва е доказала и морален интерес от реабилитиране на името на съпруга си, осъден за трафик на наркотици. Бюлетин № 52
Akbay and others v. Germany (nos. 40495/15, 40913/15 и 37273/15)

7. Срок за подаване на жалбата пред Съда, изчерпване на вътрешноправни средства за защита

Съдът обявява за недопустима жалба с оплаквания за нарушение на правото на личен живот поради неспазване на шестмесечния срок за подаване на жалба по правилата на чл. 35 на Конвенцията. Бюлетин № 21./ Бюлетин № 22
Aramov v. Bulgaria (no. 28649/03) - *Решение по допустимост*

Шестмесечният срок за подаване на жалба до Съда започва да тече в деня, следващ този, в който на жалбоподателя е било връчено окончателното съдебно решение и изтича в полунощ на последния ден на шестия месец, без значение дали този ден е почивен ден или официален празник. Бюлетин № 21
Sabri Güneş v. Turkey (no. 27396/06) - Решение на Голямото отделение

Съдът е отхвърлил предварителното възражение на правителството по чл. 35, § 1 от Конвенцията относно условията за допустимост на жалбата, че тя е подадена девет години след изчезването на сродника на жалбоподателите. Бюлетин № 22
Er and Others v. Turkey (no. 23016/04)

Изискването за изчерпване на вътрешноправните средства за защита по принцип не се прилага в междудържавни дела, когато правителството жалбоподател се оплаква от дадена практика като такава, с цел да предотврати продължаването или подновяването ѝ. Бюлетин № 30
Georgia v. Russia (I) (no. 13255/07) - Решение на Голямото отделение

Уредената от законодателството съвкупност от правни средства за защита е била ефективна, но при конкретните обстоятелства жалбоподателите не могат да бъдат винени, че са избрали производство, което дава възможност да получат пълна обезвреда, вместо да водят две дела – първо за имуществените вреди, а едва след това и за неимуществените. Бюлетин № 31
Brincat and others v. Malta (nos. 60908/11 и др.)

Оплакването по чл. 2 от Конвенцията на родините на жена, починала от хипотермия и изтощение, след като избягала от дом за възрастни с психични разстройства, е недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. При причиняване на смърт по непредпазливост е достатъчно жертвите да имат гражданскоправно средство за защита. Бюлетин № 31
Lazarovi v. Bulgaria (no. 26874/08) - Решение по допустимостта

Съдът приема за недопустимо като подадено след 6-месечния срок оплакването по чл. 2 от Конвенцията, че действията на властите по издирване на изчезналия син на жалбоподателя са били неефективни. При изчезване на лице близките му не бива да забавят необосновано подаването на жалба по Конвенцията, а в случая г-н Маринов е направил това няколко години след като трябва да е осъзнал, че разследването е неефективно. Бюлетин № 31
Marinov c. Bulgarie (no. 20245/10) - Решение по допустимостта

Жалбата до Съда за нарушение на процедурния аспект на членове 2 и 3 от Конвенцията следва да бъде подадена в 6-месечен срок от момента, в който засегнатите са узнали или е трябвало да узнаят, че не може да се очаква ефективно разследване. Закъснението да бъдат сезирани националните власти не засяга допустимостта на жалбата, когато те е трябвало да знаят, че дадено лице може да е било подложено на малтретиране, и когато жалбоподателят е бил в особено уязвимо положение и е било разумно да изчака известно развитие. Бюлетин № 32
Mocanu and Others v. Romania (nos. 10865/09, 45886/07 и 32431/08) - Решение на Голямото отделение

Заповедите за експулсиране на жалбоподателя и за забрана да влиза на територията на страната не са подлежали на обжалване нито когато са били издадени, нито към момента на експулсирането му през декември 2000 г. и 6-месечният срок за подаване на жалба пред Съда е започнал да тече най-късно от датата на депортирането. Без значение е, че по-късно жалбоподателите са оспорили заповедите пред българските съдилища, без успех. Бюлетин № 36
Abdul Madjid Mohamed DANAWAR and others v. Bulgaria (no. 52843/07) - Решение по допустимостта

Правото на достъп до съд не гарантира благоприятен изход на делото и жалбоподателите са били длъжни да изчерпят средство за защита, за което няма данни да е било неефективно, макар да са смятали, че жалбата им би била обречена на неуспех. Бюлетин № 36
Bulgartsvet-Velingrad OOD and Koppe v. Bulgaria (no. 8457/05) - Решение по допустимостта

При конкретните обстоятелства, с оглед на уязвимото положение на жалбоподателката, настанена принудително в психиатрична клиника, и ситуацията, в която се е намирала, тя може да бъде освободена от задължението за изчерпване на едно вероятно ефективно правно средство за защита. Бюлетин № 37
M.S. v. Croatia (no. 2) (no. 75450/12)

Съдът отхвърля възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като наказателното производство във връзка със смъртта на жертвата, простреляна при преследване от полицията, е било прекратено със заключение за неизбежна отбрана, потвърдено от съда, а ефективността на висящото производство, образувано по тъжба на близките, не е установена. Бюлетин № 37
Mihaylova and Malinova v. Bulgaria (no. 36613/08)

Последователните престои на жалбоподателя в домове за възрастни с психични разстройства следва да се разглеждат като продължаващо положение. Съдът разглежда възражението, че срокът е започнал да тече от датата на договора, сключен от жалбоподателя с втория дом през 2004 г., заедно с оплакването за лишване от свобода и го отхвърля, защото не е доказано, че съгласието на жалбоподателя е било получено при спазване на подходяща процедура и след надлежното му информиране, дори и да е подписал договора. Бюлетин № 38
Stefan Stankov v. Bulgaria (no. 25820/07)

Съдът намира за недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита оплакването на жалбоподателя, основано на чл. 14 във връзка с чл. 3 от Конвенцията, че е бил обиждан от служителите в затвора заради етническата принадлежност и вярата му, тъй като той е имал възможност да заведе дело по реда на ЗЗДискр. или да поиска прекратяване на неоснователни действия по реда на чл. 250 АПК. Бюлетин № 38
Halil Adem Hasan v. Bulgaria (no. 4374/05)

Дори да се приеме за приложим при оплакване от полицейско насилие, искът за обезщетение по ЗОДОВ или ЗЗД не е средство за защита, което жалбоподателите са били длъжни да изчерпят. Бюлетин № 39

Petkov and Parnarov v. Bulgaria (no. 59273/10)

Съдът обявява за недопустима като просрочена подадената през 2014 г. жалба на осъден на доживотен затвор без замяна, с оплакване, че законът не предвижда реалистична възможност за преразглеждане на наложеното му наказание. Жалбоподателят трябва да е знаел, че съществува механизъм, който позволява разглеждане на възможността наказанието му да бъде заменено или да бъде освободен. На датата на първото помилване е прекратено продължаващото положение, за което се отнася оплакването, и от нея е започнал да тече 6-месечният срок за подаване на жалбата. Бюлетин № 40

Sabev v. Bulgaria (no. 57004/14)

Когато става дума за материалните условия в повече от едно място за лишаване от свобода, твърдяното нарушение може да се приеме за „продължаващо положение“, ако основните характеристики през съответните периоди са по същество еднакви. В противен случай всеки период на лишаване от свобода трябва да се разглежда отделно и оплакването по отношение на него трябва да се направи в 6-месечен срок от датата, на която е приключил. Бюлетин № 44

Petrescu c. Portugal (nº 23190/17)

Жалбата на жалбоподателите до ЕСПЧ е допустима, макар на национално ниво оплакването до прокуратурата да е подадено от името на неправителствена организация. Действията на организацията не са представлявали actio popularis, тъй като тя се е позовавала на конкретни факти, засягащи правата на жалбоподателите, които са нейни членове. Жалбата до ЕСПЧ е подадена от жалбоподателите, които действат от свое име след произнасянето на националните съдилища по дело, разглеждащо тяхното положение. Бюлетин № 45

Beizaras and Levickas v. Lithuania (no. 41288/15)

Съдът отхвърля възражението на българското правителство за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Приема, че действително от средата на 2012 г. искът срещу прокуратурата за вредите от неоправдано продължително задържане на веществени доказателства в наказателно производство може да се счита за разполагаемо и принципно ефективно средство за защита. Съдебните решения, с които правителството подкрепя възражението си обаче, са постановени след подаването на жалбата в Страсбург. В случая Съдът не вижда основание да се отклони от практиката си, че изчерпването на вътрешноправните средства се преценява към момента на подаване на жалбата пред него. Бюлетин № 47

Pendov v. Bulgaria (no. 44229/11)

Съдът обявява за недопустимо оплакване от лошите материални условията в затвора в Белене и от непредоставянето на своевременна медицинска помощ на жалбоподателя поради неизчерпване на средствата за защита. Макар жалбата да е подадена преди постановяването на пилотното решение *Neshkov and Others v. Bulgaria* (nos. 36925/10 и 5 други, 27 януари 2015 г.), в което Съдът констатира, че средствата за защита не са били ефективни и в резултат на което през 2017 г. ЗИНЗС бе променен, жалбоподателят следва да се възползва от новосъздаденото средство за защита. Срокът за това е 6 месеца, считано от постановяване на настоящото решение. Бюлетин № 48

Petrov v. Bulgaria (no. 38419/13)

Жалбоподателите – двойка във фактическо съпружеско съжителство, се оплакват на основание чл. 8 от Конвенцията от невъзможността да изберат свободно фамилното име на децата си. На основание чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията майката се оплаква и че в качеството си на неомъжена жена, чиито деца са припознати от бащата, не може да им даде своето фамилно име, за разлика от бащата – неженен мъж, чието фамилно име се дава на децата автоматично, по силата на закона. Съдът намира, че жалбата следва да бъде разгледана през призмата на чл. 8 във връзка с чл. 14, но я обявява за недопустима, защото жалбоподателите не са се опитали да изчерпят нито едно вътрешноправно средство за защита, тъй като твърдят, че няма ефективно такова. Той оставя отворен въпроса за ефективността на производството пред Комисията за защита от дискриминация в подобен случай поради изводите, които прави по-нататък относно Закона за гражданската регистрация (ЗГР), но отбелязва, че за жалбоподателите е бил открит съдебният ред по чл. 71 от Закона за защита от дискриминация. Относно чл. 19, ал. 1 от ЗГР Съдът е наясно, че исканията за промяна на името често са отхвърляни поради императивния характер на правилата за формирането му, но подчертава, че поради сложността и деликатността на въпросите от приложното поле на чл. 8 е особено важно да се даде възможност на властите да поправят положението, както и на Съда да съобрази мотивите на националните съдилища. Жалбоподателите са имали доводи в подкрепа на искането децата да носят фамилното име на майката (напр. негативните конотации в това на бащата) и според Съда са могли да се позоват на практиката по Конвенцията, както правят пред него, и да опитат да оспорят отказа на нотариуса съгласно чл. 577 от ГПК или на длъжностното лице по гражданското състояние като отказ на административна услуга, или пък да искат промяна на името, да използват реда на чл. 542 или чл. 124, ал. 4 от ГПК, т.е. налице е поне едно вътрешноправно средство за защита, чието изчерпване не може да се разглежда като напълно безсмислено. Бюлетин № 49
Fartunova and Kolenchiev v. Bulgaria (no. 39017/12) *Решение по допустимостта*

Съдът обявява жалбата за недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Жалбоподателят не е изпълнил в срок указанието да отстрани нередовност в касационната си жалба – липса на изложение на основанията за допускане на касационно обжалване. Той твърди, че всъщност основанията са били изложени, но Съдът напомня, че тълкуването на вътрешното законодателство, и по-специално на процесуалните правила, е задача предимно на националните съдилища. Съдът не вижда основание да приеме, че техните заключения в случая са произволни или очевидно лишени от разум. Бюлетин № 51
Georgiev c. Bulgarie (no. 50856/16) *Решение по допустимостта*

Съдът обявява за недопустими поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита оплакванията на жалбоподателя, че мерките, предприети срещу него след като е подпалил българското знаме и е уринирал върху него пред Съдебната палата, заснел е тези действия и е качил видеоклипа в интернет, са нарушили правата му, гарантирани от чл. 5, § 3 и чл. 10 на Конвенцията. Относно оплакването по чл. 5, § 3 Съдът припомня, че вече е приел исковете по чл. 2, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗОДОВ в редакцията след изменения от 2012 г. за средство за защита при вече приключило твърдяно нарушение на чл. 5, §§ 1 – 4, което трябва да бъде изчерпано, в т.ч. и в случай че освобождаването е станало след подаването на жалбата. Жалбоподателят е предявил такъв иск, но към момента на произнасянето на Съда все още не е изпълнил указанията да уточни петитума му. Основаното на чл. 10 оплакване е преждевременно що се отнася до твърдението на жалбоподателя, че наказателното дело срещу него съставлява намеса в свободата му на

изразяване, тъй като то не е приключило. Производството по касационната му жалба е все още висящо и липсват особени обстоятелства, които да налагат заключение, че самото наличие на наказателно производство представлява намеса, независимо от изхода му. Доколкото задържането на жалбоподателя на различни основания във връзка с наказа-телното производство може да се разглежда самò по себе си като намеса в свободата му на изразяване, Съдът приема, че разполагаемите средства за защита по отношение на задържането са ефективни и по отношение на оплакването по чл. 10. В поне две дела по жалби за законността на полицейско задържане (чл. 72, ал. 4 от ЗМВР) съдилищата са разгледали доводи, основани на свободата на изразяване. В настоящия случай обаче жалбата е била просрочена, а и не е съдържала такива доводи. За другите периоди на задържане на жалбоподателя е приложим чл. 2, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗОДОВ и макар че неговата цел е поправяне на нарушения на чл. 5, §§ 1 – 4 от Конвенцията, Съдът намира, че с оглед на въпросите, които ще трябва да бъдат разгледани в случая, и наблюдаваната напоследък тенденция българските съдилища да се позовават пряко на Конвенцията, не може *a priori* да се изключи той да послужи и като средство за защита по основаното на чл. 10 оплакване на жалбоподателя. Той обаче все още не е изпълнил указанията за уточняване на предявения иск по ЗОДОВ, с който е повдигнал и това оплакване. По същите съображения и оплакването му по чл. 13 във вр. с чл. 10 от Конвенцията е явно необосновано. Бюлетин № 51
Stefanov v. Bulgaria (no. 51127/18) Решение по допустимостта

След отказа на прокуратурата да образува наказателно производство срещу полицаите, които според жалбоподателя са го подложили на третиране в нарушение на чл. 3 от Конвенцията при ареста му, и като се има предвид, че този отказ не е подлежал на съдебен контрол, той е трябвало да е наясно, че разследване по оплакванията му не е предприето и няма реални шансове да бъде предприето в бъдеще, поради което 6-месечният срок за подаване на жалба пред Съда в Страсбург е започнал да тече и е пропуснат.
Що се отнася до твърдението на жалбоподателя за малтретиране поради начина, по който е извършен обискът му с пълно разсъбличане, и липсата на разследване по това твърдение, въпросното следствено действие е трябвало да бъде, и в действителност е било, предмет на проверка в съдебния процес по обвинението срещу него. При това положение той е имал основание да изчака приключването му, преди да сезира Съда, и по отношение на този аспект на оплакването му 6-месечният срок е спазен. Бюлетин № 53
Bokhonko v. Georgia (no. 6739/11)

Съдът отхвърля като недопустимо оплакването на жалбоподателя по чл. 5, § 3. Съдът приема, че като не е обжалвал решението на СГС, с което му е било присъдено обезщетение по ЗОДОВ, но не е било признато изрично, че задържането като мярка за неотклонение е продължило прекомерно дълго, жалбоподателят не е изчерпал вътрешноправните средства за защита. Бюлетин № 54
Bogdanov v. Bulgaria (no. 12808/12) Решение по допустимостта

Основаното на чл. 1 от Протокол № 1 оплакване на жалбоподателя е недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. Пред Съда той поддържа, че конфискацията на намерена у него недекларирана при влизане в България сума пари представлява непропорционално засягане на правото му да се ползва мирно от своите притежания, докато пред националните съдилища е твърдял, че тя не е негова, а я пренася

за чужда сметка, т.е. не е повдигнал направеното пред Съда оплакване нито изрично, нито по същество. Бюлетин № 55
Nešković c. Bulgarie (nº 36803/11) Решение по допустимостта

При конкретните обстоятелства целият период, през който наказанието, наложено на извършителя на сексуално насилие, е останало неизпълнено, трябва да се разглежда общо що се отнася до спазването на 6-месечния срок. Твърдените нарушения са неразривно свързани и съставляват продължаващо положение. Бюлетин № 59
E.G. c. République de Moldova (nº 37882/13)

8. Дело, вече разгледано от Съда или предмет на друга процедура на международно разглеждане или решаване на спорове

„Друга процедура на международно разглеждане или решаване на спорове“ по смисъла на чл. 35, § 2(b) е съдебно или квазисъдебно производство, подобно на уреденото от Конвенцията. Това предполага осъществяваната проверка да е ясно дефинирана по обхват и да е ограничена до определени права и стандарти въз основа на правен инструмент, с който държавите са оправомощили съответната институция да установява отговорността им и да предоставя подходящо поправяне на твърдяното нарушение, годно да доведе до прекратяването му, както и да са осигурени институционални и процедурни гаранции. Бюлетин № 55
Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) (no. 14305/17) Решение на Голямото отделение

2. ПРАВО НА ЖИВОТ

1. Позитивно задължение на държавите

Позитивното задължение на държавите по чл. 2 от Конвенцията да защитават живота на тези под тяхна юрисдикция не следва да налага непосилно и непропорционално бреме на властите. Не всеки твърдян риск за живота ангажира властите да предприемат конкретни мерки за предотвратяването му. Бюлетин № 1
Fedina v. Ukraine (no. 17185/02)

Наличието на законодателна пречка за наследниците на убития да се запознаят с материалите по разследването и така да участват ефективно в наказателното производство представлява нарушение на правото на живот по чл. 2 от Европейската конвенция за правата на човека („Конвенцията"). Бюлетин № 3
Seidova and others v. Bulgaria (no. 310/04)

Комуникирана е жалба относно отказ на властите да разрешат употребата на нелицензиран експериментален медицински продукт за лечение на пациент в терминална фаза на заболяването. Бюлетин № 17
Hristozov and Staykova-Petermann v. Bulgaria и Misheva and others v. Bulgaria (nos. 47039/11 and 358/12) – Постановено е решение по делото на 13 ноември 2012 г.

Властите са нарушили задължението си по чл. 2, като не са предоставили своевременно полагащите се безплатни медикаменти на раковоболен пациент. Бюлетин № 19.
Panaitescu v. Romania (no. 30909/06)

Отдалечеността на убийствата през 1940 г. в Катин от момента на ратифицирането на Конвенцията от Русия – 58 години – и липсата на процесуално-следствени действия след приемането на Конвенцията от Русия прави невъзможно да се направи връзка между онова далечно минало и настоящия следратификационен период; липсват и нови обстоятелства, които да са били разкрити след ратификацията, които да изискват ново разследване от руските власти. Поради това Съдът няма компетентност *ratione temporis* да разгледа оплакванията на жалбоподателите по чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 19
Janowiec and others v. Russia (nos. 55508/07, 29520/09)

Починалият в психиатрична болница 18-годишен ХИВ-позитивен младеж с психически увреждания е бил в уязвимо положение и е прекарал целия си живот в държавни институции, следователно властите са били отговорни за лечението му и са длъжни да дадат убедителни обяснения за предприетите в тази връзка действия. Бюлетин № 30
Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania (no. 47848/08) – Решение на Голямото отделение

Полша е нарушила чл. 2 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 6, като съзнателно и умишлено е дала възможност на ЦРУ да изведе жалбоподателя от територията й, въпреки че е имала информация за реалната и сериозна опасност в САЩ той да бъде осъден на смърт. Бюлетин № 31
Al Nashiri v. Poland (no. 28761/11)

Поради лошо функциониране на турската здравна система и липса на координация между болничните заведения новородено, чийто живот е бил застрашен, е починало в линейката, с която е било транспортирано от болница в болница, без да бъде прието или дори прегледано. Националните власти не са направили всичко, което разумно е можело да се очаква от тях, за да защитят живота на детето, а турската съдебна система не е реагирала адекватно на настъпилата трагедия и не е изяснила кои са били решаващите фактори, довели до смъртта му. Бюлетин № 36
Asiye Genç v. Turkey (no. 24109/07)

Прекратяването на изкуственото хранене и хидратиране на пациент във вегетативно състояние не би било в нарушение на позитивните задължения на държавата по чл. 2. Като анализира приложимия закон, както е тълкуван от Държавния съвет, процеса по вземане на решението за преустановяване поддържането на живота, възможността за оспорването му по съдебен ред и задълбоченото разглеждане на казуса от Държавния съвет, Съдът намира, че държавата е изпълнила позитивните си задължения, с оглед на свободата й на преценка по такъв сложен морален и научен въпрос. Бюлетин № 41
Lambert and others v. France (no. 46043/14) - Решение на Голямото отделение

Изпълнението на заповедта за експулсиране на жалбоподателя – сирийски гражданин, би нарушило чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията. След като преценява представените от страните и служебно събрани данни за общото положение в Сирия и за личното положение на жалбоподателя – дезертирал от армията на Асад и присъединил се към Свободната сирийска армия, Съдът приема, че в случая са налице сериозни и проверени основания да се счита, че там за него съществува реален риск от смърт или малтретиране. Бюлетин № 42
O.D. c. Bulgarie (nº 34016/18)

Съдът намира, че са налице достатъчно основания да се приеме, че рискът, ако бъдат върнати в Китай, жалбоподателите - уйгурски мюсюлмани – да бъдат произволно лишени от свобода, изтезавани или дори убити е реален. В българското законодателство не съществуват ефективни гаранции, които да защитават жалбоподателите от произволно връщане в Китай. Бюлетин № 46
M.A. and Others v. Bulgaria (no. 5115/18)

Съдът обявява за недопустима като явно необоснована жалбата на родителите на Б.Р., убит от частни лица при прераснала в масово насилие съседска свада. На основание чл. 2 от Конвенцията те се оплакват, че полицията не е направила необходимото, за да защити живота на сина им. Съдът приема, че няма данни полицията да не е действала адекватно при конкретните обстоятелства, както са установили и националните съдилища, като са приложили установените по делото *Osman v. the United Kingdom* (no. 23452/94) критерии, и Съдът не вижда основание да не се съгласи с изводите им. Бюлетин № 49
Raynovi v. Bulgaria (no. 53304/18) Решение по допустимостта

Временното отнемане на законно притежаваното оръжие на лице, впоследствие извършило масово убийство в учебно заведение, би било разумна превантивна мярка при възникнали в резултат на негови постове в интернет съмнения в годността му да разполага с огнестрелно оръжие. Властите са нарушили позитивните задължения на

държавата по чл. 2 от Конвенцията, свързани с контролирането на опасните дейности, като не са положили специалната грижа за защита на обществената безопасност, която дължат поради особено високия риск за живота, присъщ на всяко неправилно поведение, свързано с използване на огнестрелно оръжие. Бюлетин № 51
Kotilainen and others v. Finland (no. 62439/12)

А. Неадекватно планиране на полицейска операция

Смърт, причинена в резултат на изтезание в ареста и непредоставяне на адекватно лечение, както и смърт в резултат на неадекватно планиране на полицейска операция, са в нарушение на правото на живот по чл. 2 от Европейската конвенция за правата на човека („ЕКПЧ" или „Конвенцията"). Бюлетин № 1
Bekirski v. Bulgaria (no. 71420/01) и *Vlaevi v. Bulgaria (272/05 и 890/05)*

Италия не е нарушила задълженията си по чл. 2 от Конвенцията във връзка със смъртта на демонстрант по време на среща на Г-8. Бюлетин № 7
Giuliani and Gaggio v. Italy (no.23458/02) - *Решение на Голямото отделение*

Застрашаването на живота на репортер от изстрели от полицията по време, когато той е отразявал полицейска акция с разрешението на самата полиция, е в нарушение на правото на живот по чл. 2. Бюлетин № 10
Trévalec v. Belgium (no. 30812/07)

Съдът намира нарушение на позитивните задължения на Русия по чл. 2 от Конвенцията заради неадекватното планиране и провеждане на спасителната операция при атентата в московския театър „Дубровка", както и заради неефективността на последвалото разследване на действията на властите по случая. Бюлетин № 15
Finogenov and others v. Russia (nos. 18299/03 and 27311/03)

Липсата на планиране и неадекватното провеждане на операция по задържане на психично болен човек са довели до смъртта му. Нарушение на материалния и на процедурния аспект на чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 24
Shchiborshch and Kuzmina v. Russia (№ 5269/08)

Съдът отхвърля като явно необосновани оплакванията по чл. 2 на близките на турски рибар, загинал при акция на граничната полиция по залавяне на турска лодка, незаконно навлязла в българските териториални води. Бюлетин № 35
Derya Ercan and others against Bulgaria (no. 21470/10) *Решение по допустимостта*

Съдът постановява, че няма нарушение на материалния аспект на чл. 2. Приема, че макар органите да са допуснали грешки при планирането и провеждането на операцията, мерките, които са предприели, за да сведат до минимум риска за живота на командоса, могат да се разглеждат като разумни и следователно не може да се каже, че те не са изпълнили задължението си да вземат подходящи мерки за неговата защита. Бюлетин № 58
Ribcheva and others v. Bulgaria (nos. 37801/16 and 2 others)

Б. Защита от действия на трети лица

Непредприемането на действия от страна на полицейските власти да предотвратят покушение върху журналист, въпреки че са били информирани за готвеното покушение и дори за самоличността на вероятните извършители, е в нарушение на задължението на държавите по чл. 2 от Конвенцията да предприемат необходимите мерки за защита живота на тези под тяхната юрисдикция. Бюлетин № 1
Dink v. Turkey (no. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 и 7124/09)

Държавата е нарушила позитивните си задължения по чл. 2 от Европейската конвенция за правата на човека, тъй като разследването на смърт, причинена от трети лица, е продължило повече от седем години и са допуснати редица пропуски, вследствие на което не е имало нито едно годно доказателство, което да свързва обвиняемите с престъплението. Бюлетин № 4
Zashevi v. Bulgaria (no. 19406/05)

Действията на властите по повод издирването на изчезнало 8-годишно момче са разумни и не са в нарушение на позитивното задължение на държавата по чл. 2 от Конвенцията да предприеме мерки за защита на живот в риск. Бюлетин № 1.
Deyanov v. Bulgaria (no. 2930/04)

Държавата е нарушила процедурното си задължение по чл. 2 от Конвенцията (право на живот), тъй като и наказателноправното, и гражданскоправното средство, използвани от жалбоподателката, не са позволили да се установят адекватно причините за смъртта на сина й и да се потърси отговорност от евентуално виновното лице. Бюлетин № 9
Anna Todorova v. Bulgaria (no. 23302/03)

Властите не са успели да изпълнят задълженията си да осигурят ефективно наблюдение в училище, пред което момче е било намушкано с нож от ученик. Бюлетин № 22
Kayak v. Turkey (no.60444/08)

Съдът обявява за явно необосновано оплакването на жалбоподателя – йордански гражданин, че е претърпял побой от друг задържан, докато е бил в СДВНЧ в Бусманци, и че инцидентът не е бил разследван. Бюлетин № 34
Abulail and Ludneva v. Bulgaria (no. 21341/07) Решение по допустимостта

В. Защита на общността от определено лице, за което се знае, че е опасно

Предсрочното освобождаване от затвора поради добро поведение на лице, осъдено за убийство, което впоследствие извършило ново убийство, не представлява нарушение на позитивното задължение на държавата по чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 16
Choreftakis and Choreftaki v. Greece (no. 46846/08)

Полицията не е предприела необходимите мерки за предотвратяване на убийството, извършено от психически разстроен човек. Властите не са изпълнили задължението си да охранят правото на живот като направят всичко, което разумно може да се очаква от тях, за да осигурят безопасността на хората от насилие. Бюлетин № 32

Bljakaj and others v. Croatia (no.74448/12)

Г. Защита на лице, за което се знае, че страда от психическо разстройство от него самото

Държавата отговаря за смъртта на младеж, самоубил се по време на военна служба, тъй като не е била извършена задълбочена проверка на годността му за такава служба, а началниците на младежа не се съобразили с нестабилното му психологично състояние. Бюлетин № 5
Servet Gündüz and Others v. Turkey (no. 4611/05)

Турция не е успяла да предотврати самоубийството на млад войник, изпълняващ задължителната си военна служба, който е страдал от душевно разстройство. Бюлетин № 13
Acet and Others v. Turkey (no. 22427/06)

При опитите на жалбоподателя да сложи край на живота си по време на задържането му под стража властите са направили всичко, което може разумно да се очаква от тях при конкретните обстоятелства, и не е налице нарушение на позитивните им задължения по чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 47
Jeanty c. Belgique (no. 82284/17)

Д. Регулация на опасни дейности

Скоковете с парашут са обичайна част от военните задължения, поради което смъртта на инструктор по парашутизъм по време на тренировъчна практика би могла да ангажира отговорността на държавата по чл. 2 от Конвенцията, само ако се дължи на недостатъчна регулация или контрол на тази дейност, но не и ако е причинена от небрежно поведение на лице или последователност от нещастни събития. Бюлетин № 3
Stoyanovi v. Bulgaria (no. 42980/04)

Позитивните задължения на държавата по чл. 2 включват и стриктен контрол при подбора на служителите на правоприлагащите органи, на които бива разрешено да носят служебно оръжие. Бюлетин № 16
Gorovenky and Bugara v. Ukraine (nos. 36146/05 и 42418/05)

Налице е нарушение на материалния и процедурен аспект на правото на живот по чл. 2 на Конвенцията при инцидент с дете в необезопасен електрически трансформатор. Националната съдебна система не е успяла да идентифицира отговорните за инцидента лица поради липсваща работеща система за идентификация на собствениците и ползвателите на съоръжения с високо напрежение, за да се осигури спазване на изискванията за безопасността им. Бюлетин № 19
Iliya Petrov v. Bulgaria (no. 19202/03)

Държавата е отговорна за животозастрашаващото поведение на запасен полицай в бар, в който той прострелял барман със служебното си оръжие. Бюлетин № 19
Sašo Gorgiev v. the former Yugoslav Republic of Macedonia (no. 49382/06)

Правителството не е изпълнило позитивните си задължения по чл. 2 и чл. 8 от Конвенцията да предприеме подходящи мерки, за да защити живота и здравето на работещите в държавно предприятие, изложени на продължително въздействие на азбест. Бюлетин № 31
Brincat and others v. Malta (nos. 60908/11 и др.)

Националните власти не са предприели подходящи възпиращи и превантивни мерки срещу лице, извършило многократни нарушения на правилата за движение по пътищата, което впоследствие е причинило ПТП с фатални последици – нарушение на материално-правните позитивни задължения на държавата по чл. 2. Смекчаването на тежестта на наказанието, наложено с присъдата без внимателно проучване и вземане предвид на предишното поведение на извършителя и неоправданото забавяне при изпълнение на присъдата са в нарушение на процедурните позитивни задължения на държавата по чл. 2. Бюлетин № 58
Smiljanić v. Croatia (no. 35983/14) - Решение на Голямото отделение

Е. Природни бедствия и нещастни случаи

Нападение от бездомни кучета, довело до смъртта на 9-годишно дете, не ангажира отговорността на държавата, защото става дума за трагична случайност, а не за тежък пропуск или умишлено бездействие от страна на властите. Бюлетин № 5
Berü v. Turkey (no. 47304/07)

В нарушение на чл. 2 от Конвенцията полската правна система като цяло не е дала своевременен и адекватен отговор на едно защитимо оплакване относно смъртта на съпруга на жалбоподателката следствие на небрежност. Жалбоподателката не е можела да установи нито в образуваното наказателно производство, нито във възможното гражданско производство чия е отговорността за падането на дървото, довело до смъртта на съпруга й, и да получи адекватно обезщетение. Бюлетин № 10
Ciechońska v. Poland (no. 19776/04)

Руските власти не са изпълнили задължението си да защитят живота на жалбоподателите следствие на наводнение от изпускане на водите на язовир, въпреки че са знаели две години преди наводнението за лошото състояние на речното корито и не са предприели мерки в тази посока. Бюлетин № 17
Kolyadenko and Others v. Russia (nos. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05 and 35673/05)

Турските власти не са приложили необходимото усърдие да защитят живота на 7-годишно момче, замръзнало по пътя за вкъщи след по-ранно приключване на учебните занятия поради виелица. Бюлетин № 19
Ýlbeyi Kemaloðlu and Meriye Kemaloðlu v. Turkey (no. 19986/06)

Ж. Смърт в ареста, в затвора или по време на военна служба

Убийството на задържан при опита му за бягство от полицейското управление, както и непровеждането на ефективно разследване по случая, е нарушение на правото на живот по чл. 2 от Европейската конвенция за правата на човека („Конвенцията”). Бюлетин № 2

Karandja v. Bulgaria (no. 69180/01)

При липса на данни за съществуването на реален и непосредствен риск военнослужещ да се самоубие, властите не могат да бъдат държани отговорни, че не са предприели действия, за да предотвратят самоубийството. Бюлетин № 3
Serdar Yigit and Others v. Turkey (no. 20245/05)

Неоказването на адекватна медицинска помощ на задържан в полицията глухоням човек, в резултат на което той починал, и липсата на независимо и своевременно разследване на обстоятелствата около смъртта му са в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот). Бюлетин № 4
Jasinskis v. Latvia (no. 45744/08)

Смъртта на затворник, осъден за неплащане на глоба от около 20 евро и пребит от друг затворник, ангажира отговорността на държавата, защото той е бил настанен в килия заедно с осъдени за тежки престъпления, а въпреки нестабилното му здравословно състояние надзирателите не положили необходимите грижи за него. Бюлетин № 5
Iorga and Others v. Romania (no. 26246/05)

Неоказването на адекватна медицинска помощ на задържано лице и неефективното разследване на последвалата смърт представляват нарушения на материалния и на процедурния аспект на правото на живот по чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 5
Iordanovi v. Bulgaria (no. 10907/04)

Неправдоподобното официално обяснение за смъртта на 20-годишен мъж в затвора и липсата на ефикасно разследване в продължение на повече от седем години на причините за смъртта му е основание за констатация на нарушение на материално-правния и процесуално-правния аспект на чл. 2 (право на живот). Бюлетин № 10
Predicã v. Romania (no.42344/07)

Неизползването от страна на жалбоподателката на наличните гражданскоправни средства, които са можели да ангажират отговорността на съответните длъжностни лица и институции за смъртта на сина й в армията и да й бъде присъдено обезщетение, е основание за ЕСПЧ да приеме, че няма нарушение на чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 11
Csiki v. Romania (no. 11273/05)

Липсата на ранна и точна диагностика на специфичния вид туберкулоза, от която е страдал жалбоподателя, както и забавянето в осигуряването на необходимото лечение и предоставянето на медицински грижи от специализиран лекарски персонал представляват нарушение на позитивното задължение на държавата да защити здравето и живота на жалбоподателя в затвора. Бюлетин № 14
Makharadze and Sikharulidze v. Georgia (no.35254/07)

Властите не са направили всичко, което разумно е можело да се очаква от тях, за да предотвратят самоубийството на младо момче с личностно разстройство в затвора, в нарушение на задължението им по чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 15
De Donder and De Clippel v. Belgium (no. 8595/06)

Властите не са изпълнили задължението си да защитят живота на ром, задържан в полицията, който починал след като по твърдения на полицията скочил от прозореца на полицейското управление с главата напред. Бюлетин № 17
Eremiášová and Pechová v. the Czech Republic (no. 23944/04)

Разследването на причините за убийството на наборен военнослужещ е било задълбочено, независимо и своевременно, но на законодателно ниво липсва адекватна регламентация на случаите, в които е допустима употребата на смъртоносна сила. Бюлетин № 20
Putintseva v. Russia (no. 33498/04)

Смъртта на близък на жалбоподателите, отведен в изтрезвителното от полицията и починал там от коремна травма, която Съдът намира за причинена от полицията и неефективното разследване на обстоятелствата около смъртта му са в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот). Бюлетин № 5
Mikhalkova and Others v. Ukraine (no. 10919/05)

2. Употреба на сила от властите

Убийството от полицаи на младеж, който не е бил въоръжен и не е представлявал конкретна опасност, е в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот). Бюлетин № 7
Alikaj and others v. Italy (application no. 47357/08

Нарушение на позитивните задължения на Русия по чл. 2 от Конвенцията във връзка с въздушно нападение на федералните служби над чеченско село. Бюлетин № 7
Esmukhambetov and others v. Russia (no. 23445/03)

Комуникирана е жалба на правителството относно убийството на турски гражданин от служител на българската гранична полиция при риболов в български води. Бюлетин № 17
Ercan and others v. Bulgaria (no. 21470/10) – *Жалба, комуникирана на правителството*

Жандармерията е използвала потенциално смъртоносна сила, макар обстоятелствата в случая да не са го налагали – нарушение на материалния аспект на чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 27
Guerdner and Others v. France (no. 68780/10)

Независимо от причината за смъртта на Ангел Димитров-Чората, тя е настъпила докато е бил под контрола на полицията и е несъмнено, че е бил малтретиран. Властите не са спазили и задължението си за ефективно разследване. В наказателното производство ВКС не само е оставил без отговор въпроса за необходимостта и пропорционалността на използваната сила, но е приел поведението на полицаите за законосъобразно, тъй като не е причинило смъртта, без да разграничи действията им и да отдаде значение на данните за побой и задушаване. Бюлетин № 31
Dimitrov and others v. Bulgaria (no. 77938/11)

Съдът обявява за явно необоснована жалбата на родните на убит при полицейска акция. Починалият е използвал мощна кола като оръжие срещу полицаите и е представлявал реална и непосредствена заплаха за живота и здравето им. Употребената срещу него сила е била „абсолютно необходима за защита от незаконно насилие“. Бюлетин № 32
Tonkevi v. Bulgaria (no. 21302/13) – решение по допустимостта

Подзаконов нормативен акт относно допустимата употреба на огнестрелно оръжие от жандармерията, който е в противоречие със закон, създава правна несигурност. Активното участие на военнослужещи от поделението на самите замесени жандармеристи е опорочило независимостта на цялото разследване. Бюлетин № 32
Atiman v. Turkey (no. 62279/09)

Съдът намира разследването на употребената при операция за потушаване на размирици в затвора смъртоносна сила, в резултат на която са загинали затворници, за неефективно, в нарушение на чл. 2 в процедурния му аспект, поради закъснението да бъде започнато, неспазването на изискването за независимост и безпристрастност, недостатъчната възможност за участие на семействата на починалите и забавянията в производството. Съдът установява и нарушение на чл. 2 в материалния му аспект. Операцията не е била проведена контролирано и систематично и не са били дадени ясни заповеди и инструкции, насочени към минимизиране на жертвите. Властите не са обмислили използването на по-меки средства за справяне с кризата, в т.ч. преговори. Употребата на смъртоносна сила е била неизбирателна и прекомерна и на ранените не е била оказана адекватна медицинска помощ. Властите не са дали обяснения за конкретните обстоятелства, при които близките на жалбоподателките са загубили живота си. Бюлетин № 48
Kukhalashvili and others v. Georgia (nos. 8938/07, 41891/07)

Оплакването за нарушението на материалния аспект на чл. 2 свързано с употребата на сила при задържането на г-н И.И. е необосновано, тъй като установените от експертизите травматични увреждания нямат връзка с настъпването на смъртта, а полицаите е нямало как да знаят, че г-н И.И. има сърдечно заболяване, което в ситуация на физическо усилие (бягство, борба с полицаите при опит да му сложат белезници) е причинило смъртта в рамките на минути. В допълнение полицаите са повикали своевременно линейка, която е пристигнала в рамките на 10 минути. При тези обстоятелства не може да се каже, че властите не са осигурили бърза медицинска помощ на г-н И.И. с оглед спасяване на живота му. Бюлетин № 59
I.I. and M.S. against Bulgaria (no. 77370/16) - Решение по допустимостта

3. Ефективно разследване/процедурен аспект на чл. 2

Пропуски в разследването не съставляват нарушение на чл. 2 от Конвенцията, когато наличните доказателства са били достатъчни, за да подкрепят изводите на разследващия орган. Бюлетин № 2
Pankov v. Bulgaria (no. 12773/03)

Неоказването на адекватна медицинска помощ на задържан в полицията глухоням човек, в резултат на което той починал, и липсата на независимо и своевременно разследване

на обстоятелствата около смъртта му са в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот). Бюлетин № 4
Jasinskis v. Latvia (no. 45744/08)

При смърт при неизяснени обстоятелства на задържано лице държавата е длъжна да образува и проведе ефективно разследване. В случая е било необходимо разследването не само да доведе до изключване на версията за насилие, причинено от полицейските служители, но и да се разпростре до проверка дали властите са пропуснали да отразят и предадат на медиците информация за заболяването на жалбоподателя. Бюлетин № 5
Iordanovi v. Bulgaria (no. 10907/04)

Неотчитането на важни доказателства във връзка със смъртен случай, причинен от трети лица, и невъзможността родините на убития да участват в разследването на смъртта му правят това разследване неефективно, в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот). Бюлетин № 5
Dimitrova and Others v. Bulgaria (no. 44862/04)

Оплакванията за неефективно разследване на смъртта на сина на жалбоподателя са недопустими, тъй като са събрани и обсъдени редица доказателства, а заинтересованите лица са имали възможност да обжалват прокурорските постановления пред съд в рамките на състезателна процедура. Бюлетин № 5
Georgi Georgiev v. Bulgaria (no. 34137/03)

Липсата на адекватно разследване на две престъпления, извършени по време на войната за независимост на Хърватия, е в нарушение на чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 5
Jularić v. Croatia (no. 20106/06) и *Skendžić and Krznarić v. Croatia (no. 16212/08)*

Смъртта на близък на жалбоподателите, отведен в изтрезвителното от полицията и починал там от коремна травма, и неефективното разследване на обстоятелствата около смъртта му са в нарушение на чл. 2 от Конвенцията (право на живот). Бюлетин № 5
Mikhalkova and Others v. Ukraine (no. 10919/05)

Разследване на смърт, продължило повече от 15 години, като властите допуснали да се изгубят важни веществени доказателства, е в нарушение на чл. 2 от Конвенцията.
Бюлетин № 6
Genchevi v. Bulgaria (no. 33114/03)

Продължилото прекомерно дълго разследване на полицейско насилие при потушаването на анти-комунистически демострации през 1989 г. е в нарушение на процедурния аспект на чл. 2 от Конвенцията. Бюлетин № 7
Lăpuşan and others v. Romania (nos. 29007/06, 30552/06, 31323/06, 31920/06, 34485/06, 38960/06, 38996/06, 39027/06 and 39067/06)

Румъния е нарушила чл. 2 от Конвенцията (право на живот), тъй като разследването на смъртта на сина на двама от жалбоподателите, убит от полицията по време на анти-комунистически протести, е продължило прекалено дълго, било е напълно неефективно и е приключило с предложение за амнистиране на виновните. Бюлетин № 9
Association "21 December 1989" and Others v. Romania (nos. 33810/07 and 18817/08)

Русия е нарушила задълженията си по чл. 2 от Конвенцията (право на живот) при две въздушни атаки срещу окупиран от екстремисти град в Чечения, при които са загинали роднини на част от жалбоподателите и е бил застрашен животът на всички жалбоподатели. Липсата на адекватно разследване по жалбите на жалбоподателите след въздушните нападения е в нарушение на процедурния аспект на чл. 2. Бюлетин № 9
Kerimova and Others v. Russia (nos. 17170/04, 20792/04, 22448/04, 23360/04, 5681/05 and 5684/05) и *Khamzayev and Others v. Russia (no. 1503/02)*

ЕСПЧ отхвърля оплакванията на жалбоподателката за процедурно нарушение на чл. 2 от Конвенцията, тъй като намира проведеното разследване на смъртта на сина й за ефективно според критериите, установени в практиката на Съда. Бюлетин № 10
Mecheva v. Bulgaria (no. 323/04)

Неправдоподобното официално обяснение за смъртта на 20-годишен мъж в затвора и липсата на ефикасно разследване в продължение на повече от седем години на причините за смъртта му е основание за констатация на нарушение на материално-правния и процесуално-правния аспект на чл. 2 (право на живот). Бюлетин № 10
Predică v. Romania (no.42344/07)

В нарушение на чл. 2 от Конвенцията полската правна система като цяло не е дала своевременен и адекватен отговор на едно защитимо оплакване относно смъртта на съпруга на жалбоподателката следствие на небрежност. Жалбоподателката не е можела да установи нито в образуваното наказателно производство, нито във възможното гражданско производство чия е отговорността за падането на дървото, довело до смъртта на съпруга й, и да получи адекватно обезщетение. Бюлетин № 10
Ciechońska v. Poland (no. 19776/04)

Великобритания е отговорна за непровеждането на пълно и независимо разследване на смъртта на петима иракчани, причинена от действията на войници от британската армия по време на окупацията на Ирак. Бюлетин № 11
Al-Skeini and Others v. United Kingdom (no. 55721/07) - Решение на Голямото отделение

Налице е нарушение на материалния и процедурен аспект на правото на живот по чл. 2 на Конвенцията при инцидент с дете в необезопасен електрически трансформатор. Националната съдебна система не е успяла да идентифицира отговорните за инцидента лица поради липсваща работеща система за идентификация на собствениците и ползвателите на съоръжения с високо напрежение, за да се осигури спазване на изискванията за безопасността им. Бюлетин № 19
Iliya Petrov v. Bulgaria (no. 19202/03)

В областта на медицинската небрежност чл. 2 от Конвенцията в процедурния му аспект не изисква непременно осигуряването на наказателноправно средство за защита. При все това защитата, осигурена от националното право, трябва да бъде ефективна не само на теория, а и на практика. Когато прокуратурата реши да образува наказателно производство по своя инициатива, тя не е длъжна във всички случаи да издири и уведоми родните на жертвата. Процесуалното задължение по чл. 2, което е задължение за наличие на средства, а не за резултат, не включва право или задължение за налагане на определено наказание на преследваното по наказателен ред трето лице, съобразно националното право на конкретна държава. Бюлетин № 28

Gray v.Germany (№ 49278/09)

Съдържанието на задължението за разследване по чл. 2 от Конвенцията зависи от конкретната ситуация, която го е породила. Когато лицето е починало по време на задържане от властите, самият факт, че те са узнали за смъртта, поражда задължението им да предприемат служебно ефективно разследване на обстоятелствата, при които е настъпила, независимо дали твърдените извършители са държавни служители или неизвестни лица, или дори починалият се е самоувредил. Бюлетин № 31
Petrovic v. Serbia (no. 40485/08)

Румъния не е изпълнила процедурните си задължения по членове 2 и 3 от Конвенцията да осъществи ефективно разследване, годно да доведе до разкриване и наказване на отговорните за насилието при въоръженото потушаване на масовите демонстрации в Букурещ, извършено на 13 и 14 юни 1990 г. Бюлетин № 32
Mocanu and Others v. Romania (nos. 10865/09, 45886/07 и 32431/08) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът проявява разбиране към проблемите при разследването, водено в сравнително трудни условия – в чужда държава, възстановяваща се след военни действия, с непознат език и култура, но намира, че установените сериозни недостатъци в него не са били неизбежни дори и при тези условия. Бюлетин № 34
Jaloud v. the Netherlands (no. 47708/08) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът намира нарушение на процедурния аспект на чл. 2 поради сериозни пропуски в разследването, установени и от националните съдилища. Бюлетин № 37
Mihaylova and Malinova v. Bulgaria (no. 36613/08)

Когато властите задържат лица с увреждания, те трябва да покажат особена загриженост да осигурят условия, отговарящи на специалните им нужди. Наличните медицински доказателства не са достатъчни за да се установи „извън разумно съмнение“, че държавата носи отговорността за смъртта на г-н Гарсеа, но Съдът намира нарушение на процедурния аспект на чл. 2 от Конвенцията поради неефективността на проведеното разследване. Бюлетин № 38
Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf on Ionel Garcea v. Romania (no. 2959/11)

Изискването на чл. 2 за „ефикасна съдебна система“ е задоволено, тъй като исковете за вреди пред административните съдилища са позволили установяването на отговорността на съответните органи и присъждането на адекватно обезщетение за вредите, причинени поради неизпълнение на задължението им за защита на живота, довело до трагичен инцидент в зоната на военни обучения. Бюлетин № 38
Akdemir and Evin v. Turkey (nos. 58255/08 and 29725/09)

Съответствието с процедурното изискване на чл. 2 се преценява въз основа на адекватността на действията по разследването, неговата бързина, участието на близките на починалия и независимостта на разследването. Тези елементи са взаимносвързани и никой от тях не е самостоятелно изискване, каквото е изискването за независимост по чл. 6. В своята съвкупност те позволяват да бъде оценена ефективността на дадено

разследване и именно тя е целта, с оглед на която трябва да се разглеждат всички въпроси, включително този за независимостта. Бюлетин № 39
Mustafa Tunç and Fecire Tunç v. Turkey (No. 24014/05) Решение на Голямото отделение

Съдът е комуникирал на българското правителство жалба с оплаквания по членове 2, 3, 8, 13 и 14 от Конвенцията във връзка със смъртта на две деца с увреждания, настанени в домове за деца с умствена изостаналост. Бюлетин № 41
Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria (nos. 35653/12 and 66172/12)

Съдът намира нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процедурния му аспект поради редица пропуски в разследването на трагичен инцидент, довел до смъртта на шестима студенти при тяхно събиране, свързано с традиционната за универ-ситетите в Португалия практика *Пракса*, която включва и упражняването на тормоз над първокурсници. Съдът не намира нарушение на материалния аспект на чл. 2, като приема, че въпреки липсата на специална законова уредба на спорната практика, португалското право съдържа съвкупност от наказателни, граждански и дисци-плинарни разпоредби за предотвра-тяване, преследване и наказване на посегателствата върху живота и телесната или морална неприко-сновеност и не е доказано държавата да е отговорна за смъртта на сина на жалбоподателя поради неизпълнение на позитивните ѝ задължения. Бюлетин № 45
Soares Campos c. Portugal (nº 30878/16)

Властите не са провели ефективно разследване, което да установи чия е отговорността невзривена граната, на въоръжение в руската армия, да попадне в жилищен квартал, където е намерена и взривена от деца. Те не са изяснили имало ли е небрежност от страна на военнослужещи при взимането на мерки, необходими и достатъчни за предотвратяването на рискове, присъщи на опасна дейност, която небрежност може да представлява изключително обстоятелство, изискващо провеждането на ефективно наказателно разследване при изпълнение на процедурното задължение по чл. 2. Бюлетин № 46
Vovk and Bogdanov v. Russia (no. 15613/10)

Отказът на националните съдилища да конституират жалбоподателя като частен обвинител и граждански ищец в наказателното производство, свързано с убийството на брат му е в нарушение процедурния аспект на чл. 2 от Конвенцията. Решението съдържа сравнително правен анализ на законодателството в държави членки на Съвета на Европа и анализ на Директива 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления. Съдът заключава, че въпреки ефективността на наказателното производство, довело до осъждане на убиеца, фактът, че е било напълно невъзможно за жалбоподателя да получи обезщетение за неимуществени вреди е в нарушение на задължението на държавата да въведе ефективна съдебна система, която гарантира подходящ отговор на близките роднини на жертвата в случай на смърт. Бюлетин № 50
Vanyo Todorov c. Bulgarie (no. 31434/15)

В ситуация, при която е ясно установено, че смъртта е настъпила в резултат на злополука или друго непреднамерено действие от националните власти се е изисквало да разполагат с ефективна съдебна система, която да предоставя на жалбоподателя средство

за защита пред гражданските съдилища, самостоятелно или във връзка със средство за защита пред наказателните съдилища, което да позволи установяването на каквато и да е отговорност и получаването на подходящо гражданско обезщетение. Бюлетин № 56
Victor Laurenţiu Marin v. Romania (no. 75614/14)

Съдът констатира нарушение на процедурния аспект на чл. 2 по повод разследването на причините за смъртта на командос при операция на специализирания отряд за борба с тероризма. Освен отговорността на прекия убиец, властите са били длъжни да разследват дали длъжностни лица са допринесли за смъртта на служителя чрез небрежни действия или пропуски при планирането и провеждането на операцията. По-специално, двете вътрешни разследвания на МВР, макар и адекватни в повечето отношения, страдат от два сериозни недостатъка, поради което не отговарят на изискванията на чл. 2: второто разследване не е започнало по инициатива на властите, както се изисква от тази разпоредба, а по жалба на майката на починалия, и, което е по-важно, напълно липсва публичност и участие на жалбоподателите в двете разследвания. Бюлетин № 58
Ribcheva and others v. Bulgaria (nos. 37801/16 and 2 others)

Няма нарушение на процедурния аспект на чл. 2 при разследването на смъртта на родственика на жалбоподателите, настъпила при опит за задържането му от полицията, тъй като разследването е било адекватно, проведено от лица, за които не може да се предполага, че са не са били независими. Процесуалните задължения, произтичащи от чл. 2, не изискват провеждането на публични заседания, поради което обстоятелството, че съдилищата са потвърдили прекратяването с мотивирано решение само въз основа на материалите по досъдебното производство също не представлява нарушение. Бюлетин № 59

I.I. and M.S. against Bulgaria (no. 77370/16) Решение по допустимостта

В нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процедурния му аспект, отговорът на националната система като цяло в случай на установена от властите лекарска небрежност, причинила смъртта на новородено, не е бил адекватен. Забавянията, довели до погасяване на наказателното преследване поради давност, са лишили разследването от ефективност, а гражданското производство не е задоволило процедурното изискване за предоставяне на подходящо обезщетение. Бюлетин № 59

Scripnic c. République de Moldova (nº 63789/13)

3. ЗАБРАНА ЗА ИЗТЕЗАНИЕ И НЕЧОВЕШКО И УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

1. Изтезание

Изтезание в арест и непредоставяне на своевременно адекватно лечение е нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 1
Bekirski v. Bulgaria (no. 71420/01)

Прилагането на електрошок с цел изтръгване на самопризнания, съчетано със заплаха, че по същия начин ще бъде третирана бременната съпруга на жалбоподателя, представлява изтезание по смисъла на Конвенцията. Бюлетин № 8
Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine (no. 42310/04)

Изнасилването на задържано лице от служител на бордовата охрана представлява изтезание; властите не са извършили адекватно разследване на инцидента, в противоречие с изискванията на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 16
Zontul v. Greece (no. 12294/07)

Полша носи отговорност за изтезаването на жалбоподателя в таен център за задържане на ЦРУ на територията й, както и за извеждането му от страната по пътя на извънсъдебните предавания на лица, с което е бил изложен на риск от по-нататъшни изтезания в други подобни центрове в чужбина. Бюлетин № 31
Husayn (Abu Zubaydah) v. Poland (no. 7511/13)

Съдът намира за установено по несъмнен начин, че жалбоподателите са били подложени на изтезания от полицейските служители, а властите не са провели ефективни разследвания на твърденията им. Бюлетин № 46
Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan (no.63571/16)

Съдът констатира множество нарушения на правата на жалбоподателите по чл. 3 (процедурен и материален аспект) при разпръскването на протестите на Майдана в Киев срещу спирането на преговорите за асоцииране на Украйна и Европейския съюз. Двама от жалбоподателите са били подложени на изтезание от страна на полицията. Отказът на полицията да позволи на задържано лице с тежки наранявания да постъпи в болница в продължение на четири дни представлява нечовешко отношение. Бюлетин № 56
Shmorgunov and Others v. Ukraine (nos. 15367/14 and 13 Others)

2. Нечовешко и унизително отнасяне или наказание

Няма нарушение на чл. 3 от Конвенцията при оплаквания за полицейско насилие без доказателства за това. Бюлетин № 1
Marinov v. Bulgaria (no. 37770/03)

Нанасянето на тежка травма на жалбоподателя от полицията без данни той да е оказал съпротива е използване на прекомерна сила от страна на властите в противоречие на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 1
Karatepe v. Turkey (no. 20502/05)

Наказанието доживотен затвор без право на замяна не представлява нечовешко и унизително отнасяне, тъй като има възможност за помилване. Бюлетин № 1
Iorgov (II) v. Bulgaria (no. 36295/02)

Непредоставяне на възможност на лишен от свобода с доказани проблеми на зрението да се лекува в специализирана очна клиника въпреки препоръките на няколко специалиста за това, заедно с факта, че затворническата болница не е можела да предостави лечението, е нарушение на забраната за нечовешко и унизително третиране по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 1
Xiros v. Greece (no. 1033/07)

Затворническите власти са положили достатъчно адекватни медицински грижи за задържано лице, страдащо от туберкулоза, поради което не е налице нарушение на забраната за нечовешко и унизително отнасяне по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 1
Pakhomov v. Russia (no. 44917/08)

Непредоставянето на адекватна медицинска помощ на ХИВ позитивни затворници е нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 2
Logvinenko v. Ukraine (no. 13448/07) и *A.B. v. Russia (no. 1439/06)*

Непредоставянето на информация на Съда от страна на правителството или предоставянето на неясна информация за полагани грижи за затворник, страдащ от туберкулоза, може да доведе до констатация за нарушение на чл. 3 от Конвенцията, независимо че в по-късен момент жалбоподателят е бил лекуван. Бюлетин № 2
Petukhov v. Ukraine (no. 43374/02)

Заключението на националните съдилища, че липсвала причинна връзка между пренаселеността в местата за задържане, която според тях се дължала на „обективни причини", и действията на държавата, лишава лицата от правно средство за защита по оплаквания за лоши условия на задържане. Бюлетин № 3
Roman Karasev v. Russia (no. 30251/03)

Налице е нарушение на забраната за нечовешко и унизително третиране, когато има явно несъответствие между санкцията и сериозността на престъплението, извършено от полицаи, нанесли сериозни травми на 16-годишно момче при арест. Бюлетин № 3
Darraj v. France (no. 34588/07)

ЕСПЧ комуникира по чл. 3 от Конвенцията (забрана за изтезание и нечовешко и унизително отнасяне) оплакването на жалбоподателка, която била оставена от полицията в продължение на час и половина заключена с белезници на улицата. Бюлетин № 4
M.T. v. Bulgaria (no. 37723/08) – Жалбата впоследствие е заличена от списъка на Съда на 1 януари 2012 г. Бюлетин № 16

ЕСПЧ комуникира по чл. 3 от Конвенцията жалба по висящо пред него дело, свързано с медицинска интервенция, извършена въпреки изричния отказ на пациента от лечение. Бюлетин № 4
Daskalovi v. Bulgaria (no. 27915/06).
С решение от 29.01.2013 жалбата е обявена за недопустима

Поставянето на затворник в условия, довели до заболяването му от туберкулоза, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 4
Dobri v. Romania (no. 25153/04)

Системното използване на белезници в продължение на 13 години при всяко извеждане на затворник от килията му е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 5
Kashavelov v. Bulgaria (no. 891/05)

Излагането на затворник, страдащ от хронично белодробно заболяване, на пасивното пушене на останалите затворници, довело до влошаване на състоянието му, представлява нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 5
Elefteriadis v. Romania (no. 38427/05)

Честите премествания на лишен от свобода в различни затвори са оправдани с оглед на личността му и не са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 5
Payet v. France (no. 19606/08)

Искът за обезщетение по ЗОДОВ не може да се счита за ефективно вътрешноправно средство във връзка с условията на задържане, когато твърдяното нарушение на чл. 3 продължава, както и поради формалистичния подход на българския съд при доказването на неимуществени вреди. Бюлетин № 6
Iliev and others v. Bulgaria (nos. 4473/02 and 34138/04) и *Radkov v. Bulgaria (no. 2) (no. 18382/05)*

Гинекологичният преглед на 16-годишно задържано от полицията момиче, без да бъде поискано съгласието й, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 6
Yazgül Yılmaz v. Turkey (no. 36369/06)

Турската полиция е употребила прекомерна сила спрямо жалбоподателка, която е участвала в мирна демонстрация и не е оказала съпротива. Тежестта на причинените наранявания е довела до нарушенение на чл. 3 от Конвенцията (забрана за нечовешко и унизително отнасяне). Бюлетин № 6
Gülizar Tuncer v. Turkey (No. 2) (no. 12903/02)

Физическите наранявания на жалбоподателките, фактът, че двете са станали свидетелки на полицейско насилие срещу близките им, и неефективното разследване на въпросните събития означават, че властите са действали в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унизително отношение). Бюлетин № 7
Iljina and Saruliene v. Lithuania (no. 32293/05)

Смъртта на невръстните деца и на съпругата на жалбоподателя пред очите му, в резултат на нападение на руски самолети над чеченско село, е причинило на жалбоподателя

страдание, което по своята суровост представлява нечовешко отношение и е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 7
Esmukhambetov and others v. Russia (no. 23445/03)

Въпреки липсата на преки независими доказателства, съвкупността от косвени доказателства за причинените наранявания на жалбоподателя и липсата на алтернативно обяснение на събитията от страна на правителството могат да обосноват разумното предположение, че нараняванията са в резултат на нечовешко и унизително отношение от страна на полицията, в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 7
Nowak v. Ukraine (no. 60846/10)

ЕСПЧ комуникира жалба, свързана с показен арест в рамките на акция на МВР „Медузите". Бюлетин № 8
Gutsanov and others v. Bulgaria (no. 34529/10)
По делото е постановено решение от 15 октомври 2013 г.

Употребата на сила срещу жалбоподателите, които отказали да се идентифицират пред полицията, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унизително отнасяне). Бюлетин № 8
Sarigiannis v. Italy (no. 14569/05)

Гръцките власти са нарушили чл. 3 от Конвенцията, тъй като са задържали малолетен кандидат за убежище в нечовешки условия и не са взели мерки за закрилата му. Бюлетин № 8
Rahimi v. Greece (no. 8687/08)

Мерките за сигурност при извеждането на затворник следва да бъдат пропорционални на риска, който той представлява. Затова поставянето на белезници на ръцете и краката на жалбоподателя при всяко извеждане от затвора за медицински преглед, както и присъствието на надзиратели или полицаи по време на самите прегледи, включително урологични, без при това да е доказана сериозна опасност жалбоподателят да се опита да избяга или да нарани другиго или себе си, представлява унизително отношение и е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 9
Duval v. France (no. 19868/08)

Поставянето на подсъдимия в метална клетка в съдебната зала, без да има данни той да е по някакъв начин опасен, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унизително отнасяне). Мизерните условия, в които жалбоподателят е бил задържан под стража, също са в нарушение на тази разпоредба. Бюлетин № 9
Khodorkovskiy v. Russia (no. 5829/04)

Нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унизително отнасяне) заради условията на задържане – пренаселена килия, мизерни условия, липса на възможност за физически упражнения; и заради решението на властите по време на всяко съдебно заседание да поставят жалбоподателя в метална клетка в залата, въпреки че не е имало данни той да е бил склонен към насилие или да е по някакъв друг начин опасен. Бюлетин № 9
Khodorkovskiy v. Russia (no. 5829/04)

Отказът на лекари и болници да назначат генетично изследване на бременната жалбоподателка, при положение, че е имало подозрение, че плодът й е с тежки малформации, представлява унизително третиране по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 9
R. R. v. Poland (no. 27617/04)

Непропорционалната сила, използвана при разпръсването на неразрешена демонстрация, е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 9
Gazioğlu and Others v. Turkey (no. 29835/05)

Формалистичната и неекспедитивна процедура във връзка с предоставянето на закрила на чужденци в Гърция и условията на задържане в центровете за задържане на чужденци представляват нечовешко и унизително третиране. Бюлетин № 10
R.U. v. Greece (no. 2237/08)

Пълната изолация на лишен от свобода от останалите затворници е допустимо само в изключителни случаи и като временна мярка. Бюлетин № 10
Csüllög, v. Hungary (no.30042/08)

Изолирането на затворник в наказателна килия без дрехи в рамките на седем дни представлява нечовешко и унизително отнасяне. Бюлетин № 11
Hellig v. Germany (no. 20999/05)

Непредоставянето на медицински грижи на жалбоподателя в затвора, адекватни на неговото състояние на диабетик, включително липсата на проследяване на състоянието му от специалист, липсата на адекватна храна и др., които са довели до хипогликемична криза и множество тежки усложнения, е в нарушение на забраната за нечовешко и унизително третиране по член 3 от Конвенцията. Бюлетин № 12
Demian c. Roumanie (no. 5614/05)

Прикованването с белезници за дърво в двора на полицейския участък на мъж, страдащ от коксартроза, представлява нечовешко и унизително отнасяне (нарушение на материалния аспект на чл. 3). Румъния е нарушила и процедурния аспект на чл. 3, тъй като заведеното от жалбоподателя наказателно производство срещу полицая е било прекратено с мотива, че оковаването му с белезници е било в съответствие със закона. Бюлетин № 12
Archip v. Romania (no. 49608/08)

Настаняването на жалбоподателя в килия с пушачи и излагането му на пасивно пушене, което след това се е отразило зле на здравето му, представлява нечовешко и унизително третиране, противно на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 13
Pavalache v. Romania (no. 38746/03)

Носенето на качулка и белезници от жалбоподателя при ареста и транспортирането му, което е било ограничено в рамките на 2 часа, съпроводено с необходимите мерки за сигурност и без цел да го унижава, не съставлява нарушение на забраната за нечовешко и унизително третиране по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 13
Portmann v. Switzerland (no. 38455/06)

Фактът, че здравословното състояние на жалбоподателя се е влошило в затвора, сам по себе си не е достатъчен, за да се направи извод, че има нарушение на Конвенцията, ако властите своевременно и систематично са направили всичко по силите си, за да го лекуват. Бюлетин № 13
Goginashvili v. Georgia (no. 47729/08)

Принудителното настаняване на жалбоподателя в психиатрична клиника и лечението му в продължение на 41 дни без право на контакт с близки или адвокат е незаконно и представлява унизително третиране. Бюлетин № 13
Gorobet v. Moldova (no.30951/10)

Сериозността на нанесените травми върху главата и тялото на жалбоподателя, участник в демонстрация, не може да се приеме за оправдано просто с цел разпръскване на тълпата. Бюлетин № 14
Izgi v. Turkey (no. 44861/04)

Налице е нарушение на чл. 3 от Конвенцията във връзка с масовата употреба на сила от страна на полицията в отговор на демонстрациите срещу фалшифицирането на изборите в Молдова през 2009 г. Бюлетин № 15
Taraburca v. Moldova (no.18919/10)

Задържането на лишен от свобода за дисциплинарно нарушение в наскоро обгоряла килия, в която едва можело да се диша и в която жалбоподателят е престоял 28 дни, 23 часа в денонощието, е нарушение на забраната за нечовешко и унизително отнасяне. Самите затворнически власти са отбелязали, че килията е неподходяща за настаняване на лица, но въпреки това, поради липса на място, са настанили жалбоподателя в нея. Бюлетин № 14
Plathey v. France (no. 48337/09)

Решение на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно група дела, засягащи условията на живот в местата за лишаване от свобода в България.

Съдът намира редица нарушения на чл. 3 на Конвенцията във връзка с употребата на сила от полицията, липсата на ефективно разследване на случая и лошите условия в затвора. Съдът разглежда и същността на наказанието доживотен затвор без замяна, като потвърждава заключенията си по делото Йоргов (2). Бюлетин № 16
Iordan Petrov v. Bulgaria (no. 22926/04)

Съдът установява нарушения на чл. 3 и чл. 13 от Конвенцията във връзка с лошите условия в затвора във Варна и ефективността на средството за защита по ЗОДОВ. Бюлетин № 16
Shahanov v. Bulgaria (no. 16391/05)

Констатациите за повтарящи се нарушения на правата на задържаните лица в резултат на неадекватните материални условия в местата за задържане е основание Съдът да заключи, че в Русия е налице структурен проблем, който налага постановяване на решение по чл. 46 от Конвенцията. Бюлетин № 16
Ananyev and others v. Russia (no. 42525/07 и 60800/08)

Съдът намира редица нарушения на чл. 3 на Конвенцията във връзка с употребата на сила от полицията, липсата на ефективно разследване на случая и лошите условия в затвора. Бюлетин № 16
Iordan Petrov v. Bulgaria (no. 22926/04)

Изключително лошите битови условия в дома за хора с психични разстройства в с. Пастра представляват унизително отнасяне по смисъла на чл. 3 на Конвенцията. Бюлетин № 16
Stanev v. Bulgaria (no. 36760/06) - *Решение на Голямото отделение*

Наложено наказание доживотен затвор без възможност за предсрочно освобождаване на три лица, осъдени за тежки убийства, за които съществува възможността Държавният секретар да ги освободи само в изключителни случаи по „състрадателни мотиви", не представлява нарушение на забраната по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 16
Vinter and Others v. The United Kingdom (nos. 66069/09; 130/10; 3896/10)
По делото е постановено решение на Голямото отделение в обратен смисъл - Vinter and Others v. The United Kingdom (nos. 66069/09; 130/10; 3896/10), 9/07/2013

В решение, постановено след решението на Голямото отделение по делото *Vinter and Others v. The United Kingdom* Апелативният съд е изложил категорично становище относно възможността по националното право за предсрочно освобождаване на доживотни затворници при настъпване на изключителни обстоятелства, като по този начин е отговорил на съмненията, изразени от Голямото отделение във връзка с яснотата на закона. Правомощието на държавния секретар да разпореди такова освобождаване отговаря на изискванията на чл. 3 от Конвенцията, ако се упражнява по начина, посочен от националния съд. Бюлетин № 37
Hutchinson v. The United Kingdom (no. 57592/08)

Съдът допуска до разглеждане жалба относно условията на живот в затвора в Бобов дол, а отхвърля като недопустимо оплакването за унизително отнасяне поради характера на присъдата „доживотен затвор без замяна". Бюлетин № 17
Kostov v. Bulgaria (no. 30009/08) - *Решение по допустимост*

Лице с увреждания, лишено от свобода, е било подложено на нечовешко и унизително третиране поради липсата на подходящи условия за свободното му и независимо придвижване в затвора и липсата на подходяща медицинска гружа спрямо състоянието му. Бюлетин № 17
Cara-Damiani v. Italy (no. 2447/05)

Лошите условия на живот в психиатрична клиника в Румъния – пренаселеност, лоша хигиена и др., са причина за нарушение на забраната за нечовешко и унизително третиране. Бюлетин № 18
Parascineti v. Romania (no. 32060/05)

Няма нарушение на забраната за изтезания по чл. 3 на Конвенцията относно лошите условия в затвора, когато те са били значително подобрени, а специалният режим на изтърпяване на наказанието доживотен затвор не налага такава социална изолация, която да е в разрез с изискванията на чл. 3. Бюлетин № 18
Oreshkov v. Bulgaria (no. 11932/04)

Поведението на руските власти в отговор на опитите на близките на избити поляци да установят истината за това какво се е случило през 1940 г. в Катин представлява нечовешко отнасяне. Русия е нарушила задълженията си по Конвенцията, като е отказала да предостави на Съда постановлението за прекратяване на разследването на т. нар. „Катинско клане". Бюлетин № 19
Janowiec and others v. Russia (nos. 55508/07, 29520/09)

Налице е нарушение на материалния и процедурния аспект на чл. 3 при прекомерна и неоправдана употреба на сила от страна на полицията върху лишен от свобода и последвало неефективно разследване по случая, приключило с отказ за образуване на наказателно производство. Бюлетин № 19
Dimitar Dimitrov v. Bulgaria (no. 18059/05)

Принудителното взимане на биологичен материал от жалбоподателя, придружено с нанасяне на побой и наранявания, както и извеждането му от килията и закарването му в съдебна зала бос, кален, мокър и с кърваво лице представляват нечовешко и унизително третиране. Бюлетин № 20
Salikhov v. Russia (no. 23880/05)

Условията, при които жалбоподателят е трябвало да прекара повече от три дни в ареста, в състояние на голяма уязвимост и нужда от психиатрично лечение, са били унизителни и в нарушение на изискванията на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 20
M.S. v. The United Kingdom (no. 24527/08)

Съдът е намерил две нарушения на забраната за нечовешко и унизително отнасяне по оплакванията на жалбоподателя относно условията в центъра за задържане, условията в килията, в която е бил държан при отвеждането му в сградата на съда и начина, по който е бил транспортиран от центъра за задържане до съда и обратно. Бюлетин № 20
Idalov v. Russia (no. 5826/03) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът обявява жалба с оплаквания за нарушение на чл. 3 на Конвенцията за недопустима *ratione personae* поради строго индивидуалния характер на това право и автономното понятие за 'жертва на нарушение'. Бюлетин № 21
Kaburov v. Bulgaria (no. 9035/06) - *Решение по допустимост*

Съдът отхвърля жалба срещу България във връзка с оплаквания на български граждани за действия, случили се на италианска територия в юрисдикцията на италианските власти, при положение, че българските органи са оказали необходимото съдействие в рамките на своята компетентност. Бюлетин № 22
M and others v. Italy and Bulgaria (no. 40020/03)

За да изпълни задълженията си, произтичащи от предишни решения на Съда по аналогични случаи, Румъния трябва да въведе ефективна система от правни средства, която да позволи на националните власти да подобрят условията в затворите, включително като предоставят на лишените от свобода адекватна медицинска помощ, и да предоставят подходящо обезщетение на жертвите на нарушение на чл. 3 (нечовешко и унизително отнасяне). Бюлетин № 22
Iacov Stanciu v. Romania (no. 35972/05) - *Решение по допустимост*

Задължаването на затворници, изолирани поради подозрение, че са погълнали наркотици с цел да ги внесат в затвора, да носят за кратък период от време запечатани гащеризони, които не могат да свалят без помощта на надзирател, не нарушава чл. 3 само по себе си. Бюлетин № 24
Lindström and Mässeli v. Finland, *(no. № 24630/10)*

Използването на лютив спрей срещу лишен от свобода в закрито помещение и имобилизирането му на легло в продължение на три часа и половина, без убедителни данни, че представлява заплаха за себе си или за другиго, е нечовешко и унизително отнасяне. Бюлетин № 25
Tali v. Estonia (no. 66393/10)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалби от петима лишени от свобода във връзка с условията, при които са задържани, и твърдяната липса на ефективни средства за защита поради подхода нанационалните съдилища при разглеждането на такива искове и липсата на превантивни средства. Бюлетин № 26
Neshkov v. Bulgaria (no. 36925/10 et al)

Съдът установява нарушение на чл. 3 от Конвенцията във връзка с условията, при които жалбоподателите са били държани в различни затвори в страната, и посочва възможни подходи и мерки за решаването на проблемите. Съдът намира нарушение и на чл. 13 от Конвенцията. Според него причините за неефективността на съществуващите средства за защита се коренят в действащото законодателство и в начина на тълкуването му от националните съдилища. България следва да въведе в 18-месечен срок от влизането на решението в сила ефективни превантивни средства за защита. Съдът посочва и условията, на които трябва да отговарят тези средства. Бюлетин № 36
Пилотно решение по делото Neshkov and Others v. Bulgaria (nos. 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12, 9717/13)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалба във връзка с арестуването на Алексей Петров при операция „Октопод” на 10 февруари 2010 г., публичните изявления на висши политици по случая, както и филмирането на ареста от полицията и предоставянето му на медиите. Бюлетин № 26
Aleksey Petrov v. Bulgaria (no. 30336/10)

Продължителната социална изолация на жалбоподателя представлява нечовешко отнасяне по смисъла на Конвенцията. В нарушение на чл. 3 е и липсата на каквато и да било възможност за преразглеждане на наложеното наказание доживотен затвор по пенологични съображения и за освобождаване. Бюлетин № 26
Öcalan c. Turquie (No 2) *(no.no. 24069/03, 197/04, 6201/06, 10464/07)*

Държането на лишени от свобода в съдебно заседание по дело по ЗОДОВ с белезници на ръцете, закачени в неудобна поза зад гърба, не е имало за цел да ги унижи, но не е било оправдано, с оглед на останалите мерки за безопасност. Бюлетин № 28
Radkov and Sabev v. Bulgaria (nos. 18938/07 и 36069/09)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалбата на психично болна жена, която през 2012 г. била настанена за два месеца на задължително лечение в психиатрична болница. Бюлетин № 28
Alisiya Yurieva Korpachyova-Hofbauer v. Bulgaria (no. 56668/12)

Наказанието доживотен затвор без възможност за условно предсрочно освобождаване в Унгария е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията, тъй като законът не урежда ясно условията и реда за помилване от президента. Бюлетин № 28
László Magyar v. Hungary (no. 73593/10)

Властите са осигурили подслон на търсещо убежище лице два дни след като са узнали за нуждите му, поради което не може да се приеме, че са се отнесли с безразличие в несъвместимо с човешкото достойнство положение на тежки лишения или нужди. Бюлетин № 28
Ndikumana v. The Netherlands (dec.) (№ 4714/06) – решение по допустимостта

Държането на подсъдимия в метална клетка в съдебната зала по време на заседанията по делото му само по себе си представлява обида за човешкото достойнство в нарушение на чл. 3, с оглед на обективно унизителния му характер, несъвместим със стандартите за цивилизовано поведение, които са отличителен белег на демократичното общество. Бюлетин № 30
Svinarenko and Slyadnev v. Russia (nos. 2541/08 и 43441/08) – Решение на Голямото отделение

Режимът, при който жалбоподателите са изтърпявали наказанието доживотен затвор представлява нечовешко и унизително отнасяне и те не са имали ефективно средство за защита по оплакванията им от условията. Съдът намира нарушение на чл. 3 и относно наказанието доживотен затвор без замяна, тъй като до изменението на НК от 2006 г. не е съществувала яснота дали *de jure* е възможно намаляване на наказанието, а едва от началото на 2012 г. би могло да се приеме, че то е възможно *de facto* и че жалбоподателят знае, че съществува механизъм, който действително ще позволи обсъждане на евентуалното му освобождаване. На основание чл. 46 Съдът е посочил, че следва да се реформира правната рамка, регламентираща режима на изтърпяване на наказанието доживотен затвор. Бюлетин № 31
Пилотно решение по делото Harakchiev and Tolumov v. Bulgaria (nos. 15018/11 и 61199/12)

Съдът е комуникирал жалба с оплакване по чл. 3 от Конвенцията. Жалбоподателят твърди, че административното наказание, наложено на основание чл. 78а от НК на трима полицаи за нанесения му в полицейското управление побой, е очевидно непропорционално на тежестта на извършеното престъпление. Бюлетин № 31
Myumyun c. Bulgarie (no. 67258/13) Решение от 3.11.2015

Съдът намира нарушение на чл. 3 от Конвенцията в материалния и процедурния му аспект във връзка с употребата на сила и помощни средства, включително електрошокови палки, при претърсване и изземване, извършени от маскирани служители на ЦСБОП в офисите на дружество доставчик на интернет услуги по подозрение за използване на нелицензиран софтуер. Бюлетин № 32
Anzhelo Georgiev and Others v. Bulgaria (no. 51284/09)

Наложеното на жалбоподателя наказание доживотен затвор без замяна и режимът, при който то се изтърпява, са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 34
Manolov v. Bulgaria (no. 23810/05)

Като е наложил на жалбоподателя наказание доживотен затвор, съдът е постановил възможността за условно предсрочно освобождаване да не се прилага спрямо него. Френското законодателство обаче предвижда процедура за преразглеждане на наказанието след изтичане на 30 години лишаване от свобода, до която осъденият има пряк достъп и в която трябва да бъдат разгледани неговото поведение и развитието на личността му, за да се прецени дали лишаването му от свобода продължава да е оправдано. Тя е давала на жалбоподателя яснота, още от момента на произнасяне на присъдата му, относно съществуването на „перспектива за освобождаване“. Бюлетин № 34
Bodein v. France (no. 40014/10)

Неизпълнението на задължението на властите да предоставят необходимите медицински грижи на жалбоподателя – парализиран от кръста надолу, прикован в инвалиден стол и страдащ от множество заболявания на нервната, отделителната, мускулната и ендокринната системи, представлява нечовешко и унизително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 34
Amirov v. Russia (no. 51857/13)

Съдът приема за нечовешко отнасяне извършеното с цел предотвратяване на самонараняване деветдневно имобилизиране на жалбоподателя, изтърпяващ наказание лишаване от свобода във Варненския затвор. Бюлетин № 35
Dimcho Dimov v. Bulgaria (no. 57123/08)

Властите не са предоставили храна на инсулинозависим диабетик в продължение на повече от 13 часа, през които е бил под техен контрол, и така са допринесли за влошаване на физическото му състояние, в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 36
Iustin Robertino Micu v. Romania (no. 41040/11)

При специфичните обстоятелства на случая вземането на тъкани от мъртвото тяло на съпруга на жалбоподателката без неговото или нейното съгласие достига необходимото ниво на суровост, за да попада в обхвата на чл. 3 от Конвенцията. Причиненото й представлява унизително третиране в нарушение на тази разпоредба. Бюлетин № 36
Elberte v. Latvia (no. 61243/08)

Властите не са взели мерките, които разумно може да се изискват от тях, за да осигурят на лишения от свобода необходимата му рехабилитация и да му дадат шанс за подобряване на състоянието. Само по себе си оставането на жалбоподателя в затвора не е несъвместимо с чл. 3, но с оглед на неговото тежко увреждане лишаването му от предписаната рехабилитация в продължение на повече от три години и невъзможността да взима душ, освен с помощта на друг затворник, представляват унизително отношение. Бюлетин № 37
Helhal v. France (no. 10401/12)

При преценката на условията на задържане Съдът отчита кумулативния ефект от материалните условия и конкретните оплаквания на жалбоподателя. Бюлетин № 37
Apostu v. Romania (no. 22765/12)

Съдът намира нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на осъден на доживотен затвор без замяна поради липсата на периодична оценка на необходимостта от ограниченията, прилагани автоматично по силата на специалния режим, при който се изтърпява това наказание, и материалните условия в затворите в Ловеч и Варна, които в съчетание представляват нечовешко и унизително отнасяне. Бюлетин № 38
Halil Adem Hasan v. Bulgaria (no. 4374/05)

Условията, при които жалбоподателят е живял в домовете за възрастни с психични разстройства в с. Драгаш войвода и в с. Русокастро, в съвкупността си представляват унизително отношение. Член 3 е приложим с оглед на извода на Съда, че настаняването на жалбоподателя в тези домове от властите съставлява лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 от Конвенцията и следователно евентуален иск по чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ едва ли би бил успешен. Бюлетин № 38
Stefan Stankov v. Bulgaria (no. 25820/07)

Въпросът за личното пространство, с което разполагат осъдените на лишаване от свобода, трябва да бъде разглеждан в контекста на режима на изтърпяване на наказанието. Възможността за движение извън килията през деня и следователно за безпрепятствен достъп до естествена светлина и въздух може да компенсира липсата на достатъчно лично пространство. Бюлетин № 38
Muršić v. Croatia (no. 7334/13)

След създаването на Комисията по помилването при президента, която е приела ясна и прозрачна процедура и публикува критериите и мотивите си и постановяването на решение № 6/2012, в което КС ясно е дефинирал обхвата и начина на упражняване на правомощието за помилване, и първото предложение за помилване на осъден на доживотен затвор без замяна, от януари 2013 г., съществува механизъм, който позво-лява разглеждане на възможността наложеното такова наказание да бъде заменено или осъденият да бъде освободен. Бюлетин № 40
Sabev v. Bulgaria (no. 57004/14)

При преценката на доказателствата Съдът прилага стандарта „извън разумно съмнение“ и е особено внимателен, когато конкретните обстоятелства в случая налагат да встъпи в ролята на първоинстанционен съд по фактите. При оплаквания по чл. 3 обаче той проявява готовност да бъде по-критичен към изводите на националните съдилища. Бюлетин № 40
Ilievska v. "The former Yugoslav Republic of Macedonia" (no. 20136/11)

По преюдициалното запитване относно тълкуването на чл. 4 от Хартата на основните права на ЕС и на Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки СЕС излага какво трябва да вземе предвид изпълняващият съдебен орган, когато разполага с данни за недостатъци на условията в местата за лишаване от свобода в издаващата държава членка, за да прецени дали съществуват сериозни и потвърдени основания да се приеме, че ще има реална опасност, след като бъде предадено на тази държава членка, лицето, срещу което е издадена европейска заповед за арест, да бъде подложено на нечовешко или унизително отношение. Бюлетин № 42
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-128/18

Ужасяващите условия, при които жалбоподателите са живели в транзитната зона на летище Шереметиево в очакване на изхода от производството по молбите им за убежище и които е трябвало да търпят дълго време, при пълна липса на грижа от страна на властите, са несъвместими с изискването за зачитане на човешкото достойнство и представляват унизително отношение, в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 43
Z.A. and Others v. Russia (no. 61411/15) Решение на Голямото отделение

При постигнато приятелско споразумение Съдът продължава разглеждането на жалбата, ако зачитането на правата на човека, защитени в Конвенцията и протоколите към нея, налага това. „Зачитането на правата на човека“ изисква от Съда да прецени не само индивидуалното положение на жалбоподателя, но и общото положение, особено когато става дума за системни или структурни проблеми, каквито са установени по отношение на затворите в Португалия. На основание чл. 46 Съдът препоръчва на държавата ответник да планира приемането на общи мерки, за да гарантира, от една страна, материални условия, които съответстват на чл. 3 от Конвенцията, и от друга страна, средство за защита, което позволява да се предотврати продължаването на твърдяно нарушение или да се подобрят материалните условия. Бюлетин № 44
Petrescu c. Portugal (nº 23190/17)

Липсата на адекватни медицински грижи за жалбоподателя по време на задържането му под стража, съобразени с неговите психични проблеми и суицидни наклонности, и поставянето му в изолатор, без да се отчете психичното му състояние, представляват унизително отношение, в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 47
Jeanty c. Belgique (no. 82284/17)

Съдът установява нарушение на чл. 3 от Конвенцията поради лошите условия, в които жалбоподателите са били поставени в съответните места за задържане или за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, като се позовава на пилотното си решение по делото *Neshkov and Others v. Bulgaria* (nos. 36925/10 и др.) и не вижда основание да направи различни изводи. Бюлетин № 49
Chobanov and Koyrushki v. Bulgaria (nos. 53942/16, 47398/17),
Ivanov and Others v. Bulgaria (nos. 2727/19 и 6 други) *и*
Yordanov and Dzhelebov v. Bulgaria (nos. 31820/18, 31826/18)

Съдът установява нарушение на чл. 3 от Конвенцията поради условията, при които жалбоподателят е изтърпявал наказанието доживотен затвор – дългогодишна сегрегация единствено на основание наложеното му наказание, съчетана с кратко време за престой на открито и липса на съдържателни дейности. Надлежно оправдание се изисква не само за изолацията, но и за сегрегацията в двойна килия, ако степента и времетраенето ѝ са толкова значителни, че ефектът е сходен. Положението на жалбоподателя е било утежнено и от редовното неоправдано поставяне на белезници при излизане от килията. Констатираното нарушение на чл. 3 от Конвенцията до голяма степен произтича от законовата уредба, която разкрива системен проблем, засягащ всеки доживотен затворник през първите 10 години от изтърпяването на наказанието, през които задължително се прилага строг режим. Отчитайки спешната необходимост от бързо и подходящо поправяне на нарушението на национално ниво, Съдът очертава и мерки, които биха могли да помогнат за решаването на структурния проблем в съответствие с Конвенцията. Бюлетин № 49
N.T. v. Russia (no. 14727/11)

Съдът намира нарушение на правата на жалбоподателя, който изтърпява присъда доживотен затвор, на основание, че съдилищата са присъдили прекомерно ниско обезщетение, в размер на около 500 евро, за лошите материални условия в периода 2013-2016 г., отхвърлили са иска за липсата на съдържателни занимания и не са разгледали оплакването на жалбоподателя относно пълната му изолация. Бюлетин № 50
Dimitar Angelov v. Bulgaria (no. 58400/16)

Наличните доказателства са недостатъчни, за да се установи извън разумно съмнение, че жалбоподателят е бил подложен на анално претърсване при описаните от него обстоятелства, поради което Съдът приема, че не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в материалния му аспект. Той подчертава обаче, че това се дължи в значителна степен на пропуска на националните власти да проведат ефективно разследване. Бюлетин № 53
Bokhonko v. Georgia (no. 6739/11)

Член 3 не забранява употребата на сила при законен арест, стига употребата й да е само при крайна необходимост и без да е прекомерна, като доказателствената тежест в случая пада върху правителството. При липса на съпротива при ареста използваната прекомерна сила нарушава човешкото достойнство на жалбоподателя и съставлява унизи-телно отнасяне в нарушение на член 3 от Конвенцията. Бюлетин № 54
Navalnyy and Gunko v. Russia (no. 75186/12)

Наличието на закони в страната на дестинация, криминализиращи хомосексуалните актове, не превръща автоматично депортирането там в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Определящото е дали съществува действителна опасност тези закони да бъдат приложени на практика. Нечовешкото отнасяне може да произхожда и от недържавни представители. Предвид множеството данни за широко разпространена хомофобия и дискриминация на ЛГБТИ лица в Гамбия, е важно да се установи дали властите могат и желаят да осигурят необходимата защита срещу нечовешко отнасяне от страна на недържавни представители на основание сексуална ориентация. Без изследване на тези аспекти депортирането на жалбоподателя в Гамбия би съставлявало нарушение на забраната за нечовешко и унизително отнасяне. Бюлетин № 54
B and C v. Switzerland (*nos. 889/19 and 43987/16*)

За разлика от подобни дела срещу България, по които Съдът е установил нарушение на чл. 3 от Конвенцията при провеждането на полицейски операции (*Gutsanovi c. Bulgarie*, n° 34529/10, §§ 127-137, *Slavov et autres c. Bulgarie*, n° 58500/10, §§ 76-85, *Stoyanov et autres c. Bulgarie*, n° 55388/10, §§ 69-73, *Govedarski c. Bulgarie*, n° 34957/12, §§ 57-66), в случая той намира, с оглед на естеството, интензитета и продължителността на третирането на жалбоподателите при претърсването на дома им през 2010 г., както и на възрастта на децата в семейството (15 и 20 г.), че не е достигнат прагът на суровост, който се изисква за приложимостта на тази разпоредба, и обявява оплакването за явно необосновано. Бюлетин № 55
Dermanski c. Bulgarie (no. 61322/10)

Въпреки че Съдът съзнава трудностите, които държавите могат да срещнат при поддържането на реда и дисциплината в затворите и че неподчинението на задържаните може бързо да прерасне в насилие, доживотната присъда не може да оправдае рутинното и продължително използване на белезници, което не се основава на конкретни опасения за сигурността или на личността на затворника и не подлежи на редовно преразглеждане.

Освен това, ограничителните мерки срещу доживотно осъдени затворници могат да се приемат само като пропорционален отговор на конкретен риск за времето, строго необходимо за противодействие на този риск. Всяка мярка, която накърнява самочувствието или самооценката в очите на другите, особено когато трае продължително време, трябва да се счита за потенциално „унизителна“. Бюлетин № 56
Shlykov and Others v. Russia (nos. 78638/11, 6086/14, 11402/17)

Поведението на жалбоподателя в помещенията на полицейското управление, където е отишъл доброволно, не оправдава използваната срещу него прекомерна физическа сила от полицай, довела до причиняването на средна телесна повреда – констатация за нарушение на материално правния аспект на чл. 3. Съдът намира нарушение и на процедурния аспект на разпоредбата, тъй като поста-новявайки оправдателна присъда по делото срещу полицейския служител националните съдилища не са извършили преценка дали използването на физическа сила е било абсолютно необходимо при конкретните обстоятелства. Бюлетин № 58
Yanchovichin v. Bulgaria (no. 78907/16)

Присъдената от съдилищата сума (730 евро) като обезщетение по ЗОДОВ за лошите материални условия в затвора в Бургас, в които жалбоподателят е изтърпявал наложеното му наказание в периода 2011 г. - 2016 г. е няколко пъти по-ниска от сумата, която Съдът би присъдил по подобни дела. Следователно жалбоподателят може да претендира, че е жертва на нарушение на чл. 3 и такова нарушение е налице. Бюлетин № 59
Pogosyan-Ahenobarb v. Bulgaria (no. 65417/16)

Жалбоподателят, изтърпяващ наказание лишаване от свобода в затвора в Пазарджик, не е разполагал с неограничен достъп до санитарните помещения, при условие, че това не би представлявало действителен и сериозен риск за сигурността. Следователно е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 59
Iliev v. Bulgaria (no. 63254/16)

Принудителното затваряне на психично болни правонарушители в психиатрични крила на обикновени затвори в продължение на години без надежда за промяна и без подходяща медицинска грижа е в нарушение на забраната за нечовешко и унизително отнасяне. Бюлетин № 59
Venken et autres c.Belgique (no 46130/14)

Решението за прилагане на амнистия по отношение на извършителя на сексуално насилие и недостатъчните предприети от властите мерки за изпълнение на наложеното му наказание след отмяната на това решение са в нарушение на позитивните задължения на ответната държава по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Амнистиите и помилванията са главно въпрос на вътрешното право на държавите членки и по принцип не противоречат на международното право, освен когато се отнасят за деяния, представляващи тежки нарушения на основните права на човека, каквото е сексуалното насилие, на което е станала жертва жалбоподателката. Бюлетин № 59
E.G. c. République de Moldova (nº 37882/13)

---

3. Позитивни задължения на държавите

В съответствие със задължението си да зачита, защитава и реализира правото на лицата да не бъдат обект на насилие или на унизително третиране държавата е длъжна да предотвратява и да реагира на актове на насилие сред затворниците. Бюлетин № 6
Premininy v. Russia (no. 44973/04)

За да възникне позитивно задължение за държавата да осигури ефективна защита от тормоз и насилие, упражнявано от трети лица, оплакванията на жертвите трябва да са достатъчно конкретни и да съдържат детайли относно времето, мястото и естеството на действията, от които се оплакват. Бюлетин № 11
Đurđević v. Croatia (no. 52442/09)

Съдът не намира нарушаване на позитивните задължения на държавата по чл. 3 от Конвенцията по отношение на проведеното разследване по обвинение в блудство над малолетно дете. Бюлетин № 14
M.P. and others v. Bulgaria (no. 22457/08)

Стерилизацията на жена от ромски произход без нейното осъзнато информирано съгласие представлява нечовешко отнасяне. Словакия не е изпълнила позитивните си задължения ефективно да гарантира защитата на репродуктивното здраве на всеки и по-конкретно на жените от ромски произход. Бюлетин № 14
V.C. v. Slovakia (no. 18968/07)

Като не са провели ефективно разследване на твърденията за многократно изнасилване на 7-годишно дете и не са му предоставили адекватна психологическа подкрепа румънските власти са нарушили задълженията си по редица международни актове, гарантиращи правата на децата и са нарушили правата на детето по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 18
C.A.S. and C.S. v. Romania (no.26692/05)

Като не е осигурила адекватна защита на човек с психически и физически увреждания срещу тормоз, упражняван от малолетни ученици, държавата е нарушила позитивните си задължения по чл. 3. Бюлетин № 22
Đorđević v. Croatia (no. 41526/10)

Конвенцията възлага на властите задължение да гарантират закрилата на децата от малтретиране, особено в контекста на училищното образование, като приемат необходимите специални мерки и гаранции Държавата не може да се освободи от задължението си спрямо децата в основните училища чрез делегиране на своите отговорности на частни институции или лица**.** Бюлетин № 24
O'Keeffe v. Ireland (№ 35810/09) - Решение на Голямото отделение

Съдът е комуникирал жалбата на майка и син с оплаквания по чл. 3 от Конвенцията, че държавата не е изпълнила позитивните си задължения да ги защити от системното домашно насилие, упражнявано от партньора на майката, и да разследва твърденията им за малтретиране. Бюлетин № 32
N.P. et N.I. c. Bulgarie (no.72226/11) Решение от 3.05.2016

Съдът е комуникирал жалба срещу Хърватия с оплаквания по членове 3, 8 и 13 от Конвенцията във връзка с твърдения системен тормоз над ученик от страна на учител, изразяващ се в обиди, грубост и подценяване, и бездействието на властите. Бюлетин № 34
F.O. v. Croatia (no. 29555/13)

Имобилизирането на жалбоподателката в продължение на 15 часа след принудителното ѝ настаняване в психиатрична клиника не е било необходимо и пропорционално при конкретните обстоятелства. Пасивността на властите при наличието на защитимо оплакване от малтретиране представлява нарушение на процедурния аспект на чл. 3. Бюлетин № 37
M.S. v. Croatia (no. 2) *(no. 75450/12)*

С оглед на враждебните обществени нагласи към лицата с различна сексуална ориентация или полова идентичност в Грузия, властите са знаели или е трябвало да знаят за рисковете, които носят свързаните с тях публични прояви, и са били длъжни с всички възможни средства да осигурят засилена защита по време на шествието, за което са били уведомени цели 9 дни предварително. Бюлетин № 40
Identoba and Others v. Georgia (no. 73235/12)

Властите не са положили разумни усилия да разкрият всички участници в нападението и побоя, причинили средна телесна повреда на жалбоподателя, и това е довело до изтичане на давността за наказателно преследване на неидентифицираните извършители, а по отношение на идентифицираните наказателното производство е продължило почти 13 години и все още е висящо в досъдебната фаза. Поради това забавяне е останал неразгледан и гражданският иск на жалбоподателя. Бюлетин № 41
Vasil Hristov v. Bulgaria (no. 81260/12)

Вместо като изнасилване, извършеното спрямо жалбоподателката е било разследвано по чл. 151 НК (съвкупление с лице, ненавършило 14-годишна възраст) въпреки поддържаното от нея и адвоката ѝ и първоначалното становище на по-долустоящия прокурор и без да се разгледат доказателствата за липса на съгласие. ЕСПЧ констатира, че нито прокуратурата, нито съдът са анализирали обстоятелствата по случая от гледна точка на чувствителността на детето и изискването да се гарантира, че се провежда ефективно разследване и наказателно преследване без да се утежнява преживяната травма. Прокуратурата и съдът са придали малка или никаква тежест на особената уязвимост на жалбоподателката като много млад човек и на специалните психологически фактори в случаи, свързани с изнасилване, което е довело до неотчитането на специфичните обстоятелства по настоящото дело. По този начин съответните национални органи не са осъществили внимателния контрол, необходим за правилното изпълнение на техните позитивни задължения по Конвенцията. Поради изложеното Съдът констатира нарушение на чл. 3 и 8 от Конвенцията. Бюлетин № 48
Z. v. Bulgaria (no. 39257/17)

Учителите, които понякога са единствените доверени хора на детето и го наблюдават ежедневно и отблизо, могат да играят решаваща роля за превенция на насилието. Въпреки техните сигнали, държавата не е защитила дете от тежкото малтретиране от страна на неговите родители, довело до смъртта му, с което е нарушила позитивните си задължения по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 49

Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage c. France (nos 15343/15, 16806/15)

Съдът установява нарушение на позитивните задължения на държавата по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Липсата на предоставена в рамките на наказателното производство адекватна закрила на ненавършило 15 години дете, жертва на сексуална експлоатация и злоупотреба, е довела до тежко вторично виктимизиране. Не е изпълнено и изискването за бързина и усърдие по дело, в което необходимостта да бъде защитено едно дете е налагала особено внимание и даване на абсолютен приоритет. Бюлетин № 57
N.Ç. c. Turquie (nº 40591/11)

4. Ефективно разследване

Липсата на адекватно разследване на нападения срещу религиозен лидер и на мерки с цел предотвратяване на последващи нападения представлява нарушение на забраната за нечовешко и унизително отнасяне. Разследването на религиозно мотивирано насилие по начин, по който се разследват случаи, в които няма такъв мотив, означава, че властите си затварят очите пред специфичното естество на тези разрушителни за основните права актове. Бюлетин № 4
Milanović v. Serbia (no. 44614/07)

Бавните и неефективни съдебни производства, водени във връзка с нападение върху жалбоподателката, са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана за нечовешко и унизително отнасяне). Бюлетин № 6
Ebcin v. Turkey (no. 19506/05)

Физическите наранявания на жалбоподателките, фактът, че двете са станали свидетелки на полицейско насилие срещу близките им, и неефективното разследване на въпросните събития означават, че властите са действали в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (забрана на нечовешко и унизително отношение). Бюлетин № 7
Iljina and Saruliene v. Lithuania (no. 32293/05)

Законодателство, което не позволява идентифицирането на маскирани полицейски служители от специалните части при разследване срещу тях гарантира фактическа безнаказаност на определена категория полицаи. Българският закон не криминализира причиняването на психически страдания от страна на органи на властта, което е проблем във връзка със задължението за провеждане на ефективно разследване на защитими оплаквания от малтретиране. Бюлетин № 13
Hristovi v. Bulgaria (no. 42697/05)

Решение на Съда във връзка с масовата употреба на сила от страна на полицията в отговор на демонстрациите срещу фалшифицирането на изборите в Молдова през 2009 г. Нарушение и на процедурния аспект на чл. 3, тъй като разследването на оплакванията на жалбоподателя е било напълно фиктивно. Бюлетин № 15
Taraburca v. Moldova (no.18919/10)

Бездействието на властите в продължение на осем години да открият адреса на обвинен в изнасилване на малолетна и последвалата липса на наказание поради изтичане на

предвидената давност водят до нарушение на процедурните изисквания за ефективно разследване по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 16
P.M. v. Bulgaria (no. 49669/07)

Съдът намира редица нарушения на чл. 3 на Конвенцията във връзка с употребата на сила от полицията, липсата на ефективно разследване на случая и лошите условия в затвора. Бюлетин № 16
Iordan Petrov v. Bulgaria (no. 22926/04)

Държавата не е изпълнила процедурното си задължение по чл. 3 на Конвенцията да проведе разследване в случай на упражнено сериозно насилие върху жалбоподателя. Бюлетин № 16
Biser Kostov v. Bulgaria (no. 32662/06)

Съдът комуникира на Правителството жалба и задава въпроси на страните, за да установи налице ли е ефективно разследване по случай на твърдяно упражнено насилие срещу трима жалбоподатели при провеждането на специализирана полицейска операция, за което се твърди, че е нарушило чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 16
Georgiev and others v. Bulgaria (no. 51284/09) решение от 30-09-2014

Изнасилването на задържано лице от служител на бордовата охрана представлява изтезание; властите не са извършили адекватно разследване на инцидента, в противоречие с изискванията на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 16
Zontul v. Greece (no. 12294/07)

Налице е нарушение на материалния и процедурния аспект на чл. 3 при прекомерна и неоправдана употреба на сила от страна на полицията върху лишен от свобода и последвало неефективно разследване по случая, приключило с отказ за образуване на наказателно производство. Бюлетин № 19
Dimitar Dimitrov v. Bulgaria (no. 18059/05)

Неефективното разследване на нападение на ромска махала от група маскирани мъже представлява нарушение на забраната на нечовешкото и унизително отнасяне. Бюлетин № 21
Koky and Others v. Slovakia (no.13624/03)

Съдът е комуникирал жалба на жена, отвлечена с цел проституция, която е била бита и насилвана в продължение на две денонощия и твърди, че двама от извършителите са били полицейски служители. Бюлетин № 24
S.Z. c. Bulgarie (no. 29263/12) Раешение от 3.3.2015

При разследването на сбиване между суданци и скинхедс прокуратурата не е изпълнила задължението си да предприеме всички разумни мерки, за да разкрие евентуални расистки подбуди и да установи дали причината за сбиването не е етническа омраза или предразсъдъци. Бюлетин № 26
Abdu c. Bulgarie (no. 26827/08)

Румъния не е изпълнила процедурните си задължения по членове 2 и 3 от Конвенцията да осъществи ефективно разследване, годно да доведе до разкриване и наказване на

отговорните за насилието при въоръженото потушаване на масовите демонстрации в Букурещ, извършено на 13 и 14 юни 1990 г. Бюлетин № 32
Mocanu and Others v. Romania (nos. 10865/09, 45886/07 и 32431/08) - *Решение на Голямото отделение*

Прекомерно продължителното и неефективно разследване на отвличане с цел принуждаване към проституция, противозаконното лишаване от свобода и изнасилванията, на които е станала жертва жалбоподателката е в нарушение на чл. 3, както и неразследването на твърдението й за участие на определени лица, включително полицейски служители, и на твърдението й, че се касае за част от мрежа за трафик на жени. По чл. 46 Съдът констатира наличието на системен проблем, свързан с неефективността на разследванията, в нарушение на процедурните задължения по чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 38
S.Z. v. Bulgaria (no. 29263/12)

Нарушение на материалния аспект на чл. 3 от Конвенцията, защото властите са установили, че полицията е употребила спрямо жалбоподателите сила, но не и нейната необходимост и пропорционалност при конкретните обстоятелства, както и на процедурния му аспект, защото в резултат на оплакването на жалбоподателите срещу действията на полицията е било проведено разследване по повдигнатото на самите тях обвинение за набедяване на полицаите, а твърдението им за малтретиране не е било разгледано и прокуратурата не е постановила формален акт. Бюлетин № 39
Petkov and Parnarov v. Bulgaria (no. 59273/10)

Наказателното производство по обвинение в сексуално насилие е било белязано от продължителни периоди на пълно бездействие и макар да не може да се спекулира дали тези забавяния, за които правителството не е дало обяснение, са повлияли по някакъв начин изхода на делото, Съдът приема, че те не съответстват на процедурното изискване за бързина и следователно е налице нарушение на процедурните задължения по чл. 3. Бюлетин № 40
Y. v. Slovenia (no. 41107/10)

При разследването на случай на изнасилване не е било отдадено необходимото внимание на една от очевидните версии изнасилването да е извършено от лицето, чийто ДНК материал е намерен по бельото на жалбоподателката. Фактът, че тя не е настоявала и съдействала за проучването на тази версия не освобождава властите от процедурното им задължение по чл. 3 да разследват ефективно, което не е обусловено от инициативата на пострадалия. Бюлетин № 46
Y v. Bulgaria (no. 41990/18)

Съдът разглежда за първи път кибертормоза като аспект на насилието над жени и момичета, който може да приеме разнообразни форми, включително хакерско посегателство върху компютъра на жертвата. Действия като твърдяното в случая неправомерно проникване на бившия съпруг на жалбоподателката в електронните ѝ акаунти и копиране на нейна лична кореспонденция, документи и снимки, могат да бъдат отчитани при разследването на домашното насилие, което трябва да бъде разглеждано цялостно, във всичките му проявни форми. Бюлетин № 46
Buturugă c. Roumanie (nº 56867/15)

Разследването по оплакването на жалбоподателя от малтретирането му в затвора не е било ефективно поради неоправдани забавяния и съществени пропуски, в нарушение на процесуалния аспект на чл. 3. Бюлетин № 47
Jeanty c. Belgique (no. 82284/17)

Съдът констатира липса на ефективно разследване на защитимо оплакване по чл. 3 и нарушение на материалния аспект на чл. 3, изразяващо се в осъществено малтретиране от страна на полицията по време на разпръскването на политически митинг, прерастнал в масови безредици. При липсата на каквито и да било алтернативни и достоверни обяснения за причината за нараняванията на жалбоподателите, Съдът заключава, че те са нанесени от полицията по време на разпръскването на митинга. Бюлетин № 52
Zakharov and Varzhabetyan v. Russia (nos. 35880/14 and 75926/17)

В светлината на поведението на полицейските служители Съдът без колебание установява, че действия на полицейските служители са достигнали необходимия праг на суровост, за да попаднат в обхвата на забраната по чл. 3, разгледан във връзка с чл. 14, като омразата, дължаща се на хомофобия и/или трансфобия, е била основен мотив за поведение на полицейските служители. Продължаващото разследване по оплакванията на жалбоподателките разкрива дългогодишната неспособност на националните власти – която може да се разглежда и като нежелание – да изследва ролята на хомофобските и/или трансфобските мотиви за полицейското насилие. Бюлетин № 52
Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia (no. 7224/11)

Въпреки детайлното изложение, което жалбоподателят е направил относно твърдения от него начин на провеждане на обиска му с разсъбличане и аналното му претърсване, прокуратурата е отхвърлила оплакването с бланкетни мотиви и без да са проведени следствени действия. Постановлението не е подлежало на съдебен контрол. Предприетото по-късно разследване е започнало с неоправдано забавяне и не е довело до конкретни резултати. Така неефективността на първото разследване и забавянето на второто, заедно с тяхната обща продължителност, вече са засегнали потенциалната ефективност на възобновеното и все още висящо разследване. Твърденията на жалбоподателя не са били разгледани адекватно и в рамките на съдебния процес срещу него. Ето защо властите са нарушили процедурното си задължение по чл. 3 от Конвенцията да проведат ефективно разследване. Бюлетин № 53
Bokhonko v. Georgia (no. 6739/11)

По жалбата на три български деца, които твърдят, че са били подложени на сексуална злоупотреба в дома за лишени от родителски грижи деца, в който са живели преди да бъдат осиновени от италианско семейство, и че българските власти не са провели ефективно разследване по оплакването им, Голямото отделение приема, подобно на Пето отделение на Съда (произнесло се по случая с решение от 17.01.2019 г.), че не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в материалния му аспект. За разлика от отделението обаче, Голямото отделение установява нарушение на чл. 3 в процедурния му аспект (с мнозинство от 9 гласа срещу 8). Намира, че българските разследващи органи не са взели всички разумни мерки за изясняване на фактите, по-специално като не са използвали съществуващите механизми за разследване и за международно сътрудничество, и не са направили пълен и внимателен анализ на доказателствата, с които са разполагали. Поради допуснатите сериозни пропуски разследването не е било ефективно, както

изисква чл. 3 от Конвенцията, тълкуван в светлината на другите приложими международни актове, и по-специално Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие. Бюлетин № 57
X and Others v. Bulgaria (nº 22457/16) – решение на Голямото отделение

Наличието на благоприятно за жалбоподателя решение или мярка по принцип не е достатъчно, за да го лиши от статута му на „жертва“. Следователно нарушението на чл. 3 не може да бъде отстранено само с присъждане на обезщетение на жертвата, защото ако властите могат да ограничат реакцията на случаите на умишлено малтретиране от страна на държавни служители само до изплащането на обезщетение, докато същевременно не предприемат достатъчни мерки за преследването и наказването на виновните, това в определени случаи би могло да доведе до практически безнаказано нарушаване от страна на държавните служители на правата на лицата, които са под техен контрол. Бюлетин № 58
Baranin and Vukčević v. Montenegro (no. 24655/18 and 24656/18)

5. Депортиране, експулсиране и екстрадиция

Ако Русия екстрадира таджикски гражданин в Таджикистан, където има данни, че лица системно биват измъчвани в арестите, ще наруши задължението си по чл. 3 от Конвенцията да не екстрадира лица в държави, където те могат да бъдат подложени на изтезание или нечовешко или унизително отнасяне или наказание. Бюлетин № 2
Gaforov v. Russia (no. 25404/09)

Гръцките власти са нарушили правата по чл. 3 от Конвенцията на кандидат за убежище, задържан в мизерни условия, а впоследствие принуден да живее на улицата. Белгийските власти също са нарушили чл. 3, защото са прехвърлили жалбоподателя в Гърция, въпреки неефективното функциониране на системата й за предоставяне на убежище. Бюлетин № 5
M. S. S. v. Belgium and Greece (no. 30696/09) - *Решение на Голямото отделение*

Формалистичната и неекспедитивна процедура във връзка с предоставянето на закрила на чужденци в Гърция и условията на задържане в центровете за задържане на чужденци представляват нечовешко и унизително третиране. Бюлетин № 10
R.U. v. Greece (no. 2237/08)

Депортирането на двама сомалийци обратно в Сомалия би представлявало нечовешко и унизително третиране, без значение какви са основанията за депортирането им и какви са причините за напускането им на Сомалия. Бюлетин № 10
Sufi and Elmi v. The United Kingdom (nos. 8319/07 ; 11449/07)

Българските съдилища не са направили опит да изследват въпроса за риска за живота на жалбоподателя или риска от малтретирането му, ако бъде експулсиран в Ливан, а вместо това са се ограничили да изследват само законността на заповедта за неговото експулсиране. ЕСПЧ посочва на правителството генерални мерки, които следва да предприеме по подобни проблеми, за да премахне нарушенията. Бюлетин № 13

Auad v. Bulgaria (no. 46390/10)

Депортирането на муджахидин в Тунис не би нарушило човешките му права. Бюлетин № 14
Al Hanchi v. Bosnia and Herzegovina (no.48205/09)

Задържането на малолетни в транзитен център за възрастни незаконно пребиваващи чужденци в Белгия, при неподходящи условия за близо четири месеца, представлява нарушение на забраната за нечовешко и унизително третиране. Бюлетин № 15
Kanagaratnam and Others v. Belgium (no. 15297/09)

Връщането в Либия на мигранти, бягащи от Сомалия и Еритрея, без да са били разгледани конкретните обстоятелства по случая, ги е изложило на риск от нечовешко и унизително отношение и представлява колективно експулсиране. Бюлетин № 17
Hirsi Jamaa and others v. Italy (no. 27765/09) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът заличава жалбата на трима иракски граждани, които през декември 2010 г. влезли на територията на България през Гърция, където пребивавали нелегално. Граничната полиция издала заповеди за тяхното отвеждане в Гърция. Пред Съда те твърдят, че ако действително бяха върнати в Гърция, щеше да е налице нарушение на забраната за изтезания по чл. 3 на Конвенцията. Това обаче било предотвратено с налагане на привременни мерки от ЕСПЧ по искане на жалбоподателите, с които отвеждането им било отложено. През октомври 2011 г. българската държава им предоставила хуманитарен статут, поради което вече няма опасност за отвеждането им в Гърция и Съдът намира, че техният въпрос вече е разрешен по смисъла на чл. 37 § 1 (b) от Конвенцията и заличава жалбата от списъка с делата, а останалите им оплаквания обявява за недопустими. Бюлетин № 18
Kerim and others v. Bulgaria (no.28787/11)

Екстрадирането за САЩ на петима души, обвинени в международен тероризъм, не би накърнило правата им по чл. 3 нито що се отнася до условията, при които биха излежавали присъдите си в САЩ, нито що се отнася до продължителността на наложените им наказания. Бюлетин № 19
Babar Ahmad and others v. The United Kingdom (24027/0; 11949/08 ; 36742/08 ; 66911/09 and 67354/09)[1]

Явно необосновани са оплакванията на жалбоподателя, че би бил изложен на риск от нечовешко третиране при евентуално експулсиране в Иран, тъй като неговите изявления са твърде общи и недоказани и не се е оплакал преди това на българските власти за този свой страх. Бюлетин № 20
Madah and others v. Bulgaria (no. 45237/08)

Като са разпоредили експулсирането на нелегално пребиваващ грузински гражданин, страдащ от нелечимо заболяване, властите не са нарушили задълженията си по чл. 2 и

[1] Решението съдържа подробен преглед на практиката на Съда по дела за екстрадиция, както и по дела, свързани с оплаквания за изтърпяване на наказания при строга изолация и свързани с оплаквания от тежестта на наложените присъди.

чл. 3 от Конвенцията, тъй като не е имало убедителни хуманитарни съображения и не е достигнат прагът на суровост, изискван за да се приложи чл. 3. Бюлетин № 27
Paposhvili c. Belgique (no. 41738/10)

В производството за екстрадиция въпросът дали засегнатото лице е изложено на сериозен риск от малтретиране в страната си по произход е основен и следва да бъде разглеждан с особено внимание от националните съдилища. Бюлетин № 26
M.G. c. Bulgarie (no. 59297/12)

Депортирането на разведена иракчанка от малцинствената мандейска религиозна общност в северния Кюрдистански регион на Ирак не би я изложило на риск от нечовешко и унизително отнасяне. Бюлетин № 26
W.H. v. Sweden (no. 49341/10)

Връщането на хомосексуалист в Либия, откъдето да кандидатства за събиране с брачния си партньор в Швеция, няма да го изложи на риск от нечовешко или унизително отнасяне. Бюлетин № 29
M.E. v. Sweden (no. 71398/12)

Условията в центровете за чужденци, при които са били държани грузински граждани в очакване да бъдат експулсирани, са съставлявали нечовешко и унизително отнасяне и административна практика в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 30
Georgia v. Russia (I) (no. 13255/07) - Решение на Голямото отделение

Директива 2008/115/ЕО не допуска държава членка да настани задържан с цел извеждане гражданин на трета страна в затвор заедно с обикновени затворници, дори и ако този гражданин изрази съгласие за такова настаняване. Бюлетин № 30
Решение на СЕС по дело C-474/13

По правило, когато държава членка задържа незаконно пребиваващи граждани на трети страни с цел извеждане, тя е длъжна да ги настани в специализиран център за задържане, дори и ако устройството й е федерално, а федералната административно-териториална единица, от чиято компетентност е решаването и извършването на това настаняване съгласно националното право, не разполага с такъв център за задържане.
Бюлетин № 30
Решение на СЕС по дела C-473/13 и C-514/13

При поискана екстрадиция в държава, където е вероятно лицето да бъде осъдено на доживотен затвор, преценката на риска от третиране в нарушение на чл. 3 трябва да се извърши преди осъждането. Бюлетин № 32
Trabelsi v. Belgium (no. 140/10)

Презумпцията, че основните права по Конвенцията се зачитат от държавите, които участват в системата „Дъблин“ за предоставяне на убежище в ЕС, е оборима. С оглед на изискването за специална защита на търсещите убежище деца, дори да са придружени от родителите си, както и на ограничения капацитет на приемните центрове в Италия и свързаните с него рискове, швейцарските власти следва да получат уверения от

италианските, че при пристигането си в Италия жалбоподателите ще бъдат настанени при подходящи за възрастта на децата условия и че семейството няма да бъде разделяно. Без предварителното получаване на такива индивидуални гаранции, връщането на жалбоподателите в Италия би било в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 34
Tarakhel v. Switzerland (no. 29217/12) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът е комуникирал на българското правителство жалбата на апатрид, роден и живял в Сирия, с оплаквания по членове 2, 3, 13 и 5, § 4 от Конвенцията, че експулсирането му в Сирия би го изложило на риск от смърт или нечовешко и унизително отнасяне, а също и че България не му е предоставила ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с оплакванията му по членове 2 и 3 и че подадената от него жалба относно законността на задържането му не е била разгледана в кратък срок. Бюлетин № 36
M.M. v. Bulgaria (no. 75832/13)

Съществуващите условия за прием на лица със здравословни проблеми, търсещи убежище в Италия, сами по себе си не могат да бъдат пречка за експулсирането им. Такава пречка могат да бъдат изключителни обстоятелства, като например последен стадий от смъртоносна болест, съчетани с липса на медицинско обслужване и семейна подкрепа в приемащата държава. Бюлетин № 41
A.S. v. Switzerland (no. 39350/13)

Изпълнението на заповедта за експулсиране на жалбоподателя – сирийски гражданин, би нарушило чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията. Поради абсолютния характер на защитата, която предоставя чл. 3, съображенията на българските власти, че жалбоподателят представлява заплаха за националната сигурност, са ирелевантни. От значение е само наличието на сериозни и проверени основания да се счита, че в държавата по произход за него съществува реален риск от смърт или малтретиране. Бюлетин № 42
O.D. c. Bulgarie (n° 34016/18)

Поради абсолютния характер на чл. 3 трудностите при приемането на мигранти и търсещи закрила лица и непропорционално големият спрямо възможностите на държавата брой лица, търсещи закрила, не освобождават властите от задълженията им по тази разпоредба. Задържането на малолетни имигранти при неподходящи условия, дори и за много кратък период от време, поставя проблем по чл. 3. Бюлетин № 42
G.B. and Others v. Turkey (no. 4633/15)

Във всички случаи, когато договаряща държава извежда търсещо убежище лице в трета междинна държава, без да разгледа по същество молбата му за закрила, независимо дали приемащата трета държава е членка на ЕС и страна по Конвенцията, отговорност на извеждащата държава е да изследва обстойно дали е налице реална опасност в тази трета приемаща държава лицето да бъде лишено от достъп до подходяща процедура за предоставяне на убежище, която да го защити от принудително връщане. Ако се установи, че съществуващите гаранции не са достатъчни, чл. 3 съдържа задължение лицата, търсещи закрила, да не бъдат изпращани в тази трета държава. Бюлетин № 43
Ilias and Ahmed v. Hungary (no. 47287/15) *Решение на Голямото отделение*

Съдът намира, че са налице достатъчно основания да се приеме, че рискът, ако бъдат върнати в Китай, жалбоподателите - уйгурски мюсюлмани – да бъдат произволно лишени от свобода, изтезавани или дори убити е реален. В българското законодателство

не съществуват ефективни гаранции, които да защитават жалбоподателите от произволно връщане в Китай. Бюлетин № 46
M.A. and Others v. Bulgaria (no. 5115/18)

Отказът на граничните власти да приемат молбите за международна закрила на жалбоподателите и връщането им в трета страна, където те са изложени на риск от *refoulement* в страната си по произход, където е възможно да бъдат подложени на нечовешко отношение е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 50
M.K. and Others v. Poland (№ 40503/17, №42902/17 and № 43643/17)

Членове 14 и 34 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която неизпълнението на задължението да се предостави на кандидата за международна закрила възможност за провеждане на лично интервю, преди да бъде прието решение за недопустимост на основание на член 33, параграф 2, буква а) от тази директива, не води до отмяна на това решение и връщане на преписката на решаващия орган, освен ако тази правна уредба позволява на кандидата лично да изложи в производството по обжалване на такова решение всички свои доводи срещу посоченото решение в рамките на изслушване, при което се спазват приложимите основни условия и гаранции, прогласени в член 15 от споменатата директива, и макар тези доводи да не могат да променят същото решение. Бюлетин № 50
Решение на СЕС по дело С-517/17

Членове 5, 13 и 14 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни във връзка с чл. 7, чл. 19, § 2, чл. 21 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда поемането, доколкото е възможно, на основните потребности на гражданин на трета страна, когато:

– той е обжалвал издаденото спрямо него решение за връщане,
– пълнолетното дете на този гражданин на трета страна страда от тежко заболяване,
– присъствието на посочения гражданин на трета страна при това пълнолетно дете е абсолютно необходимо,
– от името на посоченото пълнолетно дете е подадена жалба срещу издадено спрямо него решение за връщане, чието изпълнение би могло да го изложи на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
– същият този гражданин на трета страна няма средства да покрие основните си потребности. Бюлетин № 51
Решение на СЕС по дело С-402/19

Членове 5 и 13 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с чл. 19, § 2 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че национален съд, сезиран със спор в областта на социалното подпомагане, чийто изход е свързан с евентуалното спиране на изпълнението на решение за връщане с адресат

гражданин на трета страна, който страда от тежко заболяване, трябва да приеме, че жалба за отмяна и спиране на изпълнението на това решение води автоматично до спиране на изпълнението му, макар това да не следва от прилагането на националната правна уредба, когато:

– тази жалба съдържа доводи, които не са явно неоснователни, целящи да се покаже, че изпълнението на решението ще изложи този гражданин на трета страна на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и

– тази правна уредба не предвижда друго средство за защита, уредено от точни, ясни и предвидими правила и автоматично водещо до спиране на изпълнението на такова решение. Бюлетин № 51

Решение на СЕС по дело C-233/19

Условията на живот в транзитна зона на сръбско-унгарската граница, където са пребивавали в продължение на четири месеца петчленно семейство – мъж, който кандидатства за убежище за трети път, бременната му съпруга и трите им малолетни деца – надвишават прага на суровост по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 58

R.R. and Others v. Hungary (no. 36037/17)

Жалбоподателят е бил задържан в център за задържане на мигранти при условия в нарушение на чл. 3, преценени с оглед прекомерната му фактическа изолация и ненужното му последващо настаняване с новопристигналите, поставени в карантина срещу Covid-19. Бюлетин № 58

Feilazoo v. Malta (no. 6865/19)

По оплакването на двамата жалбоподатели, че с предаването им от френските власти на румънските в изпълнение на европейски заповеди за арест е нарушен чл. 3 от Конвенцията, за което единият от тях сочи две отделни основания, Съдът обсъжда при различните конкретни обстоятелства наличието на условията за прилагане на пре-зумпцията за еквивалентна защита и въпроса дали, когато е приложима, е оборена поради явна недостатъчност на осигурената защита на правата, гарантирани от Конвенцията, съответно дали изпълняващият съдебен орган е разполагал с достатъчно солидна фактическа основа, за да установи съществуването на реален риск жалбоподателят да бъде изложен на забранено от чл. 3 отнасяне, ако бъде предаден в изпълнение на заповедта. Бюлетин № 58

Bivolaru et Moldovan c. France (n°s 40324/16, 12623/17)

Експулсирането в Русия на руски гражданин от чеченски произход след отнемането на неговия бежански статут на основание осъждането му за тероризъм, без властите да са взели предвид, че е запазил качеството си на бежанец и се ползва от принципа за забрана на връщането (non-refoulement), и без да са преценили *ex nunc* твърдения от него риск в случай на експулсиране, в светлината на това му качество и на принадлежността му към представляваща прицелна точка група, ще бъде в нарушение на чл. 3 от Конвенцията в неговия процедурен аспект. Бюлетин № 59

K.I. c. France (n° 5560/19)

4. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

Гаранциите на чл. 5 от Конвенцията продължават да се прилагат и в ситуации на международен въоръжен конфликт, но в такъв случай следва да се тълкуват в светлината на разпоредбите на международното хуманитарно право, ако ответната държава е направила такова искане. Бюлетин № 32
Hassan v. The United Kingdom (no. 29750/09) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът обобщава факторите, въз основа на които е преценявал дали става въпрос за ограничаване на свободата на придвижване или за лишаване от свобода на чужденци в транзитни зони на летища и приемни центрове за идентификация и регистрация на мигранти, и които той счита за относими, *mutatis mutandis*, и по настоящото дело – първото пред него относно транзитна зона, разположена на сухопътната граница между две държави – членки на Съвета на Европа, където търсещите убежище е трябвало да пребивават, докато се разглежда допустимостта на молбите им за закрила. Специфичната цел, както и материалните и правни характеристики на такива зони следва да се отчетат при анализа относно приложимостта на чл. 5. Бюлетин № 43
Ilias and Ahmed v. Hungary (no. 47287/15) *Решение на Голямото отделение*

В транзитната зона на летището жалбоподателите са били лишени от свободата си по смисъла на чл. 5, като се имат предвид: липсата на вътрешноправни разпоредби, определящи максималния срок на престоя им там, до голяма степен незаконният характер и прекомерната продължителност на този престой, значителното забавяне на разглеждането на молбите им за убежище, характеристиките на мястото и контролът, на който са били подложени, както и фактът, че не са имали практическа възможност да напуснат зоната. Бюлетин № 43
Z.A. and Others v. Russia (no. 61411/15) *Решение на Голямото отделение*

Жалбоподателят е изтърпявал 3-годишна присъда лишаване от свобода и се оплаква, че не е имал право на обезщетение (чл. 5, § 5) за наложената му дисциплинарна мярка изолиране в наказателна килия за период от 14 дни. За да прецени дали мярката представлява лишаване от свобода Съдът съобразява вида на задържането (заповедта за налагане на мярката не е променила правните основания за лишаването от свобода); продължителността на това задържане (срокът от четиринадесет дни не е решаващ сам по себе си); въздействието, което това задържане е имало върху жалбоподателя (който по това време е изтърпявал присъдата си при „общ режим“ и е бил непрекъснато задържан в рамките на затвора); условията, при които е бил в изолация (безспорно по-сурови, но сравними с условията на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода при „специален режим“) и намира, че не е имало голяма разлика между свободите, с които жалбоподателят е разполагал, изтърпявайки наказанието си в затвора и тези по време на дисциплинарната санкция, търпяна отново в рамките на затвора. Следователно изолацията на жалбоподателя не представлява допълнително лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 § 1, чл. 5 е неприложим и няма нарушение на чл. 5, § 5 от Конвенцията.
Бюлетин № 52
Stoyan Krastev v. Bulgaria (no. 1009/12)

1) Член 1, параграф 1 и член 8, параграф 1, буква в) от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., трябва да се тълкуват в смисъл, че европейска заповед за арест може да се издаде въз основа на съдебен акт на издаващата държава членка, с който се разпорежда изпълнението в тази държава членка на наложено от юрисдикция на трета държава наказание, когато в приложение на двустранно споразумение между тези държави съответната присъда е била призната с акт на юрисдикция на издаващата държава членка. За да бъде издадена европейска заповед за арест, обаче е необходимо, от една страна, издирваното лице да е било осъдено на наказание лишаване от свобода за срок не по-малко от четири месеца, и от друга, в производството, довело до постановяването в третата държава на присъдата, впоследствие призната в издаващата държава членка, да са спазени основните права, и в частност задълженията, произтичащи от членове 47 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз.
2) Член 4, точка 7, буква б) от Рамково решение 2002/584, изменено с Рамково решение 2009/299, трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на европейска заповед за арест, издадена въз основа на съдебен акт на издаващата държава членка, който позволява изпълнението в тази държава членка на наложено от юрисдикция на трета държава наказание, когато съответното престъпление е било извършено на територията на последната държава, на въпроса дали това престъпление е било извършено „извън територията на издаващата държава членка“ трябва да се отговори, като се вземе предвид наказателната компетентност на третата държава, в случая Кралство Норвегия, което е допуснало преследването на това престъпление, а не наказателната компетентност на издаващата държава членка. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-488/19

1. Незаконен арест или задържане

Формалистичният подход на българския съд по ЗОДОВ относно доказването на неимуществени вреди от незаконно задържане е в нарушение на чл. 5 от Конвенцията. Бюлетин № 1
Danev v. Bulgaria (no. 9411/05)

Задържането в ареста до влизане в сила на присъдата на лице, осъдено на наказание, различно от лишаване от свобода, е в нарушение на националното законодателство и на чл. 5, т. 1 от Конвенцията. Бюлетин № 1
Murukin v. Ukraine (no. 15816/04)

Автоматичното продължаване на мярката за неотклонение задържане под стража единствено заради тежестта на повдигнатите обвинения и липсата на каквото и да било обсъждане дали не би била подходяща друга, по-лека мярка, нарушава правото на свобода и сигурност по чл. 5 от Конвенцията. Бюлетин № 2
Khayredinov v. Ukraine (no. 38717/04)

Кумулативното прилагане на чл. 202, 203 и 152а, ал. 3 от отменения НПК като основания за задържане е довело до нарушаване на правата на жалбоподателя по чл. 5, § 1, 3, 4 и 5 от Конвенцията. Бюлетин № 5

Svetoslav Hristov v. Bulgaria (no. 36794/03)

Грешката при определянето на режима, при който следва да се изтърпи присъда лишаване от свобода, постановена от чуждестранен съд, довела до две години и половина затвор при строг, вместо при общ режим, и забавянето с четири месеца на предсрочното условно освобождаване на жалбоподателя представлява нарушение на чл. 5, § 1(а) Конвенцията (лишаване от свобода по реда, предвиден от закона). Бюлетин № 5
Somogyi v. Hungary (no. 5770/05)

Задържането на полски гражданин в Украйна с цел депортирането му е било произволно, защото украинските власти не са се позовали на валидно законово основание. Бюлетин № 7
Nowak v. Ukraine (no. 60846/10)

Налагането на дисциплинарно наказание на военнослужещ, включващо лишаване от свобода, което не подлежи на съдебен контрол, е в нарушение на чл. 5 от Конвенцията (право на свобода и сигурност). Бюлетин № 8
Pulatlı v. Turkey (no. 38665/07)

Макар да е продължило три години и половина, задържането под стража на жалбоподателите е било в съответствие с Конвенцията, защото властите са проявили специално усърдие, а воденото от тях разследване е било изключително тежко. Бюлетин № 8
Tinner v. Switzerland (nos. 59301/08 and 8439/09)

Недопустимо е да се наложи наказание лишаване от свобода на гражданин на трета страна, който пребивава незаконно в държава членка на ЕС, само поради това, че не е изпълнил заповед да напусне територията на тази държава в определен срок. Бюлетин № 8
Решение на СЕС по дело C-61/11 PPU

Русия е извършила няколко нарушения на чл. 5 от Конвенцията във връзка с ареста и задържането под стража на г-н Михаил Ходорковски. Няма доказателства обаче задържането му да е било политически мотивирано. Бюлетин № 9
Khodorkovskiy v. Russia (no. 5829/04)

Превантивното полицейско задържане на жалбоподателя в продължение на 45 минути е в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията. Единствената причина за задържането му (той е бил председател на правозащитна НПО), е била включването на името му в база данни с лица, които властите считат за „потенциални екстремисти“. Бюлетин № 10
Shimovolos v. Russia (No. 30194/09)

Продължителните превантивни задържания на цивилни лица от страна на британската армия по време на окупацията на Ирак са в нарушение на правото на свобода и сигурност по чл. 5, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 11
Al-Jedda v. The United Kingdom (no. 27021/08) - Решение на Голямото отделение

Задържането на жалбоподателя не е било „законно” по смисъла на чл. 5, § 1(c), тъй като за част от периода правителството не е представило никакво обяснение за правното

основание за налагането на мярката за неотклонение и нейното продължаване, а за друга част от периода липсват мотиви в решението за удължаването на срока на задържане. Бюлетин № 12
Paskal v. Ukraine (no.24652/04)

С продължилото задържане на жалбоподателите при нечовешки условия в Приднестровската молдовска република въпреки предходно решение на Съда, изискващо тяхното незабавно освобождаване, Руската федерация е извършила нови нарушения на членове 3 и 5 от Конвенцията. Молдова е направила всичко възможно жалбоподателите да бъдат освободени, в рамките на своите ограничени възможности за действие на тази територия, поради което тя не е извършила нарушения на Конвенцията. Бюлетин № 14
Ivantoc and Others v. Moldova and Russia (no. 23687/05)

Макар и Конституционният съд да е признал, че период от задържането на жалбоподателя е бил незаконен, и да му е присъдил обезщетение в размер на 1470 евро за период от 8 месеца, жалбоподателят продължава да е „жертва" по смисъла на Конвенцията, тъй като присъденото обезщетение е неадекватно. Бюлетин № 15
Žúbor v. Slovakia (no.7711/06)

Нарушението на чл. 6 заради задочното производство спрямо жалбоподателя не е доказано в случая да е довело непременно до неоправдано лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 § 1 (а) от Конвенцията. Бюлетин № 16
Stoyanov v. Bulgaria (no. 39206/07)

Лишаването от свобода на полицейски служител в рамките на разследване на корупция и кражба на петрол не е имало достатъчно правно основание в националния закон. Бюлетин № 17
Creangă v. Romania (no. 29226/03) - *Решение на Голямото отделение*

Задържането в полицейски кордон за няколко часа в случай на демонстрация, придружена с насилие, не представлява лишаване от свобода по смисъла на чл. 5 от Конвенцията. Бюлетин № 18
Austin and Others v. the United Kingdom (nos. 39692/09, 40713/09 and 41008/09) - *Решение на Голямото отделение*

Недостатъците в съдебно решение, с което се налага предварително задържане, освен ако не представляват „груба и очевидна" грешка, могат да бъдат поправени на възвивната инстанция. Недостатъците, свързани с нелегитимност на състава, постановил продължаване на задържането, не са „груба и очевидна" грешка, поправени са от следващата инстанция и поради това не водят до нарушение на правата по чл. 5, т. 1 от Конвенцията. Бюлетин № 19
Riccardi v. Romania (no. 3048/04)

Съдът уеднаквява практиката си относно това от кога започва да тече шестмесечният срок за подаване на жалба с оплаквания относно срока на задържането под стража (чл. 5 § 1 от Конвенцията) - жалбоподателят е длъжен да подаде в шестмесечен срок от освобождаването си всички свои оплаквания по отношение на предварителното си задържане. Бюлетин № 20

Idalov v. Russia (no. 5826/03) - *Решение на Голямото отделение*

Властите са арестували и задържали под стража лидер на опозиционна партия без информация или доказателства, които да пораждат обосновано подозрение в извършването на престъпление. Съдилищата, постановили и продължили срока на задържането му под стража, автоматично са потвърждавали исканията на прокуратурата. Бюлетин № 28
Ilgar Mammadov v. Azerbaijan (no. 15172/13)

Съдът намира нарушение на чл. 5, § 1, б. „с“, чл. 5 §§ 2, § 4 и § 5 във връзка с издадените срещу жалбоподателите заповеди за 24-часово задържане по чл. 63, ал. 1, т. 1 от Закона за МВР (отм.). Бюлетин № 29
Petkov and Profirov v. Bulgaria (nos. 50027/08 и 50781/09)

Жалбоподателите не са отишли доброволно в полицейското управление, нито са били свободни да го напуснат. Поради констатирания елемент на принуда е налице „лишаване от свобода“ по смисъла на чл. 5, § 1, независимо от кратката му продължителност и от обстоятелството дали фактическото положение се характеризира като задържане по руското право. Бюлетин № 29
Krupko v. Russia (no. 26587/07)

Съдът е комуникирал жалба с оплаквания по чл. 5, §§ 1, 4 и 5. Жалбоподателят твърди, че е бил задържан за изпълнение на наложеното му наказание лишаване от свобода въпреки изтичането на давностните срокове и че не разполага с възможност за обжалване на законността на задържането пред съд, нито за обезщетение. Бюлетин № 31
Todorov c. Bulgarie (no. 71545/11)

Тайните задържания на заподозрени в тероризъм са били основен елемент на програмата на ЦРУ за извънсъдебни предавания на лица, замислена именно с цел те да бъдат лишени от правна защита, включително срещу произволно задържане. Операциите са се осъществявали със съдействието на националните власти и Полша е извършила нарушение на чл. 5 от Конвенцията. Бюлетин № 31
Husayn (Abu Zubaydah) v. Poland (no. 7511/13), *Al Nashiri v. Poland (no. 28761/11)*

При арестуването на сомалийски граждани от френските власти в териториалните води на Сомалия по подозрение в пиратски действия и задържането им с цел предаване на френското правосъдие действащият закон не е осигурявал адекватна защита срещу произволна намеса в правото на свобода, както изисква чл. 5, § 1 от Конвенцията. Двудневното закъснение жалбоподателите да бъдат изправени пред съдия е в нарушение на изискването за своевременност по чл. 5, § 3. Бюлетин № 35
Hassan and Others v. France (no. 46695/10 и no. 54588/10)

Шестчасовото нерегистрирано и непризнато „транзитно“ задържане на жалбоподателите, отведени в две полицейски управления, преди в трето да им бъде съставен акт за установяване на административно нарушение, представлява пълно отричане на основополагащи гаранции на чл. 5 и тежко нарушение на тази разпоредба. Бюлетин № 35
Navalnyy and Yashin v. Russia (no.76204/11)

Съдът е комуникирал на българското правителство оплакването на лице, призовано да се яви като свидетел в полицейско управление и там задържано на основание чл. 63, ал. 1, т. 1 ЗМВР (отм.) „във връзка с престъпление по чл. 195 НК“. Бюлетин № 36
Didov v. Bulgaria (no. 27791/09)

Задържането на адвокат, разпоредено от полицейски служител е надхвърляло изискванията за сигурност и разкрива намерение, неприсъщо на целите на задържането. То не е било необходимо и пропорционално, поради което е нарушен чл. 5, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 39
François v. France (no. 26690/11)

Съдът е комуникирал три жалби с оплаквания по чл. 5, §§ 1 и 5 от Конвенцията, че жалбоподателите са задържани от полицията без наличие на обосновано подозрение за извършено престъпление и че исковете им за обезщетение са били отхвърлени. Бюлетин № 41
Dzhabarov v. Bulgaria (nos. 6095/11, 75583/11 and 76290/14)

Съдът е комуникирал жалба с оплаквания по чл. 5, §§ 1 и 5 от Конвенцията, че задържането на жалбоподателката от полицията е било незаконно и че искът й за обезщетение е бил отхвърлен. Бюлетин № 41
Nikolova v. Bulgaria (no. 74091/11)

Властите не са доказали, че при първоначалното и многократно продължаваното задържане на жалбоподателя е било налице „обосновано подозрение“ по смисъла на чл. 5, § 1, б. „с“ от Конвенцията, почиващо на обективна преценка. По същество тези мерки са били основани не само на факти, които не могат да се приемат разумно за криминализирано по националния закон поведение, но и на факти, които до голяма степен са свързани с упражняването на права по Конвенцията. Бюлетин № 44
Kavala v. Turkey (no.28749/184)

Въпреки липсата на формална взаимосвързаност на наказателните производства против жалбоподателите и основаността на тези производства на отделни съвкупности от факти, в случая от документите по делата е очевидно, че производствата – като фактически обвинения и като процесуални действия, са следвали един и същ модел и са идентични по същност и обхват. С оглед тези си констатации и изводите, следващи от тях предвид статута на жалбоподателите, последователността на събитията, начина на провеждане на разследванията и поведението на властите, Съдът намира, че предоставените му материали не покриват минималния стандарт относно обосноваността на подозрението, изискуема за арест на лице. Бюлетин № 46
Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan (no.63571/16)

Разширителното тълкуване на понятието *in flagrante delicto* в смисъл, че сериозно подозрение за членуване в престъпната организация, която според властите стои зад опита за военен преврат, е достатъчно, за да се приеме, че деецът е заловен на местопрестъплението, без да е участвал в този опит, е лишило жалбоподателя от процедурните гаранции при предварително задържане по такова подозрение, които националното право му предоставя в качеството му на съдия, за да гарантира независимото упражняване на правораздавателните функции. При тълкуването и прилагането на чл. 5 Съдът отчита затрудненията, пред които Турция е била изправена след опита за военен преврат, но това не означава, че по време на извънредно положение на властите

се дава пълна свобода да задържат лица без каквито и да е проверими доказателства или информация или без достатъчно фактически основания, удовлетворяващи изискванията на чл. 5, § 1, б. „с“ относно обосноваността на подозрението, която е съществена част от гаранцията по тази разпоредба. Бюлетин № 47
Baş v. Turkey (no. 66448/17)

Съдът установява нарушения на чл. 5, § 1 от Конвенцията поради забавеното изготвяне на протокола за задържане и поради извършването на ареста без предварителен съдебен акт, при липсата на правно основание за това. Бюлетин № 51
Grubnyk v. Ukraine (no. 58444/15)

Задържането на жалбоподателя, продължено след оправдаването му от първоинстанционния съд с оглед на възможността оправдателната присъда да бъде отменена по подадения протест, не попада в хипотезите на предвидените в чл. 5, § 1 от Конвенцията изключения и не е било обосновано. Бюлетин № 52
I.S. c. Suisse (nº 60202/15)

Задържането на двамата жалбоподатели в ареста в отсъствие на предвидените в закона изключителни причини е в нарушение на член 5, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 54
Navalnyy and Gunko v. Russia (no. 75186/12)

Изискването за „обосновано предположение“ по чл. 5, § 1(с) има два аспекта, които са отделни, но се припокриват: фактически аспект и аспект, свързан с квалификацията на фактите като престъпление. Задържането на жалбоподателите, журналисти и издатели на опозиционен вестник, се основава само на съмнение и не достига изискуемото ниво на разумност. Деянията, за които жалбоподателите са били подведени под наказателна отговорност, попадат в обхвата на публичния дебат относно факти и събития, които вече са били известни, представляват упражняване на права по Конвенцията и не могат да бъдат доказателство за желание у жалбоподателите да подкрепят или насърчат използването на насилие за политически цели.
Като отчита изключителната натовареност на Конституционния съд по време на извънредното положение в сила от юли 2016 г. до юли 2018 г. и на мерките, предприети от националните органи за справяне с този проблем Съдът приема, че продължителността на производство относно законосъобразността на задържане, продължило респ. 7, 15 и 16 месеца, не е в нарушение на чл. 5, § 4 от Конвенцията.
По направеното възражение на правителството, че е налице дерогация на права съгласно чл. 15 от Конвенцията Съдът отбелязва, че мерките, предмет на оплакване в настоящия случай, са били взети въз основа на законодателство, което е било в сила преди и след обявяването на извънредното положение. Бюлетин № 54
Sabuncu and Others v. Turkey (no. 23199/17)

Съдът установява нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията поради липсата на обосновано подозрение, че жалбоподателят е извършил престъпление. Обвиненията срещу него се основават на факти, които не могат да се считат за престъпно поведение по вътрешното законодателство, но и се отнасят главно до упражняването на правата му по Конвенцията. При липсата на такова подозрение в течение на продължаващото задържане е налице и нарушение на чл. 5, § 3 от Конвенцията. На основание чл. 46 от

Конвенцията Съдът посочва, че държавата ответник трябва да предприеме всички необходими мерки, за да осигури незабавното му освобождаване. Бюлетин № 55
Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) (no. 14305/17) *Решение на Голямото отделение*

Произволно задържане на мирно протестиращи на Майдана в Киев. Бюлетин № 56
Shmorgunov and Others v. Ukraine (nos. 15367/14 and 13 Others)

Понятието „обосновано подозрение“ по чл. 5, § 1(c) не може да се тълкува разширително до степен, до която да нарушава правото на жалбоподателя на свобода на изразяване съгласно чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 59
Ahmet Hüsrev Altan v. Turkey (no. 13252/17)

---

2. Лишаване от свобода на непълнолетни лица

Лишаването от свобода на непълнолетни не е допустимо по чл. 5, § 1(d) от Конвенцията, ако центърът за задържане служи само за изолация на младежите от обществото и те не участват във възпитателни и образователни дейности. Бюлетин № 4
Ichin and others v. Ukraine (nos. 28189/04 and 28192/04)

Автоматичното задържане на малолетен кандидат за убежище, без да се потърси алтернативна мярка, която да е в негов интерес, е в нарушение на чл. 5, § 1(f) от Конвенцията (задържане с цел депортиране или екстрадиция). Бюлетин № 8
Rahimi v. Greece (no. 8687/08)

Настаняването на непълнолетни във възпитателно училище – интернат представлява по своето естество «лишаване от свобода»; държавата не е нарушила правото на свобода и сигурност по чл. 5 от Конвенцията относно настаняването на непълнолетните жалбоподателки във ВУИ, но има нарушение заради задържането на две от тях в кризисен център за деца и в дом за временно настаняване на малолетни и непълнолетни. Бюлетин № 14
A. and others v. Bulgaria (no. 51776/08)

Задържането на малолетни в транзитен център за възрастни незаконно пребиваващи чужденци в Белгия при неподходящи условия за близо четири месеца е нарушило правото им на свобода и сигурност. Бюлетин № 15
Kanagaratnam and Others v. Belgium (no. 15297/09)

Съдът е комуникирал жалба с оплаквания по чл. 5, § 1 (a) и (d), § 4 и чл. 8 във връзка с настаняването на жалбоподателката във възпитателно училище-интернат. Бюлетин № 34
D.L. v. Bulgaria (no. 7472/14)

Тенденцията в международното право към възприемане на мерки, алтернативни на административното задържане на мигранти, обхваща не само децата, но и техните родители. Най-добрият интерес на детето не се ограничава до неразделяне на семейството. Властите трябва да предприемат всички необходими действия за ограничаване на задържането на семейства с деца, доколкото е възможно. Бюлетин № 42
G.B. and Others v. Turkey (no. 4633/15)

3. Лишаване от свобода на хора с психични разстройства

Задължително психиатрично лечение е в нарушение на правото на свобода и сигурност по чл. 5 по Конвенцията, тъй като прокуратурата е наредила хоспитализиране въпреки решение на съда за амбулаторно лечение. Бюлетин № 1
Shopov v. Bulgaria (no. 11373/04)

Задържането на жалбоподателя на основание чл. 185 от действалия към 1999 г. НПК и настаняването му в психиатрично заведение, за да се установи необходимостта от принудително медицинско лечение, е в нарушение на чл. 5, § 1(е) от Конвенцията (законосъобразно задържане на душевноболно лице). Съдът също намира нарушения по чл. 5, § 4 (съдебен контрол върху законността на лишаването от свобода), като констатира, че първоначалното решение за настаняване в психиатрично заведение е взето от прокурор и може да се обжалва само пред горестоящия прокурор, които не са независими и по чл. 5, § 5 от Конвенцията за липса на вътрешно средство за упражняване на правото на обезщетение при незаконно лишаване от свобода, преценявайки, че Законът за отговорността на държавата и общините за вреди не съставлява такова средство, тъй като неговият чл. 2, т. 1 изисква актовете, породили вреди, да са били „отменени поради липса на законно основание". Бюлетин № 4
Stoychev v. Bulgaria (no. 29381/04)

Закъснение от повече от шест месеца между постановяването на решението за превеждане на жалбоподателя от затвора, където е излежал наказание лишаване от свобода, в клиника за душевноболни е в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 8
Nelissen v. The Netherlands (no. 6051/07)

Изпълнението на влязла в сила присъда лишаване от свобода спрямо психичноболни лица в психиатричното отделение на затвора е в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията, тъй като лишаването от свобода на психичноболни лица е законно по смисъла на Конвенцията само ако се изпълнява в болница, клиника или друга подходяща институция. Бюлетин № 10
Hadzic v. Bosnia and Herzegovina (nos.39446/06; 33849/08)

Принудителното настаняване на жалбоподателя в психиатрична клиника и лечението му в продължение на 41 дни не е било нито медицински обосновано, нито законно. Бюлетин № 13
Gorobet v. Moldova (no.30951/10)

Задържането на лица с ментални проблеми е законно, само ако се осъществява в клиника или друга подходяща институция, какъвто не е бил случая с жалбоподателя, задържан в килия в общите затворнически помещения. Бюлетин № 15
De Donder and De Clippel v. Belgium (no. 8595/06)

Настаняването на жалбоподателя в социален дом за хора с психични разстройства, без неговото съгласие, без възможност законността му да бъде оспорена и без право на обезщетение водят до нарушения на различни аспекти на правото на свобода и сигурност по чл. 5 на Конвенцията. Бюлетин № 16

Stanev v. Bulgaria (no. 36760/06) - Решение на Голямото отделение

Настаняването на жалбоподателката в социален дом за хора с психични разстройства е било „законно" по смисъла на чл. 5, § 1, но е налице нарушение на чл. 5, § 4, тъй като тя не е имала възможност самостоятелно да използва правно средство със съдебен характер, за да оспори продължаващото й задържане в дома, както и не е получила справедлив процес по чл. 6 от Конвенцията по отношение на искането й за промяна на нейния законен представител. Бюлетин № 17
D.D. v. Lithuania (no. 13469/06)

Продължаването на задържането и принудителното психиатрично лечение на жалбоподателката не са били придружени с достатъчно законови гаранции срещу произвол. Бюлетин № 22
X v. Finland (no.34806/04)

Произволното задържане на известен украински опозиционен лидер, г-н Юрий Люценко, е в противоречие с изискванията на чл. 5, §§ 1, 2, 3 и 4. Бюлетин № 22
Lutsenko v. Ukraine (no.6492/11)

При разглеждането на искане за освобождаване на душевноболно лице, властите следва да основат преценката си на достатъчно скорошно експертно становище. Не е необходимо съдебният контрол по чл. 5, § 4 да бъде съпроводен от същите гаранции, каквито чл. 6 изисква по отношение на гражданските и наказателните спорове. Но националният съд не е имал право да откаже да изслуша лично жалбоподателя, като се има предвид, че не е разполагал със скорошна психиатрична експертиза, която да му позволи да оцени неговата личност и нивото му на зрялост, за да провери обосноваността на решението на административния орган. Бюлетин № 25
Ruiz Rivera v. Switzerland (no. 8300/06)

Националните власти не са установили по убедителен начин и с необходимите процесуални гаранции срещу произвол, че жалбоподателят е имал и е продължавал да има действително психическо разстройство, чието естество или степен да са изисквали неговото приемане и задържане за принудително лекуване. Бюлетин № 27
Anatoliy Rudenko v. Ukraine (no. 50264/08)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалба с оплаквания, че жалбоподателката е останала задържана за задължително лечение след изтичането на определения със съдебното решение срок и че не е разполагала с право на обезщетение. Бюлетин № 28
Nadezhda Ilieva Dimitrova v. Bulgaria (no.12412/13)

Простото назначаване на служебен защитник в производството по задържането в психиатрична клиника на „душевно болно" лице по смисъла на чл. 5, § 1(е) не може да задоволи изискването за предоставяне на „правна помощ". За да бъде представляването на лицата с увреждания ефективно, компетентният съд е длъжен да осъществява засилено наблюдение на защитниците им. Бюлетин № 37
M.S. v. Croatia (no. 2) (no. 75450/12)

Настаняването на жалбоподателя в дом за лица с психични разстройства е в нарушение на чл. 5, §§ 1, 4 и 5. По чл. 46 от Конвенцията Съдът посочва, че за да изпълнят решението му, властите следва да проверят дали жалбоподателят желае да остане в дома, в който е настанен. В случай на несъгласие, властите следва незабавно да преразгледат положението му в светлината на заключенията в настоящото решение. Бюлетин № 38
Stefan Stankov v. Bulgaria (no. 25820/07)

Жалбоподателите за били държани в психиатрични крила на затвори без да са получили подходящо за психическото им състояние лечение и грижи, което прекъсва връзката между причините за лишаването от свобода и мястото и условията, при които е осъществено то. Бюлетин № 59
Venken et autres c.Belgique (no 46130/14)

4. Лишаване от свобода в интерес на обществения ред

Задържането на жалбоподател, който бил пиян и се държал агресивно, е крайна мярка, която не е била произволна и е била в защита на обществения ред. Бюлетин № 6
Kharin v. Russia (no. 37345/03)

---

5. Лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение или с цел осигуряването на изпълнението на задължение, предписано от закона

Краткото задържане на жалбоподателите, които отказали да се идентифицират пред полицията, отговаря на изискванията на чл. 5, § 1(b) от Конвенцията (задържане с цел осигуряването на изпълнението на задължение, предписано от закона). Бюлетин № 8
Sarigiannis v. Italy (no. 14569/05)

Задържането на жалбоподателката по силата на съдебно решение, за чието съществуване тя не е била уведомена, е в нарушение на чл. 5 от Конвенцията. Бюлетин № 14
Beiere v. Latvia (no. 30954/05)

Не е налице баланс между задължението за явяване на подсъдима по дело за клевета и задържането й в продължение на тридесет часа за тази цел, от една страна, и правото й на свобода и сигурност, гарантирано от чл. 5 на Конвенцията, от друга. Бюлетин № 18
Lolova – Karadzhova v. Bulgaria (no. 17835/07)

Член 5 от Конвенцията не е бил нарушен с 42-дневното лишаване на жалбоподателя от свободата му поради неизпълнение на разпореждане да посочи местонахождението на скрита от него движима собственост, запорирана за значителни данъчни задължения. Бюлетин № 33
Göthlin v. Sweden (no. 8307/11)

Правото на Съюза, и по-специално чл. 47, ал. 1 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че при упорития отказ на национален орган да изпълни съдебно решение, с което му се разпорежда да изпълни ясно, точно и безусловно задължение, произтичащо от това право, и по-специално от Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа, компетентната

национална юрисдикция трябва да постанови принудителна мярка задържане спрямо длъжностни лица, които изпълняват функция, свързана с упражняването на публична власт, само когато в разпоредбите на вътрешното право съществува правно основание за приемането на такава принудителна мярка, което е достатъчно достъпно, точно и предвидимо в прилагането си, и при положение че ограничението на гарантирано в чл. 6 от Хартата право на свобода, което би настъпило, е в съответствие с условията, предвидени в чл. 52, § 1 от Хартата. Бюлетин № 44
Решение на СЕС, голям състав, по дело C-752/18

Извършеното в контекста на наказателно производство срещу трето лице задържане на жалбоподателите на летището е било в нарушение на чл. 5, § 1. Последващото им задържане е било в нарушение на чл. 5, § 1 (c) и § 3 поради липса на „обосновано подозрение“ в извършването на престъпление и мотивиране на съдебните решения. Нарушен е и чл. 5, § 4 поради липсата на ефективен съдебен контрол за законността на тяхното задържане. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (№ 68817/14)

6. Лишаване от свобода с цел предотвратяване на незаконно влизане в страната, депортиране или екстрадиция

Има нарушение на чл. 5, § 1(f) от Конвенцията при задържането на чужденец, против когото са предприети действия за депортиране, тъй като не е било спазено изискването на националния закон да се докаже, че е съществувал риск той да се укрие. Бюлетин № 4
Jusic v. Switzerland (no. 4691/06)

Автоматичното задържане на малолетен кандидат за убежище, без да се потърси алтернативна мярка, която да е в негов интерес, е в нарушение на чл. 5, § 1(f) от Конвенцията (задържане с цел депортиране или екстрадиция). Бюлетин № 8
Rahimi v. Greece (no. 8687/08)

Задържането от швейцарските власти с цел екстрадиция на бивш руски енергиен министър не е незаконно. Бюлетин № 10
Adamov v. Switzerland (no. 3052/06)

Съдът намира нарушение при задържането на лице, срещу което се предприемат действия за неговото експулсиране, когато такива действия липсват през целия период на задържането и властите не са положили дължимата в случая грижа. ЕСПЧ посочва на правителството какви генерални мерки следва да предприеме по подобни проблеми. Бюлетин № 11
M. and others v. Bulgaria (no. 41416/08)

Основанията, заради които жалбоподателят е бил задържан, не са продължили да бъдат валидни през целия период на задържането му заради липса на усърдие от страна на властите да осъществят процедурата по експулсиране, което е в нарушение на чл. 5, § 1 (f) от Конвенцията. Бюлетин № 13
Auad v. Bulgaria (no. 46390/10)

Задържането на малолетни в транзитен център за възрастни незаконно пребиваващи чужденци в Белгия при неподходящи условия за близо четири месеца е нарушило правото им на свобода и сигурност. Бюлетин № 15
Kanagaratnam and Others v. Belgium (no. 15297/09)

Задържането на жалбоподтеля с цел екстрадирането му от България е било в нарушение на чл. 5, § 1, б. „f“ от Конвенцията. Бюлетин № 29
Khadzhiev v. Bulgaria (no. 44330/07)

Решението, с което към момента на изтичане на максималния срок на първоначално задържане на гражданин на трета страна се определят по-нататъшните действия във връзка с това задържане, трябва да се издава във формата на писмен акт, съдържащ фактическите и правни основания за това решение. Съдебният орган, сезиран с искане за продължаване на задържането, трябва да може във всеки индивидуален случай да се произнася по същество за продължаване на задържането, за замяната му с по-лека принудителна мярка или за освобождаването на гражданина. Не се допуска национална правна уредба, съгласно която първоначалният шестмесечен срок на задържане може да бъде продължаван на единственото основание, че гражданинът на третата страна е без документи за самоличност. Бюлетин № 29
Решение на СЕС по дело С-146/14, Bashir Mohamed Ali Mahdi/Дирекция „Миграция“

Арестите и задържането на грузински граждани в периода от края на септември 2006 г. до края на януари 2007 г. са били част от координирана политика за колективното им експулсиране от Русия, поради което са били произволни и представляват административна практика в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията. Нарушен е и чл. 5, § 4, тъй като грузинските граждани не са разполагали с ефективни и достъпни правни средства за защита срещу заповедите за арест, задържане и експулсиране. Бюлетин № 30
Georgia v. Russia (I) (no. 13255/07) - Решение на Голямото отделение

Русия е нарушила чл. 5, § 1 (f) от Конвенцията поради продължителното задържане на жалбоподателя в център за чужденци въпреки невъзможността заповедта за експулсирането му да бъде изпълнена, както и поради липсата на усърдие от страна на властите в провеждането на процедурата. В нарушение на чл. 5, § 4 не е било осигурено правото на жалбоподателя да се обърне към съд, компетентен да реши „в кратък срок“ дали задържането му продължава да бъде „законно“ в светлината на нови фактори, възникнали след заповедта, с която е било разпоредено. Бюлетин № 31
Kim v. Russia (no. 44260/13)

Задържането на жалбоподателите в транзитната зона на летището не е отговаряло на целите на чл. 5, § 1, б. „f“, тъй като не е имало основание в закона, а и достъпът им до процедурата за подаване на молба за убежище е бил затруднен, били са задържани на напълно неподходящо за продължителен престой място и всеки от тях е останал в транзитната зона за период, безспорно прекомерен с оглед на естеството и целта на процедурата. Бюлетин № 43
Z.A. and Others v. Russia (no. 61411/15) Решение на Голямото отделение

Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета следва да се тълкува в смисъл, че допуска законодателство на държава членка, което, макар да предоставя компетентност за издаване на европейска

заповед за арест за целите на изпълнението на наказание на орган, който участва в правораздаването на тази държава членка, но самият той не е юрисдикция, не предвижда възможност за самостоятелно обжалване по съдебен ред на решението на този орган за издаване на европейска заповед за арест. Бюлетин № 44
Решение на СЕС по дело C-627/19 PPU

---

1) Член 6, § 1, ал. 2 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила трябва да се тълкува в смисъл, че съдия-следовател, сезиран за да се произнесе по задържането на незаконно пребиваващ гражданин на трета страна с оглед на връщането му, е сред „другите органи“, посочени в тази разпоредба, които има вероятност да получат молби за международна закрила, но съгласно националното право не са компетентни да я регистрират. 2) Член 6, § 1, ал. 2 и 3 от Директива 2013/32 трябва да се тълкува в смисъл, че съдия-следовател, в качеството си на „друг орган“ по смисъла на тази разпоредба, трябва, от една страна, да информира незаконно пребиваващите граждани на трети страни за начина и реда на подаване на молба за международна закрила, и от друга страна, когато гражданин е изразил желание да подаде такава молба, да предаде преписката на органа, компетентен да регистрира тази молба, за да може този гражданин да се ползва от материалните условия за приемане и медицинските грижи, предвидени в чл. 17 от Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила. 3) Член 26 от Директива 2013/32 и чл. 8 от Директива 2013/33 трябва да се тълкуват в смисъл, че незаконно пребиваващ гражданин на трета страна, изразил желание да поиска международната закрила пред „друг орган“ по смисъла на чл. 6, § 1, ал. 2 от Директива 2013/32, не може да бъде задържан на основание, различно от предвидените в чл. 8, § 3 от Директива 2013/33. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело C-36/20 PPU

Продължилото повече от 21 месеца задържане в държава членка на ЕС, на жалбоподател със статут на бежанец, получен в друга държава членка, до приключване на производството по екстрадирането му в поискалата го държава по произход е било в нарушение на чл. 5, § 1 (f), тъй като в това производство властите не са действали достатъчно активно и усърдно. Информацията, въз основа на която екстрадицията в крайна сметка е била приета за недопустима, им е била известна още в края на втория месец от задържането. Бюлетин № 55
Shiksaitov v. Slovakia (nos. 56751/16, 33762/17)

---

1. Член 6, § 1 от Рамково решение 2002/584/ПВР относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР, трябва да се тълкува в смисъл, че качеството на „издаващ съдебен орган“ по смисъла на тази разпоредба не е обусловено от наличието на възможност за упражняване на съдебен контрол върху решението за издаване на европейската заповед за арест и върху националния акт, на който се основава последната.
2. Член 8, § 1, б. в) от Рамково решение 2002/584, изменено с Рамково решение 2009/299, трябва да се тълкува в смисъл, че европейска заповед за арест следва да се счита за невалидна, когато не е издадена въз основа на „[национална] заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила“ по смисъла на тази разпоредба. Това понятие се отнася до постановените от съдебен орган национални мерки за издирване и задържане на обвиняемо лице, които имат за цел довеждането му

пред съда за извършване на процесуални действия по наказателното производство. Запитващата юрисдикция следва да провери дали национален акт за привличане на обвиняем, като този, въз основа на който е издадена разглежданата в главното производство европейска заповед за арест, поражда такива правни последици.
3. Когато в законодателството на издаващата държава членка липсват разпоредби, предвиждащи правно средство за защита с цел осъществяването на съдебен контрол върху условията за издаване на европейска заповед за арест от орган, който, въпреки че участва в правораздаването на тази държава членка, сам по себе си не е юрисдикция, Рамково решение 2002/584, изменено с Рамково решение 2009/299, разглеждано във връзка с правото на ефективна съдебна защита, гарантирано с чл. 47 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че позволява на националната юрисдикция, пред която се оспорва законосъобразността на задържането под стража на лице, предадено в изпълнение на европейска заповед за арест, издадена въз основа на национален акт, който не може да се квалифицира като „[национална] заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила“ по смисъла на чл. 8, § 1, б. в) от това рамково решение, и пред която в рамките на това производство е изтъкнато основание за невалидност на европейската заповед за арест с оглед на правото на Съюза, да обяви, че е компетентна да извърши такъв съдебен контрол за валидност.
Рамково решение 2002/584, изменено с Рамково решение 2009/299, разглеждано във връзка с правото на ефективна съдебна защита, гарантирано с чл. 47 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не изисква констатацията на националната юрисдикция, че съответната европейска заповед за арест е издадена в нарушение на чл. 8, § 1, б. в) от това рамково решение, тъй като не се основава на „[национална] заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила“ по смисъла на тази разпоредба, да има за последица освобождаването на лицето, спрямо което е взета мярка за неотклонение задържане под стража, след предаването му от изпълняващата държава членка на издаващата държава членка. При това положение запитващата юрисдикция следва да реши в съответствие с националното си право какви последици може да породи липсата на такъв национален акт като правно основание за издаване на разглежданата европейска заповед за арест спрямо решението за продължаване или прекратяване на задържането под стража на обвиняемия. Бюлетин № 56

Решение на СЕС по дело C-414/20 PPU
По преюдициално запитване отправено от Специализиран наказателен съд, България

Властите не са проявили достатъчно старание при подготовката на необходимите документи по депортирането на жалбоподателя за Нигерия, при което причините за продължаващото му задържане са престанали да бъдат основателни. Бюлетин № 58
Feilazoo v. Malta (no. 6865/19)

С оглед продължителността на задържането, ограниченията на свободата на движение и условията на живот в нарушение на чл. 3, задържането в транзитна зона в очакване да бъдат разгледани молбите на жалбоподателите за убежище представлява незаконно de facto задържане. Бюлетин № 58
R.R. and Others v. Hungary (application no. 36037/17)

7. Право на арестувания незабавно да му бъдат съобщени основанията за арестуването му и всички обвинения

Съдът не намира нарушение на чл. 5, § 2, тъй като въпросите при разпита на жалбоподателя по време на извършеното след ареста претърсване и обстоятелствата при провеждането на претърсването са му дали достатъчно информация относно основанията за задържането и той не е бил възпрепятстван да оспори законността му. Бюлетин № 51
Grubnyk v. Ukraine (no. 58444/15)

Член 4, и по-специално § 3 от него, член 6, § 2 и член 7, § 1 от Директива 2012/13/ЕС на относно правото на информация в наказателното производство трябва да се тълкуват в смисъл, че правата по тези разпоредби не се прилагат по отношение на лицата, които са задържани с цел изпълнение на европейска заповед за арест. Бюлетин № 56

Решение на СЕС по дело C-649/19, По преюдициално запитване, отправено от Специализиран наказателен съд, България

8. Продължителност на задържането, своевременно изправяне пред съдия

Личното изслушване от съдия на арестувана пет дни след задържането й е в нарушение на чл. 5, § 3 от Конвенцията всеки арестуван да бъде своевременно изправен пред „*съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции*”; прокурорите не отговарят на това изискване. Бюлетин № 3
Moulin v. France (no. 37104/06)

Тежестта на повдигнатото обвинение сама по себе си не е достатъчно основание за задържането на обвиняемия за относително дълъг период, когато не са изтъкнати други адекватни причини. Бюлетин № 6
Shipkov v. Bulgaria (no. 26483/04)

Макар да е продължило три години и половина, задържането под стража на жалбоподателите е било в съответствие с Конвенцията, защото властите са проявили специално усърдие, а воденото от тях разследване е било изключително тежко. Бюлетин № 8
Tinner v. Switzerland (nos. 59301/08 and 8439/09)

Нарушение и на чл. 5, § 3 (разумен срок на задържането) - жалбоподателят е бил задържан под стража повече от година и седем месеца, без съдилищата да са мотивирали убедително задържането през такъв продължителен период, като на два пъти решенията им дори не съдържали мотиви. Бюлетин № 9
Khodorkovskiy v. Russia (no. 5829/04)

Предварителното задържане в продължение на 15 месеца на висш банков служител по обвинение в извършването на тежки финансови престъпления, въпреки направената му сърдечна операция по време на задържането, е оправдано. Бюлетин № 9
Elsner v. Austria (nos. 15710/07 31805/07, 36230/07, 40937/07 17239/08 and 41402/08)

Член 5, § 3 не е приложим към период на изтърпяване едновременно на присъда лишаване от свобода и на наложена по друго наказателно производство мярка за неотклонение задържане под стража. Това е период, който представлява „законосъобразно лишаване от свобода по силата на постановена от компетентен съд присъда" и жалбоподателят не може да твърди, че е имал „право на … освобождаване преди гледане на делото му в съда". Бюлетин № 16
Borisenko v. Ukraine (No. 25725/02)

Тежкото и постоянно влошаващо се здравословно състояние на жалбоподателя значително е намалявало риска той да се укрие, но не го е елиминирал напълно, нито е могло да изключи риска той да попречи на правосъдието. Властите са изложили относими и достатъчни съображения за задържането на жалбоподателя под стража и са проявили усърдие при воденето на наказателното производство. Бюлетин № 34
Amirov v. Russia (no. 51857/13)

Националните съдилища са изложили „релевантни" съображения за задържането на жалбоподателя под стража, които при конкретните обстоятелства са „достатъчни" да задоволят минималния стандарт по чл. 5, § 3 от Конвенцията. При вземане на мярката съдът не се е основал на впоследствие обявената за противоконституционна разпоредба, изключваща друга мярка за неотклонение по отношение на заподозрените в тероризъм, въпреки че е направил препратка към нея, а на балансирана оценка, при която е отчел убедителните доказателства в подкрепа на подозрението, тежестта на престъплението и рисковете, ако жалбоподателят бъде освободен. Бюлетин № 51
Grubnyk v. Ukraine (no. 58444/15)

Извършено е нарушение на чл. 5, § 3 от Конвенцията поради липсата на изложени относими и достатъчни съображения за изводите на съдилищата, че има риск жалбоподателят да се укрие или да извърши друго престъпление, с които те са обосновали задържането му под стража в течение на близо пет месеца, както и поради липсата на проявено от властите специално усърдие при провеждането на производството. Съдът не приема довода на жалбоподателя, че е отсъствало обосновано подозрение за извършено престъпление. Бюлетин № 53
Maksim Savov c. Bulgarie (nº 28143/10)

По основаното на чл. 5, § 3 от Конвенцията оплакване на жалбоподателя, че след задържането му не е бил своевременно изправен пред съдия, Съдът установява нарушение, като приема, че макар и 24-часовото му полицейско задържане и 72-часовото му задържане от прокуратурата да са постановени по две различни наказателни производства, обстоятелствата сочат, че в действителност става въпрос за един-единствен общ период на задържане, след който той е бил освободен, без да бъде изправен пред съдия. Доказателствата, на които прокуратурата е основала решението си за освобождаването му, са били събрани още през първите 26 часа и правителството не е обяснило защо е бил освободен едва три дни по-късно. Бюлетин № 53
Marin Yosifov c. Bulgarie (nº 5113/11)

Разумният срок на предварително задържане зависи от фактите по делото. При всяко продължаване на срока на мярката задържане под стража следва да се отчитат и събраните в хода на разследването доказателства, за да се прецени дали продължаващото задържане е оправдано. Мотивите на съда следва да са релевантни и достатъчни и да отразяват фактите по делото, а не абстрактни и общи. Подробните разисквания в съдебните заседания пред националните съдилища, отразени в протоколите, и аргументите, изложени от правителството пред Съда, не компенсират недостатъчното мотивиране на съдебния акт. Бюлетин № 57
Hasselbaink v. Netherlands (no. 73329/16)

9. Право на разглеждане законосъобразността на задържането и произнасяне в кратък срок от съд

Съдебните власти са длъжни да вземат необходимите административни мерки, за да гарантират, че дела, свързани с ограничаване на свободата, биват разглеждани в кратък срок. Всяко лице, лишено от свобода, може да има правен интерес от произнасянето на съд по законосъобразността на задържането си, дори и след като е било освободено, за да се избегне каквато и да било легална презумпция, че заповед за задържане, постановена от компетентен орган, е законосъобразна *per se*. Бюлетин № 10
S.T.S. v. The Netherlands (no. 277/05)

Настаняването на жалбоподателката в социален дом за хора с психични разстройства е било „законно" по смисъла на чл. 5, § 1, но е налице нарушение на чл. 5, § 4, тъй като тя не е имала възможност самостоятелно да използва правно средство със съдебен характер, за да оспори продължаващото ѝ задържане в дома, както и не е получила справедлив процес по чл. 6 от Конвенцията по отношение на искането ѝ за промяна на нейния законен представител. Бюлетин № 17
D.D. v. Lithuania (no. 13469/06)

Липсата на пълен и всеобхватен съдебен контрол при определяне на мярка за нетоклонение задържане под стража е в нарушение на правото по чл. 5, § 4 на Конвенцията. Бюлетин № 18
Nikolay Gerdjikov v. Bulgaria (no. 27061/04)

Срок от 28 дни за разглеждане от съда на жалба срещу задържане под стража е прекомерен според възприетата практика на Съда по чл. 5, § 4 на Конвенцията и във връзка с него е налице нарушение и на чл. 5, § 5 поради липсата на механизъм за обезщетяване при тези случаи. Бюлетин № 19
Dimitar Vasilev v. Bulgaria (no. 10302/05)

Средството, с което жалбоподателят е разполагал за оспорване на законността на задържането му с цел принудителното му отвеждане до границата, не е предоставило своевременно разглеждане на искането му за освобождаване и не е осигурило възможност за незабавното му освобождаване в нарушение на изискването на чл. 5, § 4 на Конвенцията. Бюлетин № 20
Rahmani and Dineva v. Bulgaria (20116/08)

При постигнато приятелско споразумение с изплащане на 2500 евро обезщетение е заличена жалбата с оплаквания за нарушение на правото по чл. 5, § 4 от Конвенцията

поради липса на съдебен контрол на искане за освобождаване на жалбоподателя. Бюлетин № 20
Simeonov v. Bulgaria (no. 35482/08)

За да има намеса в правото на конфиденциалност на информацията, разменяна между адвокат и клиент, не е задължително разговорите им да са били действително подслушвани. За ограничаването на ефективността на адвокатската помощ е достатъчно адвокатът и лишеният от свобода да са искрено убедени, че са подслушвани, за което да имат разумни основания. Бюлетин № 37
Apostu v. Romania (no. 22765/12)

Гаранциите на чл. 5, § 4 се обезсмислят, ако съдът игнорира конкретни изтъкнати от задържаното лице факти, които могат да поставят под съмнение „законността“ на задържането по смисъла на Конвенцията. Ако съдът не изложи надлежни мотиви или постановява повтарящи се, стереотипни решения, това може да представлява нарушение, изразяващо се в лишаване на гаранцията по чл. 5, § 4 от нейната същност. Бюлетин № 42
G.B. and Others v. Turkey (no. 4633/15)

Член 6 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство и членове 6 и 47 от Хартата на основните права на ЕС не са приложими към национален закон, който обуславя освобождаването на задържано под стража лице от това то да докаже наличието на нови обстоятелства, даващи основание за това освобождаване. Бюлетин № 43
Решение на СЕС по дело -653/19 PPU (по преюдициално запитване, отправено от Специализирания наказателен съд, България)

Свръхнатовареността на съда не може да служи като постоянно оправдание за прекомерно продължителни производства. Задължение на държавата е да организира съдебната си система така, че съдилищата, в т.ч. конституционните, да спазват изискванията на чл. 5, § 4 от Конвенцията. Бюлетин № 44
Kavala v. Turkey (no.28749/184)

Когато се засяга фундаментално право по Конвенцията, каквото е правото на свобода, и с оглед на потенциалните тежки последици от предварителното задържане без повдигнато обвинение, невъзможността в течение на 14 месеца жалбоподателят да бъде изслушван от съдилищата в хода на контрола върху задържането му е накърнила самата същност на правото, гарантирано от чл. 5, § 4 на Конвенцията, и не може да се приеме за строго наложителна с оглед на извънредното положение, чийто интензитет е намалявал с времето след опита за преврат. Бюлетин № 47
Baş v. Turkey (no. 66448/17)

Период от 25 дни за разглеждане на жалба срещу налагане на мярка задържане под стража не отговоря на изискването по чл. 5, § 4 за произнасяне на съда в „кратък срок“. Когато съдът налага забрана за подаване на последваща жалба срещу мярката за неотклонение за определен срок, той е длъжен да обоснове необходимостта от това ограничение и неговата продължителност, за да се избегне всяко съмнение за произвол. Бюлетин № 50
Dimo Dimov et autres c. Bulgarie (no. 30044/10)

Съдът установява нарушение на чл. 5, § 4 поради липсата към 2010 г., когато жалбоподателят е бил задържан и когато го е сезирал, както на изрично предвидена в НПК възможност за съдебен контрол относно законосъобразността и необходимостта на задържането от прокуратурата за срок до 72 часа, така и на достатъчно установена практика на българските съдилища да приемат подобни жалби, основани пряко на чл. 5, § 4 от Конвенцията. Бюлетин № 53
Marin Yosifov c. Bulgarie (nº 5113/11)

Съдът установява нарушение на чл. 5, § 4 от Конвенцията поради липсата на възможност жалбопода-телката да оспори по съдебен ред законосъобразността на настанява-нето ѝ от прокурор в дом за временно настаняване на мало-летни и непълнолетни през 2016 г., преди постановяването на Решение на Конституционния съд № 11 от 04.10.2016 г. по к. д. № 13/2015 г. Бюлетин № 55
D.K. c. Bulgarie (no. 76336/16)

Макар че производството по индивидуалната конституционна жалба е продължило 13 месеца, което не е „кратък срок“ при нормални обстоятелства, в случая Съдът не намира нарушение на чл. 5, § 4 от Конвенцията, главно поради изключителното натоварване на Конституционния съд след обявяването на извънредното положение в Турция. Бюлетин № 55
Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) (no. 14305/17) Решение на Голямото отделение

Период от 22 дни за разглеждане искането на жалбоподателя за изменение на мярката задържане под стража пред първа инстанция не отговаря на изискването на чл. 5, § 4 от Конвенцията за произнасяне в кратък срок. Бюлетин № 57
Hasselbaink v. Netherlands (no. 73329/16)

Отказът за достъп до материалите по разследването на основание на Извънреден законодателен указ е възпрепятствало жалбоподателя ефективно да оспори заповедта за задържането му под стража и представлява нарушение на чл. 5, § 4. Бюлетин № 54
Ahmet Hüsrev Altan v. Turkey (no. 13252/17)

10. Право на обезщетение за лишаване от свобода в нарушение на чл. 5, §§ 1 – 4

Предвиденото в чл. 5, § 5 от Конвенцията обезщетение е предимно парично, но това не изключва възможността за друг начин на обезщетяване. Намаляването на срока на наказанието лишаване от свобода с 8 дни е адекватно обезщетение за 16 дни задържане под стража в непригодено за целта място. Бюлетин № 43
Porchet c. La Suisse Решение по допустимостта

Съдът се позовава на заключението си по делото *Стайков срещу България* (nº 49438/99, §§ 107-110) и приема, че след като е бил оправдан, жалбоподателят е могъл да предяви иска по чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ и да получи обезщетение за претърпените в резултат на нарушението на чл. 5, § 3 вреди, поради което не е налице нарушение на чл. 5, § 5 от Конвенцията. Бюлетин № 53
Maksim Savov c. Bulgarie (nº 28143/10)

5. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

1. Приложимост на чл. 6

Спор, касаещ разрешение за отпуск на затворник, за да се подготви за реинтеграция в обществото след излизане от затвора, е граждански по смисъла на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Невъзможността този спор да бъде отнесен пред съд означава, че е нарушено правото на жалбоподателя на достъп до съд, гарантирано от тази разпоредба. Бюлетин № 4
Boulois v. Luxembourg (no. 37575/04)

Не съществува гарантирано право на пускане в домашен отпуск на лишен от свобода и чл. 6 поради това не е приложим. Бюлетин № 19
Boulois v. Luxembourg (no. 37575/04) - *Решение на Голямото отделение*

Данъчните спорове по принцип не попадат в обхвата на чл. 6 от Конвенцията, тъй като не касаят „граждански права и задължения". Следователно оплакванията на жалбоподателите са недопустими. Бюлетин № 5
Nazarev and Others v. Bulgaria (nos. 26553/05, 25912/09, 40107/09 and 12509/10) - *Решение по допустимостта*

Правото на достъп до информация е част от правото на свобода на изразяване, гарантирано от чл. 10, което е „гражданско право" по смисъла на чл. 6 от Конвенцията. Отправената до жалбоподателя покана да си направи копия от разнородни документи, подлежащи на различно тълкуване, не може да се счита за изпълнение на съдебното решение за предоставяне на конкретна обществена информация. Бюлетин № 29
Rosiianu v. Romania (no. 27329/06)

Съдът обявява за недопустимо оплакването по чл. 6, § 1 от Конвенцията за неизпълнение на окончателно решение на административния съд, с което е отменен като незаконен отказът на МВР да издаде паспорт, тъй като правото на паспорт няма имуществен или друг частен характер и следователно не е „гражданско" по смисъла на тази разпоредба. Бюлетин № 36
Lolova and Popova v. Bulgaria (no.68053/10) - *Решение по допустимостта*

Свързаните с избори съдебни спорове не се отнасят до „граждански" права и задължения и чл. 6 от Конвенцията не е приложим. Бюлетин № 39
Danis and The Association of Ethnic Turks v. Romania (16632/09)

Съдът обявява за недопустимо като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията оплакването на дружеството жалбоподател, че е било лишено от достъп до съд вследствие на отказа на съдилищата да разгледат неговите жалби срещу наказателни постановления, с които са му били наложени имуществени санкции до 5 000 лв. в качеството му на лице, упражняващо строителен надзор. Съдилищата са се позовали на необжалваемостта им съгласно тогава действащата ал. 4 на чл. 239 от ЗУТ и са отхвърлили доводите му, основани на чл. 6 от Конвенцията. Съдът намира, че чл. 6 не е приложим нито в наказателния, нито в гражданския си аспект. Бюлетин № 51
Em Inzhenering EOOD v. Bulgaria (no. 66319/11) *Решение по допустимостта*

---

2. Наказателно обвинение

Административно-наказателно производство за нарушаване правилата за пожарна безопасност, при което максималната глоба била 200 лв., не представлява повдигане на „наказателно обвинение" по смисъла на Конвенцията и затова привличането на лицето и към наказателна отговорност за същото деяние не нарушава принципа *non bis in idem*. Бюлетин № 9.
Kurdov and Ivanov v. Bulgaria (no. 16137/04)

Настаняването във ВУИ няма характеристиките на наказателна санкция, а е мярка с възпитателна цел, поради което наказателният аспект на чл. 6 е неприложим. Бюлетин № 14.
A. and others v. Bulgaria (no. 51776/08)

Макар че глобите за манипулиране на пазара, наложени на жалбоподателите от административен орган, не са подлежали на замяна с лишаване от свобода в случай на неплащането им, техният размер и фактът, че законодателството е предвиждало и временни ограничения на упражняването на дейността и конфискация, обосновават заключението, че те са имали наказателноправен характер и че чл. 6 се прилага в наказателноправния си аспект. Бюлетин № 26
Grande Stevens and Others v. Italy (nos. 18640/10, 18647/10, 18663/10, 18668/10 и 18698/10)

Гражданското производство за конфискация, която не е следствие от наказателно осъждане и не представлява наказание, а превантивна и/или компенсаторна мярка на контрол върху ползването на собствеността, и се осъществява чрез иск за възстановяване на активи, придобити от обвиняем за корупция не включва произнасяне по наказателно обвинение и чл. 6 е приложим в гражданския, а не в наказателния си аспект. Поради това и разпоредбата на чл. 6, § 2 е неприложима. От гледна точка на чл. 6 в гражданския му аспект обръщането на тежестта на доказване върху ответниците, след като прокуратурата е представила обосновано искане за отнемане на имуществото, не е произволно. Бюлетин № 40
Gogitidze and others v. Georgia (no. 36862/05)

Твърдяното недобросъвестно поведение на властите, изразяващо се в манипулиране и разпространяване чрез медиите на запис на телефонен разговор, непосредствено след което жалбоподателят е арестуван и му е повдигнато обвинение, основано единствено на този запис, в конкретния случай би могло, ако бъде установено при разглеждането на оплакването по същество, да обоснове приложимост на закрилата на чл. 6, § 2 от Конвенцията още от момента, в който записът е направен публично достояние, въпреки че към този момент не е било налице „наказателно обвинение".Бюлетин № 42
Batiashvili v.Georgia (no. 8284/07)

Голямото отделение приема, противно на заключението на отделението и на Върховния съд на Исландия, че чл. 6 от Конвенцията не е приложим в наказателния си аспект спрямо производството, в което на защитници е наложена глоба за неуважение към съда и забавяне на делото поради неявяване в съдебно заседание след отхвърляне на искането им да бъдат освободени от възложената защита. Като прилага критериите, установени по делото *Енгел*, Съдът намира, че това производство не се е отнасяло за „наказателно обвинение". Размерът на наложените глоби, макар и висок, както и липсата на поставена

от закона горна граница на предвидената глоба, не са достатъчни за да се приеме, че тежестта и естеството на санкцията я определят като „наказателна“. Бюлетин № 55
Gestur Jónsson and Ragnar Halldór Hall v. Iceland (no. 68273/14) *Решение на Голямото отделение за недопустимост*

3. Достъп до съд

Липсата на инструкция от страна на съда към ищцата да довнесе по-голяма сума за държавна такса заради по-високата цена на иска й и оставянето без разглеждане след това на касационната й жалба с аргумента, че първоначално внесената от нея такса съответства на размер на иск, който не подлежи на касационно разглеждане, е нарушение на правото на достъп до съд. Бюлетин № 1
Garzičič v. Montenegro (no. 17931/07)

Административните съдилища не осъществяват пълен съдебен контрол и така нарушават правото на достъп до съд, като отказват да подложат на независим анализ методиката на министерството на икономиката за определяне стойността на акциите, дължими като обезщетение за национализирана пивоварна. Бюлетин № 4
Putter v. Bulgaria (no. 38780/02)

Спор, касаещ разрешение за отпуск на затворник, за да се подготви за реинтеграция в обществото след излизане от затвора, е граждански по смисъла на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Невъзможността този спор да бъде отнесен пред съд означава, че е нарушено правото на жалбоподателя на достъп до съд, гарантирано от тази разпоредба. Бюлетин № 4.
Boulois v. Luxembourg (no. 37575/04)

Чл. 6, § 1 от Конвенцията гарантира достъп до съд за оспорване законността на заповед за претърсване и протоколи за изземване на документи и вещи от офисите на търговски дружества. Бюлетин № 4
Société Canal Plus and others v. France (no. 29408/08)

Съдът обявява за недопустими оплакванията на жалбоподателката, свързани с присъденото й обезщетение, определената държавна такса и разноски по дело за материални вреди от действия на общината. Бюлетин № 10
Ermenkova v. Bulgaria (no. 75873/01) - *Решение по допустимост*

Съдът отхвърля като явно необоснована жалба, в която се твърди лишаване от ефективен достъп до съд в областта на определяне на процент на нетрудоспособност, поради факта, че жалбоподателката не е обжалвала решението на СГС пред ВАС и пред ВАС е поддържала, че решението на СГС следва да остане в сила. Бюлетин № 13
Naydenova v. Bulgaria (no. 948/05)

Гражданският съд не би бил обвързан от заключенията на прокуратурата, че не е извършено престъпление. Затова оплакването на жалбоподателя, че след прекратяването на наказателното производство по повод смъртта на сина му не е имал достъп до съд (чл. 6, § 1 от Конвенцията), за да заведе иск за обезщетение, е недопустимо. Бюлетин № 5
Georgi Georgiev v. Bulgaria (no. 34137/03) - *Решение по допустимостта*

Грешката на националния съд по отношение на обжалвания административен акт, в резултат на което жалбата на жалбоподателя не била разгледана, е в нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията (достъп до съд). Бюлетин № 6
Andreev v. Bulgaria (no. 11578/04)

Неуведомяването на жалбоподателя за сроковете, в които може да се обжалва присъда, произнесена срещу него, е в нарушение на правото му на достъп до съд по чл. 6, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 7
Faniel v. Belgium (no. 11892/08)

Разследването на самолетна катастрофа е продължило дълго, но няма данни за виновно забавяне от страна на властите, което означава, че не е нарушено правото на жалбоподателите на достъп до съд за получаване на обезщетение. Бюлетин № 7.
Lacerda Gouveia and others v. Portugal (no. 11868/07)

Предвидената в закона възможност за подаване на „молба за защита на конституционно гарантирано право", както и законово гарантираното на жалбоподателя право на равен достъп до обществена служба са основание за Съда да заключи, че в случая чл. 6, § 1 е приложим и жалбоподателят е следвало да има право на достъп до съд при оспорването на решението за назначаване на конкурента му в конкурс за позицията заместник-окръжен прокурор в прокуратурата на Вуковар. Бюлетин № 11
Majski v. Croatia (no.2) (no. 16924/08)

Няма отказ от достъп до съд по производство, по което съдилищата са намерили, че делото е водено срещу неправилен ответник - министър в качеството му на държавен орган, а не в качеството му на представител на държавата. По време на производството съдилищата ясно са посочили на дружеството-жалбоподател, което е било и представлявано от адвокат, че страна по концесионния договор, обявяването на нищожността на който е търсено, е държавата, а не министъра. Бюлетин № 12
Gerdzhikov and Château Vallée Des Roses EOOD v. Bulgaria (no. 8947/05)- Решение по допустимостта

Нарушено е правото на справедлив процес поради липсата на пряк достъп до съд на ограничено дееспособни лица да бъде преразгледан техния граждански статус. Бюлетин № 16
Stanev v. Bulgaria (no. 36760/06)- Решение на Голямото отделение

Невъзможността за разглеждане пред съд на наказания за превишена скорост нарушава правото на достъп до съд. Бюлетин № 18.
Cadène v. France (no. 12039/08) и Célice v. France (no. 14166/09)

Дискрецията на прокуратурата да възобновява наказателни производства, при липсата на процедурни гаранции от типа на ограничение във времето, добре установени законови критерии или съдебен контрол, й позволява като ответна страна в производство за вреди по ЗОДОВ да влияе върху изхода на делото, което представлява съществено засягане на правото на достъп до съд. Бюлетин № 19
Fileva v. Bulgaria (no. 3503/06)

Според вътрешното право жалбоподателят има възможност да подаде бланкетна жалба без посочване на основанията за обжалване, за да спази изискването за обжалване в 15-дневен преклузивен срок, а по-късно може да я допълни или оттегли, когато се запознае с мотивите на решението. Поради това е недопустимо оплакването му за отказ от достъп до съд заради отказа на съдилищата да разгледат просрочено обжалване. Бюлетин № 20
Krastev v. Bulgaria (no. 33065/05) - *Решение по допустимостта*

Налице е нарушение на правото на достъп до съд по чл. 6, § 1 , когато националните съдилища са приложили грешно процедурните правила за изчисляване на преклузивните срокове за подаване на жалба. Бюлетин № 22
Radeva v. Bulgaria (no. 13577/05)

Ретроактивната промяна на съдебната практика по тълкуването на правила относно подсъдността и процесуалните срокове е накърнила самата същност на правото на жалбоподателите на достъп до съд. Те са били лишени и от възможност за съдебно установяване на правото им на осигурителни вноски, а в резултат на това и от пенсионните им права за определен период. По този начин националните власти са нарушили справедливия баланс между обществения и частния интерес. Бюлетин № 25
Mottola and Others v. Italy (no. 29932/07) и *Staibano and Others v. Italy (no.29907/07)*

Производството пред ВКС по допустимост на касационните жалби по чл. 280 от Гражданския процесуален кодекс не е в нарушение на принципа за справедливост на процеса и на изискването за достъп до съд. Бюлетин № 24
Valchev and others v. Bulgaria *(no. 47450/11 и др.)* - *Решение по допустимостта*

Като не е допуснал до разглеждане касационната жалба на лице, което е правоспособен адвокат, на единственото основание, че жалбата може да бъде изготвена само от упълномощен адвокат, а не и лично от страната, Върховният съд е нарушил правото на достъп до съд. Бюлетин № 25
Maširević v. Serbia (no. 30671/08)

Член 6, § 1 от Конвенцията не се прилага по отношение на спорове, в които участват държавни служители, само когато държавата изрично е изключила достъпа до съд за съответната длъжност или категория служители и изключването е оправдано от обективни основания в държавен интересПринципът за равенство на страните, а и чл. 6, § 1 като цяло не гарантират абсолютно право на лично присъствие пред гражданския съд. Решаващото е дали двете страни са имали еднакви по същество възможности да представят позициите си пред съда. Бюлетин № 27
Ternovskis v. Latvia (no. 33637/02)

Когато отказват да уважат искане за отправяне на преюдициално запитване до Съда на ЕС, националните съдилища, действащи като последна инстанция, са длъжни да мотивират отказа си от гледна точка на изключенията, установени в практиката му. Бюлетин № 27
Dhahbi v.Italy *(no. 17120/09)*

Предсрочното прекратяване на мандата на председателя на Върховния съд и лишаването му от възможност да обжалва пред съд освобождаването си от поста вследствие на

изменения в Основния закон е нарушило правото му на достъп до съд по чл. 6. Бюлетин № 28
Baka v. Hungary (no. 20261/12)

Правото на достъп до съд не е било ограничено неоправдано посредством задължението за заплащане на държавна такса. Националният закон и производството са предоставяли адекватни гаранции срещу натоварването на *bona fide* ищци с непропорционална финансова тежест. Бюлетин № 29
Harrison McKee v. Hungary (no. 22840/07)

Член 6 от Конвенцията изисква прилагането на процесуалните срокове да бъде пропорционално на целите, за чието постигане са въведени. Съдилищата трябва да държат сметка за особеностите на всеки конкретен случай, за да се избегне механично прилагане на закона. Бюлетин № 32
Gajtani v. Switzerland (no. 43730/07)

Съдът е комуникирал жалбата на съпруга на починала от рак жена, на която не са били осигурени безплатни лекарства. Жалбоподателят се оплаква, че му е отказан достъп до съд по иска за вреди, който е предявил срещу Министерството на здравеопазването. Бюлетин № 36
Zagorski v. Bulgaria (no. 59548/08)

Поставения под ограничено запрещение жалбоподател не е имал гарантиран с достатъчна степен на сигурност пряк достъп до съд, за да поиска отмяната му. По чл. 46 от Конвенцията Съдът отново приканва правителството да предприеме необходимите общи мерки, за да бъде осигурен такъв пряк и ефективен достъп до съд. Бюлетин № 38
Stefan Stankov v. Bulgaria (no. 25820/07)

Броенето на срока за предявяване на иск за обезщетение от момента на стабилизирането на прогресиращо заболяване не е в нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, въпреки че по естеството си заболяването не подлежи на стабилизиране. При конфликт между правата, които две лица имат по Конвенцията, държавата разполага със значителна свобода на преценка и Съдът не може да постави под въпрос направения във френската правна система избор да се придаде по-голяма тежест на правото на жертвите на физически увреждания на достъп до съд, отколкото на правото на отговорните лица на правна сигурност. Не е налице непогасимост на правото на иск в прекия смисъл.
Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 поради немотивирания отказ на Касационния съд да отправи до Съда на ЕС поисканото от жалбоподателя преюдициално запитване. Бюлетин № 46
Sanofi Pasteur c. France (nº 25137/16)

Невъзможността на жалбоподателката ефективно да оспори пред съд дисциплинарното си уволнение представлява нарушение на правото ѝ на достъп до съд. Статутът на държавен служител не изключва автоматично защитата на чл. 6 при предсрочно прекратяване на правоотношението, освен при наличието на две кумулативни условия – забраната за оспорване пред съд да е изрично предвидена в закона и същата да е обективно оправдана в интерес на държавата. Бюлетин № 48
Kövesi v. Romania (no. 3594/19)

Законодателното изискване задочно осъденият да се яви лично пред съда, за да може да обжалва присъдата, дори с риск да бъде лишен от свобода, не е в нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Това не представлява непропорционална тежест, която може да постави под въпрос справедливия баланс между легитимния интерес от осигуряване изпълнението на съдебните решения и правото на достъп до съд, разгледано съвместно с упражняването на правото на защита. Бюлетин № 50
Chong Coronado c. Andorre (no 37368/15)

Съдът припомня, че „обхватът и естеството на действително извършената проверка“ също могат да обосноват заключението, че произнасянето по искане за възобновяване на вече приключило гражданско производство е било решаващо за определянето на граждански права и задължения, а оттам и за приложимостта на чл. 6 от Конвенцията.
Лицата, които са изчезнали след задържането им от държавни агенти, следва да се считат за починали и че следователно държавата е отговорна за тяхната смърт. Тя носи тежестта на доказване, че жертвата е оцеляла или починала при различни обстоятелства. Изискването жалбоподателката да докаже причинно следствената връзка между военните престъпления, за които е бил осъден В.М., включващи изчезването на синовете ѝ през 1991 г. и претърпените от нея вреди представляват непосилни доказателствени изисквания, което е особено неприемливо предвид сериозността на разглежданите деяния. Бюлетин № 56
Trivkanović v. Croatia (no. 2) (no. 54916/16)

---

1. Член 9, § 2 от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземане на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда, подписана в Орхус (Дания) на 25 юни 1998 г. и одобрена от името на Европейската общност с Решение 2005/370/ЕО, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска представителите на „обществеността“, посочена в член 2, § 4 от тази конвенция, да нямат достъп до правосъдие като такива, за да оспорят решение, което попада в приложното поле на член 6 от Конвенцията. За разлика от това член 9, § 3 от посочената конвенция не допуска тези лица да нямат достъп до правосъдие, за да се позоват на по-широките права на участие в процеса на вземане на решения, които са им били предоставени от самото национално законодателство на държава членка в областта на околната среда.
2. Член 9, § 2 от Орхуската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че не позволява допустимостта на посочените в него жалби по съдебен ред, подадени от неправителствени организации, които са част от „заинтересованата общественост“, посочена в член 2, § 5 от тази конвенция, да бъде обусловена от участието на тези организации в процедурата, подготвяща обжалваното решение, дори ако това условие не се прилага, когато те не могат да бъдат основателно упрекнати, че не са участвали в нея. За разлика от това член 9, § 3 от конвенцията позволява допустимостта на посочена в него жалба по съдебен ред да е обусловена от участието на жалбоподателя в процедурата, подготвяща обжалваното решение, освен ако с оглед на обстоятелствата по делото той не може да бъде основателно упрекнат, че не е участвал в тази процедура. Бюлетин № 56
Решение на СЕС по дело C-826/18

Когато е предвидено обжалване решение на административен орган, което би могло да бъде в ущърб на пряко засегнати трети лица, трябва да съществува система, която да им позволява своевременно да се запознаят с него. Това изисква решението да бъде предоставено на разположение по предварително определен и публично оповестен начин, така че да бъде лесно достъпно за всички потенциално пряко засегнати трети лица. При условие че са налице достатъчни гаранции за постигане на такава достъпност,

по принцип изборът на система за публикуване единствено по електронен път попада в свободата на преценка на държавата. Бюлетин № 57
Stichting Landgoed Steenbergen and Others v. the Netherlands (no. 19732/17)

Член 8, § 1, буква в) от Рамково решение 2002/584/ПВР относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, във връзка с член 47 от Хартата на основните права и практиката на Съда, трябва да се тълкува в смисъл, че не са изпълнени изискванията, присъщи на ефективната съдебна защита, от която трябва да се ползва лице, срещу което е издадена европейска заповед за арест за целите на наказателното преследване, ако както европейската заповед за арест, така и съдебният акт, на който тя се основава, са издадени от прокурор, който може да бъде квалифициран като „издаващ съдебен орган“ по смисъла на член 6, § 1 от това рамково решение, но не подлежат на съдебен контрол в издаващата държава членка преди предаването на издирваното лице от изпълняващата държава членка. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-648/20 PPU

Член 10 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага към случай, в който към датата на подаване на иска относно родителската отговорност е установено, че дете е придобило обичайно местопребиваване в трета държава в резултат на отвличане в тази държава. В такъв случай компетентността на сезираната юрисдикция трябва да се определи в съответствие с приложимите международни конвенции, а при липса на такава международна конвенция — в съответствие с член 14 от този регламент. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-603/20 PPU

---

1) Член 21, § 2а от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага за гражданина на трета държава, на когото е отказана виза за дългосрочно пребиваване.
2) Правото на Съюза, по-специално член 34, § 5 от Директива (ЕС) 2016/801 относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави с цел провеждане на научно изследване, следване, стаж, доброволческа дейност, програми за ученически обмен или образователни проекти и работа по програми „au pair“ във връзка с член 47 от Хартата на основните права, трябва да се тълкува в смисъл, че задължава държавите членки да предвидят процедура за обжалване на решенията, с които се отказва виза с цел следване, по смисъла на тази директива, правилата за която процедура са част от правния ред на всяка държава членка, при спазване на принципите на равностойност и на ефикасност, като на определен етап в нея трябва да се гарантира правно средство за защита пред съд. Запитващата юрисдикция трябва да провери дали разглежданото в главното производство заявление за национална виза за дългосрочно пребиваване с цел следване попада в приложното поле на посочената директива. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-949/19

А. Неизпълнение на съдебно решение

Неизпълнението на обезпечителна заповед, постановена от конституционния съд и задължаваща министерство да запази един свободен пост до приключване на съдебните производства по оспорване на проведен конкурс за назначаване на адвокат-нотариуси, е в нарушение на правото на достъп до съд по чл. 6, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 5
Kübler v. Germany (no. 32715/06)

Налице е нарушение на правото на справедлив процес, както и на правото на собственост, поради неизпълнение на съдебно решение от страна на общината в продължение на около 6 години. Бюлетин № 17
Puleva and Radeva v. Bulgaria (no. 36265/05)

Когато срещу държавата има влязло в сила осъдително решение, тя трябва да поеме инициативата за изпълнението му и да го изпълни в разумен срок. Бюлетин № 25
Nosov and Others v. Russia (nos. 9117/04 and 10441/04)

Държава членка на ЕС не може да откаже изпълнение на съдебно решение на друга държава членка в случаите, когато жалбоподателят е имал възможност да обжалва това решение в съответната държава, но не го е сторил. Бюлетин № 25
Avotiņš v. Latvia (no. 17502/07)

С пилотно решение срещу Русия Съдът е постановил, че в едногодишен срок властите трябва да въведат ефикасно правно средство или комбинация от такива средства, за да се гарантира подходящо и достатъчно поправяне на положението в случаи на неизпълнение или закъсняло изпълнение на осъдителни съдебни решения срещу държавата за нейни непарични задължения. Бюлетин № 31
Gerasimov and Others v. Russia (nos. 29920/05 и др.)

Съдът е комуникирал три съединени жалби срещу неизплащането от държавни учреждения на парични суми, присъдени на жалбоподателите с влезли в сила съдебни решения, или на други подлежащи на изпълнение парични задължения. Бюлетин № 35
Nedelchev v. Bulgaria (nos. 69361/12, 39942/13 и 50583/13)

Отказът на НЕЛК да изпълни дадените с две поредни съдебни решения задължителни указания да съобрази установени със съдебномедицинска експертиза заболявания на жалбоподателката при определяне на процента намалена работоспособност представлява нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията. „Правото на съд“ е илюзорно, ако националната правна система позволява окончателно съдебно решение да не бъде изпълнено в ущърб на едната страна. Бюлетин № 36
Yagnina v. Bulgaria (no. 18238/06)

Оплакването на жалбоподателките по чл. 6 за незачитане на силата на пресъдено нещо на съдебното решение, с което отчуждаването на имота е било отменено на основание ЗВСНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, е явно необосновано, тъй като страните в това производство и в производството по последващия ревандикационен иск са били различни. Бюлетин № 36
Tantilovi v. Bulgaria (no. 39351/05) - *Решение по допустимостта*

Не е допуснато незачитане на силата на пресъдено нещо на съдебното решение, с което отчуждаването на имот е било отменено на основание ЗВСНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ,

ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, тъй като страните в това производство и в производството по последващия ревандикационен иск са били различни. Оплакването, че ВКС е приложил погрешно закона е явно необосновано, защото Съдът няма за задача да разглежда твърдения за фактически и правни грешки на националните съдилища, както и защото искът е бил отхвърлен и на други основания, при което производството като цяло не е било несправедливо. Бюлетин № 36
Mihaylova v. Bulgaria (no. 30942/04) - *Решение по допустимостта*

В продължение на 3 години кметът на Банкя не е изпълнил влязло в сила решение, с което е бил задължен да издаде на жалбоподателката удостоверение и скица, необходими й в реституционно производство. Съдът намира нарушение на „правото на достъп до съд“ по чл. 6, § 1 от Конвенцията, което би било илюзорно, ако националната правна система позволява едно окончателно и задължително решение да не бъде изпълнено във вреда на едната от страните по делото. Бюлетин № 41
Bratanova v. Bulgaria (no. 44497/06)

Съдът установява нарушение на чл. 6 от Конвенцията и на чл. 1 от Протокол № 1 поради неизпълнение на окончателното съдебно решение, с което е уважен реституционният иск на жалбоподателката. Бюлетин № 41
Velcheva v. Bulgaria (no. 35355/08)

Съдът е комуникирал жалба с оплаквания по чл. 6 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1, че противоречието по въпроса за пасивната процесуална легитимация в решенията на българските съдилища, постановени по двете водени от жалбоподателката дела относно двете й последователни уволнения от една и съща длъжност, са я лишили от достъп до съд и от възможност да реализира имуществената си претенция, както и по чл. 13 от Конвенцията, че не е разполагала с ефективно средство за защита във връзка с тези оплаквания. Бюлетин № 41
Chakalova-Ilieva v. Bulgaria (no. 53071/08)

Съдът е комуникирал пет жалби с оплаквания по чл. 6 от Конвенцията, че жалбоподателите не са били в състояние да оспорят ефективно решението на Министерския съвет за отчуждаване на техни имоти за магистрала. На основание чл. 1 от Протокол № 1 жалбоподателите твърдят, че решението на МС представлява неоправдана намеса в правото им на собственост поради самото отчуждаване, ниския размер на обезщетението и невъзможността да получат съдебно произнасяне по законността на отчуждаването или оценката. Бюлетин № 41
Lachezar Petrov v. Bulgaria (nos. 45568/12, 47100/12, 47831/12, 74925/12 and 75321/12)

Правото на Съюза, и по-специално чл. 47, ал. 1 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че при упорития отказ на национален орган да изпълни съдебно решение, с което му се разпорежда да изпълни ясно, точно и безусловно задължение, произтичащо от това право, и по-специално от Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа, компетентната национална юрисдикция трябва да постанови принудителна мярка задържане спрямо длъжностни лица, които изпълняват функция, свързана с упражняването на публична власт, само когато в разпоредбите на вътрешното право съществува правно основание за приемането на такава принудителна мярка, което е достатъчно достъпно, точно и предвидимо в прилагането си, и при положение че ограничението на гарантирано в чл. 6

от Хартата право на свобода, което би настъпило, е в съответствие с условията, предвидени в чл. 52, § 1 от Хартата. Бюлетин № 44
Решение на СЕС, голям състав, по дело C-752/18

Жалбоподателите са били лишени от достъп до съд, тъй като са били осъдени да заплатят окончателна държавна такса по предявен от тях иск по ЗОДОВ, който съдът е преквалифицирал като такъв по ЗЗД, в размер, представляващ повече от половината от присъденото им обезщетение. ЕСПЧ отбелязва значителната разлика между съдебните такси по искове срещу държавни и общински органи по реда на ЗЗД и на ЗОДОВ при условие, че от страна на съдилищата предоставяната услуга е идентична. Бюлетин № 48
Chorbadzhiyski and Krasteva v. Bulgaria (no. 54991/10)

Съдът обявява жалбата за недопустима като явно необоснована. Жалбоподателите се позовават на чл. 6 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 и се оплакват, че съдебното решение, с което е било увеличено обезщетението, определено за отчужден техен имот, е останало неизпълнено. Впоследствие имотът е отпаднал от предвидените за отчуждаване терени и Върховният административен съд е отменил влязлото в сила съдебно решение поради това ново обстоятелство. Според жалбоподателите в периода между двете съдебни решения те са имали правото и легитимното очакване да получат обезщетението. Съдът отбелязва, че съгласно националното законодателство и практиката на Конституционния съд отчуждаването произвежда действие едва след пълното изплащане на обезщетението, поради което не може да се приеме, че съдебното решение за определянето му е създало отделни права и че безусловно е подлежало на изпълнение при всички обстоятелства. То е елемент на отчуждителното производство, което Съдът разглежда в целостта му и стига до заключение, че след като отчуждаването не е било осъществено, оплакването от неизпълнението на това съдебно решение е станало безпредметно. Бюлетин № 51
Kozaliev and Starchev v. Bulgaria (no. 59845/14)- Решение по допустимостта

Съдът отхвърля като явно необосновани оплакванията на жалбоподателите по чл. 6, § 1, чл. 1 от Протокол 1 и чл. 13 свързани с отказа на областния управител на Благоевград да изпълни влязло в сила решение по ЗОДОВ и невъзможността да го задължат да го направи. Страните не спорят, че главницата на обезщетението е платена 11 години след постановяване на решението, а що се отнася до натрупаните лихви Съдът приема, че като не са представили оригинала на изпълнителния лист на държавния орган жалбоподателите сами не са спазили законовите изисквани и властите не могат да бъдат винени, че са отказали плащането им след изтичане на давностните срокове. Бюлетин № 54
Angelov and Ivanova v. Bulgaria (no. 7539/16) - Решение по допустимостта

Б. Имунитет

Невъзможността жалбоподателят да заведе дело срещу сенатор, който го наклеветил публично, заради съществуването на депутатски имунитет, ограничава правото му на достъп до съд (чл. 6; § 1 от Конвенцията), тъй като изказванията на сенатора по никакъв начин не са били свързани с парламентарната му дейност. Бюлетин № 9
Onorato v. Italy (no. 26218/06)

Като се позовава на нормите на Конвенция 2004 на ООН относно юрисдикционния имунитет на държавите и тяхната собственост Съдът намира, че в нарушение на правото на достъп до съд френските съдилища са отказали да разгледат иск на съкратен от посолството на Кувейт в Париж счетоводител срещу бившия му работодател. Бюлетин № 10
Sabeh El Leil v. France (no. 34869/05) - *Решение на Голямото отделение*

Абсолютният имунитет, който изключва ангажирането на гражданската отговорност на президента за клевета, представлява непропорционално ограничение на правото на жалбоподателите на достъп до съд. Бюлетин № 35
Urechean and Pavlicenco v. The Republic of Moldova (nos. 27756/05 и 41219/07)

В. Правна помощ по граждански дела

Отказът на служебния адвокат на жалбоподателката по административно дело да подготви касационна жалба срещу решението и фактът, че е уведомил клиентката си за този отказ едва след изтичането на срока за подаването на жалбата, е в нарушение на правото на достъп до съд по Конвенцията. Бюлетин № 1
Subicka v. Poland (no. 29342/06)

Отказът на властите да предоставят помощ на дружество да осъществи евикция на семейства, обитаващи незаконно постройки на нейн терен, с аргумент, че лицата ще останат без подслон, не е в нарушение на правото на достъп до съд по чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 2
Société Cofinfo v. France (no. 23516/08) - *Решение по допустимостта*

Отказът на съда по касация да предостави правна помощ и освободи жалбоподателя от държавна такса по дело за имуществен спор по причина, че касационната му жалба няма изгледи за успех, не ограничава прекомерно правото на достъп до съд, след като този отказ е постановен след преценка на съдия (а не на административен орган), подробно е мотивирано защо обжалването се счита без оглед за успех и на жалбоподателя е била предоставена правна помощ и е бил освободен от такси на по-долните инстанции. Бюлетин № 2
Pedro Ramos v. Switzerland (no. 10111/06)

Националният съд трябва да провери дали условията за предоставяне на правна помощ представляват ограничение на правото на достъп до съд по отношение на юридическо лице, което поради финансова нестабилност не може да упражни пред съд претенцията си към държавата, тъй като е в невъзможност да заплати авансово съдебните разноски и хонорара на адвокат. Бюлетин № 4
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-279/09 DEB

Правото на справедлив процес и ефективен достъп до съд е нарушено, когато служебно назначен защитник откаже да изготви касационна жалба, без да има задължение по националното право да уведоми своевременно подзащитния му, който да може да потърси друг адвокат и поиска възстановяване на срока за представяне на жалба, в рамките на нормативно определен срок за това. Не е така, ако подзащитният все пак е

бил своевременно уведомен и е имал възможност да поиска възстановяване на срока чрез частно нает адвокат. Бюлетин № 10
Subicka v. Poland (No. 2) (nos. 34043/05 и 15792/06)

Отказът на немските съдилища да предоставят правна помощ на чуждестранно дружество в гражданско производство не засяга непропорционално правото на достъп до съд. Бюлетин № 18
Granos Organicos Nacionales S.A. v. Germany (no. 19508/07)

4. Независим и безпристрастен съд; съд, създаден в съответствие със закона

Непрозрачното и немотивирано преразпределяне на образувани вече дела в рамките на един съд е нарушение на правото на гледане на делото от съд, създаден в съответствие със закона. Бюлетин № 2
DMD GROUP, a.s. v. Slovakia (no. 19334/03)

Това, че един и същ съдия е гледал две дела, заведени от жалбоподателя (г-н Алексей Петров), пред районния съд и после пред Софийския градски съд, не поставя проблеми, тъй като делата са касаели различни изказвания на ответника по адрес на жалбоподателя и решаването на едното дело не означава предварително решаване и по другото дело. Бюлетин № 3
Aleksey Petrov v. Bulgaria (no. 27103/04)

За да е независим съдът по смисъла на Конвенцията, отделният съдия следва да е свободен не само от натиск извън съдебната система, но и от натиск вътре в системата. Бюлетин № 8
Khrykin v. Russia (no. 33186/08)

Включването на един от резервните съдии в състава на съда, разглеждащ обвинението срещу жалбоподателя, без при това да е станало ясно защо титулярът не може да участва, означава, че е нарушено правото на жалбоподателя по чл. 6, § 1 от Конвенцията на „съд, създаден в съответствие със закона". Според ЕСПЧ липсата на мотив за неучастието на титулярния съдия поставя под съмнение прозрачността на процедурата и истинските мотиви, които стоят зад заместването от резервен съдия. Бюлетин № 9
Kontalexis v. Greece (no. 59000/08)

Замяната на председателя на състава по наказателното дело по неизвестни причини и без наличието на процедурни гаранции може да породи основателни съмнения у обвиняемия относно независимостта и безпристрастността на съда и да обоснове заключение за нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 9
Sutyagin v. Russia (no. 30024/02)

Няма основание да се счита, че Специалният съд на Словакия по наказателни дела с компетентност по отношение на престъпления, извършени от висши длъжностни лица, и тежки престъпления, не отговаря на изискванията за независимост. Бюлетин № 10
Fruni v. Slovakia (no. 8014/07)

Обхватът на задължението на държавата да гарантира гледане на делото от „независим и безпристрастен съд" не се ограничава само до съдебната система, но включва в себе си и задължението всеки друг държавен орган да зачита и спазва съдебните решения. Съдебната независимост също така изисква отделният съдия да е свободен от нерегламентиран натиск, включително от страна на системата. Бюлетин № 13
Agrokompleks v. Ukraine (no. 23465/03)

Субективният елемент от теста за безпристрастността на съдията се предполага до доказване на противното, докато за обективния елемент е важно, отделно от личното поведение на съдията, да не съществуват факти, които да могат да поставят под съмнение непредубедеността на съда. Бюлетин № 14
Šorgić v. Serbia (no. 34973/06)

Не *е prima facie* несъвместимо с изискванията на чл. 6 един и същ съдия да участва в постановяването на решението по същество и в последствие да проверява допустимостта на жалба срещу това решение. Бюлетин № 14
Central Mediterranean Development Corporation Limited v. Malta (No. 2) (no. 18544/08)

За да се докаже от субективна страна, че даден съдия не е бил безпристрастен, не е достатъчно да се посочи, че в предишно производство по жалба на жалбоподателката той е подписал решението с особено мнение, което не е било в нейна полза. От обективна страна не е проблем, че един и същ съдия участва в съставите, гледащи две дела на жалбоподателката, които, макар да са били тематично еднакви, не касаят „един и същ случай" или „едно и също решение". Бюлетин № 21
Khoniakina v. Georgia (no. 17767/08)

Броят на съдиите, които вече са се произнесли по поставения за разглеждане въпрос в рамките на друг състав на съда, в съчетание с обстоятелството, че един от тези съдии е председателствал новия съдебен състав и в това качество е ръководил съдебното съвещание, може да породи съмнение за обективната безпристрастност на колективния съдебен орган. Бюлетин № 26
Fazlı Aslaner v. Turkey (no. 36073/04)

Фактът, че даден съдия вече е взимал решения, свързани със същото престъпление, сам по себе си не е достатъчен, за да оправдае съмненията в неговата безпристрастност. Не е допуснато нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, когато в първото производство съдията не е оценявал доказателствата и не се е произнасял по вината на жалбоподателя. Бюлетин № 28
Marguš v. Croatia (GC) (№ 4455/10) - *Решение на Голямото отделение*

Не е била оборена презумпцията за субективна безпристрастност на съдиите, гледали делото срещу полицаите, обвинени в убийството на Ангел Димитров-Чората. Липсват и обективно обосновани съмнения относно тяхната безпристрастност и независимост от изпълнителната власт и страните в процеса. Бюлетин № 31
Dimitrov and others v. Bulgaria (no. 77938/11)

Системата, при която член на Държавния съдебен съвет, поискал образуването на производство за установяване на извършено от съдия професионално нарушение и действал в това производство като „прокурор", впоследствие е взел участие при постановяването на решението за освобождаване на съдията от длъжност, хвърля обек-

тивно съмнение върху неговата безпристрастност при взимането на това решение. Бюлетин № 39
Mitrinovski v. "the former Yugoslav Republic of Macedonia" (no.6899/12)

Участието в касационния съдебен състав на съдия, който по-рано е изразил публично подкрепа за една от страните, може да събуди легитимни съмнения относно обективната безпристрастност на съда. Бюлетин № 39
Morice v. France (no. 29369/10) - Решение на Голямото отделение

Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, като намира за обективно оправдани съмненията на жалбоподателя относно независимостта и безпристрастността на военните съдилища, разгледали обвинението срещу него, въпреки че е гражданско лице. Уредената от българския закон *de facto* изключителна компетентност на военните съдилища при участието на военнослужещ в организирана престъпна група, независимо дали се касае за свързано с армията престъпление, без индивидуална преценка във всеки конкретен случай за наличието на императивни съображения, които да налагат това, противоречи на практиката на Съда и на международната тенденция наказателни дела срещу цивилни лица да не бъдат разглеждани от военни съдилища. Бюлетин № 43
Mustafa c. Bulgarie (nº 1230/17)

Член 47 от Хартата на основните права на ЕС и чл. 9, § 1 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат възможност произнасянето по спорове, свързани с прилагането на правото на Съюза, да е от изключителната компетентност на орган, който не представлява независим и безпристрастен съд по смисъла на първата от тези разпоредби. Принципът на предимство на правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че задължава запитващата юрисдикция да остави без приложение разпоредбата от националното право, с която на този орган е предоставена компетентността по споровете в главните производства, така че тези спорове да може да бъдат разгледани от съд, който отговаря на упоменатите изисквания за независимост и безпристрастност и на който споровете в съответната област биха били подсъдни, ако посочената разпоредба не беше пречка за това. Бюлетин № 43
Решение на СЕС, голям състав, по съединени дела C-585/18, C-624/18 и C-625/18

В случая Съдът не намира, че независимостта и безпристрастността на съдилищата, разгледали жалбата на прокурор срещу наложеното ѝ наказание за дисциплинарни нарушения в процеса на работата ѝ по дело от висок обществен интерес, са били компрометирани от заключенията на парламентарната комисия, натоварена с проучване на начина на провеждане на разследването с цел преценка на необходимостта от общи мерки за повишаване ефективността на досъдебното производство, нито от публичните изявления на високопоставени поли-тици или от широкото медийно отразяване. Пропускът на съдилищата да обсъдят изрично довода на жалбоподателката за политическа и медийна намеса не е довел до несправедливост на производството като цяло. Бюлетин № 51
Čivinskaitė v. Lithuania (no. 21218/12)

Публична среща и споразумение по процедурни въпроси между Върховния съд и Министерството на отбраната, ответник по висящо съдебно производство, относно правилното изчисление на заплатите в армията, не накърнява обективния тест за безпристрастност на съдиите от Върховния съд. Бюлетин № 56

Svilengaćanin and Others v. Serbia (no. 50104/10 and nine other applications)

Националните съдилища не са предприели адекватни мерки и не са осигурили достатъчно гаранции за изключването на всякакво легитимно съмнение относно безпристрастността на съдебните заседатели, които са се произнесли по вината на жалбоподателите. Следователно правото на жалбоподателите делото им да бъдат гледано от безпристрастен съд не е било зачетено и е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 57

Tikhonov et Khasis c. Russie (nos. 12074/12, 16442/12)

Липса на обективна безпристрастност на съдия, който разглежда две последователни тясно свързани производства – наказателно и гражданско, като член на състава в Апелативен съд, разгледал наказателното производство, а след това като член на състава във Върховния съд, разгледал гражданското производство. Бюлетин № 58

Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia (no. 59842/14)

---

1) При наличието на изменения в национална правна уредба, чрез които: на първо място, се отнема компетентността на една национална юрисдикция да се произнася като първа и последна инстанция по жалби на кандидати за назначаване на съдийски длъжности в определен съд, като Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша), срещу решения на орган, като Krajowa Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет, Полша), да не предложи на президента на Република Полша тяхното назначаване на тези съдийски длъжности, а това на други кандидати, на второ място, се прекратяват по силата на закона производствата по такива жалби, когато са образувани, но все още не са приключили, като се изключва възможността разглеждането им да продължи или да бъдат заведени отново, и на трето място, по този начин се отнема възможността на такава юрисдикция да получи отговор на преюдициалните въпроси, които е отправила до Съда:

– член 267 ДФЕС и член 4, § 3 ДЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат такива изменения, когато е видно, че конкретната последица от тези изменения е възпрепятстването на Съда да се произнесе по преюдициални запитвания, като отправените му от тази юрисдикция, и изключването на всяка възможност в бъдеще за повторно отправяне на подобни запитвания от национална юрисдикция, което запитващата юрисдикция следва да установи въз основа на всички релевантни обстоятелства,

– член 19, § 1, втора алинея ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска такива изменения, когато е видно, че тези изменения биха могли да породят у правните субекти оправдани съмнения в неподатливостта на назначените от президента на Република Полша съдии въз основа на посочените решения на Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет) на влиянието на външни фактори, и по-конкретно на пряко или непряко влияние от законодателната и изпълнителната власт, както и в неутралността им по отношение на противопоставя-щите се интереси, и в този смисъл биха могли да станат причина тези съдии да не създават впечатление за независимост или за безпристрастност и с това потенциално да се накърни доверието, което правосъдието трябва да вдъхва на правните субекти в едно демократично общество и в една правова държава, което запитващата юрисдикция следва да установи въз основа на всички релевантни обстоятелства.

В случай на установено нарушение на посочените членове принципът на предимство на правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че задължава запитващата юрисдик-ция да остави без приложение разглежданите изменения, незави-симо дали те са законодателни или конституционни, и съответно да продължи да упражнява

компетентността си за разглеждане на производства по споровете, с които е била сезирана преди въвеждането на тези изменения.
2) Член 19, § 1, втора алинея ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска разпоредби, които въвеждат изменения в действащото национално право и съгласно които:
– от една страна, независимо от подаването на жалба от кандидат за съдийска длъжност в определена юрисдикция като Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) срещу решението на орган като Krajowa Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет, Полша) да не предложи на президента на Република Полша неговото назначаване, а това на други кандидати, това решение влиза в сила в частта, с която са предложени другите кандидати, така че жалбата не е пречка за назначаването на последните от президента на Република Полша, а евентуалната отмяна на посоченото решение, в частта, с която жалбоподателят не е предложен за назначаване, не води до нова преценка на неговото положение с оглед на евентуалното му назначаване на съответната длъжност, и
– от друга страна, не се допуска такова обжалване на основание неправилна оценка дали канди-датът отговаря на критериите, вземани предвид при преценката дали да бъде предложен за назначаване,
когато е видно, че тези разпоредби биха могли да породят у правните субекти оправдани съмнения в неподатливостта на назначените от президента на Република Полша съдии въз основа на решенията на Krajowa Rada Sądownictwa (Национален съдебен съвет) на влиянието на външни фактори, и по-конкретно на пряко или непряко влияние от законодателната и изпълнителната власт, както и в неутралността им по отношение на противопоставящите се интереси, и в този смисъл биха могли да станат причина тези съдии да не създават впечатление за независимост или за безпристрастност и с това потенциално да се накърни доверието, което правосъдието трябва да вдъхва на правните субекти в едно демократично общество и в една правова държава, което запитващата юрисдикция следва да установи въз основа на всички релевантни обстоятелства.
В случай на установено нарушение на член 19, § 1, втора алинея ДЕС принципът на предимство на правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че задължава запитващата юрисдик-ция да остави без приложение посочените разпоредби и да приложи действалите преди това национални разпоредби, като същевременно сама упражни предвидения с последните разпоред-би съдебен контрол. Бюлетин № 58
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-824/18

5. Справедлив процес

Прилагането от съдилищата и данъчните органи на подзаконови актове, противоречащи на неотменен закон, е нарушение на правото на справедлив съдебен процес (при изчисляването на данъчни задължения законът предвижда твърда ставка на данък от 20 %, докато подзаконовите актове предвиждат пропорционална система на калкулиране на данъка и често на подзаконовото основание властите начисляват допълнителни данъци на лицата). Бюлетин № 2
Shchokin v. Ukraine (nos. 23759/03 и 37943/06)

Пилотно решение на Съда срещу Румъния във връзка реституционните дела в страната.
Бюлетин № 2
Maria Atanasiu and Others v. Romania (nos. 30767/05 и 33800/06)

Простото възобновяване на наказателното производство не може автоматично да заличи нарушенията на правото на справедлив процес по първоначалното производство. Националният съд следва да извърши преценка дали са били спазени гаранциите по чл. 6, включително и в рамките на възобновеното производство. Неефективната правна защита и участието чрез видео връзка във възвивното производство по дело за убийство е в нарушение на чл. 6, § 3 (с) от Конвенцията. Бюлетин № 3
Sakhnovskiy v. Russia (no. 21272/03) – Решение на Голямото отделение

Осъждането на лице да заплати разноските за служебен защитник, назначен му поради неграмотност, а не заради материалното му състояние, не съставлява нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3(с) от Конвенцията, понеже не е направило процеса несправедлив. Бюлетин № 6
Ognyan Asenov v. Bulgaria (no. 38157/04)

Едностранната намеса във висящи спорове чрез промяна на законодателството в полза на държавата е в нарушение на правото на справедлив процес. Бюлетин № 9
Maggio and Others v. Italy (nos. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 и 56001/08)

Българският съд е нарушил правото на справедлив процес, като е разгледал жалба на ответната страна, без да обсъди възраженията на жалбоподателя, че тя е била подадена след изтичане на преклузивния срок. Бюлетин № 10
Idakiev v. Bulgaria (no. 33681/05)

Не е налице нарушаване на правото на справедлив процес при определянето на едно гражданско право, ако претенцията на жалбоподателя не е разгледана от съда по същество и той не се е възползвал от възможността да обжалва съответното решение. Бюлетин № 10
Svetlozar Petrov v. Bulgaria (no. 23236/04)

Конвенцията не отрича в извънредни случаи възможността за отмяна на влязло в сила решение по наказателно дело, но само когато отмяната е с цел коригиране на съществен пропуск на правораздаването. Не може обаче отмяната да се използва за просто преразглеждане на решено вече дело, само заради това, че разследването например е непълно или едностранчиво или когато има различия във вижданията относно фактите и правото. Трябва да е налице съществена грешка или пропуск в правораздаването, злоупотреба с власт, сериозно нарушение на процедурата, очевидна грешка в прилагането на правото или друга сериозна причина. Бюлетин № 10
Giuran v. Romania (no. 24360/04)

Отказът на върховните съдилища на Белгия да отправят преюдициално запитване до Съда на ЕС не е в нарушение на член 6 от Конвенцията. Бюлетин № 12
Ullens de Schooten and Rezabek v. Belgium (nos. 3989/07 и 38353/07)

Ако самопризнанията в наказателното производство, дори дадени пред съдия, са получени след употребено полицейско насилие или под страх от бъдещо насилие, то цялото производство е в нарушение на изискването за справедлив процес (чл. 6, § 1). Бюлетин № 13
Stanimirovic v.Serbia (no. 26088/06)

Лишаването на жалбоподателката от адекватни процедурни гаранции в производство за поставянето й под запрещение представлява нарушение на правото й на справедлив процес по член 6, § 1 от Конвенцията; решението по такова производство съществено засяга личния живот на лицето и в него възможностите за произвол трябва да бъдат сведени до минимум. Бюлетин № 14
X. and Y. v. Croatia (no. 5193/09)

Обявена е за допустима жалбата на г-н Khodorkovskiy, един от членовете на борда на компанията „Юкос", относно начина, по който руските власти са водили наказателното производство срещу него. Бюлетин № 14
Khodorkovskiy v. Russia (no. 11082/06) - *Решение по допустимостта*

ЕСПЧ намира нарушение на правото на справедлив процес в неговия наказателен аспект и по-специално на принципа *in dubio pro reo* (при съмнение да се решава в полза на обвиняемия), поради осъждането на жалбоподателя единствено на базата на противоречивите показания на свидетел с личностно разстройство. Бюлетин № 15
Ajdaric v. Croatia (no. 20883/09)

Провеждането на задочно наказателно производство и последвал отказ за възобновяване на делото представляват нарушение на правото на справедлив процес и е пречка за ефективно упражняване правата на обвиняемия в процеса. Бюлетин № 16
Stoyanov v. Bulgaria (no. 39206/07)

Намесата на правителството, включително публични коментари относно работата на съдиите и основателността на претенциите по гражданско дело срещу държавата, е в нарушение на изискването за справедлив процес. Бюлетин № 17
Kinský v. The Czech Republic (no. 42856/06)

Жалбоподателката, под запрещение и настанена в социален дом за хора с психични разстройства, не е получила справледлив процес по чл. 6 от Конвенцията по отношение на искането й за промяна на нейния законен представител. Бюлетин № 17
D.D. v. Lithuania (no. 13469/06)

Bochukov and others v. Bulgaria (n. 6942/07) - заличаване от списъка на делата поради постигането на приятелско споразумение. Бюлетин № 18

Съдът обявява за недопустима жалба с оплаквания за нарушения на правото на справедлив наказателен процес. Бюлетин № 20
Georgievi v. Bulgaria (no. 40265/04) - *Решение по допустимостта*

Съдът намира нарушения на правото на собственост и правото на справедлив процес по казус, аналогичен с този по делото *Белев и други срещу България* - неизпълнение на съдебни решения, с които са присъдени трудови възнаграждения и обезщетения на бивши работници на рафинерията „Плама". Бюлетин № 21
Hristova and others v. Bulgaria (nos. 11472/04 and 40590/08)

СЕС не е компетентен да отговори на преюдициално запитване относно национална правна уредба, която не признава правото на обжалване пред съд на актове, с които се налагат имуществени санкции и се отнемат точки от свидетелство за управление на

МПС, тъй като с отправеното запитване е поискано тълкуването на норми на ЕС, които не са относими към спора по главното производство, спорът е изцяло вътрешен и не касае прилагането на правото на ЕС. Бюлетин № 21
Решение на Съда по делото C-27/11

Съдът не намира нарушение на правото на справедлив процес по оплакване във връзка с проведения контрол над наложените дисциплинарни наказания на лишен от свобода. Бюлетин № 22
Marin Kostov v. Bulgaria (no. 13801/07)

Съдът заличава жалбата, съдържаща оплаквания за нарушение на правата по чл. 6 § 1, чл. 13, както и чл. 1 от Първия протокол на Конвенцията поради постигнато приятелско споразумение. Бюлетин № 23
Metodiev v. Bulgaria (no. 6542/07)

Признанието в извършване на престъпление, което е било направено от задържаното лице в „неофициален разговор“ с полицията и в отсъствие на адвокат, макар да е било повторено след това и при официален разпит, следва да се изключи от съда от доказателствения материал при произнасяне по обвиненията срещу подсъдимия. Бюлетин № 23
Titarenko v. Ukraine (no. 31720/02)

Комуникирана е жалба с оплакване, че отмененият Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност от 2005 г. е бил неясен и непредвидим, а прилагането му от съдилищата – произволно и непропорционално. Бюлетин № 24
Todorov and others v. Bulgaria (no. 50705/11)

Правото на справедлив процес следва да се тълкува в светлината на принципа за върховенството на закона. Той изисква наличието на ефективно съдебно средство, чрез което да се търси защита на гражданските права. След като е научно доказано, че лицето не може да знае, че страда от дадено заболяване, това обстоятелство следва да бъде взето под внимание при броенето на сроковете, в които то може да предяви иск за свързани със заболяването вреди. Бюлетин № 26
Howald Moor and Others v. Switzerland (nos. 52067/10 and 41072/11)

При преценката за справедливостта на граждански процес, воден в отсъствието на ответника, Съдът ще използва подхода, установен в практиката му във връзка с наказателни производства, водени в отсъствието на подсъдимия. Бюлетин № 26
Dilipak and Karakaya (nos. 7942/05 и 24838/05)

Ако липсва правна уредба на Съюза, в националното право на всяка държава членка трябва да се посочат компетентните юрисдикции и да се определят процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които страните в процеса черпят от правото на Съюза, доколкото тези правила не са по-неблагоприятни от уреждащите аналогични вътрешноправни съдебни производства (принцип на равностойност) и не правят невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност). Бюлетин № 26

Решение на Съда на ЕС по съединени дела C -29/13 и C -30/13 „Глобъл Транс Лоджистик“ ООД с/у началника на Митница Столична

Приемането на закон с ретроактивно действие, предрешаващ изхода на висящи съдебни производства, по които страна е държавата, нарушава правото на справедлив процес, при липсата на наложителни причини в обществен интерес. Бюлетин № 29
Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. and Others v. Italy (nos. 48357/07, 52677/0/07, 52687/07 и 52701/07)

Съдът е заличил от списъка на делата си жалбата на български гражданин, осъден да заплати 22 800 лв. за разноски по дело по ЗОДВПГ, като е приел за удовлетворителни направеното от правителството признание за нарушение на чл. 6, § 1 и предложената сума за обезщетение в размер на 2 500 евро. Бюлетин № 31
Slavkov v. Bulgaria (no. 47436/07)

Полша е нарушила чл. 6, § 1 от Конвенцията като е съдействала за извеждането на жалбоподателя от нейната територия в рамките на практикуваните от ЦРУ извънсъдебни предавания на лица, тъй като по времето на извеждането е съществувала реална опасност процесът срещу него в САЩ да представлява явен отказ на правосъдие. Бюлетин № 31
Husayn (Abu Zubaydah) v. Poland (no. 7511/13), Al Nashiri v. Poland (no. 28761/11)

Съдът е комуникирал на правителството жалбата на задочно осъден български гражданин, на когото впоследствие е отказано възобновяване на делото. Бюлетин № 34
Lalov v. Bulgaria (no. 25159/10)

Като правило извънредните производства за отмяна на влезли в сила съдебни решения не попадат в приложното поле на чл. 6, § 1 от Конвенцията, но естеството, обхватът и специфичните характеристики на такова производство в конкретна правна система могат да направят приложими чл. 6, § 1 и предоставените от него гаранции за справедлив процес. Бюлетин № 37
Bochan v. Ukraine (no. 2) (no. 22251/08) - Решение на Голямото отделение

Властите не са надхвърлили свободата си на преценка с ограничаването на достъпа до съд на адвокат, предявил иск за вреди срещу съдия, която е поискала срещу него да бъде образувано дисциплинарно производство по повод поведението му в процеса и чиито твърдения според него са били неверни и са накърнили професионалната му репутация. Налице е разумно отношение на пропорционалност между имунитета на съдиите при осъществяване на правораздаването и легитимната цел, преследвана в обществен интерес. Бюлетин № 37
Sergey Zubarev v. Russia (no. 5682/06)

Присъдата на жалбоподателя е била основана в решаваща степен на свидетелските показания на лице, уличило и себе си като съучастник, без в процеса да е упражнен адекватен съдебен контрол върху споразуменията на това лице с прокуратурата и без какъвто и да било съдебен контрол върху решенията на прокуратурата относно неговото наказателно преследване. Поради това използването на тези показания в процеса не е било съпътствано от подходящи гаранции, които да осигурят цялостната му справедливост, и е налице нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 43

Adamco v. Slovakia (no.45084/14)

Органите на учредено съгласно правото на държава членка юридическо лице, оправомощени да вземат решения за подаване на жалба и упълномощаване на адвокат за тази цел, се определят в съответствие с правото на въпросната държава членка, но самостоятелността на държавите членки е ограничена от задължението им да гарантират зачитането на правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес (чл. 47 от Хартата). Правото на ефективна съдебна защита пред съдилищата на Съюза би било накърнено, ако в приложение на правото на съответната държава членка ликвидаторът, компетентен да взема такива решения, се назначава по предложение на национален орган, участвал в приемането на увреждащия съответното юридическо лице акт, довел до откриване на производство за неговата ликвидация, и още повече когато ликвидаторът може да бъде освободен от същия орган или по негово предложение (ЕСПЧ, *„Капитал банк“ АД с/у България*, no. 49429/99). Бюлетин № 43
Решение на СЕС, голям състав, по съединени дела C-663/17 P, C-665/17 P и C-669/17 P

Наказателното производство срещу жалбоподателя, по което националните съдилища са се позовали на негови самопризнания, изтръгнати с насилие, не е справедливо по смисъла на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Подходът на съдилищата, при който са приети като доказателства обясненията на жалбоподателя, направени в резултат на подлагането му на насилие, защото са били потвърдени от останалите доказателства по делото, има ефекта на предоставяне на пълната свобода на разследващите органи да подлагат заподозрените и свидетелите на изтезание, с цел получаване на устни доказателства, които могат да използват впоследствие при условие, че те се окажат правдоподобни, за да докажат вината на заподозрените. Бюлетин № 46
Stoykov v. Bulgaria (no. 32723/12)

Член 18 ДФЕС и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (Право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес) трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която оправомощава нотариусите, действащи в рамките на предоставените им правомощия в производствата по принудително изпълнение въз основа на автентичен документ, да издават разпореждания за принудително изпълнение, които, както е видно от решение от 9 март 2017 г., Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193), не могат да бъдат признати и изпълнени в друга държава членка. Бюлетин № 48
Решение по съединени дела C-267/19 и C-323/19

Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Присъдата на жалбоподателя се е основавала главно на вещественото доказателство, иззето при обиска му с пълно разсъбличане, и на показанията на присъствалите. Твърденият начин, по който са получени ключовите доказателства, би могъл да хвърли съмнение върху тяхната надеждност и достоверност. Предвид важността на тези доказателства, недостатъчният съдебен контрол върху начина, по който жалбоподателят твърди, че е проведен обискът – и по-специално пропускът на съдилищата да проверят в достатъчна степен твърденията му за неговия нечовешки и унизителен характер – и неубедителността на подкрепящите доказателства са имали за общ ефект непоправимо нарушаване на справедливостта на съдебния процес като цяло. Бюлетин № 53
Bokhonko v. Georgia (no. 6739/11)

Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 и § 3 от Конвенцията. Жалбоподателят е бил лишен от важни процесуални гаранции и от възможността да се противопостави ефективно на събирането и използването на решаващи доказателства. Конкретните му и подробни аргументи относно истинността, достоверността и качеството на доказателствата, въз основа на които е осъден за свързано с тероризъм престъпление и му е наложено най-тежкото наказание, предвидено от турския закон, не са получили адекватен отговор от националните съдилища, които или изобщо не са се занимали с тях, или са ги отхвърлили, без да изложат достатъчно мотиви. Бюлетин № 53
Ayetullah Ay v. Turkey (nos. 29084/07, 1191/08)

Отказът на съдилищата да разпитат полицаите, върху чиито показания се основава присъдата, или да разгледат аргументите на жалбоподателите е в нарушение на изискването за справедлив съдебен процес по член 6, § 1. Бюлетин № 54
Navalnyy and Gunko v. Russia (no. 75186/12)

В нарушение на правото на жалбоподателя на справедлив процес националните съдилища са допуснали като доказателство и са кредитирали информация, предоставена от трето лице в резултат на изтезаването му от частни лица. Бюлетин № 54
Ćwik v. Poland (no. 31454/10)

Установено е нарушение на чл. 6 от Конвенцията допуснато при повторно разглеждане на делото след възобновяване на основание решение на Съда. Апелативният съд, който е преразгледал делото е имал позитивното задължение да осигури непосредственото изслушване на свидетелите, въпреки че жалбоподателят не е поискал това. Бюлетин № 54
Dan v. the Republic of Moldova (No. 2) (no. 57575/14)

Решението за прекратяване на трудовия договор на жалбоподателя поради твърдени негови връзки с организацията, смятана за инициатор на опита за преврат през 2016 г. в Турция, е било взето по силата на прието с оглед на обявеното извънредно положение законодателство, без проведено състезателно производство, осигурени процедурни гаранции и изложени конкретни мотиви. Според Съда това може да се приеме за оправдано с оглед на обстоятелствата, стига да е осъществен адекватен съдебен контрол, за което извънредното законодателство не е налагало ограничения. Националните съдилища обаче не са изследвали сериозно и задълбочено доводите на жалбоподателя и не са мотивирали отхвърлянето им. Извършено е нарушение на правото му на справедлив съдебен процес, което направената от Турция дерогация не може да оправдае. Бюлетин № 55
Pişkin c. Turquie (no. 33399/18)

Член 6, § 1 и чл. 1, § 3 от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки трябва да се тълкуват в смисъл, че когато изпълняващият съдебен орган, който трябва да вземе решение за предаване на лице, срещу което е издадена европейска заповед за арест, разполага с данни за системни или общи недостатъци във връзка с независимостта на съдебната власт в издаващата заповедта за арест държава членка, които са съществували към момента на издаването ѝ или са възникнали след това издаване, този орган не може да отрече качеството „издаващ съдебен орган“ на юрисдикцията, издала посочената заповед за арест, и не може да презумира, че съществуват сериозни и потвърдени основания да се счита, че ако бъде предадено на последната държава членка, това лице

ще бъде изложено на реален риск от нарушение на основното му правото на справедлив съдебен процес, гарантирано от чл. 47, ал. 2 от Хартата, без да извърши конкретна и точна преценка, при която да се вземат предвид по-специално личното положение на въпросното лице, естеството на разглежданото правонарушение и фактическият контекст на издаването на заповедта, като например изявленията на публични органи, които могат да окажат влияние върху разрешаването на конкретен случай. Бюлетин № 55

Решение на СЕС (голям състав) по съединени дела C-354/20 PPU и C-412/20 PPU

В разглеждания период законът е предвиждал досъдебното производство пред съдия по жалба на страна срещу постановление за прекратяването или отказа за образуване на наказателно производството да се развива в закрито заседание въз основа на писмените становища на страните и без право да се събират нови доказателства. Доколкото обаче решението на този съдия нямат сила на пресъдено нещо относно наличието или липсата на деяние и наличието на доказателства, че дадено лице го е извършило това не поставя гражданската страна в съществено по-слаба позиция до степен, че последващо производство по основателността на гражданските искове да би било несправедливо *ab initio*. Бюлетин № 56

Mihail Mihăilescu v. Romania (no. 3795/15) и *Victor Laurenţiu Marin v. Romania (no. 75614/14)*

С оглед на извода за нарушение на позитивните задължения по чл. 4 от Конвенцията Съдът намира, в контекста на чл. 6, че липсата на направена от властите навременна преценка дали жалбоподателите са били жертва на трафик на хора е попречила да бъдат осигурени доказателства, които са могли да представляват основен аспект на тяхната защита в наказателния процес. Държавата не може да се позовава на каквито и да било пропуски от страна на процесуалния представител, нито на пропуск на обвиняемия – особено ако е непълнолетен – да уведоми полицията или адвоката си, че е жертва на трафик. Всеки отказ на жертва на трафик от правата по чл. 6 би бил в противоречие с важния обществен интерес от борба с трафика на хора и защита на неговите жертви. Бюлетин № 57

V.C.L. and A.N. v. the United Kingdom (nos. 77587/12, 74603/12)

А. Принцип на състезателност

Непредоставянето на ищеца на документи, изискани от съда и представени от ответника, въпреки че ищецът е можел да се запознае с тези документи, ако бе проверявал редовно в деловодството, е нарушение на правото на справедлив процес, гарантирано от чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 7.

Gürkan v. Turkey (no. 1154/04)

Правото на справедлив процес е нарушено в производство по обжалване на решението на Парламента за избор на конституционни съдии, тъй като жалбоподателката, неуспешна кандидатка за конституционен съдия, не е могла да се запознае с и да коментира становища по делото по обжалването. Бюлетин № 11.

Juričić v. Croatia (no. 58222/09)

На страните по спора следва да бъде дадена възможност да представят пред съда своето становище по документ или аргумент, който съдът ще вземе предвид в решението си. Бюлетин № 26

Duraliyski v. Bulgaria (no. 45519/06)

Комуникирана е жалба на дружество, което като правоприемник на държавно предприятие владеело 17 000 кв.м. земя, в това число 1 043 кв. м., възстановени на физически лица в реални граници. Дружеството се оплаква, че по предявения от тези лица ревандикационен иск съдилищата не са разгледали ясно изложените му аргументи за недопустимост на реституцията в реални граници и за недовършеност на реституционната процедура, като по този начин са го лишили от единственото средство да защити правата си – косвеният контрол. Бюлетин № 38
Bulavtotrans EOOD against Bulgaria (no. 5372/08)

Директивата за ДДС, принципът на зачитане на правото на защита и чл. 47 от Хартата по принцип допускат данъчната администрация да е обвързана от фактическите констатации и правните квалификации, направени от нея в свързани административни производства срещу доставчици на данъчнозадълженото лице, на които се основават влезли в сила решения, установяващи извършена от тях измама с ДДС, при посочените в решението три условия за осигуряване на защитата му. Бюлетин № 42
Решение на СЕС по дело С-189/18

На жалбоподателя не са били връчени копия от становищата на прокуратурата по въззивната и касационната му жалби. Тъй като те са обективирали обосновани мнения по същество на делото и са имали за цел да повлияят на решенията на съдилищата, това е лишило жалбоподателя от правото му на справедлив процес по смисъла на чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 43
Adamco v. Slovakia (no.45084/14)

Б. Равенство на средствата

Пледирането на подсъдимия и неговия адвокат от банка, разположена по-ниско от банката, на която пледира прокурора, не нарушава принципа на равенството на страните в процеса. Бюлетин № 20.
Dirioz v. Turkey (no. 38560/04)

Неравнопоставеното положение на защитата и обвинението във връзка с експертизите, на които съдът е основал присъдата си, е нарушило принципа за равенство на страните. Бюлетин № 26
Matytsina v. Russia (no. 58428/10)

СЕС отхвърля жалбата срещу решението по дело Т-582/15, с което Общият съд е отхвърлил жалбата за частична отмяна на решение на Европейската комисия относно производство по чл. 101 от ДФЕС и чл. 53 от Споразумението за ЕИП. По оплакването на жалбоподателите за извършено нарушение на чл. 6 от ЕКПЧ във връзка с чл. 47, ал. 2 и чл. 48, § 2 от Хартата на основните права на ЕС и на принципа на непосредственост Съдът припомня, че доколкото Хартата съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от ЕКПЧ, той трябва да гарантира, че даденото от него тълкуване на чл. 47, ал. 2 и на чл. 48 от Хартата осигурява равнище на защита, което съответства на гарантираното от чл. 6 от ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека. Съдът намира, че Общият съд не е допуснал грешка при прилагане на правото като е отхвърлил молбата на жалбоподателите за разпит на свидетели, нито нарушение на правото на разпит на свидетелите на другата страна, на принципа на равни процесуални възможности и на задължението за мотивиране. Бюлетин № 53

Решение на СЕС по дело C-702/19 P

Невъзможността на жалбоподателя да бъде предоставена безплатно недостъпната му поради липса на финансови средства правна помощ под формата на представителство от адвокат в производството, в което му е наложена мярка административно наблюдение за срок от 8 години след изтърпяването на наказанието му за извършено престъпление, в случая го е поставила в явно по-неблагоприятно положение от правно подпомаганата насрещна страна, в нарушение на неговото право на справедлив съдебен процес, особено предвид сериозния интерес, свързан с личния му живот и със свободата му на придвижване и затрудненията, които е срещнал при подготовката на защитата си. Бюлетин № 56
Timofeyev et Postupkin c. Russie (nos 45431/14, 22769/15)

В. Публичност на процеса и ефективно участие в него

Неосигуряването на личното явяване в съдебно заседание на затворник по гражданско дело, водено от него срещу държавата за лошите условия в местата за задържане, съчетано с невъзможността жалбоподателят да бъде представляван от адвокат, е в нарушение на изискванията за справедлив процес. Бюлетин № 3.
Roman Karasev v. Russia (no. 30251/03)

Простото възобновяване на наказателното производство не може автоматично да заличи нарушенията на правото на справедлив процес по първоначалното производство. Националният съд следва да извърши преценка дали са били спазени гаранциите по чл. 6, включително и в рамките на възобновеното произ-водство. Неефективната правна защита и участието чрез видео връзка във възвивното производство по дело за убийство е в нарушение на чл. 6, § 3 (c) от Конвенцията. Бюлетин № 3.
Sakhnovskiy v. Russia (no. 21272/03) – Решение на Голямото отделение

Съдът обявява за недопустимо оплакване по чл. 6, § 1 от Конвенцията, че жалбоподателят не е присъствал на заседание по делото му пред ВКС, тъй като на практика жалбоподателят не е бил поставен в по-неблагоприятна позиция от тази на ответната страна. Бюлетин № 9.
Tsvetkov v. Bulgaria (no. 13419/04) - Решение по допустимостта

Нарушение на правото на справедлив процес е налице при отказ за възобновяване на делото на задочно осъден, тъй като българските съдилища са преценили, че лицето е било уведомено за производството срещу него, понеже било разпитано като обвиняем. Бюлетин № 19.
Haralampiev v. Bulgaria (no. 29648/03)

Съдът е намерил нарушение на чл. 6 от Конвенцията заради лишаването на жалбоподателя от право да участва лично в наказателното производство срещу него. Бюлетин № 20.
Idalov v. Russia (no. 5826/03) - Решение на Голямото отделение

Провеждането на съдебно заседание извън съдебната зала, в място, до което широката публика по принцип няма достъп, е сериозна пречка за публичността на процеса. В такива случаи държавата е длъжна да предприеме компенсиращи мерки, за да се осигури

надлежно информиране на обществеността и медиите за мястото на заседанието и да им бъде предоставен ефективен достъп. Бюлетин № 26
Starokadomskiy v. Russia (no. 2), (no. 27455/06)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалба с оплакване на основание чл. 6, § 1 и чл. 13 от Конвенцията, както и чл. 1 от Протокол № 1, че след като кметът на селото, в което жалбоподателката е била регистрирана адресно, е върнал връчената му със задължение да й я предаде призовка с отбелязване, че такъв човек не е регистриран в селото, съдът я е призовал чрез Държавен вестник, без да положи допълнителни усилия да я намери**.** Бюлетин № 38
Gyuleva v. Bulgaria (no. 38840/08)

Член 4а от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета, трябва да се тълкува в смисъл, че изпълняващият съдебен орган не може да откаже изпълнението на европейска заповед за арест — издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, когато съответното лице е попречило за личното си призоваване и не се е явило лично на съдебния процес поради укриването си в изпълняващата държава членка — единствено на основание че няма гаранция, че при предаване на издаващата държава членка, ще бъде спазено правото на нов съдебен процес, както е определено в членове 8 и 9 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство. Бюлетин № 55
Решение на СЕС по дело C-416/20 PPU

Законодателството, което не предвижда участието на затворници в гражданско производство, в което те са оспорвали рутинното използване на белезници в наказателната колония и са претендирали обезщетение е в нарушение на правото на справедлив съдебен процес. Бюлетин № 56
Shlykov and Others v. Russia (nos. 78638/11, 6086/14, 11402/17)

Г. Мотивирано решение

Съдът отхвърля като неоснователни оплакванията на жалбоподателя за нарушение на правото на справедлив процес, поради липса на мотиви на съдебното решение, с което му се отказва развод при липса на основания за неговото дълбоко и непоправимо разстройство. Съдът още напомня, че в съдържанието на правото на брак по чл. 12 от Конвенцията не се включва гарантирано право на развод. Бюлетин № 10
Ivanov and Petrova v. Bulgaria (no. 15001/04)

Задължението за мотивиране следва да се преценява в зависимост от обстоятелствата в конкретния случай, и по-специално в зависимост от съдържанието на акта, от естеството на изложените мотиви и от интереса, който адресатите или други лица, засегнати пряко и лично от акта, могат да имат от получаване на разяснения. Не се изисква мотивите да уточняват всички относими фактически и правни обстоятелства, тъй като дали мотивите са достатъчни, следва да се преценява и с оглед на контекста, както и на съвкупността от правни норми, уреждащи съответната материя: един акт е достатъчно мотивиран, при

положение че е издаден в познат за заинтересованото лице контекст, който му позволява да разбере обхвата на наложената му мярка. Бюлетин № 26
Решение на Общия съд на Европейския съюз по дело T-202/12, Bouchra Al Assad

---

Дали решение по чл. 18, § 3 от Регламент 1 от 2003 г. е достатъчно мотивирано и не противоречи на принципа на ефективната защита, зависи изключително от това дали предположенията за нарушение на Регламент 1 от 2003 г., които Европейската комисия възнамерява да провери, са уточнени достатъчно ясно в него. Бюлетин № 26
Решение на Общия съд на Европейския съюз по дело T-297/11, Buzzi Unicem Spa срещу Европейската комисия

Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 и § 3 от Конвенцията. Конкретните и подробни аргументи на жалбоподателя относно истинността, достоверността и качеството на доказателствата, въз основа на които е осъден за свързано с тероризъм престъпление и му е наложено най-тежкото наказание, предвидено от турския закон, не са получили адекватен отговор от националните съдилища, които или изобщо не са се занимали с тях, или са ги отхвърлили, без да изложат достатъчно мотиви. Постановилият присъдата съд не е изпълнил задължението си да се мотивира и по въпроса дали (и защо) жалбоподателят е признат за виновен в опит за взрив, въпреки че осъждането му и наложеното му наказание се опират в значителна степен на замесването му в този опит. Бюлетин № 53
Ayetullah Ay v. Turkey (nos. 29084/07, 1191/08)

СЕС отхвърля жалбата срещу решението по дело T-582/15, с което Общият съд е отхвърлил жалбата за частична отмяна на решение на Европейската комисия относно производство по чл. 101 от ДФЕС и чл. 53 от Споразумението за ЕИП. По оплакването на жалбоподателите за извършено нарушение на чл. 6 от ЕКПЧ във връзка с чл. 47, ал. 2 и чл. 48, § 2 от Хартата на основните права на ЕС и на принципа на непосредственост Съдът припомня, че доколкото Хартата съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от ЕКПЧ, той трябва да гарантира, че даденото от него тълкуване на чл. 47, ал. 2 и на чл. 48 от Хартата осигурява равнище на защита, което съответства на гарантираното от чл. 6 от ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека. Съдът намира, че Общият съд не е допуснал грешка при прилагане на правото като е отхвърлил молбата на жалбоподателите за разпит на свидетели, нито нарушение на правото на разпит на свидетелите на другата страна, на принципа на равни процесуални възможности и на задължението за мотивиране. Бюлетин № 53
Решение на СЕС по дело C-702/19 P

Д. Незачитане на силата на пресъдено нещо

Незачитане на силата на пресъдено нещо и допускане на преразглеждане на въпроса за правото на собственост нарушава основополагащи принципи на правната сигурност и върховенството на закона, в противоречие с изискванията за справедлив процес по чл. 6, § 1 на Конвенцията. Бюлетин № 21
Decheva and others v. Bulgaria (no. 43071/06)

Съдът приема за недопустимо оплакването на жалбоподателките от несправедливост на производството по ЗОДОВ, тъй като при отхвърлянето на иска им за вреди, причинени им от отменения отказ на МВР за издаване на паспорт, ВАС не е пререшил въпроса за законността на отказа, а го е разгледал като част от проверката на предпоставките за присъждане на обезщетение. Бюлетин № 36

Lolova and Popova v. Bulgaria (no.68053/10) - Решение по допустимостта

Е. Правна сигурност – противоречиви съдебни решения

Противоречивото отсъждане на различни състави в рамките на един и същ съд по идентични искове е в нарушение на правото на справедлив процес по чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 2
Rakić and Others v. Serbia (no. 47460/07 и др.)

Различното тълкуване на националния закон от съдилища, действащи като последна инстанция, води до правна несигурност и би намалило общественото доверие в съда, което доверие безспорно е един от основните елементи на принципа за върховенството на закона. Бюлетин № 3
Stefanica and Others v. Romania (no. 38155/02) – Решение по допустимостта

Промяна в стабилната практика на съдилищата във връзка с процесуалните срокове за подаване на искове (в случая искове за изплащане на субсидии) и създаването на нова непротиворечива практика по тези срокове не е нарушение на правото на достъп до съд по чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 3
S.S. Balıklıçeşme Beldesi Tarım Kalkınma Kooperatifi and Others v. Turkey (nos. 3573/05 et al.)

Различната практика по аналогични казуси на съдилища с различна родова компетентност сама по себе си не е в нарушение на изискването за справедлив процес по чл. 6, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 13
Nejdet Sahin and Perihan Sahin v. Turkey (no. 13279/05)- Решение на Голямото отделение

Няма нарушение на принципа за правната сигурност и силата на пресъдено нещо по производства, касаещи реституция, при които в едно производство срещу държавата на жалбоподателите са им признати права на реституция, а в последващо производство срещу частно лице същите права са им отречени. Бюлетин № 14
Sivova and Koleva v. Bulgaria (no. 36307/06)

Изискването за правна сигурност не създава право на последователна съдебна практика, освен ако съдебната практика не се развива в посока, несъвместима със същинското упражняване на правосъдието. Бюлетин № 20
Albu and others v. Romania (no. 34796/09 et al.)

В производство пред районния съд, завършило с отмяна на решение на Поземлената комисия Созопол, с което тя е отменила предишно свое решение за възстановяване на земеделска земя в реални граници и в последващото производство по предявен от възстановените собственици ревандикационен иск срещу община Стара Загора не са разгледани едни и същи въпроси и няма съвпадение в страните, поради което няма нарушение на принципа за правна сигурност. Бюлетин № 29
Karaivanova and Mileva v. Bulgaria (no. 37857/05)

Липсата на правна сигурност поради сериозните и дълготрайни противоречия в съдебната практика, относима към правото на иск на жалбоподателите, е довела до

лишаването им от една от основните гаранции за справедлив съдебен процес по смисъла на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Бюлетин № 34
Borovská and Forrai v. Slovakia (no. 48554/10)

В производството по чл. 108 от ЗС националният съд за първи път е разгледал правата, които ЕООД, собственост на държавата, е претендирало върху спорната земя, докато в проведеното по-рано реституционно производство той се е произнесъл по законността на отказа на компетентната поземлена комисия да възстанови земята на жалбоподателите. Следователно предметът на двете производства е бил различен, както са били различни и страните, и няма нарушение на изискването за правна сигурност по чл. 6, § 1. Бюлетин № 37
Ilieva and others v. Bulgaria (No. 17705/05)

Съдът отхвърля като явно необосновано оплакването на жалбоподателя по чл. 6, § 1, тъй като основната причина ВАС да отхвърли жалбата срещу дисциплинарното му уволнение е била не противоречивата съдебна практика, а неправомерното поведение на жалбоподателя по време на дисциплинарното производство, което е било характеризирано като злоупотреба с процесуални права. Бюлетин № 54
Tsenov c. Bulgarie (no 4253/11) - Решение по допустимостта

---

6. Разумна продължителност на производството

Дела за прекомерна продължителност на производството

Дела срещу България

Yankov and others v. Bulgaria, no. 4570/05/ Бюлетин № 1.
Rosen Petkov v. Bulgaria, no. 65417/01 / Бюлетин № 1.
Konovski v. Bulgaria, no. 33231/04 / Бюлетин № 1.
Deyanov v. Bulgaria, no. 2930/04/ Бюлетин № 1.
Mincheva v. Bulgaria (no. 21558/03)/ Бюлетин № 1.
Velikin v. Bulgaria, (no. 28936/03)/ Бюлетин № 1.
Doron v. Bulgaria (no. 39034/04)/ Бюлетин № 2.
Rumen Georgiev v. Bulgaria (no. 27240/04)/ Бюлетин № 2.
Angelov and others v. Bulgaria (no. 43586/04) /Бюлетин № 3.
Ivanov v. Bulgaria (no. 27776/04) /Бюлетин № 3.
Nikova v. Bulgaria (no. 4434/05)/ Бюлетин № 4.
Nachev v. Bulgaria (no. 27402/05)/ Бюлетин № 4.
Atanasov v. Bulgaria (no. 19315/04)/ Бюлетин № 4.
Kostov and others v. Bulgaria (no. 35549/04) / Бюлетин № 4.
Arabadzhiev and Alexiev v. Bulgaria (no. 20484/05) / Бюлетин № 4.
Iliya Kolev v. Bulgaria (no. 21205/04) / Бюлетин № 5.
Kashavelov v. Bulgaria (no. 891/05) / Бюлетин № 5.
Makedonski v. Bulgaria (no. 36036/04) / Бюлетин № 5.
Antoaneta Ivanova v. Bulgaria (no. 28899/04) / Бюлетин № 6.
Gospodinova v. Bulgaria (no. 38646/04) / Бюлетин № 6.
Delov v. Bulgaria (no. 30949/04) / Бюлетин № 6.
Georgiev and others v. Bulgaria (no. 4551/05) / Бюлетин № 6.
Dinucci v. Bulgaria (no. 11486/04) / Бюлетин № 6.
Kanchev v. Bulgaria (no. 16850/04) / Бюлетин № 6.

Nalbantski v. Bulgaria (no. 30943/04) / Бюлетин № 6.
Prescher v. Bulgaria (no. 6767/04)/ Бюлетин № 10.
Rositsa Georgieva v. Bulgaria (no. 32455/05)/ Бюлетин № 11.
Dimova and Minkova v. Bulgaria (no. 30481/05) /Бюлетин № 11.
Hadzhinikolov v. Bulgaria (no. 24720/04) /Бюлетин № 11.
Tsenovi v. Bulgaria (no. 36823/07) /Бюлетин № 11. – едностранна декларация от правителството
Radomirov and Radomirova – Ereshtenko v. Bulgaria (no. 101/06) /Бюлетин № 11. – приятелско споразумение
Holevich v. Bulgaria (no. 25805/05) /Бюлетин № 11.
Velcheva and Sotirova v. Bulgaria (no. 36307/06) / Бюлетин № 14. – едностранна декларация от правителството
Shahanov v. Bulgaria (no. 16391/05)/ Бюлетин № 16.
Kiurkchian v. Bulgaria (no. 45661/05)/ Бюлетин № 16. - приятелско споразумение
Dimitar Ivanov v. Bulgaria (no. 19418/07)/ Бюлетин № 17.
Nikolov and others v. Bulgaria (nos. 44184/05, 22250/06 and 37182/07)/ Бюлетин № 17.
Karavasileva v. Bulgaria и 11 други жалби (nos. 10450/05 и други)/ Бюлетин № 17. - приятелски споразумения
Pavlov v. Bulgaria (no. 3662/06)/ Бюлетин № 18.
Frenkov v. Bulgaria и 8 други дела (nos. 7100/07 и други)/ Бюлетин № 18. - приятелски споразумения
Petrova v. Bulgaria (no. 19532/05) / Бюлетин № 19.
Dimitar Vasilev v. Bulgaria (no. 10302/05) /Бюлетин № 19.
Kotsev and Ermenkova v. Bulgaria (no. 33864/03)/ Бюлетин № 20.
Dimitrova-Mihova and others v. Bulgaria (no. 8250/05 *and 9 others)* / Бюлетин № 20. -
- приятелски споразумения
Petrovi v. Bulgaria (no. 36863/07) / Бюлетин № 20. - приятелско споразумение
Karadimova and others v. Bulgaria (no. 15077/06 and 10 others) / Бюлетин № 20. -
- приятелски споразумения
Dimitrovi and others v. Bulgaria (no. 21345/06 and 6 others) / Бюлетин № 20. – едностранна декларация
Sotirov v. Bulgaria (no 19985/06) / Бюлетин № 22. - приятелско споразумение
Vasileva and others v. Bulgaria и други жалби (no. 15423/07 и други) / Бюлетин № 22. - приятелски споразумения
Savov v. Bulgaria и други жалби (no. 24358/06 *и други)*/ Бюлетин № 22. - приятелски споразумения
Kirovi v. Bulgaria и други жалби (no. 27466/05 и др.) /Бюлетин № 23. - приятелски споразумения; едностранни декларации от правителството
Dimitrova v. Bulgaria и други жалби (no. 24447/06) /Бюлетин № 23. - приятелски споразумения; едностранни декларации от правителството

Две пилотни решения срещу България, в които ЕСПЧ задължава страната да въведе ефективно вътрешноправно средство по оплаквания за прекомерна дължина на съдебното производство. Бюлетин № 9.
Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria (nos. 48059/06 and 2708/09) *и* *Finger v. Bulgaria (no. 37346/05)*

Решение на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно делата срещу България, касаещи прекомерна дължина на съдебни производства.

Yanchev v. Bulgaria (no. 16403/07) - заличаване от списъка на делата си поради настъпила смърт на жалбоподателя и липса на най-близък наследник, който да има легитимен интерес от продължаване на процедурата пред Съда. Бюлетин № 18

Ivanova v. Bulgaria (no. 7513/07)- заличаване от списъка на делата поради настъпила смърт на жалбоподателката и дезинтересиране на сина й от продължаване на процедурата пред Съда. Бюлетин № 19

Karavelova v. Bulgaria (no. 38444/07) и *Darzhikov v. Bulgaria (no. 52119/07)* - заличаване от списъка на делата - жалбоподателите не са имали намерение да поддържат жалбите си, тъй като не са уведомили за промяна на адреса си за кореспонденция. Бюлетин № 19

Shomov v. Bulgaria (no. 45319/06) - заличава жалбата, приемайки, че жалбоподателят се е дезинтересирал от продължаване на делото пред Съда, след като не е отговорил на предложение за постигане на приятелско споразумение. Бюлетин № 20

Banchevi v. Bulgaria (no. 35386/07) - заличава жалбата, приемайки, че жалбоподателите са се дезинтересирали от продължаване на делото пред Съда, след като не са отговорили на предложение за постигане на приятелско споразумение. Бюлетин № 23

BZNS (Edinen) v. Bulgaria (no. 28196/04) - *Решение по допустимостта/* Бюлетин № 7

Дела срещу други държави

Ирландският закон не предоставя ефективно правно средство за защита срещу неоправдано забавяне на наказателното производство. Бюлетин № 1
McFarlane v. Ireland (no. 31333/06)

Прекомерната продължителност на съдебните производства в Германия представлява системен проблем. Бюлетин № 1
Rumpf v. Germany (no. 46344/06)

Пилотно решение срещу Гърция, касаещо оплакване за дължина на съдебно производство – дължината на съдебни производства е хроничен проблем. Бюлетин № 4
Vassilios Athanasiou and others v. Greece (no. 50973/08)

Въпреки, че наказателното производство, по което жалбоподателят е бил обвиняем, е било особено сложно (разследвани са повече от 30 различни престъпни дейности, привлечени са 19 обвиняеми, първоинстанционният съд е провел над 160 заседания в период от 3 години, а постановената присъда е 200 страници), лишаването от свобода на жалбоподателя за целия срок на производството налага изключително внимание от страна на властите при администрирането на процеса и с оглед липсата на обяснение за три периода на забавяне на процеса Съдът намира, че продължителност от близо 6 години на цялото производство е прекомерна. Бюлетин № 12
Paskal v. Ukraine (no.24652/04)

С оглед предотвратяването на нарушение на изискването за разумен срок на съдебното производство, предвидено в член 6 от ЕКПЧ, е допустимо в областта на данъка върху добавената стойност да се извърши автоматично прекратяване на висящи производства

пред юрисдикция, действаща като трета инстанция по данъчни дела. Първоинстанционната жалба по тези производства е подадена повече от десет години преди датата на влизане в сила на разпоредбата, даваща възможност за такова прекратяване, а данъчната администрация е загубила делото пред първите две съдебни инстанции, като с посоченото автоматично прекратяване решението на юрисдикцията, действаща като втора инстанция, влиза в сила и претенцията на данъчната администрация се погасява. Задължението да се осигури ефективното събиране на средствата на Съюза не може да се противопостави на принципа за гледане на делото в разумен срок. Бюлетин № 18
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-500/10

Македонското правно средство за неразумна продължителност на съдебни производства е напълно работещо и следва да бъде изчерпвано от жалбоподателите, оплакващи се от прекомерна продължителност на производството. Бюлетин № 14
Adži-Spirkoska and Others и Topuzoski v. "the former Yugoslav Republic of Macedonia" (no. 38914/05 и 17879/05) - *Решение по допустимостта*

Съдът за първи път се позовава във връзка с наказателно дело на новия критерий за допустимост „претърпяна значителна вреда", като отхвърля оплакването за продължителен наказателен процес въз основа на този критерий. Бюлетин № 18
Gagliano Giorgi v. Italy (no. 23563/07)

Когато юрисдикция на Европейския съюз не изпълни задължението си по чл. 47, ал. 2 от Хартата на основните права да решава отнесените до нея дела в разумен срок, санкцията за това неизпълнение трябва да се търси чрез иск за обезщетение пред Общия съд, като този иск представлява ефективен способ за защита. Бюлетин № 27
Решение на Съда на ЕС по дело C -238/12

Наследници или други правоприем-ници на страните по делото също трябва да изчерпят средствата за защита по чл. 60а и сл. от ЗСВ и чл. 2б от ЗОДОВ. Бюлетин № 29
Tashev v. Bulgaria (no. 30474/05) - Решение по допустимостта

Съдът констатира нарушение на правата на първите двама жалбоподатели по чл. 6, § 1, тъй като намира за твърде занижени присъдените им обезщетения от българските съдилища за неразумен срок на наказателните производства, водени срещу тях (респ. 1000 евро и 650 евро за 10 години производства, завършили с оправдателни присъди). Съдът отхвърля жалбата на третия жалбоподател като недопустима, поради загубването качеството на „жертва", тъй като в неговия случай е налице комбинацията от намаляване на наложеното наказание с изрично признание за нарушение на чл. 6 от Конвенцията и присъждане на обезщетение от гражданските съдилища. Бюлетин № 52
Petrov and others v. Bulgaria (nos. 49817/14 and 2 others)

7. Презумпция за невиновност

Отхвърлянето на иска на жалбоподателя за обезщетение за вреди, причинени от приключило с оправдателна присъда наказателно производство, не е в нарушение на презумпцията за невиновност (чл. 6, § 2 от Конвенцията). Бюлетин № 5
Bok v. the Netherlands (no. 45482/06)

ЕСПЧ комуникира оплакване по чл. 6, § 2 от Конвенцията (презумпция за невиновност), свързано с изказвания на публични личности по повод твърдяната престъпна дейност на арестувано лице. Бюлетин № 8
Gutsanov and others v. Bulgaria (no. 34529/10)
По делото е постановено решение на 15.10.2013

Държавните органи не могат да се позовават на виновността на дадено лице преди вината му да е била установена от съд. Бюлетин № 8
Çelik (Bozkurt) v. Turkey (no. 34388/05)

Категоричната подкрепа на членове на правителството за присъда срещу жалбоподателя, постановена от първоинстанционния съд, и изказванията им, че жалбоподателят е виновен, при положение, че присъдата все още не е била влязла в сила, са в нарушение на презумпцията за невиновност. Бюлетин № 9
Konstas v. Greece (no. 53466/07)

Изказването на висш служител на пресконференция за лице, арестувано три дни по-рано, че е член на терористична организация, отговорна за няколко бомбени атентата, е в нарушение на презумпцията за невиновност по чл. 6, § 2 от Конвенцията. Изказването е накарало обществеността да вярва във виновността на арестувания и са създали предпоставки за предрешаване на преценката по фактите от страна на съдията. Арестуваният е бил освободен два дни по-късно и не са били повдигани обвинения срещу него след това. Бюлетин № 10
Lizaso Azconobieta v. Spain (no. 28834/08)

Съдът е отхвърлил като явно неоснователно оплакване по чл. 6, § 2 от Конвенцията, че в нарушение на презумпцията за невиновност заради невлязла в сила присъда жалбоподателят е бил освободен от поста си на висш общински служител. При липсата на изрични изявления или косвени намеци, които могат да поставят под съмнение невинността на жалбоподателя, не може да се заключи, че решенията на властите всъщност отразяват мнението, че жалбоподателят е виновен за извършването на каквото и да било престъпление. Бюлетин № 12
Hrdalo v. Croatia (no. 23272/07)

Налице е нарушение на презумпцията за невиновност по чл. 6, § 2 от Конвенцията заради изказвания на прокурор по неприключило наказателно дело, че всички доказателства сочат към установяване със сигурност на вината на жалбоподателя и че осъждането му е неизбежно. Бюлетин № 13
Pavalache v. Romania (no. 38746/03)

Безапелационни изявления по медиите на прокурори и на министъра на вътрешните работи относно вината на жалбоподателя, направени преди повдигането на обвинението и по време на наказателното производство, са в нарушение на презумпцията за невиновност по чл. 6, § 2 от Конвенцията. Бюлетин № 15
G.C.P. v. Romania (no. 20899/03)

Изричното посочване в присъдата, че обвиняемият по делото, починал преди приключването на производството, е бил престъпник и е извършвал престъпления, е в нарушение на чл. 6, § 2 от Конвенцията. Бюлетин № 16.

Vulakh and others v. Russia (no.33468/03)

Когато в мотивите на една присъда се правят заключения относно участието в извършеното престъпление на друг заподозрян, срещу когото има отделно висящо наказателно производство, може да се постави въпрос за нарушаване на презумпцията за невиновност. Бюлетин № 25
Karaman v. Germany (no. 17103/10)

При прекратяване на наказателното производство или оправдателна присъда, решението относно наказателната отговорност трябва да се зачита в гражданските производства за обезщетение, но това не следва да преклудира установяването на възникваща от същите факти гражданска отговорност, въз основа на една по-малка доказателствена тежест. Бюлетин № 25
Vella v. Malta (no. 69122/10)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалба във връзка с арестуването на Алексей Петров при операция „Октопод" на 10 февруари 2010 г., публичните изявления на висши политици по случая, както и филмирането на ареста от полицията и предоставянето му на медиите. Бюлетин № 26
Aleksey Petrov v. Bulgaria (no. 30336/10)

В производство по искане за условно предсрочно освобождаване съдът не е нарушил презумпцията за невиновност, макар да не се е разграничил ясно от цитирано в решението му заблуждаващо изявление на вещото лице за извършено от жалбоподателя престъпление, за което той е бил оправдан. Бюлетин № 26
Müller v. Germany (no. 54963/08)

Съвместното изявление за медиите на Министерството на вътрешните работи и Главната прокуратура по повод събитията, в които е взел участие и жалбоподателят – лидер на опозиционна партия, не е било формулирано достатъчно внимателно и предпазливо, поради което е била нарушена презумпцията за невиновност. Бюлетин № 28
Ilgar Mammadov v. Azerbaijan (no. 15172/13)

За да приложи разпоредбите за давността, прокурорът е длъжен да определи правната квалификация на деянията, но изразяването на убеждение във вината на лицето, производството срещу което се прекратява поради давност, нарушава презумпцията за невиновност по чл. 6, § 2 от Конвенцията. Бюлетин № 33
Peltereau-Villeneuve v. Switzerland (no. 60101/09)

Разгледаният в рамките на наказателното производство иск за вреди не представлява „наказателно обвинение". За да се прецени дали чл. 6, § 2 е приложим на друго основание, трябва да се установи дали използваните от съда формулировки са съвместими с презумпцията за невиновност и по-конкретно дали въпреки оправдателната присъда решението за присъждане на обезщетение съдържа изявление, приписващо на ответника наказателна отговорност. Бюлетин № 35
N.A. v. Norway (no. 27473/11)

По жалбата на бивш полицейски служител Съдът приема, че не е извършено нарушение на чл. 5, §§ 1 (c), 3, 4 и 5 от Конвенцията във връзка със задържането под стража на жалбоподателя, но намира, че направените непосредствено след ареста му изказвания на

министъра на вътрешните работи съставляват нарушение на презумпцията за невиновност по чл. 6, § 2. Бюлетин № 36
Toni Kostadinov v. Bulgaria (no. 37124/10)

Административните съдилища са решили, че жалбоподателите са извършили контрабандата, за която са били оправдани с влезли в сила присъди. По този начин, с оглед на еднаквото „наказателно“ естество на двете производства, на разгледаните факти и на съставните елементи на въпросните нарушения, те не са зачели презумпцията за невиновност и е налице нарушение на чл. 6, § 2 от Конвенцията. Бюлетин № 39
Kapetanos and Others v. Greece (nos. 3453/12, 42941/12 и 9028/13)

Член 6, § 2 от Конвенцията не забранява на властите да информират обществеността за висящи наказателни производства, но изисква да правят това с цялата предпазливост, необходима за зачитането на презумпцията за невиновност. Общественият интерес от информация за значими събития не може да оправдае действията на разследващите органи, които неоправдано са предизвикали подозрение по отношение на жалбоподателя, като са подправили и разпространили доказателствен материал с цел след това да му повдигнат обвинение, основано именно на този материал Тези действия са способствали той да бъде възприет като виновен преди вината му да е доказана пред съд. Бюлетин № 42
Batiashvili v.Georgia (no. 8284/07)

Съдебният процес не е справедлив, ако не са разгледани аргументи от съществено значение за изхода на делото. Презумпцията за невиновност е приложима в гражданско производство, свързано с наказателно производство, което е било прекратено, или е завършило с оправдателна присъда. Репутацията и начина, по който едно лице се възприема от обществото, остават важни и след прекратяването на наказателното производство. Езикът, който използва гражданския съд е от решаващо значение за оценката на съвместимостта на решението и мотивите към него и спазването на презумпцията за невиновност. Бюлетин № 48
Farzaliev v. Azerbaidjan (no. 29620/07)

Съвместното изявление на Главна прокуратура и Министерството на националната сигурност съдържа декларация за вината на жалбоподателите и нарушава презумпцията за невиновност. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (№ 68817/14)

Съдът намира нарушение на презумпцията за невиновност, тъй като в решението, с което е наложил на жалбоподателя мярка задържане под стража, националният съд е използвал формулировка, изразяваща мнение, че той е действително виновен в особено тежкото престъпление, за което към онзи момент е бил само заподозрян. Бюлетин № 51
Grubnyk v. Ukraine (no. 58444/15)

Съдът установява нарушение на презумпцията за невиновност (чл. 6, § 2 от Конвенцията). При произнасянето си по определената на жалбоподателя мярка за неотклонение националният съд е изложил мотиви, изразяващи категорично убеждение, че той е извършил престъплението, в което е обвинен, без това да е установено с присъда. Бюлетин № 53
Maksim Savov c. Bulgarie (n° 28143/10)

Наказателният аспект на правото на справедлив процес и чл. 6, § 2 са приложими и в гражданското производство. Разграничение между изявление, че някой е заподозрян в извършването на престъпление и изявление, че лицето е извършило престъпление преди окончателната присъда. Бюлетин № 54
Kurban v. Turkey (no. 75414/10)

Съдът намира, че презумпцията за невиновност, установена в чл. 6, § 2 от Конвенцията, е нарушена с направено през 2013 г. изявление на министъра на вътрешните работи пред националната телевизия, тъй като с непремерените изрази, които е употребил, критикувайки съда, че е изменил мярката за неотклонение на лице, разследването срещу което все още е било висящо, от „задържане под стража“ в „домашен арест“, министърът е могъл да създаде впечатлението, че това лице не просто е заподозряно, а несъмнено е извършило деянията, за които е разследвано. Бюлетин № 57
Stefanov v. Bulgaria (no. 26198/13)

Оплакването на жалбоподателите, че публикувани по време на наказателното производство срещу тях статии са нарушили презумпцията за невиновност, е явно необосновано. Две от статиите са публикувани в независими вестници и не отразяват изявления на представители на държавата. Третата е публикувана в официалния вестник *Российская газета*, но дори и той да е създаден и финансиран от правителството, няма доказателства подписалата статията журналистка да е била лишена от журналистическата си свобода. Следователно не е действала като представител на държавата и не би могла да ангажира отговорността ѝ по чл. 6, § 2 от Конвенцията. Спорният пасаж от статията отразява устно изказванед на длъжностно лице, но поради липсата на представена пълна транскрипция, Съдът не е в състояние да определи дали съответства на казаното или е интерпретация на журналистката, а самото цитирано изказване представлява кратко описание, макар и с неудачни изрази, на събраните от разследващите органи доказателства и не може да доведе до нарушение на презумпцията за невиновност. Бюлетин № 57
Tikhonov et Khasis c. Russie (nos. 12074/12, 16442/12)

Съдът на ЕС отхвърля жалбата на г-н John Dalli за отмяна на решението на Общия съд по делото Dalli/Комисия (T-399/17), с което се отхвърля искът му за обезщетение за вредите, които твърди, че е претърпял поради неправомерното според него поведение на Европейската комисия и на Европейската служба за борба с измамите (OLAF) във връзка с прекратяване на функциите му като член на Комисията през 2012 г. Съдът на ЕС приема, наред с другото, че Общият съд не е допуснал грешка при прилагане на правото, свързана с критериите за преценката за евентуално нарушение от OLAF на принципа на презумпцията за невиновност (чл. 48, § 1 от Хартата), тъй като при преценката на казаното от директора на OLAF по време на пресконференция е уточнил, че той е бил умерен и е проявил необходимата предпазливост, и следователно е приложил в обжалваното решение критериите от практиката на Европейския съд по правата на човека (Ilgar Mammadov v. Azerbaijan, 22.05.2014 г., § 125 и 126). Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-615/19 P

8. Права на защита на заподозрения/обвиняемия

А. Право на уведомяване за обвинението

По силата на чл. 6, § 3(a) и (b) от Конвенцията (право на обвиняемия да бъде информиран за характера и причините за обвинението срещу него и да има достатъчно време и възможности за подготовка) защитата следва да бъде информирана не само за фактите, на които почива обвинението, но и за точната правна квалификация на деянието. Затова промяната в квалификацията на деянието от последната инстанция, след приключване на съдебните прения и без защитата да може да изрази становище, е в нарушение на тези разпоредби. Бюлетин № 8.
Adrian Constantin v. Romania (no. 21175/03)

Нова квалификация на обвиненията срещу жалбоподателя при гледане на наказателното дело срещу него от последната съдебна инстанция е попречила на организиране на неговата защита и е довела до несправедлив съдебен процес в противоречие с изискванията на чл. 6, § 3, (a) и (b) на Конвенцията. Освен това временното отстраняване на жалбоподателя от длъжност поради наличието на висящо производство срещу него в продължение на над 6 години не е пропорционално и не представлява нормална и неизбежна последица на наказателното производство. Бюлетин № 22.
D.M.T. and D.K.I. v. Bulgaria (no. 29476/06)

Член 6 от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно правото на информация в наказателното производство тряб-ва да се тълкува в смисъл, че: 1) допуска правна уредба на държава членка, по силата на която двуседмичният срок за подаване на възражение срещу постановена в опростено наказателно производство присъда, с която на дадено лице е наложена забрана да управлява моторно превозно средство, започва да тече от връчването ѝ на съдебния адресат на това лице, при условие че след като лицето се е запознало с нея, то действително разполага с двуседмичен срок, за да подаде възражение срещу тази присъда, евентуално след или в производство по възстановяване на срока, без да е необходимо да доказва, че е предприело необходимите постъпки, за да се уведоми в най-кратък срок от съдебния си адресат за наличието на посочената присъда, и по време на този срок са спрени правните последици на присъдата, и 2) не допуска правна уредба на държава членка, по силата на която лице, което пребивава в друга държава членка, подлежи на наказателна санкция, ако от датата, на която е влязла в сила, не спази постановена в опростено наказателно производство присъда, с която му е наложена забрана да управлява моторно превозно средство, въпреки че това лице не е знаело за наличието на такава присъда към датата, на която е нарушило произтичащата от нея забрана да управлява моторно превозно средство. Бюлетин № 48
Решение на СЕС по дело C-615/18

Б. Право на достатъчно време и възможности за подготовка на защитата

Тъй като между задържането на осъдена за извършено същия ден административно нарушение – отказ да напусне кабинета на съдия в продължение на 40 минути, и изправянето ѝ пред съд за произнасяне по извършеното административно нарушение са изминали само няколко часа, Съдът намира, че е било нарушено правото на

жалбоподателката „да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита”. Бюлетин № 2.
Kornev and Karpenko v. Ukraine (no. 17444/04)

Простото възобновяване на наказателното производство не може автоматично да заличи нарушенията на правото на справедлив процес по първоначалното производство. Националният съд следва да извърши преценка дали са били спазени гаранциите по чл. 6, включително и в рамките на възобновеното производство. Неефективната правна защита и участието чрез видео връзка във възвивното производство по дело за убийство е в нарушение на чл. 6, § 3 (c) от Конвенцията. Бюлетин № 3.
Sakhnovskiy v. Russia (no. 21272/03) – Решение на Голямото отделение

По силата на чл. 6, § 3(a) и (b) от Конвенцията (право на обвиняемия да бъде информиран за характера и причините за обвинението срещу него и да има достатъчно време и възможности за подготовка) защитата следва да бъде информирана не само за фактите, на които почива обвинението, но и за точната правна квалификация на деянието. Затова промяната в квалификацията на деянието от последната инстанция, след приключване на съдебните прения и без защитата да може да изрази становище, е в нарушение на тези разпоредби. Бюлетин № 8.
Adrian Constantin v. Romania (no. 21175/03)

Налице е нарушение на правото на справедлив процес във връзка с правото, гарантирано по чл. 6, § 3 (b) за предоставяне на достатъчно време и условия за подготовка на защитата по делото на жалбоподателя. Бюлетин № 12.
OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia (no. 14902/04)

Като не са предоставили на подсъдимият достъп до цялата преписка по допускането и използването на специални разузнавателни средства, чрез които са събрани основните доказателства по обвинението, властите са накърнили правото на жалбоподателя да разполага с достатъчно средства и възможности за подготовка на защитата си. Бюлетин № 18.
Leas v. Estonia (no. 59577/08)

Конфискацията на имущество, придобито със средства от престъпна дейност, не е в нарушение на Конвенцията, тъй като на жалбоподателката е предоставена адекватна възможност да защити интересите си. Бюлетин № 19.
Silickienė v. Lithuania (no. 20496/02)

Нова квалификация на обвиненията срещу жалбоподателя при гледане на наказателното дело срещу него от последната съдебна инстанция е попречила на организиране на неговата защита и е довела до несправедлив съдебен процес в противоречие с изискванията на чл. 6, § 3, (a) и (b) на Конвенцията. Освен това временното отстраняване на жалбоподателя от длъжност поради наличието на висящо производство срещу него в продължение на над 6 години не е пропорционално и не представлява нормална и неизбежна последица на наказателното производство. Бюлетин № 22.
D.M.T. and D.K.I. v. Bulgaria (no. 29476/06)

В. Представителство от адвокат/право на заподозрения/ обвиняемия да се защитава сам

Непредоставянето на задължителна защита от началния момент на първия разпит на задържания, като след това присъдата е била базирана на обясненията от този разпит, е в нарушение на правото на справедлив процес и правото на защитник по чл. 6, §§ 1 и 3с от Конвенцията. Бюлетин № 2.
Leonid Lazarenko v. Ukraine (no. 22313/04)

Липсата на адвокатска помощ и преводач по време на полицейско задържане е в нарушение на правата, гарантирани от чл. 6, § 3(с) и (е) от Конвенцията (право на адвокатска защита и на преводач), тъй като пред полицията жалбоподателката е направила самопризнания по повдигнатите й обвинения за членуване в незаконна организация (ПКК), а тя е била неграмотна и не е владеела добре турски език. Бюлетин № 8.
Şaman v. Turkey (no. 35292/05)

Няма нарушение на правото на справедлив процес, ако въпреки изричното изискване на законодателството за участие на адвокат в наказателното производство от самото начало на процеса, отсъствието му при провеждането на първите следствени действия не е имало последствия за общата справедливост на производството. Бюлетин № 16.
Trymbach v. Ukraine (No.44385/02)

Признанието в извършване на престъпление, което е било направено от задържаното лице в „неофициален разговор“ с полицията и в отсъствие на адвокат, макар да е било повторено след това и при официален разпит, следва да се изключи от съда от доказателствения материал при произнасяне по обвиненията срещу подсъдимия. Бюлетин № 23.
Titarenko v. Ukraine (no. 31720/02)

Жалбоподателят не е поискал изрично да му бъде назначен защитник във възвивното производство, но неговото поведение само по себе си не може да освободи властите от задължението им да му осигурят ефективна защита. Бюлетин № 38
Volkov and Adamskiy v. Russia (nos. 7614/09 and 30863/10)

Дадените от жалбоподателя обяснения пред полицията, когато той не е имал право на защитник са оказали влияние върху присъдата, защото съдилищата са се позовали на промяната на „версията“ му по време на процеса. По време на първия разпит адвокатът трябва да е в състояние да предостави ефективно съдействие и затова възможността за среща между адвоката и клиента преди него трябва да бъде уредена недвусмислено в законодателството. Бюлетин № 39
A.T. v. Luxembourg (no. 30460/13)

Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане, и по-специално чл. 3, § 2 от нея, в светлината на чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която, според

тълкуването в националната съдебна практика, в предварителната фаза на наказателното производство предоставянето на право на достъп до адвокат може да бъде забавено, поради това че заподозреният или обвиняемият не се е явил след изпращане на призовка от съдия-следовател, до изпълнението на националната заповед за задържане на заинтересованото лице. Бюлетин № 47
Решение на СЕС по дело C-659/18

Член 5, т. 3 от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки във връзка с чл. 1, § 3 от него, както и с чл. 1, б. а), чл. 3, §§ 3 и 4 и чл. 25 от Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в ЕС, изменени с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета, трябва да се тълкува в смисъл, че когато изпълняващата държава членка постави предаването на лице, което е неин гражданин или пребивава в нея и за което е издадена европейска заповед за арест с оглед провеждане на наказателно производство, под условието това лице да ѝ бъде върнато, след като бъде изслушано, за да изтърпи в нея наложеното му в издаващата държава членка наказание лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане, посочената държава членка трябва да върне лицето веднага щом осъдителната присъда стане окончателна, освен ако поради конкретни основания, свързани със зачитането на правото на защита на съответното лице или на доброто правораздаване, е абсолютно необходимо присъствието на това лице в посочената държава до постановяването на окончателно решение при другите процесуални етапи в рамките на наказателното производство във връзка с престъплението, което е основание за европейската заповед за арест. Бюлетин № 47
Решение на СЕС по дело C-314/18

Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 и § 3 от Конвенцията. На жалбоподателя не е бил осигурен достъп до адвокат по време на задържането му в полицията, когато е бил подложен на неформален разпит и е било извършено претърсване и изземване в дома му. Бюлетин № 53
Ayetullah Ay v. Turkey (nos. 29084/07, 1191/08)

Г. Право заподозрения/обвиняемия да разпитва свидетели

Използването в съдебния процес на видеозапис на разговора на психолог с дете, жертва на сексуално престъпление, като единственото пряко доказателство, без подсъдимият да е имал възможност да го оспори като зададе въпроси на жертвата, е в нарушение на правото на справедлив процес. Бюлетин № 1.
A. S. v. Finland (no. 40156/07)

Присъда, основана в решаваща степен на показания на защитен свидетел, който защитата не е могла да разпита дори като анонимен свидетел, противоречи на чл. 6 от Конвенцията. Бюлетин № 2.
Kornev and Karpenko v. Ukraine (no. 17444/04)

За да може като цяло наказателният процес да се приеме за справедлив, когато се допуска като доказателство показанията на отсъстващ свидетел се изискват много съществени фактори, които да противостоят на невъзможността на защитата да разпита такъв свидетел, включително съществени процедурни гаранции. Бюлетин № 15.
Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom (nos. 26766/05 и 22228/06) - *Решение на Голямото отделение*

Властите са нарушили правото на жалбоподателя на справедлив съдебен процес, тъй като в наказателния процес срещу него по обвинение за серия от обири националният съд е изчел показанията на свидетелите на обвинението и не е дал възможност на жалбоподателя да ги разпита в открито съдебно заседание. Бюлетин № 18.
Karpenko v. Russia (no. 5605/04)

Няма нарушение на правото на защита на обвиняемите, когато в досъдебното производство им е предоставена възможност да разпитат анонимни свидетели, но те са се отказали от това право, а съдът е провел задълбочен анализ на богатия доказателствен материал. Бюлетин № 19.
Sarkizov and others v. Bulgaria (nos. 37981/06, 38022/06, 39122/06, and 44278/06)

Немотивираният отказ на съдилищата да допуснат разпита на поискани от защитата свидетели и представянето на алтернативни експертизи е създал дисбаланс между защитата и обвинението и по този начин е нарушен принципът за равенство на страните и процесът като цяло не е бил справедлив. Бюлетин № 27
Duško Ivanovski v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia *(no. 10718/05)*

Като са отказали да поставят писмени въпроси на защитен свидетел, жалбоподателите са се лишили от възможността да проверят ефективността на съществуващите процесуални гаранции и да поправят законоустановеното неравенство, изразяващо се в невъзможността да участват в разпита му, за разлика от прокурора. Бюлетин № 29
Doncev and Burgov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia (no. 30265/09)

По делата срещу жалбоподателите е било допуснато приобщаване на показанията на жертвите, без обвиняемите да са имали възможност да ги разпитат. Съдът намира, че тези показания не са били „единствени и решаващи“ за изхода на процеса, но дори и да се приеме, че е така, то законодателството на Обединеното кралство и съдът са предоставили достатъчно процедурни гаранции при приобщаването на показанията на отсъстващите свидетели. Бюлетин № 35
Horncastle and others v. The United Kingdom

Като са основали решенията си за налагане на административно наказание само върху показанията на полицаите, съставили акта за установяване на нарушението, и са отказали да допуснат събирането на допълнителни доказателства за изясняване на оспорваните от жалбоподателите обстоятелства, съдилищата са нарушили основното изискване обвинението да докаже тезата си, както и един от фундаменталните принципи на наказателното право - *in dubio pro reo*. Бюлетин № 35
Navalnyy and Yashin v. Russia (no.76204/11)

Член 8, §§ 1 и 2 от Директива (ЕС) 2016/343 от 9 март 2016 г. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на

съдебния процес в наказателното производство трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, съгласно която, при положение че обвиняемият е уведомен своевременно за съдебния процес срещу него и за последиците от неявяване на този процес и е представляван от упълномощен да го защитава адвокат, избран от самия него, правото му да присъства на съдебния процес не е нарушено, когато: - той е взел недвусмислено решение да не се яви в някое от съдебните заседания в процеса срещу него или – не се е явил в някое от тези съдебни заседания поради независеща от него причина, ако след това заседание е уведомен за извършените в негово отсъствие действия и е взел информирано решение, с което е заявил било че не оспорва законността им на основание своето неявяване, било че желае да вземе участие в тези действия, вследствие на което сезираният национален съд е преповторил посочените действия, и по-специално е извършил допълнителен разпит на свидетел, в който обвиняемият е имал възможност да участва пълноценно. Бюлетин № 45
Решение на СЕС по дело С-688/18

СЕС отхвърля жалбата срещу решението по дело Т-582/15, с което Общият съд е отхвърлил жалбата за частична отмяна на решение на Европейската комисия относно производство по чл. 101 от ДФЕС и чл. 53 от Споразумението за ЕИП. По оплакването на жалбоподателите за извършено нарушение на чл. 6 от ЕКПЧ във връзка с чл. 47, ал. 2 и чл. 48, § 2 от Хартата на основните права на ЕС и на принципа на непосредственост Съдът припомня, че доколкото Хартата съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от ЕКПЧ, той трябва да гарантира, че даденото от него тълкуване на чл. 47, ал. 2 и на чл. 48 от Хартата осигурява равнище на защита, което съответства на гарантираното от чл. 6 от ЕКПЧ, както е тълкуван от Европейския съд по правата на човека. Съдът намира, че Общият съд не е допуснал грешка при прилагане на правото като е отхвърлил молбата на жалбоподателите за разпит на свидетели, нито нарушение на правото на разпит на свидетелите на другата страна, на принципа на равни процесуални възможности и на задължението за мотивиране. Бюлетин № 53
Решение на СЕС по дело С-702/19 P

Д. Право на заподозрения/ обвиняемия да откаже да говори и да не уличава себе си в престъпление

Нарушено е правото по чл. 6 от Конвенцията на заподозрения/ обвиняемия да откаже да говори и да не уличава себе си в престъпление, когато е бил разпитван като свидетел, при положение че полицията към онзи момент вече го е подозирала в извършване на престъпление, не му е бил предоставен адвокат при този разпит, а след това присъдата му е основана на обясненията от разпита. Бюлетин № 2.
Brusco v. France (no. 1466/07)

Приемането на изтръгнатите чрез изтезания самопризнания на жалбоподателя като доказателство за вината му от националните съдилища противоречи на самата същност на правото на всеки да не дава показания, които биха го уличили в извършването на престъпление (чл. 6, § 1 от Конвенцията). Без значение тук е с каква тежест са били ценени от съдилищата самопризнанията и дали на по-късни етапи от разследването обвиняемият е правил нови самопризнания. Бюлетин № 8
Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine (no. 42310/04)

Налице е накърняване правото на справедлив процес по чл. 6, § 1 заради изтръгване на самопризнания чрез физическо насилие. Бюлетин № 16.
Iordan Petrov v. Bulgaria (no. 22926/04)

Белгийските власти е следвало да изключат от доказателствата по наказателното дело показания, когато за тях съществува "реален риск" да са били събрани при условията на изтезание или нечовешко или унизително отнасяне. Бюлетин № 23
El Haski v. Belgium (no. 649/08)

Член 14, § 3 от Директива 2003/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно търговията с вътрешна информация и манипулирането на пазара (пазарна злоупотреба) и чл. 30, § 1, б. б) от Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета относно пазарната злоупотреба и за отмяна на Директива 2003/6 и директиви 2003/124/ЕО, 2003/125/ЕО и 2004/72/ЕО на Комисията във връзка с членове 47 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат държавите членки да не санкционират физическо лице, което в рамките на провеждано срещу него разследване от компетентния по силата на тази директива или на този регламент орган отказва да му даде отговори, които могат да ангажират неговата отговорност за нарушение, за което се налагат административни санкции с наказателноправен характер, или наказателната му отговорност. Бюлетин № 57
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-481/19

Е. Провокация към престъпление

Дали е нарушено правото на справедлив процес в случаите, когато жалбоподателят е осъден въз основа на показания на агенти под прикритие, зависи от това дали е имало подбуждане към извършването на престъпление, дали на жалбоподателя е била дадена възможност да докаже тезата си, че е бил подбуден, и по какъв начин съдилищата са обсъдили защитната теза. Бюлетин № 3.
Ali v. Romania (no. 20307/02) и *Bannikova v. Russia (no. 18757/06)*

Задача на обвинението е да докаже, че извършеното престъпление не е резултат на провокация, ако твърденията на подсъдимия в този смисъл не са напълно неправдоподобни. Съдебните органи трябва да изследват фактите и да предприемат необходимото за разкриване на истината. Бюлетин № 25
Sandu v. the Republic of Moldova (no. 16463/08)

Член 6 от Конвенцията е приложим в процедура по залавяне на местопрестъплението, в която е налице „съществено засягане на положението" на заподозрения. Жалбоподателят е могъл да разбере от контекста, че е заподозрян в получаване на подкуп, макар да не е бил уведомен изрично за това. За да не бъде нарушен чл. 6, § 3 (с), разследващите трябва да се ограничат до задаването на въпроси относно материалните аспекти на откритото на местопрестъплението, а не да провеждат разпит за фактите на престъплението. Няма полицейска провокация, тъй като разследващите не са превишили правомощията си и ролята им не е била определяща при извършването на престъплението. Бюлетин № 27
Blaj c. Roumanie (no. 36259/04)

Поведението на самите жалбоподатели, донесли и инсталирали нелицензиран софтуер в отговор на мнима поръчка от полицаи под прикритие, е било решаващият фактор за извършването на престъпленията, а не провокация. Бюлетин № 38
Volkov and Adamskiy v. Russia (nos. 7614/09 and 30863/10)

Изведените в практиката на Съда материален и процедурен тест при проверката дали е имало полицейска провокация за извършване на престъпление се прилагат последователно независимо дали материалният тест е показал наличието на провокация. В случая първите двама жалбоподатели се извършили престъплението, за което са били осъдени единствено в резултат на действията на провокаторите (материален тест), а съдилищата, след като са констатирали провокацията и нарушението на чл. 6, § 1 от Конвенцията, са се ограничили до намаляване на наказанията им, но не са прекратили производството, нито са приложили процедура със сходни последици (процедурен тест). Бюлетин № 52
Akbay and others v. Germany (nos. 40495/15, 40913/15 и 37273/15)

За да пристъпи към възлагането на тестова покупка на наркотици, полицията следва първо да изчерпи наличните други способи за разследване на предполагае-мата престъпна дейност, като подслушване на телефони и т.н. Процедурата за разрешаване на следствени действия, като тестова покупка следва да е ясна и предвидима, както и да подлежи на надлежен и независим надзор, по възможност - съдебен. Използването на агенти под прикритие като легитимна техника за разследване на борбата с тежки престъпления е допустимо, но изисква да бъдат осигурени адекватни гаранции срещу злоупотреба, тъй като общественият интерес не може да оправдае използването на доказателства, получени в резултат на полицейска провокация. Бюлетин № 59
Kuzmina and Others v. Russia (nos. 66152/14 and 8 others)

Ж. Безплатна помощ от преводач

Осъждането на жалбоподателя да заплати разноските за преводач в наказателното производство съставлява нарушение на чл. 6, § 3(е) от Конвенцията (право на безплатен преводач). Бюлетин № 4.
Hovanesian v. Bulgaria (no. 31814/03)

Осъждането на лице да заплати разноските за служебен защитник, назначен му поради неграмотност, а не заради материалното му състояние, не съставлява нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3(с) от Конвенцията, понеже не е направило процеса несправедлив. Бюлетин № 6.
Ognyan Asenov v. Bulgaria (no. 38157/04)

Липсата на адвокатска помощ и преводач по време на полицейско задържане е в нарушение на правата, гарантирани от чл. 6, § 3(с) и (е) от Конвенцията (право на адвокатска защита и на преводач), тъй като пред полицията жалбоподателката е направила самопризнания по повдигнатите й обвинения за членуване в незаконна организация (ПКК), а тя е била неграмотна и не е владеела добре турски език. Бюлетин № 8.

Şaman v. Turkey (no. 35292/05)

Задържаният от полицията не може да вземе решение дали да се възползва от правата си да запази мълчание и да прибегне до услугите на адвокат, ако не разбира ясно фактите, въз основа на които е заподозрян. Неосигуряването на превод при разпита по време на полицейското задържане може да накърни справедливостта на целия наказателен процес. Бюлетин № 33

Baytar v. Turkey (no. 45440/04)

Не е налице нарушение на чл. 6, § 1 и § 3, б. „е“ от Конвенцията. Не е изяснено дали жалбоподателят е получил копие от постановлението за привличането му като обвиняем на език, който разбира, но предвид факта, че скоро след привличането той и адвокатите му са представили подробни възражения, Съдът приема, че е разбирал в достатъчна степен обвиненията срещу него и основанията за тях. На всички основни етапи на производството са му били осигурени услугите на преводач. Бюлетин № 53

Bokhonko v. Georgia (no. 6739/11)

6. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ, НА ДОМА И КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА

1. Личен живот

А. Право на име

Отказът да бъде променено личното име на жалбоподателката не представлява нарушение на правото й на личен живот, тъй като не е нарушен справедливия баланс между частния и обществения интерес, тя е могла да защити искането си в рамките на справедлив процес и съдилищата са произнесли мотивирани решения. Бюлетин № 6.
Golemanova v. Bulgaria (no. 11369/04)

Б. Издаване на паспорт, етническа принадлежност

Отказът на Швейцария да издаде нов паспорт на свой гражданин, живеещ в чужбина, за да го накара да се върне в страната, не е непропорционален, като се има предвид, че срещу него се е водело разследване и той съзнателно се е опитал да избегне наказателното преследване. Бюлетин № 8.
M. v. Switzerland (no. 41199/06)

Използваните изрази в книга и два речника, публикувани със средства на правителството, не са обидни за ромите и не представляват намеса в правото на личен живот на жалбоподателя - член на ромската общност. Бюлетин № 18.
Aksu v. Turkey (no.no. 4149/04 и 41029/04) - *Решение на Голямото отделение*

Действия на властите по изселване на незаконно пребиваващи лица от ромски произход върху земя, която е публична собственост, са законни и преследват легитимна цел, но в конкретния случай не са пропорционални с оглед накърняването на правото на неприкосновеност на личния и семейния живот и на дома на жалбоподателите и липсата на алтернативни методи за справяне с проблема. Бюлетин № 19.
Yordanova and others v. Bulgaria (no. 25446/06)

В. Снимки и публикации, засягащи частни и публични фигури

Липсата на законово уредено задължение за вестниците предварително да уведомяват лицето, за което предстои да публикуват информация, засягаща личния му живот, не е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния живот). Бюлетин № 9.
Mosley v. the United Kingdom (no.48009/08)

Германските власти са направили прецизен баланс между конкуриращите се права на пресата и на принцеса Каролина Фон Хановер относно публикуването на снимки от личния й живот, поради което не са нарушили правото й на личен живот по чл. 8. Бюлетин № 17.
Von Hannover v. Germany (no. 2) (no. 40660/08; 60641/08) - *Решение на Голямото отделение*

В шведското законодателство и практика няма съществени пропуски, които да водят до нарушение на позитивните задължения на държавата по чл. 8, тъй като страната е предоставила достатъчно правни средства за защита на 14-годишно момиче, чийто втори баща се опитал да я снима тайно в банята. Бюлетин № 21.
E.S. v. Sweden (no. 578608)

Г. Право на зачитане на репутацията

Не е нарушено правото на защита на репутацията на висш магистрат и неговата съпруга от страна на вестник, публикувал данни за вероятни финансови злоупотреби; вестникът е проверил достатъчно надлежно източниците си. Бюлетин № 1.
Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain (no. 34147/06)

Националните съдилища са спазили баланса между личния живот на г-н Алексей Петров и свободата на изразяване на г-н Едвин Сугарев. Съдът намира, че с оглед публичното положение на г-н Петров, ограничението на свободата на изразяване на г-н Сугарев в името на репутацията на г-н Петров би било непропорционално. Следователно оплакването за намеса в личния живот на жалбоподателя е недопустимо. Бюлетин № 3.
Aleksey Petrov v. Bulgaria (no. 27103/04) – Решение по допустимостта

Жалбоподател, който твърди, че в МВР се съхранява невярна информация за задържането му в трудов лагер през 1946-47 г., е имал на разположение комбинация от средства, за да защити името и репутацията си. Фактът, че не ги е използвал, води до отхвърляне като недопустимо на оплакването му по чл. 8 от Конвенцията (право на личен живот). Бюлетин № 5.
Kamburov v. Bulgaria (no. 14336/05)- Решение по допустимостта

Има разлика в накърняването на доброто име на едно физическо лице, което би могло да се отрази на достойнството му, и засягането на търговската репутация на едно търговско дружество, която няма морални измерения. Бюлетин № 11.
Uj v. Hungary (no. 23954/10)

Властите са допуснали от наказателното дело срещу жалбоподателя преди внасянето му в съда да изтече информация за негови подслушани телефонни разговори, включително от чисто личен характер, която е била публикувана в пресата. В тази ситуация той не е имал възможност незабавно да защити репутацията си, а не е разполагал и със средства да предяви оплакване по повод изтичането. Държавата не е изпълнила позитивното си задължение по чл. 8 да опази информацията, за да защити правото на жалбоподателя на зачитане на личния му живот, и не му е предоставила средства за обезвреда след като правата му са били нарушени. Бюлетин № 37
Apostu v. Romania (no. 22765/12)

Всяко отрицателно стереотипизиране на дадена група, когато достигне определено ниво, е в състояние да засегне чувството за идентичност на групата и чувствата на себеуважение и самоувереност на членовете ѝ. Като преживели Холокоста, бившите затворници от Маутхаузен, сред които е жалбоподателят, могат да бъдат приети за такава група. Поради това фактите по делото попадат в обхвата на личния живот на жалбоподателя, въпреки че той не е назован поименно в статия, за която твърди, че е оклеветяваща, и чл. 8 от Конвенцията е приложим. Националните съдилища не са

изпълнили процесуалното си задължение по чл. 8 да преценят задълбочено твърдението на жалбоподателя, че е засегнат лично, поради което не са разгледали същината на иска за клевета и не са достигнали до преценка на баланса между конкуриращите се права по Конвенцията. Бюлетин № 42
Lewit v. Austria (no. 4782/18)

Д. Събиране на лични данни и достъп до тях

Жалбоподател, който твърди, че в МВР се съхранява невярна информация за задържането му в трудов лагер през 1946-47 г., е имал на разположение комбинация от средства, за да защити името и репутацията си. Фактът, че не ги е използвал, води до отхвърляне като недопустимо на оплакването му по чл. 8 от Конвенцията (право на личен живот). Бюлетин № 5.
Kamburov v. Bulgaria (no. 14336/05) - *Решение по допустимостта*

Полицейската регистрация на лице като криминално проявено въз основа на инструкция на МВР с конфиденциален характер не покрива изискването намесата на властите в личния живот да е „предвидена от закона“ и затова е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 6.
Dimitrov-Kazakov v. Bulgaria (no. 11379/03)

Събирането и съхраняването на информация относно пътуванията с влак или самолет на жалбоподателя представлява намеса в правото му на личен живот. Обхватът и начинът за събиране и ползване на тази информация не е бил нито ясен, нито предвидим, в нарушение на изискванията на чл. 8 на Конвенцията, тъй като основанието и редът за създаването и поддържането на въпросната база данни е непубликувана заповед на министър. Бюлетин № 10.
Shimovolos v. Russia (No. 30194/09)

Съхраняването с години в полицейско досие на информация, че жалбоподателката „проституира”, за което освен това се твърди, че е погрешна информация, е в нарушение на правото й на зачитане на нейния личен живот. Бюлетин № 13.
Khelili v. Switzerland (no. 16188/07)

Словенските власти не са регламентирали напълно положението на „изтритите“ лица от регистъра на постоянно пребиваващите в страната и така са нарушили правото им на личен и семеен живот. Бюлетин № 21.
Kurić and Others v. Slovenia (no. 26828/06) - *Решение на Голямото отделение*

В нарушение на чл. 8 от Конвенцията законът не е дефинирал ясно и прецизно правомощията на административен орган, позволил си да събира чувствителна медицинска информация за жалбоподателката и да я предостави на болница, срещу която в този момент жалбоподателката е водела дело за обезщетение за вреди. Бюлетин № 27
L.H. v. Latvia (no. 52019/07)

Директива 2006/24/ЕО за запазване на данните е обявена за невалидна от Съда, тъй като позволява сериозна намеса в основните права на зачитане на личния живот и на защита на личните данни, без тази намеса да е ограничена до строго необходимото. Бюлетин № 27

Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по съединени дела C‑293/12 и C‑594/12

Използването на система за видеонаблюдение, която извършва видеозаснемане на хора, съхранявано върху устройство за дълготрайно запаметяване, и е инсталирана от физическо лице в семейната му къща за защита на собствеността, здравето и живота на семейството, като покрива и обществени места, не представлява обработване на лични данни при извършване на изцяло лични или домашни занимания. Бюлетин № 35
Решение на СЕС по дело C‑212/13, František Ryneš

При преценката за пропорционалността на осъществено видеонаблюдение на работното място националните съдилища трябва да обсъдят редица фактори, като се държи сметка за особеностите на трудовите отношения и за развитието на нови технологии, които правят възможно предприемането на мерки, все по-засягащи личния живот на работниците и служителите. Предварителното информиране на наблюдаваното лице съставлява само един от относимите критерии. Ако такава информация не е предоставена, гаранциите, произтичащи от останалите критерии, са още по-важни. Бюлетин № 42
López Ribalda and Others v. Spain (GC) (nos. 1874/13 and 8567/13) – Решение на Голямото отделение

Член 6, § 1, б. в) и чл. 7, б. е) от Директива 95/46/ЕО за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни, във връзка с членове 7 и 8 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национални разпоредби, които разрешават въвеждането на система за видеонаблюдение, инсталирана в общите части на жилищна сграда, за да преследва законни интереси, изразяващи се в гарантиране на охраната и защитата на лицата и имуществото, без съгласието на засегнатите лица, ако обработването на лични данни посредством разглежданата система отговаря на условията, поставени в посочения чл. 7, б. е), което запитващата юрисдикция има задачата да провери. Бюлетин № 44
Решение на СЕС по дело C-708/18

Въведеното със закон задължение на мобилните оператори за събиране и съхранение на лични данни на потребителите на предплатени мобилни услуги представлява намеса в правото на личен живот по чл. 8 от Конвенцията. За да приеме, че намесата е била пропорционална Съдът отчита, че мярката е улеснявала разследванията и е можела да подпомогне предотвратяването на безредици и престъпления; че са били събирани и съхранявани само ограничено количество лични данни, които не засягат силно чувствителна информация и не позволяват създаването на профили или проследяването на движението на потребителите; че законът е предвиждал достатъчно гаранции относно съхраняването, достъпа и употребата на данните в бъдеще. Бюлетин № 45
Breyer v. Germany (no. 50001/12)

Събирането и съхранението на ДНК данни на осъдени лица съставлява намеса в правото на личен живот по чл. 8 от Конвенцията. При проверка на пропорционалността на намесата Съдът изследва множество фактори, сред които дали съхранението на данните е било ограничено със срок, дали се отчитат естеството и тежестта на престъплението, за което лицето е осъдено, или други критерии, като предишни арести или други специални

обстоятелства, както и дали е била налице възможност лицето да се защити срещу съхранението на данните и да иска тяхното заличаване. Бюлетин № 46
Trajkovski and Chipovski v. North Macedonia (nos. 53205/13 and 63320/13)

Включването на медицински данни в удостоверение, което да бъде представено пред трети лица, представлява намеса в правата по чл. 8 от Конвенцията. Правителството не предоставя информация за преследваната легитимна цел. Начинът, по който медицинските данни са били защитени в удостоверението е непропорционален, тъй като е позволил на трети лица достъп до чувствителна лична информация. Бюлетин № 48
P.T. v. The Republic of Moldova (no. 1122/12)

Германските власти не са нарушили правото на зачитане на личния живот по чл. 8 от Конвенцията, като са събирали и съхранявали „за целите на полицейските регистри“ идентификационни данни за жалбоподателя – многократно осъждан и разследван за престъпления. Законът и съдебната практика са очертавали ясно обхвата и начина на упражняване на дискрецията им. Обработването на данните е било ограничено по време и подчинено на индивидуална преценка, с отчитане на всички относими според практиката на Съда обстоятелства, както и на съдебен контрол и гаранции срещу злоупотреба. Към снемането на отпечатък от дланта са приложими същите принципи, както и към пръстовите отпечатъци, а изготвянето и запазването на физически портрет е сравнимо с фотографирането, макар да е с по-малък интензитет. Събирането и запазването на такива данни е по-слабо засягаща мярка от събирането на клетъчни проби и запазването на ДНК профили. Бюлетин № 49
P.N. v. Germany (no. 74440/17)

Като е приела разпоредбите от Закон № LXXVI от 2017 г. за прозрачността на организациите, които получават финансова подкрепа от чужбина, които налагат задължения за регистриране, декларираме и оповестяване на някои категории организации на гражданското общество, получаващи пряко или непряко чуждестранна подкрепа над определен праг, и предвиждат възможност за налагане на санкции на организациите, които не спазват посочените задължения, Унгария е въвела дискриминационни и необосновани ограничения по отношение на чуждестранните дарения за организации на гражданското общество в нарушение на задълженията си по чл. 63 ДФЕС и по членове 7, 8 и 12 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Бюлетин № 49
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-78/18

---

1) Член 2, §§ 1 и 2 от Регламент (ЕС) 2016/679 от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) трябва да се тълкува в смисъл, че предаване на лични данни за търговски цели от икономически оператор, установен в държава членка, към друг икономически оператор, установен в трета държава, попада в приложното поле на този регламент, независимо че по време на предаването или след него тези данни могат да се обработват от органите на съответната трета държава за целите на обществената сигурност, отбраната и държавната сигурност. 2) Член 46, § 1 и чл. 46, § 2, буква в) от Регламент 2016/679 трябва да се тълкуват в смисъл, че изискваните от тези разпоредби подходящи гаранции, приложими права и ефективни правни средства за защита трябва да гарантират, че правата на лицата, чиито лични данни са предадени на трета държава

въз основа на стандартни клаузи за защита на данните, се ползват с ниво на защита, което по същество е равностойно на гарантираното в Европейския съюз с този регламент, разглеждан в светлината на Хартата на основните права на ЕС. За тази цел при оценката на гарантираното в контекста на такова предаване ниво на защита трябва по-специално да се вземат предвид както договорните клаузи, уговорени между администратора или обработващия лични данни, установени в ЕС, и получателя на предаването, установен в съответната трета държава, така и, що се отнася до евентуалния достъп на публичните органи на тази трета държава до така предадените лични данни, релевантните елементи на нейната правна система, и по-специално посочените в член 45, § 2 от този регламент. 3) Член 58, § 2, букви е) и й) от Регламент 2016/679 трябва да се тълкува в смисъл, че, освен ако съществува надлежно прието от Европейската комисия решение относно адекватното ниво на защита, компетентният надзорен орган е длъжен да спре или да забрани предаването на данни на трета държава, основаващо се на приети от Комисията стандартни клаузи за защита на данните, когато с оглед на всички обстоятелства във връзка с това предаване надзорният орган счита, че тези клаузи не са или не могат да бъдат спазени в тази трета държава и че защитата на предаваните данни, изисквана от правото на Съюза, по-специално от членове 45 и 46 от този регламент и от Хартата на основните права, не може да бъде осигурена с други средства, в случай че самият установен в Съюза администратор или обработващ лични данни не е спрял или прекратил предаването. 4) При разглеждането на Решение 2010/87/ЕС на Комисията от 5 февруари 2010 г. относно стандартните договорни клаузи при предаването на лични данни към лицата, които ги обработват, установени в трети страни, съгласно Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, изменено с Решение за изпълнение (ЕС) 2016/2297 на Комисията от 16 декември 2016 г., с оглед на членове 7, 8 и 47 от Хартата на основните права не се установяват обстоятелства, които могат да засегнат валидността на това решение. 5) Решение за изпълнение (ЕС) 2016/1250 на Комисията от 12 юли 2016 г. съгласно Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно адекватността на защитата, осигурявана от Щита за личните данни в отношенията между ЕС и САЩ, е невалидно. Бюлетин № 50
Решение на СЕС по дело C-311/18

В нарушение на гарантираното от чл. 8, § 1 на Конвенцията право на зачитане на личния живот на жалбоподателя, разследван за корупционни действия в качеството му на кмет, националният съд е отказал да разгледа при закрити врата неговата жалба срещу взетата мярка за неотклонение задържане под стража и искането му за освобождаване по здравословни причини, без да изложи относими и достатъчни съображения и да потърси справедливия баланс между обществения интерес от публичност на съдебните заседания и правото на зачитане на конфиденциалността на медицинските данни. Бюлетин № 53
Frânci c. Roumanie (no. 69356/13)

---

1) Член 15, § 1 от Директива 2002/58/ЕО относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации (Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации) във връзка с членове 7, 8 и 11 и член 52, § 1 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, позволяваща достъпа на публични органи до съвкупност от данни за трафик или данни за местонахождение, които могат да предоставят информация за комуникациите, извършени от ползвател на средство за електронна комуникация, или за местонахождението на използваните от него крайни устройства и да позволят да се

направят точни изводи относно неговия личен живот, за целите на предотвра-тяването, разследването, разкрива-нето и преследването на престъпления, без този достъп да е ограничен до производствата за борба с тежката престъпност или за предотвратяване на сериозни заплахи за обществената сигурност, независимо от продължителността на периода, за който е поискан достъпът до посочените данни, и от обема или вида на наличните данни за подобен период.
2) Член 15, § 1 от Директива 2002/58 във връзка с членове 7, 8 и 11 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която оправомощава прокуратурата, чиято задача е да ръководи наказателното разследване и евентуално да представлява държавното обвинение в последващо производство, да разреши достъпа на публичен орган до данните за трафик и до данните за местонахождение за целите на наказателно разследване. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-746/18

Е. Личната сфера в публичен контекст

Публичното оповестяване на запис на телефонен разговор на виден политик по време на производството по отстраняване от длъжност на литовския президент не представлява нарушение на правото на личен живот. Бюлетин № 22.
Drakšas v. Lithuania (no. 36662/04)

Ж. Наблюдения и подслушване

Следеното с GPS на заподозрян в извършаване на тежко престъпление не е нарушение на правото на личен и семеен живот - първо дело пред ЕСПЧ по този въпрос. Бюлетин № 1.
Uzun v. Germany (no. 35623/05)

Няма нарушение на правото на личен живот, когато при прилагането на специални разузнавателни средства за целите на наказателното производство е спазена законовата процедура, а лицето е имало възможност да се запознае с получените материали и да ги атакува пред съда. Бюлетин № 7.
Goranova-Karaeneva v. Bulgaria (no. 12739/05)

Съдът е комуникирал оплакване за незаконно използване на специални разузнавателни средства и липса на ефективни средства за защита. Жалбоподателят се оплаква, че телефонът му е бил подслушван тайно във връзка с разследване за отвличането на сина му. Бюлетин № 32
Deyanov v. Bulgaria (no. 10054/08)

З. Аборт и репродуктивни права, право да се стане родител

Забраната на абортите в Ирландия не е в нарушение на правото на личен живот на жалбоподателки, които е трябвало да пътуват в чужбина, за да направят аборт по здравословни или икономически причини. Забраната обаче нарушава правото на личен

живот на жалбоподателка, която не е разполагала с ефективно средство да докаже, че бременността й е била опасна за живота й. Бюлетин № 4.
A, B and C v. Ireland (no. 25579/05) - Решение на Голямото отделение

Липсата на правна сигурност и съществуващата вероятност лекарите да бъдат санкционирани ограничава възможностите пред жалбоподателката, желаеща да роди у дома си, и води до нарушение на правото й на личен живот по смисъла на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 4.
Ternovszky v. Hungary (no. 67545/09)

Когато законът позволява аборт единствено в случаите на малформации на плода, следва да съществува адекватна правна и процедурна рамка, която да гарантира, че на бременната жена ще бъде предоставена цялата относима, подробна и достоверна информация относно здравословното състояние на плода. Като не са създали такава ясна рамка и са допуснали излишното забавяне на лекарите при издаване на направлението за генетични тестове, полските власти са нарушили правото на личен живот на жалбоподателката. Бюлетин № 9.
R. R. v. Poland (no. 27617/04)

Словакия не е изпълнила позитивните си задължения по чл. 8 ефективно да гарантира чрез правната си система защитата на репродуктивното здраве на всеки, и по-конкретно на жените от ромски произход. Бюлетин № 14.
V.C. v. Slovakia (no. 18968/07)

Непропорционално е засегнато правото на зачитане на личния живот на двойка, носители на генетично заболяване, заради забраната в италианския закон за извършване на генетичен скрийнинг преди ин-витро процедура. Бюлетин № 22.
Costa and Pavan v. Italy (no.54270/10)

И. Определяне на правни връзки и контакти между роднини

Липсата на законови средства, позволяващи на биологичния баща да установи произхода от себе си на децата, родени по време на съжителството му с омъжена жена, не съставлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния и семейния живот). Бюлетин № 4.
Chavdarov v. Bulgaria (no. 3465/03)

Като не са допуснали контакти между биологичен баща и децата му, без да преценят дали контактите не са в интерес на децата, и прилагайки националния закон, според който право на лични контакти има само бащата, записан в акта за раждане, немските съдилища са се намесили неоправдано в правото на личен живот на биологичния баща в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 4.
Anayo v. Germany (no. 20578/07)

Италианският закон не съдържа подходящ баланс между интересите на майка, изоставила детето си при раждането при условие, че нейната самоличност няма да бъде разкривана, от една страна, и на детето да узнае информация за произхода си, от друга. Бюлетин № 23.

Godelli v. Italy (no. 33783/09)

Отказът на гръцките съдилища да признаят осиновяването на жалбоподателя от чичо му, който бил православен свещеник, противоречи на правото на личен и семеен живот. Бюлетин № 9.
Negrepontis-Giannisis v. Greece (no. 56759/08)

Правото на идентичност, което включва и правото да се знае и да бъде признат произходът, е неразделна част от правото на личен живот. Конвенцията защитава този значим интерес, но Съдът отчита и необходимостта от защита на интересите на трети лица и преценява дали е бил спазен справедлив баланс между правото на жалбоподателя да знае произхода си, от една страна, и от друга – правото на твърдения баща да бъдат зачетени личният и семейният му живот и обществения интерес от защита на правната сигурност. Бюлетин № 27
Konstantinidis c. Grèce (no. 58809/09)

В областта на упражняването на родителските права държавите имат широка свобода на преценка. Изключването на съвместното упражняване на родителските права в случаите, когато единият от родителите е против, попада в нейните рамки, като се има предвид и че в тази област отсъства консенсус между страните по Конвенцията. Бюлетин № 28
Buchs v. Switzerland (no. 9929/12)

Разбираемо е желанието на Франция да обезкуражи гражданите си да прибягват в чужбина до сурогатното майчинство, което тя забранява, но последиците от непризнаването на родството между така заченатите деца и родителите, уговорили сурогатното майчинство, засягат и самите деца, чийто най-добър интерес трябва да е водещ при взимането на решения, които ги касаят. Бюлетин № 29
Mennesson v. France (no. 65192/11)

Личното участие на ответника в производство по иск за установяване на бащинство е от съществено значение за достоверността на крайните изводи. Участието на особен представител не е било достатъчно, за да се гарантира ефективна защита на тезата на жалбоподателя, че не е баща на детето. Бюлетин № 31
Tsvetelin Petkov v. Bulgaria (no. 2641/06)

В процеса на вземане на решенията по различните действия, предприети от жалбоподателя, който е твърдял, че е биологичният баща на дете, припознато от съпруга на майката, оспорвал е неговото бащинство и е искал обявяване на припознаването за нищожно, не са били осигурени достатъчни гаранции за правата му. За разлика от случаите по делото *Л.Д. и П.К. срещу България* (№ 7949/11 и 45522/13), съдилищата не са се позовали на липсата на възможност по вътрешното право за установяване на биологичното бащинство при наличието на припознаване от друг мъж, но фактите не са били изследвани обстойно и не е бил потърсен справедливият баланс между засегнатите интереси. По тези съображения Съдът установява нарушение на чл. 8 от Конвенцията (правото на зачитане на личния живот). Бюлетин № 53
Koychev c. Bulgarie (nº 32495/15)

Й. Защита от домашно насилие и други посегателства върху физическия и психически интегритет

Неефективната защита на жалбоподателката от домашно насилие представлява неизпълнение на задължението на държавата за защита правото й на личен живот. Бюлетин № 2.
A. v. Croatia (no. 55164/08)

ЕСПЧ комуникира оплакване по чл. 8 свързано с медицинска интервенция, извършена въпреки изричния отказ на пациента от лечение. Бюлетин № 4.
Daskalovi v. Bulgaria (no. 27915/06)
С решение от 29.01.2013 жалбата е обявена за недопустима

Бавното и неефективно разследване на нападение срещу жалбоподателката е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на личен живот). Бюлетин № 6.
Ebcin v. Turkey (no. 19506/05)

Наказателната защита от актове на домашно насилие има за цел да защити не само интересите на жертвата, но и интересите на обществото. Бюлетин № 12.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по съединени дела C-483/09 и C-1/10 Gueye и Salmerón Sánchez/Испания

Като не са провели ефективно разследване на твърденията за многократно изнасилване на 7-годишно дете и не са му предоставили адекватна психологическа подкрепа румънските власти са нарушили задълженията си по редица международни актове, гарантиращи правата на децата и са нарушили правата на детето по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 18.
C.A.S. and C.S. v. Romania (no.26692/05)

В шведското законодателство и практика няма съществени пропуски, които да водят до нарушение на позитивните задължения на държавата по чл. 8, тъй като страната е предоставила достатъчно правни средства за защита на 14-годишно момиче, чийто втори баща се опитал да я снима тайно в банята. Бюлетин № 21.
E.S. v. Sweden (no. 578608)

Принудителното автоматично администриране на медикаменти върху жалбоподателката не е било придружено с достатъчно законови гаранции срещу произвол. Бюлетин № 22
X v. Finland (no.34806/04)

Съдът установява нарушение на позитивните задължения на държавата по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Липсата на предоставена в рамките на наказателното производство адекватна закрила на ненавършило 15 години дете, жертва на сексуална експлоатация и злоупотреба, е довела до тежка вторична виктимизация. Не е изпълнено и изискването за бързина и усърдие по дело, в което необходимостта да бъде защитено едно дете е налагала особено внимание и даване на абсолютен приоритет. Бюлетин № 57
N.Ç. c. Turquie (n° 40591/11)

К. Освобождаване от длъжност поради причини, свързани с личния живот

Уволняване на църковни служители заради извънбрачна връзка не е нарушение на правото на личен живот по отношение на лицата на ръководни и свързани с катехизиса позиции в църквата, но е нарушение по отношение на лица без такива функции (органист или ръководител на църковния хор). Бюлетин № 1.
Obst v. Germany (no. 425/03) и *Schüth v. Germany (no. 1620/03)*

Освобождаването от длъжност на съдия по причини, свързани с личния й живот, и без да са й били предоставени процесуални гаранции за защита, е нарушение на правото на зачитане на личния й живот и правото на ефективни средства за защита. Бюлетин № 2.
Özpinar v. Turkey (no. 20999/04)

Решение на църковните власти да не подновят договора за преподаване на религия в училище на женен свещник, член на движение, подкрепящо незадължителността на безбрачието, попада в сферата на религиозната свобода на църквата. Бюлетин № 20.
Fernández Martínez v. Spain (no. 56030/07)

Временното отстраняване на жалбоподателя от длъжност поради наличието на висящо производство срещу него в продължение на над 6 години не е пропорционално и не представлява нормална и неизбежна последица на наказателното производство. Бюлетин № 22.
D.M.T. and D.K.I. v. Bulgaria (no. 29476/06)

Л. Сексуално самоопределение

Няма нарушение на правото на личен живот по чл. 8 от Конвенцията, когато факторът за решението на съдилищата да ограничат контактите на транссексуална с нейното дете е бил най-добрият интерес на детето (риск за психологическото и личностното му развитие, осигуряването му на възможност постепенно да свикне с промяната на пола на родителя си), а не транссексуалността на родителя. Бюлетин № 3.
P.V. v. Spain (no. 35159/09)

Член 8 не гарантира право на промяна на пола, но на международно ниво е широко прието, че транссексуалността е медицинско състояние, което оправдава лечение, за да се помогне на засегнатите. Операциите за промяна на пола могат да бъдат регулирани и контролирани от държавите по съображения за защита на здравето. Изискване за настъпило безплодие или стерилитет като предварително условие за разрешаването на такава операция не е необходимо в едно демократично общество. Бюлетин № 38
Y.Y. v. Turkey (no. 14793/08)

Държавата има ограничена свобода на преценка в сферата на най-важните аспекти на личния живот, сред които е и половата идентичност. Законът за гражданската регистрация позволява на съдилищата да разглеждат по същество искане за признаване на промяна на пола и вписването на промяната, имената и ЕГН на молителя в Регистъра на населението. В мотивите на решенията си, с които отказват вписването на промяната на пола на жалбоподателя, въпреки доказаната промяна в психологическото и медицинското му състояние и семейния и социалния му живот, съдилищата не са обяснили какъв конкретно обществен интерес обоснова отказа им и не са извършили преценка за

пропорционалност спрямо правото на жалбоподателя да бъде призната половата му идентичност. Бюлетин № 50
Y.T. c. Bulgarie (no. 41701/16)

Законодателството уреждащо юридическото признаване на пола на транссексуални лица е било неясно и непредвидимо. Изискването на националните съдилища жалбоподателите да се подложат на операция на гениталиите преди да признаят промяната в пола им ги е поставила пред неразрешима дилема: дали, въпреки че не са желаели, да се подложат на операция за смяна на пола и да се откажат от правото си на физически интегритет, или да се откажат от своята сексуална идентичност, която също е част от правото на зачитане на личния живот. Съдът намира, че тук има нарушение на справедливия баланс между обществения интерес и личния интерес на засегнатите лица, който държавата е задължена да осигури и поддържа. Бюлетин № 56

X et Y c. Roumanie (nos 2145/16 et 20607/16)

М. Слагане край на живота и разпореждане след смъртта

Невъзможността жалбоподателят да се сдобие без рецепта с психотропно вещество, за да извърши самоубийство, не представлява нарушение на правото му на личен живот по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 5.
Haas v. Switzerland (no. 31322/07)

Като са отказали да разгледат по същество жалбата на мъж срещу отказа на властите да позволят на почти напълно парализираната му съпруга да се снабди с лекарство, с което да сложи край на живота си, властите са нарушили процедурните му права по чл. 8 на Конвенцията. Бюлетин № 22.
Koch v. Germany (no. 497/09)

Н. Предприемане на мерки за защита от държавата

Непредприемането на подходящи мерки от държавата, за да бъдат предпазени жалбоподателите от причиненото им безпокойство заради функционирането на незаконен компютърен клуб на партера в жилищния им блок, представлява неизпълнение на позитивните задължения на държавата за зачитане на личния живот в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 3.
Mileva and others v. Bulgaria (no. 43449/02 и 21475/04)

Налице е нарушение на правото на личен живот и неприкосновеност на дома при неизпълнение на позитивните задължения на държавата да ограничи сериозния уличен трафик пред дома на жалбоподателя. Бюлетин № 3.
Dees v. Hungary (no. 2345/06)

Няма нарушение на правата на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния живот и дома) при изпълнението на план за рекултивиране на хвостохранилище, тъй като не е доказано тези му права да са засегнати в съществена степен и по-конкретно да се е влошило здравето му. Бюлетин № 4.
Ivan Atanasov v. Bulgaria (no. 12853/03)

Държавният орган, който е инициирал производство за поставяне под запрещение на жалбоподателката, не се е позовал на конкретни факти и убедителни доказателства, че тя не е в състояние да се грижи за своите нужди или представлява риск за други лица; нито инициирането на такова производство е било адекватна, пропорционална мярка спрямо нейната ситуация. Бюлетин № 14.
X. and Y. v. Croatia (no. 5193/09)

Няма нарушение на правото на личен живот и на правото на получаване на информация при изграждането на два терминала за втечнен газ в пристанището на английски град. Бюлетин № 17.
Hardy and Maile v. The United Kingdom (no.31965/07)

Липсата на бърза реакция от страна на властите при съобщение за откраднат документ за самоличност, което е дало възможност за злоупотреби, е в нарушение на правото на личен живот по чл. 8. Бюлетин № 17.
Romet v. The Netherlands (no. 7094/06)

Съдът е комуникирал жалба на жена с туркменско и руско гражданство, която към момента на събитията е била 14-годишна и живеела в България с родителите си от една година. Оплаква се, че след като родителите ѝ били задържани под стража, властите не са поели грижата за нея и в продължение на 13 дни е трябвало да живее сама и без средства. Бюлетин № 35
Hadzhieva v. Bulgaria (no. 45285/12) Решение от 1.02.2018

Постановената от съда привременна мярка грижите за новородено да бъдат поверени на болницата, която е била изпълнена принудително чрез връщане на детето в болницата против волята на родителите му, засяга личния и семеен живот на родителите и детето и е била непропорционална. Бюлетин № 35
Hanzelkovi v. Czech Republic (no. 43643/10)

Сам по себе си достъпът до чиста питейна вода не е защитено по чл. 8 от Конвенцията право, но постоянната и дълготрайна липса на такъв достъп може да има неблагоприятни последици за здравето и човешкото достойнство и по този начин да засегне реално същината на личния живот и дома по смисъла на чл. 8. Наличието на позитивно задължение на държавата и неговият обхват се определят от конкретните обстоятелства, както и от действащото законодателство и икономическото и социално положение в държавата ответник.
С предприетите позитивни мерки, осигуряващи на жалбоподателите възможност за достъп до питейна вода, въпреки незаконността на постройките им, властите са признали неблагоприятното им положение като членове на уязвима общност и са показали определена степен на активно ангажиране с техните специфични нужди. Държавата е длъжна да предприема действия за справяне с неравенствата, поставящи ромските квартали в понеблагоприятно положение, но не и да поеме цялата тежест по осигуряване на течаща вода до жилищата в тях.
С оглед на получаваните социални помощи, които жалбоподателите са могли да използват за подобряване на условията си на живот, на широката свобода на преценка на държавите и на липсата на доказани неблагоприятни последици за здравето и човешкото достойнство, изискванията на чл. 8 са удовлетворени. Бюлетин № 47
Hudorovič and Others v. Slovenia (nos. 24816/14, 25140/14)

О. Други въпроси, попадащи в сферата на личния живот

Задължително психиатрично лечение е в нарушение на правото на неприкосновен личен живот по чл. 8 и на свобода и сигурност по чл. 5 от Конвенцията поради липса на периодичен преглед на състоянието на лицето. Бюлетин № 1.
Shopov v. Bulgaria (no. 11373/04)

С налагането на жалбоподателя на нова 10-годишна забрана за влизане в Швейцария, след като ЕСПЧ е постановил в предишно свое решение, че швейцарските власти са извършили нарушение на правото на зачитане на личния живот на жалбоподателя заради наложеното му експулсиране и забрана за влизане в страната за неопределен срок, швейцарските власти са извършили ново нарушение на чл. 8, във връзка с чл. 46, задължаващ държавите да изпълняват постановените решения на Съда. Бюлетин № 13.
Emre v. Switzerland (no. 2) (no. 5056/10)

Отказът на полските власти да разрешат на лишен от свобода да посети умиращата си дъщеря в болницата и неадекватният им отговор на молбата му да присъства на погребението й са в нарушение на правата му на личен и семеен живот. Бюлетин № 14.
Giszczak v. Poland (no.40195/08)

Оплакванията за нарушение на правото на личен живот на жалбоподателките с настаняването им във ВУИ заедно с лица, извършили престъпления, е недопустимо. Бюлетин № 14.
A. and others v. Bulgaria (no. 51776/08)

Осъждането на професор, провел научно изследване, заради това, че е отказал да изпълни две съдебни решения, задължаващи го да предаде материалите от проучването, не накърнява правата му по Конвенцията. По-конкретно, той не може да се позовава на правото си на личен живот по чл. 8 и на негативното си право по чл. 10 да не дава информация. Бюлетин № 19.
Gillberg v. Sweden (no.41723/06) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът обявява за недопустима жалба с оплаквания за нарушение на правото на личен живот поради неспазване на шестмесечния срок за подаване на жалба по правилата на чл. 35 на Конвенцията. Бюлетин № 21. /Бюлетин № 22.
Aramov v. Bulgaria (no. 28649/03) - *Решение по допустимост*

Начинът, по който Швейцария е изпълнила резолюции на Съвета за сигурност на ООН за борба с тероризма, е довел до нарушаване на правата на жалбоподателя, на когото е било отнето разрешението за преминаване през границата на Швейцария тъй като името му фигурирало в списък с имената на лицата и организациите, свързани с Осама бин Ладен и Ал-Кайда. Бюлетин № 23.
Nada v. Switzerland (no.10593/08) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът е комуникирал жалба на жена, отвлечена с цел проституция, която е била бита и насилвана в продължение на две денонощия и твърди, че двама от извършителите са били полицейски служители. Бюлетин № 24
S.Z. c. Bulgarie (жалба № 29263/12)

Съдът е комуникирал на българското правителство жалба относно твърдяна медицинска небрежност и несправедливост на производството по иска за обезщетяване на претърпените вреди. Бюлетин № 25
Vasileva v. Bulgaria (23796/10)

Като са лишили жалбоподателката от нощен личен асистент, който да й помага да ползва тоалетна, и вместо това са й осигурили пелени за еднократна употреба, властите не са надхвърлили широката свобода на преценка, с която разполагат при определянето на икономическата и социална политика и разпределянето на ограничените ресурси в интерес на всички нуждаещи се. Администрацията и националните съдилища са разгледали пропорционалността на намесата, като са постигнали адекватен баланс между интересите на жалбоподателката и обществения интерес. Бюлетин № 28
McDonald v. United Kingdom (№ 4241/12)

Когато при търсене в интернет по име на лице списъкът на резултатите показва връзка към уебстраница, на която се съдържа информация, отнасяща се до личния му живот, това лице може да поиска връзката да се заличи от списъка. Случаят обаче не би бил такъв, ако по конкретни причини, като ролята на лицето в обществения живот, е видно, че вмешателството в неговите основни права е обосновано поради приоритетния интерес на обществеността да има достъп до въпросната информация. Бюлетин № 28
Решение на СЕС по преюдициално запитване от 13 май 2014 г. по дело C -131/12, Google Spain SL и Google Inc. срещу Agencia Española de Protección de Datos и Mario Costeja González

При отказа за подновяване на срочния трудов договор на преподавател по религия и етика след публичното оповестяване на статуса му на „женен свещеник" е спазен справедлив баланс между правото му на личен и семеен живот и правото на автономия на католическата църква. Бюлетин № 29
Fernández Martínez v. Spain (no. 56030/07) – решение на Голямото Отеделение

Забраната във Франция за носене на ниджаб на обществени места цели да защити един начин на общуване между хората, който според властите е от ключово значение не само за плурализма, но и за толерантността и широкомислието, без които няма демократично общество, и поради това е въпрос на обществен избор. Бюлетин № 30
S.A.S. v. France (no. 43835/11) - Решение на Голямото отделение

Съдебните решения в производството по ограничаване на дееспособността на жалбоподателката са били мотивирани едностранчиво само със заключението на психиатричната експертиза, без съдилищата да са изяснили изцяло фактическата обстановка и без да са обсъдили прилагането на друга по-лека мярка. Бюлетин № 32
Ivinović v. Croatia (no. 13006/13)

Съдът намира нарушение на правото на личен живот на жалбоподателите, от чийто компютърен клуб са били иззети пет компютъра по подозрение, че ползват незаконен софтуер. Бюлетин № 32
Prezhdarovi v. Bulgaria (no. 8429/05)

Член 8 не защитава всеки възможен личен избор що се отнася до желания външен вид на публични места, а се предполага, че при този избор трябва да има едно минимално ниво

на сериозност. Съмнително е дали то е постигнато с избора на жалбоподателя да се появява изцяло гол при всички поводи и на всички обществени места, който не намира подкрепа в никое известно демократично общество. Бюлетин № 33
Gough v. The United Kingdom (no. 49327/11)

С оглед на професионалния опит на жалбоподателя, пълната и доживотна забрана да работи като държавен служител поради факта, че в миналото е сътрудничил на *Секуритате*, има очевидни последици за неговата социална идентичност и отношенията му с другите, а оттам и за правото му на личен живот. Поради това чл. 8 във връзка с чл. 14 от Конвенцията е приложим. Не е извършено нарушение, тъй като забраната не е непропорционална на легитимната цел държавата да осигури лоялността на лицата, натоварени с опазването на обществения интерес. Бюлетин № 33
Naidin v. Romania (38162/07)

Латвийското законодателство относно вземането на тъкани и органи от починали лица не е било достатъчно прецизно и не е предоставяло адекватна правна защита срещу произвол, поради което вземането на тъкани от мъртвото тяло на съпруга на жалбоподателката без нейно знание и съгласие представлява незаконна намеса в правото й на личен живот, в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 36
Elberte v. Latvia (no. 61243/08)

В производството по заместване на съгласието на бащата на втория жалбоподател той да пътува в чужбина, придружаван от майка си Върховният касационен съд не е направил задълбочена преценка на най-добрите интереси на детето и е приложил твърде формалистичен подход. Това, съчетано с прекомерната продължителност на производството е довело Съда до заключение за нарушение на правата на двамата жалбоподатели по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 37
Penchevi v. Bulgaria (no. 77818/12)

Държавите имат широка свобода на преценка относно необходимостта от унищожаване на осиновяването, но Съдът трябва да се увери, че толкова сериозна намеса е била солидно и убедително обоснована не само в интерес на детето, но и с цел зачитане на правната сигурност. Бюлетин № 38
Zaieţ v. Romania (no. 44958/05)

По делото въпросът за справедливия баланс между конкуриращите се права – тези на обвиняемия по чл. 6, § 3 (d) и тези на жертвата по чл. 8, който досега е бил поставян пред Съда от позицията на обвиняемия, се поставя от гледната точка на твърдяната жертва на сексуално насилие. Бюлетин № 40
Y. v. Slovenia (no. 41107/10)

Съдът е комуникирал три жалби с оплаквания от нарушения на правото на зачитане на личния и семеен живот. Жалбоподателите в първия случай се оплакват от прекомерната продължителност на делото по заместване на съгласието на другия родител за пътуване на детето в чужбина, а във втория и третия – от отказа на съдилищата да заместят това съгласие и от липсата на ефективно вътрешноправно средство за защита. Бюлетин № 41
Runtova and Georgiev v. Bulgaria (no. 6168/09), *Dimova and Peeva v. Bulgaria (no. 20440/11)* и *Gee and Petsev v. Bulgaria (no. 33535/13)*

Съдът е комуникирал жалбата на австралиец, който изтърпява наказание 20 години лишаване от свобода в Софийския затвор. Жалбоподателят се оплаква, че отказът на българските власти да уважат искането му за прехвърляне в австралийски затвор е нарушило правото му на зачитане на личния и семеен живот, а на основание чл. 6, § 1 – от липсата на възможността да обжалва отказа на прокуратурата пред съд. Алтернативно поддържа, че не е разполагал с ефективно средство за защита по оплакването си по чл. 8. Бюлетин № 41
Palfreeman v. Bulgaria (no.59779/14)

Продължителните значителни ограничения на честотата, продължителността и условията на личните контакти между осъдените и техните близки и роднини, следващи от законоустановения режим на осъдените на доживотен затвор и нямащи връзка с поведението и личното им положение, са непропорционални. Бюлетин № 41
Khoroshenko v. Russia (GC) (no. 41418/04) - *Решение на Голямото отделение*

Тъй като дружеството жалбоподател няма „защитимо твърдение“ за нарушение на чл. 8 от Конвенцията, който не изисква уведомяване на засегнатите лица в случай на законни данъчни проверки или обмен на информация, свързана с данъчни въпроси, Съдът обявява за недопустимо оплакването му по чл. 13 във връзка с чл. 8, че не е разполагало с достъп до процедура, годна да предотврати събирането и изпращането на такава информация на испанските власти. Бюлетин № 41
Othymia Investments BV v. The Netherlands (dec.) (no. 75292/10) - *Решение по допустимостта*

Продължителното отсъствие на жалбоподателя от селото, в което е роден и живял, му е било наложено против неговата воля и не е прекъснало връзката с дома му. Културната и религиозна връзка на жалбоподателя с гробовете на близките му също се обхваща от понятието „личен и семеен живот“. Бюлетин № 41
Sargsyan v. Azerbaijan [GC] (no. 40167/06) - *Решение на Голямото отделение*

Доводите на правителството относно рисковете, които лечението на опиоидната зависимост с метадон и бупренорфин крие за общественото здраве, не са лишени от основание и след като жалбоподателката има на разположение конвенционална медицинска помощ, руските власти не са престъпили границите на широката си свобода на преценка и не са нарушили правото ѝ на зачитане на личния живот. Бюлетин № 43
Abdyusheva et autres c. Russie (nos 58502/11, 62964/10, 55683/13)

При конкретните обстоятелства наложената на дългосрочно пребиваващ чужденец, роден и израснал в Русия, забрана за пребиваване в страната за срок от 8 години на основание осъждането му за извършено тежко престъпление не представлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 44
Zakharchuk v. Russia (no. 2967/12)

Въпреки многобройните искания на жалбоподателя – постоянно пребиваващ и работещ в Германия – турските съдилища не са преразгледали основателността на превантивната мярка забрана за напускане на Турция, наложена му за да се осигури, че ще присъства по време на водения срещу него наказателен процес, и многократно са я потвърждавали автоматично, без да разгледат статуса му постоянно живеещ в друга страна и сериозните последици за неговия личен и професионален живот, поради което е налице нарушение на чл. 8. Бюлетин № 44

Parmak and Bakır v. Turkey (nos. 22429/07 и 25195/07)

Анулирането на дипломи за висше образование на чуждестранни студенти поради административни недостатъци в процедурата по записването им за първата учебна година, след като им е било разрешено да завършат пълния курс на обучение и да положат държавни изпити, съставлява непропорционална намеса в правото им на зачитане на личния живот. Бюлетин № 47

Convertito et autres c. Roumanie (nos. 30547/14 и др.)

Наложените на жалбоподателя дисциплинарни наказания временно лишаване от право да упражнява адвокатска професия, а след това и изключване от колегията, са засегнали редица негови професионални и други взаимоотношения, накърнили са професионалната му и лична репутация и са му причинили значителни финансови загуби, поради което чл. 8 от Конвенцията е приложим. Независимо от задълженията на адвокатите що се отнася до поведението им, санкционирането на адвокат с изключване от колегията има необратими последици върху професионалния му живот и необходимостта от такава мярка в едно демократично общество трябва да бъде обоснована много убедително. В съответствие с чл. 46 от Конвенцията, под контрола на Комитета на министрите следва да бъдат приети мерки за изпълнение на решението на Съда, в т.ч. насочени към възстановяване на професионалната дейност на жалбоподателя. Бюлетин № 49

Bagirov v. Azerbaijan, nos. 81024/12, 28198/15

Предвид широкия обхват на понятията личен и семеен живот, както са тълкувани в контекста на чл. 8 от Конвенцията, и основните принципи, които могат да бъдат изведени от досегашната практика на Съда, искането на близък роднина за ексхумация на тленните останки на член на семейството, за да бъдат преместени в друг гроб, по принцип следва да се разглежда през призмата и на единия, и на другия от тези аспекти на разпоредбата. Естеството и обсегът на това право обаче, както и обхватът на задълженията на държавата по Конвенцията в подобни случаи ще зависят от конкретните обстоятелства и фактите по делото. Бюлетин № 49

Drašković v. Montenegro (no. 40597/17)

Членове 5, 13 и 14 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни във връзка с чл. 7, чл. 19, § 2, чл. 21 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда поемането, доколкото е възможно, на основните потребности на гражданин на трета страна, когато:

– той е обжалвал издаденото спрямо него решение за връщане,
– пълнолетното дете на този гражданин на трета страна страда от тежко заболяване,
– присъствието на посочения гражданин на трета страна при това пълнолетно дете е абсолютно необходимо,
– от името на посоченото пълнолетно дете е подадена жалба срещу издадено спрямо него решение за връщане, чието изпълнение би могло да го изложи на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
– същият този гражданин на трета страна няма средства да покрие основните си потребности. Бюлетин № 51

Решение на СЕС по дело C-402/19

1) Член 47 във връзка с членове 7 и 8 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че:

– не допуска в законодателната уредба на държава членка, с която се прилага процедурата за обмен на информация при поискване, въведена с Директива 2011/16/ЕС на Съвета от 15 февруари 2011 година относно административното сътрудничество в областта на данъчното облагане и за отмяна на Директива 77/799/ЕИО, изменена с Директива 2014/107/ЕС на Съвета от 9 декември 2014 г., да се изключи възможността разпореждане, с което компетентният орган на тази държава членка задължава притежаващо информация лице да му предостави тази информация, за да се удовлетвори искане за обмен на информация, изпратено от компетентния орган на друга държава членка, да бъде обжалвано от такова лице, и

– допуска в посочената законодателна уредба да се изключи възможността такова разпореждане да бъде обжалвано от данъчнозадълженото лице, обект в тази друга държава членка на разследването, поради което се прави въпросното искане, и от третите лица, засегнати от съответната информация.

2) Член 1, параграф 1 и член 5 от Директива 2011/16, изменена с Директива 2014/107, трябва да се тълкуват в смисъл, че разпореждане, с което компетентният орган на държава членка задължава притежаващо информация лице да му предостави тази информация, за да се удовлетвори искане за обмен на информация, изпратено от компетентния орган на друга държава членка, трябва да се счита — разглеждано заедно с това искане — за отнасящо се за информация, която явно не е изобщо лишена от предполагаема значимост, тъй като в нея се посочват самоличността на лицето, притежаващо въпросната информация, самоличността на данъчнозадълженото лице, обект на разследването, поради което се прави искането за обмен на информация, и обхванатият от разследването период, и тъй като се отнася за договори, фактури и плащания, които не са посочени конкретно, но са очертани посредством критерии, основаващи се, първо, на факта, че са сключени или съответно извършени от лицето, притежаващо информацията, второ, на обстоятелството, че са реализирани през обхванатия от разследването период, и трето, на връзката им със съответното данъчнозадължено лице. Бюлетин № 52

Решение на Съда (голям състав) по съединени дела C-245/19 и C-246/19

Съдът приема, че претърсването на кабинета на жалбоподателя – тогава кмет на гр. Садово, представлява намеса при упражняването на правото му на зачитане на личния живот, която не е била „предвидена в закона“ и следователно е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Извършено е без предварително разрешение от съдия, а при последващото одобряване на действието съдията е приел, че е била налице неотложност на случая, но не е изложил каквито и да било мотиви в подкрепа на тази констатация. При това положение не се установява той да е упражнил ефективен контрол относно законосъобразността и необходимостта на мярката и жалбоподателят е бил лишен от защита срещу произвол. Бюлетин № 53

Marin Yosifov c. Bulgarie (nº 5113/11)

Протоколът за претърсването на колите на жалбоподателите, извършено без предварително съдебно разрешение, не е бил представен за одобряване от съдия, както изисква чл. 161, ал. 2 от НПК, и следователно мярката представлява намеса при упражняването на правото на жалбоподателите на зачитане на личния им живот, която не е била „предвидена в закона“ по смисъла на чл. 8 от Конвенцията и е в нарушение на тази разпоредба. Бюлетин № 55

Dermanski c. Bulgarie (no. 61322/10)

Отнемането на руското гражданство на жалбоподателя поради представена при кандидатстването за придобиването му непълна информация е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Съдът намира, че мярката представлява намеса в право по чл. 8, като прилага базирания на последиците ѝ подход. Намесата е била произволна поради неяснотата на приложимите норми и недостатъчните процедурни гаранции. Властите не са потърсили баланса между засегнатите интереси. Бюлетин № 55
Usmanov v. Russia (no. 43936/18)

Трудовият договор на жалбоподателя е бил прекратен поради твърдени негови връзки с организацията, смятана за инициатор на опита за преврат през 2016 г. в Турция, по силата на прието с оглед на обявеното извънредно положение законодателство. При липсата на доказателства уволнението да е било предвидима последица от действията на самия жалбоподател и с оглед на тежките негативни последици за неговото и на семейството му материално благосъстояние, за възможността му да си намери друга работа и за професионалната му и обществена репутация, чл. 8 е приложим. Налице е нарушение на тази разпоредба, тъй като жалбоподателят не се е ползвал от минималната изисквана от нея степен на защита срещу произволна намеса и тъй като мярката не е била строго в пределите на изискванията на извънредното положение. Бюлетин № 55
Pişkin c. Turquie (no. 33399/18)

Съдът формулира факторите, въз основа на които следва да се преценява дали публични изявления относно дадена обществена или етническа група са засегнали „личния живот“ на отделните ѝ членове до такава степен, че по отношение на тях да е приложим чл. 8 от Конвенцията.
В случая изявленията на Волен Сидеров са били в състояние да окажат достатъчно въздействие върху чувството за идентичност съответно на ромите и на евреите в България и върху усещанията им за собствена стойност и доверие в себе си, за да са достигнали изискваните в практиката на Съда „известно ниво“ или „праг на тежест“ и така да са засегнали техния „личен живот“.
Съдът установява нарушение на чл. 8 във връзка с чл. 14 от Конвенцията, тъй като исковете на жалбоподателите по ЗЗДискр. са отхвърлени без съдилищата да са оценили адекватно значението на спорните изявления и съответно без да са намерили баланса между свободата на изразяване и правото на зачитане на личния живот в съответствие с установените в неговата практика критерии. Като са отказали на жалбоподателите удовлетворение за дискриминационните изявления, властите не са изпълнили позитивното си задължение да отговорят адекватно на дискриминацията на основата на етническия им произход и да осигурят зачитане на личния им живот. Бюлетин № 57
Budinova and Chaprazov v. Bulgaria (no. 12567/13)
Behar and Gutman v. Bulgaria (no. 29335/13)

Задължителната ваксинация, като принудителна медицинска интервенция, представлява намеса в телесната неприкосновеност и следователно засяга правото на зачитане на личния живот. Ценността на социалната солидарност и факта, че индивидите не живеят в изолация, а са членове на едно общество, изисква зачитане от страна на всеки член на обществото на определени минимални изисквания. Когато се прецени, че политиката на доброволно ваксиниране не е достатъчна за постигане и поддържане на стаден имунитет или че стадният имунитет не е подходящ поради естеството на заболяването, национал-ните органи могат основателно да въведат политика на задължително ваксиниране, за да постигнат подходящо ниво на защита срещу сериозни заболявания. Изискването на държавата за ваксиниране на тези, за които ваксинацията представлява незначителен риск за здравето, не може да се счита за непропорционално с оглед на социалната солидарност, и в името на малкия брой уязвими деца, които не могат да се възползват от ваксинацията по медицински причини. Бюлетин № 59

Vavřička and Others v. the Czech Republic (nos. 47621/13 and 5 others)

Националните власти не са отговорили по адекватен начин на словесни обиди отправени от учител в гимназия към негово ученик. Съдът приема, че специално чл.8 е приложим по отношение на обиди отправени към ученик в присъствие на други ученици, които обиди са причинили емоционално разстройство, отправени са от учител, който се е ползва с позиция на доверие спрямо жалбоподателя. Съдът намира, че няма място за толериране дори на най-лека насилие, включително и вербалните обиди, отправени от учител към ученик. Бюлетин № 59
F.O. v. Croatia (no. 29555/13)

2. Семеен живот

Прекомерна продължителност на дело за предоставяне на родителски права и недостатъчна активност на властите да осигурят контактите на родителя и детето нарушава чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 1.
Mincheva v. Bulgaria (no. 21558/03)

Липсата на законови средства, позволяващи на биологичния баща да установи произхода от себе си на децата, родени по време на съжителството му с омъжена жена, не съставлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния и семейния живот). Бюлетин № 4.
Chavdarov v. Bulgaria (no. 3465/03)

Лишаването на жалбоподателя от право на лични контакти с дъщеря му не е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията, тъй като съдебното решение е било постановено в интерес на детето. Бюлетин № 5.
Rytchenko v. Russia (no. 22266/04)

Прекаленото забавяне на производства по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвличане на деца е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на личен и семеен живот). Бюлетин № 6.
Karoussiotis v. Portugal (no. 23205/08) и *Dore v. Portugal (no. 775/08)*

Мудните и неадекватни действия на властите, насочени към връщането при майка му на дете, настанено в приемно семейство в чужбина, означават, че е нарушен чл. 8 от Конвенцията (право на личен и семеен живот). Бюлетин № 9.
Saleck Bardi v. Spain (no. 66167/09)

Немотивираните откази на затворническата администрация да позволи директни контакти между жалбоподателя – задържан под стража – и членовете на семейството му по време на посещения в затвора са в нарушение на правото на семеен живот. При тези посещения жалбоподателят е бил длъжен да контактува с близките си през пластмасова преграда и чрез телефон. Бюлетин № 9.
Boguslaw Krawczak v. Poland (no. 24205/06)

Властите не са действали своевременно, нито са положили някакви смислени усилия, за да позволят на жалбоподателя да се среща с малолетния си син, родителските права спрямо когото били упражнявани от майката. През годините те са толерирали незаконните действия на майката, макар да са били длъжни да ги предотвратяват. Непривеждането в изпълнение на правото на жалбоподателя на контакт със сина му представлява нарушение на правото на зачитане на семейния му живот (чл.8). Бюлетин № 10.
Zoltán Németh v. Hungary (no.29436/05)

Липсата на ефективно правно средство за поставен под запрещение мъж да установи, че е баща на детето си, е в нарушение на правото на зачитане на личния и семейния живот (чл. 8 от Конвенцията). Бюлетин № 10.
Krušković v. Croatia (no. 46185/08)

Заповедта за връщане на малолетно дете, живеещо с майка си в Латвия, при баща му в Италия е в нарушение на чл. 8, тъй като е постановена, без да са обсъдени интересите на детето. Бюлетин № 11.
Šneersone and Kampanella v. Italy

В нарушение на задълженията си по чл. 8 от Конвенцията унгарските власти не са успели да осигурят връщането на дете от Унгария във Франция, отведено от майката без съгласието на бащата, което е направило невъзможно за бащата да упражнява няколко години родителските си права, които той е имал съвместно с майката. Бюлетин № 11.
Shaw v. Hungary (no. 6457/09)

Пропуски в българското законодателство и липса на ефективност от страна на социалните служби са причина майката да няма контакт със сина си в продължение на осем години, в нарушение на правото й на личен и семеен живот по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 13.
Lyubenova v. Bulgaria (no. 13786/04)

Съдът не намира нарушение на чл. 8 във връзка с установяването на контакти между дете и неговите баща и баба, тъй като властите са съдействали и са им осигурили възможности за контакти. Бюлетин № 14.
M.P. and others v. Bulgaria (no. 22457/08)

Съдът комуникира на жалба за липсата на контакти между лишена от свобода и малолетната й дъщеря по време на изтърпяване на наложеното й наказание. Бюлетин № 14.
Atanasova v. Bulgaria (no. 52009/07)

Държавата е останала в допустимите рамки на свободата си на преценка при регулирането на въпросите за изкуственото оплождане, като забранява ин-витро оплождане със сперма или яйцеклетки от донор, при което само един от партньорите става генетичен родител на бъдещото дете. Бюлетин № 14.
S.H. and Others v. Austria (no. 57813/00) - *Решение на Голямото отделение*

Отказът на полските власти да разрешат на лишен от свобода да посети умиращата си дъщеря в болницата и неадекватният им отговор на молбата му да присъства на погребението й са в нарушение на правата му на личен и семеен живот. Бюлетин № 14.
Giszczak v. Poland (no.40195/08)

Липсата на достатъчно задълбочена преценка на всички релевантни обстоятелства при взимане на решение за връщане на дете от Латвия към Австралия по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвличане на деца е нарушение на правото на личен и семеен живот по чл. 8. Бюлетин № 15.
X v. Latvia (no. 27853/09)

Страните членки на Конвенцията имат широка свобода на преценка при взимането на решение дали дългогодишна партньорка на заподозрян в убийство има право да бъде освободена от задължението да свидетелства в наказателното производство. Бюлетин № 19.
Van der Heijden v. The Netherlands (no.42857/05) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът е комуникирал на българското правителство жалбите на двама български граждани, които се оплакват, че Семейният кодекс ги лишава от възможност да оспорят извършеното припознаване на децата, на които твърдят, че са биологични родители, и да предявят иск за установяване на бащинството си. Бюлетин № 25
Dankov c. Bulgarie et 1 autre requête (nos. 7949/11 и 45522/13)

Като не са допуснали възобновяване на производството по иска за установяване на бащинството на жалбоподателя, въпреки наличието на извънсъдебна експертиза, доказваща липсата на биологична връзка, и въпреки че всички заинтересовани са били положително настроени към установяването на биологичната истина, властите не са осигурили справедлив баланс между засегнатите интереси. Бюлетин № 25
Ostace v. Romania (no. 12547/05)

Отказът на датските власти да дадат разрешение за пребиваване на гражданка на Гана, сключила брак с натурализиран датски гражданин, не е произволен, не надхвърля свободата им на преценка и не нарушава правото на семеен живот на жалбоподателите, които могат да го упражнят в Гана или в друга страна. Бюлетин № 26
Biao v. Denmark (no.38590/10)

Наложените ограничения на правото на жалбоподателя на зачитане на семейния му живот са били съобразени с необходимостта от защита на реда и обществената сигурност и от предотвратяване извършването на престъпления и не е извършено нарушение на чл. 8. Бюлетин № 26
Öcalan c. Turquie (No 2) (nos. 24069/03, 197/04, 6201/06, 10464/07)

Забраната турски затворници да говорят по телефона с близките си на кюрдски език, без индивидуална оценка на риска за сигурността и при предварителна проверка дали близките им наистина не владеят турски, е нарушила правото им на семеен живот и кореспонденция. Бюлетин № 27
Nusret Kaya and Others v. Turkey (nos. 43750/06, 43752/06, 32054/08, 37753/08 и 60915/08)

Държавата е нарушила позитивните си задължения по чл. 8 от Конвенцията, като не е осигурила правото на жалбоподателя на зачитане на семейния му живот посредством производство по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвличане на деца, съответстващо на изискванията на чл. 8. Бюлетин № 29
López Guió v. Slovakia (no. 10280/12)

Отказът на националните съдилища да разрешат контакти на жалбоподателката с децата й, които е дала за осиновяване, е бил законен и е преследвал легитимната цел да защити правата и свободите на децата и на техните осиновители. Решението на германските власти да дадат превес на правата и интересите на семейството на осиновителите е било пропорционално на тази цел. Бюлетин № 29
I.S. v. Germany (no. 31021/08)

Принципът на законността изисква държавите не само да спазват собствените си закони по предвидим и последователен начин, но и да осигурят юридически и практически условия за прилагането им. В случая не е ясно как се е осигурявало практическото функциониране на системата за презюмирано съгласие за използване на органи на починал близък за трансплантация, при положение че жалбоподателката не е била информирана кога и как може да упражни правото си на отказ. Бюлетин № 29
Petrova v. Latvia (no. 4605/05)

Липсата на ясна нормативна уредба на начина, по който болницата следва да постъпи с тялото на мъртвородено дете, разкрива отсъствието на достатъчни правни гаранции срещу произвол. Бюлетин № 29
Maric v. Croatia (no. 50132/12)

Финландската система, според която на лице в брак, променило пола си, може да се даде съответстващ на новия му пол идентификационен номер само ако бракът бъде прекратен или трансформиран в регистрирано партньорство, не нарушава позитивните задължения на държавата по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 30

Hämäläinen v. Finland (no. 37359/09) - Решение на Голямото отделение

Процедурата по издаването на визи, за да се събере семейството на жалбоподателите – майка и нейните деца, не е била достатъчно гъвкава, бърза и ефективна и е нарушила правото им на зачитане на семейния живот. Франция не е установила справедлив баланс между техните интереси и своя интерес да контролира имиграцията. Бюлетин № 31
Senigo Longue and Others v. France (no. 19113/09)

При настаняване на дете извън семейството държавите трябва да направят всички усилия, за да улеснят поддържането на лични отношения между него и родителите му, така че ако е възможно да се съберат отново. Бюлетин № 31
T. v. The Czech Republic (no. 19315/11)

Децата на жалбоподателката са били върнати от швейцарските власти в страната на обичайното им местопребиваване на основание Хагската конвенция и решението на жалбоподателката да ги последва не може да представлява основание за прилагане на чл. 37, § 1, б. „с“ от Конвенцията. Съгласно Хагската конвенция мнението на децата следва да бъде взето предвид, но нежеланието им по принцип не е абсолютна пречка да бъдат върнати. Бюлетин № 32
Gajtani v. Switzerland (no. 43730/07)

Действията на руските власти по изпълнението на съдебно решение, съгласно което дете, незаконно отведено от майка си в Русия, е трябвало да бъде върнато при баща си в Молдова, са били неадекватни и неефективни. Бюлетин № 33
V.P. v. Russia (no. 61362/12)

Властите са длъжни да съдействат на лишените от свобода да поддържат контакти с близките си. Практическото лишаване на жалбоподателя от всякакъв личен контакт с майка му поради отдалечеността на затвора, нейната възраст и здравословно състояние и лошите транспортни връзки представлява непропорционална намеса в правото му на зачитане на семейния живот по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 33
Vintman v. Ukraine (no. 28403/05)

Въпреки запазването на връзките с биологичното семейство, съществува семеен живот по смисъла на чл. 8 между възрастни и дете, поверено им за отглеждане и възпитание чрез кафала по ислямското право, които живеят като семейство. Член 8 от Конвенцията не налага на държавата позитивно задължение да допусне осиновяване. Член 8 не гарантира конкретен вид разрешение за пребиваване. Бюлетин № 35
Chbihi Loudoudi and Others v. Belgium (no. 52265/10)

Решението на италианските власти да не признаят издадения в Русия акт за раждане, в който жалбоподателите са били вписани като родители на родено от сурогатна майка дете, не е неразумно при конкретните обстоятелства, но отнемането на детето от семейството му е екстремна мярка, до която следва да се прибягва само в краен случай, с цел то да бъде защитено от непосредствена опасност. Бюлетин № 36
Paradiso et Campanelli v. Italy (no. 25358/12)

Допуснато е нарушение на правото на личен и семеен живот на жалбоподателката тъй като през разглеждания период турското законодателство не е уреждало вписването на собственото име на несемеен осиновител в акта за раждане на осиновеното дете. Бюлетин № 36
Gözüm v. Turkey (no. 4789/10)

Прекомерно ниската глоба, наложена на родител за неизпълнение на определения от съда режим на лични контакти с другия родител, както и недостатъчната експедитивност на производството са нарушили позитивните задължения на властите да улесняват събирането на деца и родители. Бюлетин № 36
Kuppinger v. Germany *(no.62198/11)*

Времето е фактор, компрометиращ безвъзвратно положението на родителя, който не живее с детето. Австрийското законодателство не е предвиждало специфични правила или механизми, които да обезпечат особена бързина на производството за изпълнението

на заповеди за връщане на дете по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвличане на деца, респ. Регламент Брюксел IIa. Липсвали са и подходящи средства, които да осигурят контактът между жалбоподателя и неправомерно отведеното му дете да бъде възстановен и поддържан докато производството е висящо. Бюлетин № 36
M.A. v. Austria (no. 4097/13)

Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 допуска държава членка да предоставя на специализиран съд компетентността да се произнася по връщането на дете или по упражняването на родителските права, дори когато пред друг съд вече е образувано производство по същество относно родителската отговорност за детето. Бюлетин № 36
Решение на СЕС по дело C-498/14

В процеса на взимане на решението за лишаване на жалбоподателката от родителски права и за разрешаване приемното семейство да осинови нейния син (жалбоподателя), е имало пропуски, които са довели до нарушение на правото им на семеен живот. Бюлетин № 42
Strand Lobben and Others v. Norway (no. 37283/13) – *Р*ешение на Голямото отделение

Макар първоначално процесът по взимане на решения по молбата на първия жалбоподател по Хагската конвенция и Регламент (ЕО) № 2201/2003 и изпълнението на решение за връщане на дете да са отговаряли на изискванията на чл. 8 от Конвенцията, последвалото поведение на литовските власти, включващо политическа намеса по висящ съдебен спор, както и начинът, по който делото е било разглеждано след това от националните съдилища и други власти, не отговаря на позитивните задължения по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 45
Rinau v. Lithuana (no. 10926/09)

Въпреки двете окончателни съдебни решения, с които упражняването на родителските права се предоставят на майката X., бащата, добре известен местен бизнесмен, отказвал да ѝ предаде детето Y. Органите – съдебен изпълнител, социални служби, полицията и прокуратурата – отговорни за улесняване изпълненията на решенията не са действали адекватно и не са направили всичко, което е било разумно възможно за да могат майката и сина ѝ да се съберат и запазят връзката си. Бюлетин № 46
X and Y v. Bulgaria (no. 23763/18)

Предвид широкия обхват на понятията личен и семеен живот, както са тълкувани в контекста на чл. 8 от Конвенцията, и основните принципи, които могат да бъдат изведени от досегашната практика на Съда, искането на близък роднина за ексхумация на тленните останки на член на семейството, за да бъдат преместени в друг гроб, по принцип следва да се разглежда през призмата и на единия, и на другия от тези аспекти на разпоредбата. Естеството и обсегът на това право обаче, както и обхватът на задълженията на държавата по Конвенцията в подобни случаи ще зависят от конкретните обстоятелства и фактите по делото. Бюлетин № 49
Drašković v. Montenegro (no. 40597/17)

---

1) Член 4, § 1, първа алинея, буква в) от Директива 2003/86/ЕО на Съвета от 22 септември 2003 г. относно правото на събиране на семейството трябва да се тълкува в смисъл, че за малолетни или непълнолетни деца моментът, към който следва да се определи дали

гражданин на трета страна или несемеен апатрид е малолетно или непълнолетно дете по смисъла на тази разпоредба, е на подаването на заявлението за влизане и пребиваване с цел събиране на семейството, а не на произнасянето по това заявление от страна на компетентните органи на тази държава членка, евентуално след обжалване на решението за отхвърляне на такова заявление. 2) Член 18 от Директива 2003/86 във връзка с чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска жалба срещу отхвърлянето на заявление на малолетно или непълнолетно дете за събиране на семейството да бъде отхвърлена като недопустима единствено поради това че детето е навършило пълнолетие в хода на правораздавателното производство. Бюлетин № 50
Решение на СЕС по съединени дела C-133/19, C-136/19 и C-137/19

Присъствието на мъж полицай в тоалетната докато я ползва жалбоподателката представлява намеса в правото на личен живот. Намесата не е била необходима, тъй като нищо в обстоятелствата не е налагало присъствието на полицая там. Съдът приема като доказателства представените от жалбоподателката видеозаписи, макар те да не са били разгледани от националните съдилища. Налице е нарушение на чл. 8 и по отношение на мерките по претърсване и изземване, тъй като те са били извършени в контекста на наказателно производство срещу трето лице и правителството не е доказало убедително, че властите са били водени от сочените легитимни цели, а именно подпомагане на разследването срещу третото лице и/или защита на националната сигурност. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (no. 68817/14)

Членове 5, 13 и 14 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни във връзка с чл. 7, чл. 19, § 2, чл. 21 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда поемането, доколкото е възможно, на основните потребности на гражданин на трета страна, когато:

– той е обжалвал издаденото спрямо него решение за връщане,
– пълнолетното дете на този гражданин на трета страна страда от тежко заболяване,
– присъствието на посочения гражданин на трета страна при това пълнолетно дете е абсолютно необходимо,
– от името на посоченото пълнолетно дете е подадена жалба срещу издадено спрямо него решение за връщане, чието изпълнение би могло да го изложи на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
– същият този гражданин на трета страна няма средства да покрие основните си потребности. Бюлетин № 51
Решение на СЕС по дело C-402/19

Решението за експулсиране на жалбоподателя, представляващо намеса в правото на зачитане на семейния му живот, не е било оправдано, тъй като съдилищата не са преценили дали заключението, че той представлява заплаха за националната сигурност, има разумна фактическа основа, и не са претеглили засегнатите интереси. Бюлетин № 55
Usmanov v. Russia (no. 43936/18)

Съдът се произнася за първи път по въпроса дали лице, което е санкционирано за просия, може да се позове на чл. 8 от Конвенцията. Приема, че чл. 8 е приложим по отношение на оплакването на жалбоподателката, която живее в крайно лишение, неграмотна е и е

без работа, не получава социална помощ и не е подпомагана от никого. Като са наложили генерална забрана за просия и като са санкционирали жалбоподателката с глоба, подлежаща на замяна с лишаване от свобода, ако не бъде платена, швейцарските власти са ѝ попречили да се обърне към други хора, за да получи помощ, която представлява за нея една от възможностите да задоволи насъщните си нужди. Правото да се обърнеш към другите за помощ се отнася към самата същност на правата, които защитава чл. 8 от ЕКПЧ. В настоящия случай наказването на жалбоподателката, крайно уязвимо лице, за действията ѝ в ситуация, в която най-вероятно не е имала други средства за съществуване и, следователно, друг избор освен просията, за да оцелее, е накърнила човешкото ѝ достойнство и самата същност на защитените от чл. 8 права. Бюлетин № 56
Lacatus c. Suisse (nº 14065/15)

Властите разполагат с широко поле за преценка какви мерки за закрила да се предприемат по отношение на едно дете. За сметка на това, трябва да се упражнява по-строг контрол над всякакви допълнителни ограничения, налагани от държавните институции и свързани с личните контакти с родителите. В случая липсва истинска преценка на баланса между интересите на двете деца и на жалбоподателката да поддържат връзка помежду си, доколкото процедурата е била висяща и решението, което обявява, че децата могат да бъдат осиновени не е било окончателно. Висшият интерес на детето изисква отношенията между него и неговото семейство да бъдат поддържани, освен в случаи, в които това би било изключително вредно за него. Държавните власти са осигурили здравословна среда и социална помощ на жалбоподателката, която е била жертва на трафик, но съдили-щата не се съобразили уязвимото ѝ положение при преценката на родителския ѝ капацитет и молбата ѝ да поддържа контакт с децата си. Бюлетин № 59
A.I. c. Italie (no 70896/17)

---

3. Дом

Налице е нарушение на правото на личен живот и неприкосновеност на дома при неизпълнение на позитивните задължения на държавата да ограничи сериозния уличен трафик пред дома на жалбоподателя. Бюлетин № 3.
Dees v. Hungary (no. 2345/06)

Няма нарушение на правата на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния живот и дома) при изпълнението на план за рекултивиране на хвостохранилище, тъй като не е доказано тези му права да са засегнати в съществена степен и по-конкретно да се е влошило здравето му. Бюлетин № 4.
Ivan Atanasov v. Bulgaria (no. 12853/03)

Евикцията на жалбоподателите от апартамента, в който са живели под наем в продължение на 10 години, представлява намеса в гарантираното им от чл. 8 право на зачитане на дома, а неспазването на баланса между конкретните интереси на жалбоподателите и тези на държавата-собственик на жилището е в нарушение на това право. Бюлетин № 4.
Kryvitska and Kryvitskyy v. Ukraine (no. 30856/03)

Като не са предложили разрешение, нито дори временна помощ, на проблема на жалбоподателката, която е следвало да освободи добросъвестно закупения от нея

апартамент, властите са нарушили правото й по чл. 8 на зачитане на дома. Бюлетин № 15.
Gladysheva v. Russia (no.7097/10)

Съдът заличава жалбата от списъка с делата, тъй като жалбоподателката е починала в хода на процедурата пред ЕСПЧ и нейните близки не са изразили желанието си да продължат делото. По делото са били твърдени нарушения на чл. 8, чл. 13 и чл. 1 от Протокол 1 на Конвенцията относно произволно прекратяване на договор за наем на държавно жилище, в което жалбоподателката живеела със семейството си от 1947 г. Бюлетин № 16.
Petrova v. Bulgaria (no. 42545/05) - *Решение по допустимост*

Заради неспособността на италианските власти да осигурят нормалното функциониране на събирането на битовите отпадъци жалбоподателите са били принудени през продължителен период да живеят при условия, които са засегнали тяхното право на зачитане на личния живот и дома. Бюлетин № 16.
Di Sarno and Others v. Italy (no. 30765/08)

Налице е нарушение на чл. 8 от Конвенцията заради вредите, нанесени върху жилищата и личното имущество на жалбоподателите, следствие на наводнение от изпускане на водите на язовир, въпреки че властите са знаели две години преди наводнението за лошото състояние на речното корито и не са предприели мерки в тази посока. Бюлетин № 17.
Kolyadenko and Others v. Russia (nos. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05 and 35673/05)

Действия на властите по изселване на незаконно пребиваващи лица върху земя, която е публична собственост, са законни и преследват легитимна цел, но в конкретния случай не са пропорционални с оглед накърняването на правото на неприкосновеност на личния и семейния живот и на дома на жалбоподателите и липсата на алтернативни методи за справяне с проблема. Бюлетин № 19.
Yordanova and others v. Bulgaria (no. 25446/06)

При внезапни проверки в бизнес помещения, извършвани от националния орган за защита на конкуренцията, е необходимо законът и практиката да осигуряват достатъчно гаранции срещу произвол. Липсата на предварително съдебно разрешение може да бъде компенсирана от последващ съдебен контрол относно законосъбразността и необходимостта на проверката, който да включва и възможност за предоставяне на подходяща обезвреда в случай на нарушение. Бюлетин № 33
Delta Pekarny A.S. v. The Czech Republic (no. 97/11)

Съдът обявява жалбата за явно необоснована, тъй като намесата, осъществена с претърсването и изземването в офиса на едноличното ООД, чийто собственик и управител е жалбоподателят, както и в неговия дом, е била „необходима в едно демократично общество“ – националният съд е мотивирал необходимостта от мярката и е очертал достатъчно точно нейния обхват; при изпълнението ѝ не е допусната непропорционалност и предвидените гаранции срещу злоупотреба или произвол са приложени на практика. Бюлетин № 42
Kolev v. Bulgaria (no. 38482/11) - *Решение по допустимостта*

С претърсването и изземването в дома и офиса на жалбоподателката е осъществена незаконна намеса в правото ѝ на неприкосновеност на жилището и личния живот. Не е взето предварително разрешение от съдия и не е упражнен ефективен последващ съдебен контрол. Съдът установява и нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 8 от Конвенцията, тъй като искът по Закона за отговорността на държавата не е ефективно средство за защита в случая (подобно на *Gutsanovi v. Bulgaria*, no. 34529/10, и др. дела срещу България). Бюлетин № 44
Ilieva v. Bulgaria (no. 22536/11)

Преследването и тормозът на практикуващи юристи представлява удар в самата сърцевина на системата на ЕКПЧ. Поради това претърсванията на техни жилищни и служебни помещения следва да подлежат на особено строга проверка. Заповедите за претърсване трябва да бъдат изготвяни, доколкото е възможно, така че ефектът от тях да се запази в разумни граници. Предварителният съдебен контрол на заповедите за претърсване сам по себе си не е достатъчно ефективно средство за защита срещу злоупотреба. Законът трябва да предоставя специфични процедурни гаранции при извършването на претърсване на жилищни или служебни помещения на юристи и изземване на вещи и документи от тях. Бюлетин № 46
Kruglov and others v. Russia (nos. 11264/04 и 15 други)

---

4. Въпроси свързани с околната среда и здравето

Няма нарушение на правата на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния живот и дома) при изпълнението на план за рекултивиране на хвостохранилище, тъй като не е доказано тези му права да са засегнати в съществена степен и по-конкретно да се е влошило здравето му. Бюлетин № 4.
Ivan Atanasov v. Bulgaria (no. 12853/03)

Замърсяването на околната среда в резултат на функционирането на мина и завод за преработка на каменни въглища, поради което се е влошило здравето на жалбоподателите, представлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на личния и семейния живот). Бюлетин № 6.
Dubetska and others v. Ukraine (no. 30499/03)

Традиционен фестивал с фойерверки, който се провежда в близост до дома на жалбоподателите два пъти в годината, не накърнява гарантираните им по чл. 8 права на зачитане на личния им живот и на дома им. Бюлетин № 14.
Zammit Maempel v. Malta (no.24202/10)

Няма нарушение на правото на личен живот и на правото на получаване на информация при изграждането на два терминала за втечнен газ в пристанището на английски град. Бюлетин № 17.
Hardy and Maile v. The United Kingdom (no.31965/07)

Изграждането и използването на гробище в близост до дома на жалбоподателя и въздействието му върху околната среда и върху качеството на неговия живот представляват намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на дома и на личния и семейния му живот, която е в нарушение на тази разпоредба, тъй като не е била основана на закона. Бюлетин № 32

Dzemyuk v. Ukraine (no. 42488/02)

Сам по себе си достъпът до чиста питейна вода не е защитено по чл. 8 от Конвенцията право, но постоянната и дълготрайна липса на такъв достъп може да има неблагоприятни последици за здравето и човешкото достойнство и по този начин да засегне реално същината на личния живот и дома по смисъла на чл. 8. Наличието на позитивно задължение на държавата и неговият обхват се определят от конкретните обстоятелства, както и от действащото законодателство и икономическото и социално положение в държавата ответник.
С предприетите позитивни мерки, осигуряващи на жалбоподателите възможност за достъп до питейна вода, въпреки незаконността на постройките им, властите са признали неблагоприятното им положение като членове на уязвима общност и са показали определена степен на активно ангажиране с техните специфични нужди. Държавата е длъжна да предприема действия за справяне с неравенствата, поставящи ромските квартали в понеблагоприятно положение, но не и да поеме цялата тежест по осигуряване на течаща вода до жилищата в тях.
С оглед на получаваните социални помощи, които жалбоподателите са могли да използват за подобряване на условията си на живот, на широката свобода на преценка на държавите и на липсата на доказани неблагоприятни последици за здравето и човешкото достойнство, изискванията на чл. 8 са удовлетворени. Бюлетин № 47
Hudorovič and Others v. Slovenia (nos. 24816/14, 25140/14)

5. Кореспонденция

Разменяните в рамките на предприятието документи с адвокат, нает на работа в това предприятие, не са защитени от поверителността на съобщенията между клиенти и адвокати поради икономическата зависимост на такъв адвокат от предприятието и поради тесните връзки с неговия работодател. Бюлетин № 1.
Решение на Съда на Европейския съюз по делото C-550/07 P Akzo Nobel Chemicals Ltd/Комисия

Отварянето от затворническите власти на писма от Съда до лице, изтърпяващо наказание лишаване от свобода, нарушава правото на неприкосновеност на кореспонденцията по чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 4.
Petkov v. Bulgaria (no. 1399/04)

Методичното отваряне и ксерокопиране на писмата между затворник и адвокатите му, без да има основателно съмнение за злоупотреба с привилегията адвокат-клиент, е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 6.
Iliev and others v. Bulgaria (nos. 4473/02 and 34138/04)

Налице е нарушение на чл. 8 относно тайната на кореспонденцията на затворник с неговия адвокат. Бюлетин № 16.
Shahanov v. Bulgaria (no. 16391/05)

Отварянето и преглеждането на кореспонденцята на затворник с адвоката му, допустимо според разпоредба на вътрешното законодателство, е в нарушение на правото по чл. 8 на Конвенцията. Бюлетин № 18.
Oreshkov v. Bulgaria (no. 11932/04)

Налице е нарушение на правото на зачитане неприкосновеността на кореспонденцията на лишен от свобода. Бюлетин № 19.
Dimitar Vasilev v. Bulgaria (no. 10302/05)

Отварянето от служители на администрацията на затвора на две от писмата до жалбоподателя от Европейския съд по правата на човека представлява нарушение на правото на неприкосновеност на кореспонденцията. Бюлетин № 20.
Idalov v. Russia (no. 5826/03) - *Решение на Голямото отделение*

Съществуването на законодателство, което дава правомощия за тайно наблюдение на комуникациите при подозрение за корупция, е необходимо в едно демократично общество за предотвратяването на престъпления и в случая са били осигурени подходящи и достатъчни гаранции срещу злоупотреба. Бюлетин № 27
Blaj c. Roumanie (no. 36259/04)

Контролът върху кореспонденцията на жалбоподателя, който изтърпява наказание лишаване от свобода във Варненския затвор, включително на писмата му до Българския хелзинкски комитет, без предвидени гаранции срещу произвол е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 35
Dimcho Dimov v. Bulgaria (no. 57123/08)

Подслушването на разговорите между адвокат и негов клиент засяга професионалната тайна, на която се основават техните отношения на доверие. Самият адвокат също може да се оплаче от засягане на правото му на зачитане на личния живот и кореспонденцията, независимо от процесуалната легитимация на клиента му. И той, като всяко лице, чиито разговори са записани и се използват в наказателно производство, следва да се ползва от „ефективен контрол“, за да може да оспори подслушването. Бюлетин № 37
Pruteanu v. Romania (no. 30181/05)

6. Експулсиране

Формален съдебен процес за експулсиране на чужденец поради заплаха за националната сигурност е нарушение на правото на зачитане на семейния живот по чл. 8 и правото на ефективни вътрешноправни средства за защита по чл. 13 от Конвенцията. Бюлетин № 1.
Kaushal and Others v. Bulgaria (no. 1537/08)

При изключителните обстоятелства по настоящото дело евентуалното депортиране на жалбоподателката в Доминиканската република би било в нарушение на правото й на семеен живот заради силно негативния ефект, който би имало замиването й върху двете й малолетни деца, родени в Норвегия. Бюлетин № 10.
Nunez v. Norway (no.55597/09)

Издаването на немотивирана и неподлежаща на съдебен контрол заповед за експулсиране на постоянно пребиваващ чужденец у нас е в нарушение на правото на зачитане на семейния живот, на вътрешноправните средства за защита и в разрез със специфичните процедурни изисквания при експулсиране на чужденци. Бюлетин № 11.
Baltaji v. Bulgaria (no. 12919/04)

Практиката на Върховния административен съд, която не предоставя независим и адекватен контрол върху заключенията на властите за наличието на опасност за националната сигурност от страна на чужденци в страната, е в разрез с изискванията на чл. 8 от Конвенцията за законност и гаранции срещу произвол. Бюлетин № 11.
M. and others v. Bulgaria (no. 41416/08)

С налагането на жалбоподателя на нова 10-годишна забрана за влизане в Швейцария, след като ЕСПЧ е постановил в предишно свое решение, че швейцарските власти са извършили нарушение на правото на зачитане на личния живот на жалбоподателя заради наложеното му експулсиране и забрана за влизане в страната за неопределен срок, швейцарските власти са извършили ново нарушение на чл. 8, във връзка с чл. 46, задължаващ държавите да изпълняват постановените решения на Съда. Бюлетин № 13.
Emre v. Switzerland (no. 2) (no. 5056/10)

Когато заповед за експулсипане на чужденец се основава на вътрешнослужебен класифициран документ и не са посочени някакви фактически основания и други доказателства, а българският съд е подходил формално и е предоставил на административния орган пълна и неконтролирана дискреция без мотиви въз основа на вътрешнослужебни „доказателства", то не са налице гаранции срещу произвол и следователно намесата в правото на семеен живот не е в съответствие със закона. Бюлетин № 20.
Madah and others v. Bulgaria (no. 45237/08)

Заповедта за принудително отвеждане на жалбоподателя до границата не е направила невъзможно осъществяването на семейния живот на него и втората жалбоподателка на територията на България, нито е причинила тяхната продължителна раздяла. Поради това оплакването за непропорционална намеса в правото на семеен живот е явно необосновано. Бюлетин № 20.
Rahmani and Dineva v. Bulgaria (20116/08)

Когато заповед за експулсипане на чужденец се основава на вътрешнослужебен класифициран документ и не са посочени някакви фактически основания и други доказателства, а българският съд е подходил формално и е предоставил на административния орган пълна и неконтролирана дискреция без мотиви въз основа на вътрешнослужебни „доказателства", то не са налице гаранции срещу произвол и следователно намесата в правото на семеен живот не е в съответствие със закона. Бюлетин № 20.
Madah and others v. Bulgaria (no. 45237/08)

Заповедта за принудително отвеждане на жалбоподателя до границата не е направила невъзможно осъществяването на семейния живот на него и втората жалбоподателка на територията на България, нито е причинила тяхната продължителна раздяла. Поради това оплакването за непропорционална намеса в правото на семеен живот е явно необосновано. Бюлетин № 20.
Rahmani and Dineva v. Bulgaria (20116/08)

С отказа си да узаконят пребиваването на грузински гражданин, за да може да остане с получилите право на пребиваване членове на семейството си, след като са разпоредили експулсирането му поради заплаха за обществения ред, властите не са нарушили

позитивните си задължения по чл. 8. Въпреки че заболяването му може да наложи временното преместване на цялото семейство в Грузия, не са налице изключителни обстоятелства, които да изискват белгийските власти да се откажат от решението си за експулсиране на жалбоподателя или да му дадат право на пребиваване. Бюлетин № 27
Paposhvili c. Belgique (no. 41738/10)

Автоматичното налагане на мярката експулсиране от страната на чужденци, извършили определени административни нарушения, без съдът да прецени нейната пропорционалност и отражението й върху семейния живот на лицето, е в нарушение на задълженията на държавата по чл. 8 от Конвенцията. Налагането на забрана за пребиваване за неопределен период от време е извънредно строга мярка и безсрочността на обявяването на жалбоподателя за нежелан на територията е трябвало да бъде част от анализа на властите при преценката дали е възможно да се наложи по-лека мярка. Бюлетин № 29 *Gablishvili v. Russia (no. 39428/12)*

Съдът намира за явно необосновано оплакването на жалбоподателя, че връщането му в Либия, откъдето да кандидатства за събиране на семейството, нарушава семейния му живот. То няма да го изложи на риск от нечовешко или унизително отнасяне и би представлявало само временна раздяла. Бюлетин № 29
M.E. v. Sweden (no. 71398/12)

Властите не са изпълнили позитивните си задължения по чл. 8, като са отказали разрешение за пребиваване на чужденка, без да са отчели в достатъчна степен специфичните обстоятелства в случая, които Съдът приема за изключителни, и най-вече интересите на децата. Бюлетин № 33
Jeunesse v. the Netherlands (no. 12738/10) - Решение на Голямото отделение

При конкретните обстоятелства наложената на дългосрочно пребиваващ чужденец, роден и израснал в Русия, забрана за пребиваване в страната за срок от 8 години на основание осъждането му за извършено тежко престъпление не представлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 44
Zakharchuk v. Russia (no. 2967/12)

Държавата е нарушила правото на семеен живот на чуждестранен гражданин, експулсиран на основание, че представлява потенциална заплаха за националната сигурност. Съдът констатира, че мярката не е била предвидена в закона, тъй като приложимият закон, процедурите и практиката не са предоставяли на жалбоподателя минималното ниво на защита срещу произвол – заповедта за експулсирането му е постановена въз основа на становище на ДАНС, приложено като класифицирана информация; съдилищата са отхвърли жалбата срещу заповедта без да осъществят смислен независим контрол на твърденията на изпълнителната власт. Съдът е намерила нарушение и на чл. 13 във връзка с чл. 8, тъй като ВАС не е извършил самостоятелна проверка на твърденията, че жалбоподателят представлява заплаха за националната сигурност; на адвоката на жалбоподателя не е предоставен достъп до материалите по делото; въпреки че жалбоподателят изрично се е позовал на чл. 8 от Конвенцията ВАС въобще не е преценил пропорционалността на наложената мярка в светлината на този текст. Съдът не намира за необходимо да разгледа оплакването по чл. 1 от Протокол 7 по същество, защото то се основава на същите факти, които са в основата на оплакванията по чл. 8. Бюлетин № 52
Bou Hassoun v. Bulgaria (no. 59066/16)

Решението за експулсиране на жалбоподателя не е било оправдано, тъй като съдилищата не са преценили дали заключението, че той представлява заплаха за националната сигурност, има разумна фактическа основа, и не са претеглили засегнатите интереси. Бюлетин № 55
Usmanov v. Russia (no. 43936/18)

Член 25, параграф 1 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, която позволява издаването, продължаването или подновяването на разрешение за пребиваване с цел събиране на семейството, поискано на територията на тази държава членка от гражданин на трета страна, за когото е подаден сигнал в Шенгенската информационна система за целите на отказ за влизане в Шенгенското пространство и чиято самоличност не е можело да бъде установена чрез валиден пътен документ, когато предварително е извършено консултиране относно интересите на подалата сигнала държавата членка и те са били взети предвид, а разрешението за пребиваване е издадено, продължено или подновено само поради наличие на „сериозни основания“ по смисъла на тази разпоредба. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-193/19

Член 5 от Директива 2008/115/ЕО относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с член 24 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки са длъжни да вземат надлежно предвид висшите интереси на детето, преди да приемат решение за връщане, едновременно с което се постановява и забрана за влизане, дори когато адресат на това решение не е ненавършило пълнолетие лице, а неговият баща. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-112/20

7. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕСТТА И РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

1. Свобода на изразяване

Изземването на конфиденциални журналистически материали е незаконно и в нарушение на свободата на словото по чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 1.
Sanoma Uitgevers B. V. v. the Netherlands (no. 38224/03) - Решение на Голямото отделение

Осъждането на журналисти за публикуването на статия с факти от личния живот на член на предизборния щаб на един от кандидатите за президент, представлява неоправдана намеса в правото им на свобода на изразяването. Бюлетин № 2.
Saaristo and Others v. Finland (no. 184/06)

Изтеглянето на екземпляри на разпространен общински вестник от страна на главния редактор на вестника е неоправдано и в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 2.
Saliyev v. Russia (no. 35016/03)

Осъждането на професор за отказ да предаде проучването си върху хиперактивни деца е оправдано и няма нарушение на правото на личен живот по чл. 8 и свободата на изразяване по чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 3.
Gillberg v. Sweden (no. 41723/06)

Осъждането на жалбоподателите да платят вреди на лице, засегнато от публикация в пресата, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията, когато журналистите са действали добросъвестно и са се постарали да проверят спорната информация. Противното би означавало да се ограничи свободата на медиите да публикуват информация по въпроси от сериозен обществен интерес. Бюлетин № 4.
Público - Comunicação Social, S.A. and others v. Portugal (no. 39324/07)

Държавните служители трябва да останат лоялни към държавата и да пазят авторитета на съдебната власт. Затова няма нарушение на правата по чл. 10 от Конвенцията на инспектор от Министерството на правосъдието, коментирал публично информация от вътрешен доклад, изтекла в медиите. Бюлетин № 4.
Poyraz v. Turkey (no. 15966/06)

Стандартът на доказване на едно наказателно обвинение от компетентен съд не може да се сравнява с този, който следва да се изисква от журналист, изразяващ мнението си по въпрос от обществен интерес под формата на оценъчно твърдение. Стандартът, прилаган при оценката на действия на публични личности от гледна точка на морала, е различен от този, изискван за доказване на престъпление по наказателното право. Бюлетин № 4.
Novaya Gazeta v Voronezhe v. Russia (no. 27570/03)

Осъждането за клевета на политици, публично обвинили свой опонент, че е злоупотребил с власт, за да се облагодетелства, не противоречи на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване). Бюлетин № 5.
Barata Monteiro da Costa Nogueira and Patrício Pereira v. Portugal (no. 4035/08)

Осъждането на жалбоподателката за подписване на декларация и дарение в подкрепа на забранена от закона организация не е в нарушение на правото на свобода на изразяване на мнението (чл. 10 от Конвенцията). Бюлетин № 5.
Aydin v. Germany (no. 16637/07)

Турските съдилища не са спазили процедурните гаранции по чл. 10 от Конвенцията, тъй като са осъдили жалбоподателка на 10 месеца затвор за това, че прочела публично декларация в подкрепа на ПКК, без обаче да обсъдят съдържанието на тази декларация в решенията си. Текстът не е бил представен и в производството пред ЕСПЧ. Затова Съдът заключава, че ограничаването на свободата на изразяване на жалбоподателката не е било достатъчно аргументирано и намира нарушение на чл. 10. Бюлетин № 5.
Menteş v. Turkey (No. 2) (no. 33347/04)

Осъждането на издателя и автора на книга, критикуваща условията в затворите в Турция, представлява неоправдана намеса в правото им на свобода на изразяване. Бюлетин № 6.
Çamyar and Berktaş v. Turkey (no. 41959/02)

Държавите членки разполагат с тясна свобода на преценка да реагират срещу изказвания, направени в рамките на политически дебат по въпроси от обществен интерес. Затова осъждането на депутат, критикувал кралската институция в Испания, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване). Бюлетин № 7.
Otegi Mondragon v. Spain (no. 2034/07)

Осъждането на журналистка, критикувала съдебно решение, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване), защото съдилищата не са анализирали статията, написана от нея, в пълния й контекст и не са й дали възможност да докаже истинността на твърденията си. Бюлетин № 7.
Cornelia Popa v. Romania (no. 17437/03)

Осъждането на жалбоподателката за клевета за това, че в писмо до началника на данъчните служби заявила, че заместник-директорката на висше учебно заведение, където учел синът й, е корумпирана и злоупотребява с властта си, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 7.
Siryk v. Ukraine (no. 6428/07)

Сравнително тежките наказания за журналисти, осъдени за клевета след публикуването на материали по въпроси от обществен интерес, са в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване). Бюлетин № 8.
Kasabova v. Bulgaria (no. 22385/03) *и Bozhkov v. Bulgaria (no. 3316/04)*

Осъждането на издател, разкрил имената на агенти на службите за сигурност, за които се твърдяло, че са свързани с убийства на кюрдски бунтовници, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване). Бюлетин № 8.
Fatih Taş v. Turkey (no. 36635/08)

Санкционирането на редакционния борд на вестник за това, че е публикувал информация, изнесена в интернет, е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяване и на разпространяване на информация). Бюлетин № 9.
Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine (no. 33014/05)

Като са осъдили за клевета директор на водоснабдителна компания за това, че е отговорил на разпространени в пресата твърдения, че питейната вода в района е замърсена, съдилищата са осъществили недопустима намеса в правото на свобода на изразяването на жалбоподателя. Бюлетин № 9.
Šabanović v. Montenegro and Serbia (no. 5995/06)

Съдилищата са гарант на справедливостта и имат фундаментална роля във всяка държава, ръководена от принципа за върховенство на закона. За да се ползва работата на съдилищата от обществено доверие, съдът трябва да е защитен от необосновани атаки. Макар съдебната дейност да не е имунизирана срещу критика, тази критика не може да престъпва определени граници. Следва да има ясна граница между критика и обида и ако единствената цел на едно изказване е да обиди съда или членовете на съда, то подходящата санкция по принцип не би била в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяването). Бюлетин № 9.
Žugić v. Croatia (no. 3699/08)

ЕСПЧ комуникира оплакване във връзка с намеса в свободата на изразяване на журналист, издал трилогия, описваща противоречивия живот на помашката общност в България. Бюлетин № 10.
Stoyanov v. Bulgaria (no. 19557/05)

Има разлика между приемливото преувеличаване или провокация в една публикация или дори прекомерните, в някаква степен, твърдения, и изопачаването на факти, известни на журналиста към момента на публикацията. Бюлетин № 10.
Kania and Kittel v. Poland (no. 35105/04)

Автоматичното приложение на наказателна санкция към журналистка за това, че е публикувала факсимиле от два документа по наказателно дело, водено срещу висш публичен служител, като към делото се е прилагало общото правило за защита на информацията преди постановяването на първоинстанционното решение, ограничава прекомерно журналистическата свобода. Бюлетин № 10.
Pinto Coelho v. Portugal (no. 28439/08)

Уволнението на жалбоподателката заради жалба до прокуратурата, в която тя сигнализирала за нередности в работата на старчески дом, е непропорционално. Бюлетин № 11.
Heinisch v. Germany (no. 28274/08)

Словашки вестник е бил неправилно санкциониран заради материал за политик и зам.-шеф на полицията относно пиянска случка в ресторант; съдилищата не са изследвали важни въпроси като значимостта на обществения интерес от материала и не са направили баланс между този интерес и личния интерес на засегнатите лица, нито са изследвали

дали материалът е бил написан в съответствие с журналистическата етика. Бюлетин № 11.
Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. v. Slovakia (no. 41262/05)

Осъждането на журналист за това, че е публикувал дословно интервю с политик, въпреки несъгласието на последния, не е необходимо в едно демократично общество и е непропорционално на преследваната цел. Бюлетин № 11.
Wizerkaniuk v. Poland (no. 18990/05)

Има разлика в накърняването на доброто име на едно физическо лице, което би могло да се отрази на достойнството му, и засягането на търговската репутация на едно търговско дружество, която няма морални измерения. Бюлетин № 11.
Uj v. Hungary (no. 23954/10)

Уволнението на служители заради публикации в профсъюзно издание, използващи вулгарен език и засягащи достойнството на други служители, не е непропорционално и не нарушава тяхната свобода на изразяване. Бюлетин № 12.
Palomo Sanchez and Others v. Spain (nos. 28955/06; 28957/06; 28959/06; 28964/06) - *Решение на Голямото отделение*

Предвидената наказателна отговорност с лишаване от свобода до две години за публично уронване на престижа на нацията, по която разпоредба съдилищата са осъждали лица, изразяващи становище, че през 1915 г. арменското население в границите на Османската империя е било подложено на геноцид, кара жалбоподателят, който е професор по история, да живее в постоянен страх, че може да бъде ефективно осъден за открито заявеното си мнение по въпроса. Бюлетин № 13.
Altuğ Taner Akçam v. Turkey (no. 27520/07)

Санкцията на жалбоподателя, наложена му заради носенето на петолъчка на публично място, въпреки че той я е носел като член на легитимна политическа партия в рамките на разрешена демонстрация, и без националният съд да направи преценка дали това създава някаква обществена опасност, представлява недопустимо широко ограничение на свободата му на изразяване (чл. 10 от Конвенцията). Бюлетин № 14.
Fratanolo v. Hungary (no. 29459/10)

Осъждането на главен редактор на вестник да заплати обезщетение, което е 25 пъти по-високо от размера на месечния му доход, е непропорционално и в нарушение на свободата му на изразяване. Бюлетин № 14.
Koprivica v. Montenegro (no. 41158/09)

Нарушена е свободата на изразяване на адвокатка, която е намерена за виновна за нарушаване на тайната на разследването заради това, че е коментирала в пресата заключенията от експертния доклад по наказателното дело. Бюлетин № 15.
Mor v. France (no. 28198/09)

Имена, лица и лични връзки са от огромно значение, когато се изнасят факти за политическата и икономическата отговорност за огромните финансови загуби на банка. Не е възможно да се направи смислена статия по такъв въпрос, без да се споменат имената на всички замесени. Като е осъдил собственик на вестник за това, че е цитирал

името на банков служител, който не е публична фигура, но е замесен в скандала, националният съд е нарушил свободата на изразяване на жалбоподателя. Бюлетин № 16.
Standard Verlags GMBH v. Austria (No. 3) (no. 34702/07)

Разкриването на самоличността на дете, жертва на системен физически и сексуален тормоз в медиите, е недопустимо и осъждането на издателските компании да заплатят на детето обезщетение за причинените вреди не представлява намеса в правата им на свобода на изразяването. Бюлетин № 16.
Krone Verlag Gmbh and Krone Multimedia Gmbh v. Austria (no.33497/07)

Правилата за конфиденциалност на обсъжданията на решаващото жури по присъдата играят важна роля за поддържане на авторитета и безпристрастността на съда; налагането на санкция заради публикуването в пресата на информация за тези обсъждания не нарушава свободата на изразяване. Бюлетин № 16.
Seckerson and Times Newspapers Limited v. The United Kingdom (nos. 32844/10 и 33510/10) - *Решение по допустимостта*

Забраната за разпространяване на информация от вестник относно представянето на публични факти от юридическо естество за ареста и осъждането на актьор, за които обществеността е имала интерес да научи, е в нарушение на свободата на изразяване. Бюлетин № 17.
Axel Springer AG v. Germany (no. 39954/08) - *Решение на Голямото отделение*

Наказателното осъждане на жалбоподателите за разпространение на брошури в училище, съдържащи обидни изявления спрямо хомосексуалните като група, не нарушава свободата им на изразяване. Бюлетин № 17.
Vejdeland and Others v. Sweden (no. 1813/07)

„Негативното“ право на свобода на изразяване е неприложимо в контекста на наказателно осъждане на длъжностно лице за отказа му като служител на обществена институция да изпълни съдебно решение, с което институцията е била задължена да предостави някому официални документи. Бюлетин № 19.
Gillberg v. Sweden (no.41723/06) - *Решение на Голямото отделение*

Лишаването на журналист от право да упражнява професията си за срок от две години е прекомерно сериозна санкция за нарушаването на задължението за публикуване на отговор. Бюлетин № 19.
Kaperzynski v. Poland (no. 43206/07)

Италианските власти не са осигурили в продължителен период от време предавателни честоти на телевизионна компания, на която са предоставили преди това телевизионен лиценз, което й е попречило да осъществява телевизионна дейност, в противоречие с чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 21.
Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy (no. 38433/09) - *Решение на Голямото отделение*

Политическият протест на жалбоподателите под формата на проснато мръсно пране пред парламента в Будапеща, символизиращо "мръсните дрехи на нацията", е форма на политическо слово, а не, както националните съдилища са приели, форма на събрание,

за което властите трябвало да бъдат уведомени. Санкционирането на жалбоподателите за „незаконно събрание" е в нарушение на свободата на словото по чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 21.
Tatar and Faber v. Hungary (no. 26005/08 и 26160/08)

Абсолютната забрана по отношение на телевизия да заснеме вътре в затвора телевизионно интервю с лишена от свобода, предназначено да се излъчи след това в едно от най-продължителните по време предавания по швейцарската телевизия, нарушава свободата на изразяване на телевизията. Бюлетин № 21.
Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland (no. 34124/06)

Нужна е специална защита на жертвите на престъпления, включително на тяхната идентичност и особено на деца, заради тяхното уязвимо положение. Бюлетин № 21.
Krone Verlag GmbH & Co KG and Krone Multimedia GmbH & Co KG v. Austria (no. 33497/07), Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH v. Austria (no. 3401/07)

Налагане на дисциплинарно наказание на затворник поради оплаквания до прокуратурата срещу затворническите власти, възприети от тях като клеветнически, представлява непропорционална намеса в свободата на изразяване на лишения от свобода в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Бюлетин № 22.
Marin Kostov v. Bulgaria (no. 13801/07)

Осъждането на журналист за това, че е спомогнал за разпространението на изявления, направени от друг по време на интервю, сериозно накърнява приноса на пресата към дискусията по въпроси от обществен интерес и не следва да се допуска, освен ако сериозни причини не го налагат. Бюлетин № 22.
Björk Eiðsdóttir v. Iceland (no. 46443/09) и *Erla Hlynsdottir v. Iceland (no. 43380/10)*

Забраната за поставяне на плакати поради неморалното поведение на издателите и съдържането на препратки към забранени Интернет сайтове е необходимо в едно демократично общество и не нарушава свободата на изразяване. Бюлетин № 22.
Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland (no.16354/06) - *Решение на Голямото отделение*

Производство за прекратяване на учителски съюз, инициирано от турските власти, заради това, че в устава на съюза била добавена цел да защитава правото на всеки да получава обучение "на майчиния си език", е в противоречие със свободата на изразяването и на сдружаването. Бюлетин № 23.
Eğitim Ve Bilim Emekçileri Sendikasi v. Turkey (no. 20641/05)

Кратките и лаконични мотиви на търговския съд за закриването на издателска къща на основание незаконната й дейност не предоставят относимо и достатъчно оправдание за намесата в свободата на изразяване на издателството Бюлетин № 24
Perihan and Mezopotamya Basin Yayin a.ş. v. Turkey (no. 21377/03)

Размерът на присъденото обезщетение за клевета чрез публикация във вестник и особено запорирането и удържането на две трети от месечната пенсия на жалбоподателката за изплащане на това обезщение са я поставили в крайно рискова ситуация предвид възрастта и здравословното й състояние и съставляват намеса в свободата й на изразяване, която не може да се приеме за необходима в едно демократично общество. Бюлетин № 25

Tešić v. Serbia (nos. 4678/07 and 50591/12)

Съдилищата са нарушили правото на свобода на изразяване на жалбоподателя, като са му забранили да разпространява брошура, в която е твърдял, че кандидат за кметския пост в града подкрепя опасна неонацистка организация. Бюлетин № 27
Brosa v. Germany (no. 5709/09)

Предсрочното прекратяване на мандата на жалбоподателя като председател на Върховния съд заради публично изказани критики срещу провежданата съдебна реформа е имало „смразяващ ефект“ върху свободата на изразяване на мнение на съдиите. Бюлетин № 28
Baka v. Hungary (no. 20261/12)

Представителите на съдебната власт, когато действат в служебното си качество, могат да бъдат обект на допустима критика в по-широки граници в сравнение с обикновените граждани. При определянето на баланса между свободата на изразяване и репутацията и правата на засегнатите лица, националните съдилища трябва да прилагат критериите, установени в практиката на Съда, и да разглеждат оспорваните изявления в контекста, в който са направени. Бюлетин № 28
Mustafa Erdogan and Others v. Turkey (nos. 346/04 и 39779/04)

Едногодишното задържане под стража и тригодишната условна присъда на жалбоподателката заради участието ѝ в протест срещу политиката на президента Путин представляват изключително сурова санкция, която трябва да е имала смразяващ ефект върху нея и останалите участници в протеста, въпреки че тя не е била осъдена само за изразяване на мнение, а за конкретно поведение, и дори санкционирането на действията ѝ да е било оправдано с цел опазване на обществения ред. Бюлетин № 28
Taranenko v. Russia (no. 19554/05)

Намесата в правото на изразяване на депутати от опозиционни партии, на които с решение на парламента били наложени глоби за издигане в пленарната зала на плакати и други символични действия, изразяващи остра критика към парламентарното мнозинство и правителството, не е била необходима в едно демократично общество. Бюлетин № 32
Karácsony and others v. Hungary (no. 42461/13) и Szél and others v. Hungary (no. 44357/13)

Уволнението на служител заради накърняване на доверието на работодателя само по себе си не е несъвместимо с изискванията на чл. 10 от Конвенцията, но с оглед на ролята на журналистите в обществото може да се приеме, че спрямо тях задължението за конфиденциалност се прилага в по-малка степен. Бюлетин № 33
Matuz v. Hungary (no. 73571/10)

Наложеното на жалбоподателя наказание 13 години лишаване от свобода за обида на паметта на Ататюрк представлява непропорцио-нална намеса в правото му на свобода на изразяване. Бюлетин № 33
Murat Vural v. Turkey (no. 9540/07)

Властите са нарушили свободата на изразяване на жалбоподателката, като са ѝ наложили най-тежкото предвидено от закона административно наказание за дребно хулиганство

заради отказа й да признае вината си, т.е. да промени политическите си възгледи. Бюлетин № 33
Shvydka v. Ukraine (no. 17888/12)

Явяването гол на обществено място представлява форма на изразяване. Макар сборът от всички наложени на жалбоподателя наказания лишаване от свобода да надхвърля седем години, Съдът намира, че причините за тази сериозна намеса са били „относими и достатъчни“ и предприетите мерки са отговаряли на належащата обществена необходимост да се реагира на продължаващото му антисоциално поведение. Бюлетин № 33
Gough v. The United Kingdom (no. 49327/11)

Отказът на латвийските власти да предоставят латвийско гражданство по натурализация на жалбоподателя, който е „постоянно пребиваващ не-гражданин“, не е представлявало наказание за несъгласието с правителствената политика, изразявано от него по време на различни демонстрации. Бюлетин № 36
Petropavlovskis v. Latvia (no. 44230/06)

Член 10 е приложим и е осъществена намеса, тъй като основна причина за трудовия спор е бил твърденият неетичен начин на изразяване на жалбоподателя в отношенията с работодателя му и съдилищата са разгледали неговия довод, че с уволнението му е била нарушена свободата му на изразяване. Изложените от съдилищата мотиви са относими при преценката на различните интереси на работното място, но не са достатъчни за да се установи, че намесата в свободата на изразяване е била пропорционална на преследваната цел и следователно „необходима в едно демократично общество“. Бюлетин № 36
Rubins v. Latvia (no. 79040/12)

Отказът на властите да предоставят на лишените от свобода жалбоподатели вестник на кюрдски език представлява намеса в свободата на изразяване, която не е предвидена в закона, защото приложимото турско законодателство е допускало такъв отказ да се основава на съдържанието на дадена публикация, но не и на непознаването от персонала на езика, което му пречи да го провери. Бюлетин № 36
Mesut Yurtsever and Others v. Turkey (no. 14946/08, ..)

Събирането на информация от жалбоподателката с цел обществеността да бъде осведомена по въпрос от общ интерес, попада в обхвата на свободата й на изразяване. Правото й на достъп до исканата обществена информация е било признато от националния закон, както и с три решения на ВАС, задължаващи кмета да й я предостави. Неизпълнението на тези решение е в нарушение чл. 10. Тъй като българското законодателство не урежда ясни срокове, в които административните органи са длъжни да изпълнят решения на съда за отмяна на техен отказ, не е задоволено изискването за предвидимост и осъществената намеса не е била законна по смисъла на чл. 10, § 2. Бюлетин № 37
Guseva v. Bulgaria (no. 6987/07)

В търсенето на баланс между журналистическата свобода и правото на личен живот относим е въпросът дали репортажът би могъл да допринесе за дебат от обществен интерес, а не дали тази цел е била постигната изцяло. При наличие на съмнение относно волята на журналистите да спазят деонтологичните правила що се отнася до начина на получаване на информацията, презумпцията трябва да бъде в тяхна полза. Бюлетин № 37
Haldimann and Others v. Switzerland (no. 21830/09)

Националното право, както е било приложено от съдилищата, не е отговаряло на изискванията за яснота и предвидимост по чл. 10 от Конвенцията, тъй като жалбоподателят не е бил в състояние да прецени, че обръщението му към публиката представлява „неизпълнение на заповед“ и че рискува наказателно преследване. Националните съдилища са разширили приложното поле на съответната разпоредба от НК отвъд разумно предвидимото при конкретните обстоятелства. Бюлетин № 37
Yoslun v. Turkey (no. 2336/05)

Осъждането на адвокат за клевета поради изказани от него оценъчни съждения по отношение на съдия-следовател представлява непропорционална намеса в правото му на свобода на изразяване. Спорните коментари са се вписвали в дебат по въпрос от обществен интерес. Съдилищата не са отчели контекста и не само са наложили на жалбоподателя значителна наказателна санкция, но и са приели качеството му на адвокат за оправдаващо по-голяма строгост. Бюлетин № 39
Morice v. France (no. 29369/10) - *Решение на Голямото отделение*

Правата и интересите на другите и на обществото като цяло допускат ангажирането на отговорността на интернет порталите, ако те не вземат мерки за своевременното премахване на очевидно незаконни читателски коментари, независимо дали са получили сигнал за тях. Бюлетин № 41
Delfi AS v. Estonia (GC) (no. 64569/09)

Решаващият критерий при преценката дали по силата на чл. 17 от Конвенцията (злоупотреба с права) определени изявления са изключени от закрилата на чл. 10, е дали те са насочени срещу основополагащите ценности на Конвенцията, например чрез подбуждане към омраза или насилие или когато с изявленията си лицето се опитва да се възползва от Конвенцията, за да предприеме дейност или извърши действия, насочени към разрушаването на правата и свободите, гарантирани от нея. Макар че намесата в свободата на изразяване в парламента изисква подчертано внимателно разглеждане, подобни изявления заслужават ниска, ако не и нулева степен на защита. Упражняването на свободата на изразяване е съпроводено от „задължения и отговорности” дори и в парламента, където имунитетът осигурява повишена, но не и неограничена защита на словото. Бюлетин № 42
Pastörs v. Germany (no.55225/14)

Свободата на изразяване трябва да бъде осигурена дори и в трудовите взаимоотношения. Съдилищата са решили спора относно уволнението на жалбоподателя заради публикации на уебсайта му за споделяне на професионални знания и информация изцяло с оглед на договорните му правоотношения с частната банка – негов работодател, като са пренебрегнали позоваването му на свободата на изразяване. Унгарските власти не са изпълнили позитивните си задължения по чл. 10 от Конвенцията, тъй като не са успели да докажат, че отхвърлянето на жалбата му срещу уволнението е било основано на справедлив баланс между неговото право на свобода на изразяване, от една страна, и

правото на защита на легитимните търговски интереси на работодателя, от друга. Бюлетин № 43
Herbai v. Hungary (no. 11608/15)

Осъждането на жалбоподателите на лишаване от свобода за коментари относно исляма в статия не е било необходимо в едно демократично общество. Националните съдилища не са направили всестранна преценка на спорните пасажи, не са изложили относими и достатъчни мотиви и не са се опитали да намерят баланс между правото на жалбоподателите на свободно изразяване и защитата на правото на религиозните лица да не бъдат нападани заради техните вярвания. Бюлетин № 44
Tagiev and Huseynov v. Azerbaijan (no. 13274/08)

Наказателното преследване на жалбоподателите не е било формално свързано с рисуването от тях върху статуята, като вместо да действат в рамките на закона по отношение на това деяние, властите са избрали да ги преследват за престъпления, свързани с наркотици. По мнението на Съда тази намеса в свободата на изразяване на мнение на жалбоподателите е не само незаконна, но и твърде произволна и несъвместима с принципа за върховенство на закона, който е изрично упоменат в Преамбюла на Конвенцията и е присъщ на цялата нея. Бюлетин № 46
Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan (no.63571/16)

В случаи на реч на омразата срещу цели етнически общности, наказателното производство и присъда не отиват отвъд свободата на преценка на националните власти за подходяща реакция срещу упражняването на свободата на словото.
Дори когато изявленията съставляват ценностни съждения, пропорционалността може да зависи от наличието на достатъчна „фактическа основа" за тях, а ако такава липсва, ценностното съждение може да се окаже прекалено. Бюлетин № 46
Atamanchuk v. Russia (№ 4493/11)

Притежаваният и администриран от жалбоподателя уебсайт за японската аниме́ култура представлява средство за упражняване на свободата му на изразяване, която властите са засегнали непропорционално, в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Иззетият като веществено доказателство в наказателно производство срещу трети лица негов сървър, използван за хостинг на собствения му и други уебсайтове, е бил задържан около 7 месеца и половина, въпреки че не е бил обект на експертиза или други действия и че е било възможно относимата информация да бъде просто копирана, както и въпреки многократните му искания за връщане, с които е уведомил прокуратурата и за неблагоприятните последици от невъзможността да възстанови и използва сайта си. Бюлетин № 47
Pendov v. Bulgaria (no. 44229/11)

Преждевременното прекратяване на мандата на жалбоподателката като главен прокурор е в резултат на изразена публично критика спрямо законодателна реформа представлява нарушение на правото на свобода на изразяване. Бюлетин № 48
Kövesi v. Romania (no. 3594/19)

Липсата на адекватни процесуални гаранции при отнемане на акредитацията на журналисти за достъп до парламента поради вземане на интервюта на неопределените за това места съставлява неправомерна намеса в правото им на свобода на изразяване. Бюлетин № 48
Mándli and Others v. Hungary (*no. 63164/16)*

При липса на дефиниция в закона, националните съдилища следва да тълкуват понятието „мнение“ по начин, който държи сметка за целта на ограничението, правото на аудиторията на балансирано и обективно отразяване на въпроси от обществен интерес и правото на медиите да разпространяват информация и идеи. Те следва да гарантират, че законовата разпоредба се отнася само до изрази, които биха могли да засегнат обективното отразяване на въпроси от обществен интерес и че тя няма да се превърне в средство за заглушаване на свободното слово. В това отношение, изводът, че общественото мнение е можело да бъде повлияно от използването на понятието, не е достатъчен. Фактически аспекти на използването на понятието „крайно дясна“ по отношение на политическа партия са от значение за тежестта на възражението на жалбоподателя, че понятието не е изразявало морална оценка или лично отношение, а е описвало позиционирането на партията в политическия спектър като цяло и в частност в парламента. Бюлетин № 48
ATV ZRT v. Hungary (no. 61178/14)

Поради централното място, което адвокатите заемат в осъществяването на правосъдието като посредници между гражданите и съда, те са подчинени на ограничения по отношение на професионалното им поведение, но и се ползват с известна свобода на действие относно аргументите, които представят в съда. Изключването от адвокатската колегия е сурова санкция, способна да окаже смразяващо въздействие върху работата на адвокатите в изпълнение на задълженията им като защитници. В случая не е постигнат справедлив баланс между защитата на авторитета на съдебната власт и свободата на изразяване. В съответствие с чл. 46 от Конвенцията, под контрола на Комитета на министрите следва да бъдат приети мерки за изпълнение на решението на Съда, включително насочени към възстановяване на професионалната дейност на жалбоподателя. Бюлетин № 49
Bagirov v. Azerbaijan, nos. 81024/12, 28198/15

Свободата на изразяване е от особено значение за политиците, които представляват народа и защитават интересите му. Все пак закрилата на правото на свобода на изразяване не е неограничена, дори и по въпроси от значителен обществен интерес. Условието е лицето, което разпространява информация от обществени интерес да действа добросъвестно с цел да предостави точна и достоверна информация. Съдилища-та трябва да установят „належаща обществена нужда“, която да налага защитата на правото на зачитане на репутацията пред това на правото на изразяване. Направените от жалбоподателката изявления относно действия на двама депутати, които тя възприемала като равносилни на „типичен акт на корупция чрез политическо влияние“, в подкрепа на нейна идея за несъвместимост на функциите на адвокат и член на парламента, не представляват злонамерена неоправдана лична атака. Бюлетин № 50
Monica Macovei v. Romania (no. 53028/14)

Легитимната цел за ограничаване на правата по чл. 10 „предотвратяване на престъпления или безредици“ трябва да се тълкува ограничително. За да може рискът от

„престъпление“ да бъде предотвратен чрез прибягване до процедура по издаване на прокурорско предупреждение, този риск трябва да бъде реален и да засяга конкретно престъпление с определено ниво на сериозност; процедурата трябва да бъде тясно свързана с конкретно лице или лица, а именно онова, което „планира“ екстремистката дейност, чието предотвратяване се цели; и следва да се установи, че рискът е възникнал от изявления или поведение на адресата на предупреждението. Последиците от националното законодателство и практика не са били предвидими и те не са предоставяли достатъчно гаранции срещу произволно използване на неограничената свобода на преценка на прокуратурата по издаване на предупреждения и заповеди по реда на „антиекстремисткото“ законодателство. Бюлетин № 52
Karastelev and Others v. Russia (no. 16435/10)

С дисциплинарното наказание, наложено на районен съдия за критичното становище, което е изразил относно доклада за оценка на работата му във вътрешната процедура по кандидатстването му за повишение като окръжен съдия, е нарушена неговата свобода на изразяване. Бюлетин № 53
Guz v. Poland (жалба № 965/12)

Уволнението на жалбоподателката, прокурор в окръжна прокуратура, заради публикувано от нея открито писмо до главния прокурор с твърдения за неправомерни действия и корупция в отдела, в който е работела, представлява непропорционална намеса в свободата ѝ на изразяване, тъй като не е било съпроводено от адекватни процесуални гаранции. Бюлетин № 53
Goryaynova v. Ukraine (жалба № 41752/09)

Предварителното задържане на жалбоподателите в контекста на наказателното производство срещу тях по обвинение за тежко наказуеми престъпления, което е пряко свързано с тяхната работа като журналисти, представлява действително и ефективно ограничение и „намеса“ в упражняването на правото им на свобода на изразяване. Липсата на обосновано предположение за извършено престъпление по чл. 5, § 1(c) *a fortiori* изключва изискваното от НПК наличие на сериозни съмнения при взимането на мярката задържането под стража и преценката на законосъобразността ѝ, което означава, че намесата в правата на жалбоподателите не е била предвидена в закона. Бюлетин № 54
Sabuncu and Others v. Turkey (no. 23199/17)

Националните съдилища не са изпълнили процедурното си задължение по чл. 10 от Конвенцията да установят преди всичко дали речите, за които жалбоподателят е обвинен и задържан под стража, се обхващат от конституционно установения принцип за наказателна неотговорност на парламентаристите за изказванията, които правят в това си качество. Освен това намесата при упражняването от жалбоподателя на свободата му на изразяване не е била „предвидена от закона“, тъй като не е отговаряла на изискването за качество на закона. Бюлетин № 55
Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) (no. 14305/17) Решение на Голямото отделение

Съдът намира, че е налице основанието по чл. 37, § 1 (b) от Конвенцията, тъй като след комуникирането на жалбите, в които жалбоподателите са твърдели нарушение на свободата им на изразяване с постановените срещу тях присъди за оплаквания срещу държавни служители, производството е било възобновено по искане на главния

прокурор, присъдите са били отменени, жалбоподателите са били оправдани и видно от представените от правителството решения на националните съдилища, могат да получат обезщетение по ЗОДОВ, включително и за претърпените неимуществени вреди. Бюлетин № 57
Doncheva-Stoyanova against Bulgaria (no. 68591/14) и
Ginin against Bulgaria (no. 16822/15) – *решения за заличаване от списъка на делата*

Налице е нарушение на правото на изразяване на мнение на жалбоподателя - местен политик, осъден по реда на УБДХ за това, че на 25 декември 2013 г. поставил върху паметника на Димитър Благоев в центъра на Благоевград шапка на дядо Коледа, както и червен чувал с надпис „Оставка“. Съдът намира, че действията на жалбоподателя не са свързани с насилие, нито физически са повредили паметника. Намерението, стоящо зад постъпката на жалбоподателя, е по-скоро изразяване на протест срещу управляващото правителство, а не осъждане на историческата роля на Димитър Благоев. Бюлетин № 59
Handzhiyski v. Bulgaria (no. 10783/14)

Изискванията за законосъобразност по чл. 5 и чл. 10 от Конвенцията и в двата случая имат за цел да защитят лицето от произвол. От това следва, че мярка за задържане, която не е законосъобразна, доколкото предста-влява намеса в една от свободите, гарантирани от Конвенцията, не може да се счита по принцип за „предвидено от закона“ ограничение на тази свобода. Бюлетин № 59

Ahmet Hüsrev Altan v. Turkey (no. 13252/17)

Наложените административни санкции предупреждение на евродепутат за поставяне на знамена на национално малцинство на сградата, в която се помещава офисът му, без да е получил разрешение за рекламиране представлява нарушение на свободата на изразяване. Бюлетин № 59
Tőkés c. Roumanie (nos 15976/16 et 50461/17)

2. Свобода на разпространяване и получаване на информация

Няма нарушение на правото на личен живот и на правото на получаване на информация при изграждането на два терминала за втечнен газ в пристанището на английски град. Бюлетин № 17.
Hardy and Maile v. The United Kingdom (no.31965/07)

Мерки, които могат да обезкуражат пресата, следва да бъдат разглеждани с особено внимание, дори когато само усложняват достъпа до информация. Произволни ограничения, които могат да се превърнат в непряка цензура, ако властите затрудняват достъпа до информация, са недопустими. Събирането на информация е важна предварителна стъпка при упражняването на журналистическата професия, присъща на свободата на пресата и поради това защитена. Бюлетин № 29
Rosiianu v. Romania (no. 27329/06)

Осъждането на редактора и издателя на списанието *Paris Match* за разкриваща таен потомък на принца на Монако публикация на интервю с майката и предоставени от нея снимки, без да се разграничи информацията, която има отношение към дебат от обществен интерес, и тази, която се отнася единствено до подробности от личния живот на принца, е довело до липса на пропорционалност между наложеното от съдилищата ограничение на свободата им на изразяване и преследваната легитимна цел. Бюлетин № 29
Couderc and Hachette Filipacci Associés v. France (no. 40454/07)

Заключенията относно мотивите или евентуалните намерения на трето лице представляват по-скоро оценъчни съждения, отколкото фактически твърдения, които се поддават на доказване. В случая не се установява належаща обществена потребност защитата на репутацията на бившия канцлер г-н Шрьодер да бъде поставена над свободата на изразяване на дружеството жалбоподател и над обществения интерес от приоритет на тази свобода, когато се повдигат важни за обществото въпроси. Бюлетин № 31
Axel Springer v. Germany (no. 2) (no. 48311/10)

Възможно е самият факт на осъждането да има по-обезкуражаващ ефект върху журналистите, отколкото тежестта на наложеното наказание. Бюлетин № 31
A.B. v. Switzerland (no. 56925/08)

Въвеждането на забрана за разпространяване на агитационни материали извън срока на избирателната кампания трябва да отговаря на належаща обществена потребност, а санкционирането на нарушенията да бъде пропорционално на преследваните легитимни цели. Бюлетин № 33
Erdogan Gokce v. Turkey (no. 31736/04)

Отказът журналист да бъде допуснат до приемен център за търсещи убежище, за да проведе интервюта и да направи снимки за своя статия относно условията на живот в центъра, представлява намеса в упражняването на свободата му на изразяване чрез създаване на пречка в осъществяването на подготвителна стъпка преди публикацията, т.е. журналистическо разследване. Когато става въпрос за отношението на властите към уязвими групи, ролята на медиите като „обществен страж“ е особено важна, тъй като

присъствието им е гаранция, че властите ще бъдат държани отговорни за действията си. Бюлетин № 42
Szurovecz v. Hungary (no. 15428/16)

Строгият контрол, на който следва да бъде подлагано всяко ограничение на свободата на изразяване на мнение на политическа партия, обхваща и преценка дали последиците от прилагането на правното основание са били достатъчно предвидими. В контекста на провеждането на избори и референдум степента на „предвидимост на закона“ е от особено значение, като се има предвид колко важна е честността на процеса на гласуване за запазване на доверието на избирателите в демократичните институции. Бюлетин № 45
Magyar Kétfarkú Kutya Párt v. Hungary [CG] (no. 201/17)

Отказаният на организацията жалбоподател достъп до информацията за образованието на водачите на листи на влезлите в парламента партии и за всички заемани от тях длъжности, изложена в техните автобиографии, представени в ЦИК при регистрацията им за изборите, съставлява намеса в правото на свобода на изразяване, която не е необходима в едно демократично общество. Бюлетин № 47
Centre for Democracy and the Rule of Law v. Ukraine (no. 10090/16)

В поредица от четири решения по общо шест жалби Съдът намира, че Русия е нарушила гарантираните от чл. 10 на Конвенцията права на жалбоподателите – собственици на уебсайтове, достъпът до които е бил блокиран. Съдът констатира, че руският закон предоставя на властите неограничена дискреция, което води до риск от налагане на произволни и прекомерни забрани, и не предвижда процедурни гаранции за защита на собствениците на онлайн медии срещу произволна намеса, както и не изисква преценка за необходимост и пропорционалност на намесата. За да съответства на Конвенцията, съдебният контрол над подобна мярка трябва да отчита и факта, че тя прави големи количества информация недостъпна, като по този начин ограничава съществено правата на потребителите на интернет и има значителен косвен ефект. Бюлетин № 49
Ooo Flavus and Others v. Russia (no. 12468/15, 23489/15 and 19074/16), Vladimir Kharitonov v. Russia (no. 10795/14), Engels v. Russia (no. 61919/16) и Bulgakov v. Russia (no. 20159/15)

Когато трябва да бъдат балансирани конкуриращите се права на свобода на пресата и на зачитане на репутацията на търговско дружество, са приложими следните критерии: дали процесните публикации са се отнасяли до въпрос от обществен интерес; съдържанието, формата и последиците на публикациите; начинът, по който е била получена информацията, и нейната достоверност; тежестта на санк-цията, наложена на медията или на журналистите. Националните съдилища трябва да мотивират убедително наличието на належаща обществена нужда, оправдаваща намеса в свободата на медиите. Медиите могат да публикуват получена от официални източници информация, без да е необходимо да предприемат независимо проучване. В противен случай чл. 10 от Конвенцията би бил до голяма степен лишен от ефикасност. Бюлетин № 51
OOO Regnum v. Russia (no. 22649/08)

3. Свобода на религията и съвестта

Присъдено е обезщетение от 50 000 евро за неимуществени вреди на „Алтернативния синод" заради намеса на държавата в църковни дела. Бюлетин № 1.
Светият синод на Българската православна църква (митрополит Инокентий) и др. срещу България (*Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church (Metropolitan Inokentiy) and Others v. Bulgaria nos. 412/03 и 35677/04*)

Отказът да се осигури на лишен от свобода диета, съобразена с религиозните му убеждения, представлява намеса в правото му на свобода на религията по чл. 9 от Конвенцията. Бюлетин № 4.
Jakobski v. Poland (no. 18429/06)

Прекъсването на среща на нерегистрирано вероизповедание, претърсването на помещението и изземването на вещи без ясно правно основание е в нарушение на чл. 9 Конвенцията (свобода на религията). Бюлетин № 5.
Boychev and Others v. Bulgaria (no. 77185/01)

Уволнението на възпитателка в протестантска детска градина, членуваща в друга религиозна общност, не е в нарушение на правото й на свобода на религията, тъй като протестантската църква се ползва с автономност и има интерес да поддържа общественото доверие. Бюлетин № 6.
Siebenhaar v. Germany (no. 18136/02)

Жалбите на християни, поддръжници на алтернативния Синод, с оплаквания по чл. 9 (свободата на религията), по чл. 1 от Протокол 1 на Конвенцията във връзка със спорове за собствеността върху църковни храмове и по чл. 13 за липсата на вътрешноправна защита, са обявени за недопустими или са заличени от списъка с делата. Бюлетин № 11.
Sotirov and others v. Bulgaria (no. 13999/05) *и* *Pantusheva and others v. Bulgaria (nos. 40047/04)* - *Решения по допустимостта*

Затвор за отказващ по религиозни причини да служи в армията в Армения е нарушение на свободата на изповеданията по чл. 9 от Конвенцията. Бюлетин № 11.
Bayatyan v. Armenia (no. 23459/03) - *Решение на Голямото отделение*

Недопустимо е оплакването срещу забраната за строене на минарета в Швейцария. Бюлетин № 11.
Ouardiri v. Switzerland (no. 65840/09) *и* *Ligue des Musulmans de Suisse and Others v. Switzerland (no. 66274/09)*

Отказът на съдия да отложи заседание, насрочено на дата, съвпадаща с юдейски религиозен празник, не е нарушила правото на адвоката, представител на страна по делото, да изповядва свободно религията си. Бюлетин № 19.
Sessa Francesco v. Italy (no. 28790/08)

Решение на църковните власти да не подновят договора за преподаване на религия в училище на женен свещник, член на движение, подкрепящо незадължителността на безбрачието, попада в сферата на религиозната свобода на църквата. Бюлетин № 20.
Fernández Martínez v. Spain (no. 56030/07)

Член 2, буква в) от Директива 2004/83 на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила, трябва да се тълкува в смисъл, че опасението на молителя от преследване е основателно, след като предвид личното му положение компетентните органи приемат, че е обосновано да се счита, че след завръщането си в страната на произход то ще извършва религиозни действия, които го излагат на реален риск от преследване. При оценката на молбата за получаване на статут на бежанец органите не следва да очакват от молителя да се откаже от своите религиозни действия. Бюлетин № 23.
Решение на СЕС по съединени дела C 71/11 и C 99/11

Закриването от властите на отдавна действаща религиозна организация, без да е могла да предвиди в достатъчна степен, че дейността ѝ е в противоречие със закона, както и без да ѝ е дадена възможност за отстраняване на нередностите и без да е обсъдена възможността за по-леки мерки, не е било необходимо в едно демократично общество и е в нарушение на чл. 9, тълкуван в светлината на чл. 11. Бюлетин № 29
Biblical Centre of the Chuvash Republic v. Russia (no. 33203/08)

По време на демонстрацията партия „Атака“ пред джамията в София през май 2011 г. властите не са предприели нужните мерки и не са положили усилия да постигнат необходимия баланс, за да се осигури зачитане и ефективно упражняване на правото на свобода на изразяването на демонстрантите и правото на свобода на практикуване на религията на събралите се за петъчната молитва мюсюлмани. Бюлетин № 37
Karaahmed v. Bulgaria (no. 30587/13)

Извършеното през 1995 г. претърсване и изземване в дома на жалбоподателката, разпита ѝ от полицията и съставянето на протокол за предупреждение, единствено поради факта, че е член и е провеждала в дома си събирания на нерегистрираната религиозна общност „Слово на живот“ е в нарушение на чл. 9 от Конвенцията. Бюлетин № 37
Dimitrova v. Bulgaria (no. 15452/07)

Комуникирана е жалбата на Мюсюлманското настоятелство в с. Старцево с оплакване от нарушение на чл. 9 от Конвенцията, тъй като общинските власти системно го възпрепятствали да извършва мюсюлмански ритуали и практики при погребения. Повдигнато е и оплакване по чл. 13. Бюлетин № 40
Muslim Board Startsevo v. Bulgaria

Свободата на изповядване на религия съдържа и негативен аспект, а именно правото на индивида да не демонстрира религиозните си убеждения и да не бъде задължаван да постъпва така, че да позволи да се правят заключения дали той или тя има или няма такива убеждения. Властите нямат право да се намесват в сферата на съвестта на индивидите и да установяват личните им религиозни убеждения или да ги задължават да разкриват своите убеждения по духовни въпроси. Бюлетин № 42
Papageorgiou and Others v. Greece, nos. 4762/18, 6140/18

По оплакването на жалбоподателя, Религиозната деноминация на Свидетелите на Йехова в България, че властите са му попречили да изгради религиозен храм върху свой собствен имот във Варна Съдът е намерил нарушение на чл. 9 (свобода на религията) в светлината

на чл. 11 (свобода на събранията). Мерките, изразяващи се в актове на кмета на града по ЗУТ и потвърждаващи ги съдебни решения, не са били насочени пряко срещу правото на жалбоподателя свободно да изповядва религията си, но представляват непряка намеса във възможността му да провежда религиозни събрания в свой имот. Комбинацията от незаконния отказ на кмета да се произнесе по молба на жалбоподателя в продължение на 2 години и необоснованото забавяне на съдебното производство по обжалване на този отказ в съчетание с публично демонстрираното откровено противо-поставяне от страна на кмета на намерението на жалбоподателя да построи свой молитвен дом, което обстоятелство съдилищата са отказали да разгледат, е основание за Съда да заключи, че мерките не са били предвидени в закона, нито са били обосновани.
Оплакването за нарушение на правото на собственост е обявено за недопустимо поради неизчерпване на средството за защита по ЗОДОВ. Бюлетин № 54
The Religious Denomination of Jehovah's Witnesses in Bulgaria v. Bulgaria (no. 5301/11)

Приложимата нормативна уредба е въвела разграничение между декларирането на религиозната принадлежност при постъпването в затвора, което е свободно и не е свързано със специални формалности, и промяната на религията по време на лишаването от свобода, която затворникът трябва да докаже с документ, издаден от новото вероизповедание. Съдът е на мнение, че подобна уредба, която установява стриктно изискване за представяне на документ като доказателство за принадлежността към определено вероизповедание, превишава степента на доказване на истинско вярване, която може да се изисква, още повече когато първоначално затворникът е свободен да декларира религията си без да е необходимо каквото и да било доказателство. Бюлетин № 54
Neagu c. Roumanie (nº 21969/15) и *Saran c. Roumanie (nº 65993/16)*

Член 26, § 2, ал. 1, б. в) от Регламент (ЕО) № 1099/2009 на Съвета г. относно защитата на животните по време на умъртвяване във връзка с чл. 13 ДФЕС и чл. 10, § 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, която изисква при обредното клане да се извършва обратимо зашеметяване, което не може да доведе до смъртта на животното. Бюлетин № 55
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-336/19

Отказът на съдилищата да регистрират като вероизповедание църквата жалбоподател на основание, че името ѝ (респ. Православна старостилна църква и Независима православна църква) на практика било същото като това на Българската православна църква, представлява „ограничение“ на нейното право, както и на правото на другите жалбоподатели, да изповядват религията си. Ограничението не е било необходимо в едно демократично общество, тъй като наименованията не са идентични. Съдът отхвърля аргумента на правителството, че припокриването на вярванията и практиките на църквата жалбоподател и на БПЦ също е пречка за регистрацията на църквата жалбоподател, посочвайки, че преценката дали религиозните вярвания са идентични или не, не е от компетентността на държавните органи, а на самите религиозни общности. Бюлетин № 59
Bulgarian Orthodox Old Calendar Church and Others v. Bulgaria (no. 56751/13) и *Independent Orthodox Church and Zahariev v. Bulgaria (no. 76620/14)*

Не всяко мнение или убеждение представлява такова по смисъла на чл. 9 от Конвенцията, а само сериозното и непреодолимо противоречие между задължение и съвестта на дадено лице или неговите дълбоки и истински религиозни или други убеждения, представляват достатъчно убедително вярване, сериозност, цялост и важност, и налагат прилагането на гаранциите на чл. 9. Бюлетин № 59
Vavřička and Others v. the Czech Republic (nos. 47621/13 and 5 others)

4. Свобода на събранията и сдружаването

Изказванията на членове на опозиционна партия, че кюрдската нация е различна от турската, следва да се преценяват заедно с целите на партията, заложени в програмата й. Дори ако партията наистина се е застъпвала за правото на самоопределение на кюрдите, това само по себе си не противоречи на демократичните принципи и не може да се приравнява на подпомагане на терористични действия. Такава една позиция може да застраши възможностите да се намери решение на свързаните с темата въпроси в контекста на демократичен дебат. Поради това разпускането на партията е в нарушение на чл. 11 от Конвенцията (право на свободно сдружаване). Бюлетин № 4.
Hadep and Demir v. Turkey (no. 28003/03)

Ловните асоциации, създадени по германското право, не са сдружения по смисъла на чл. 11 от Конвенцията - тези организации са част от държавните структури и могат да бъдат квалифицирани като публично-правни институции - и задължителното членство в тях не води до нарушение на свободата на сдружаване. Бюлетин № 5.
Herrmann v. Germany (no. 9300/07)

Действията на полицията, използвала палки и водни струи, за да разпръсне мирна демонстрация, са непропорционални и в нарушение на правото на свобода на събранията по чл. 11 от Конвенцията. Бюлетин № 6.
Gülizar Tuncer v. Turkey (No. 2) (no. 12903/02)

Честата промяна на изборното законодателство и непрецизният закон, регламентиращ съществуването на политическите партии, довели до отказ да се впишат решения на конгреса на партията-жалбоподател в държавния регистър и разпускането й, са в нарушение на чл. 11 от Конвенцията (право на свободно сдружаване). Бюлетин № 8.
Republican Party of Russia v. Russia (no. 12976/07)

За да не бъде лишена от смисъл свободата на събранията, властите следва да проявят някаква толерантност към събиранията, при които няма прояви на насилие от страна на демонстрантите. Бюлетин № 9.
Gazioğlu and Others v. Turkey (no. 29835/05) и *Akgöl and Göl v. Turkey (nos. 28495/06 and 28516/06)*

Налагането на дисциплинарни наказания на жалбоподателите заради поставянето на постери, свързани с тяхната дейност на профсъюзни активисти, не на определеното за това място, а на стената в офисите им, не представлява мярка, необходима в едно демократично общество, в противоречие с член 11 от Конвенцията (свобода на сдружаване). Бюлетин № 12.

Şişman and Others v. Turkey (no. 1305/05)

Налагането на редовна забрана за провеждане на различни мероприятия на членове на ОМО Илинден и ОМО Илинден-Пирин и отказът на съдилищата да регистрират тяхно сдружение „ОМО Илинден" противоречат на свободата на събранията и сдружаването по чл. 11 от Конвенцията. Няма нарушение на същия член по отношение на отказа на ВКС да регистрира партията ОМО Илинден-Пирин, тъй като не са били спазени важни формални законови изисквания, а партията не е ограничена отново да иска регистрация, когато ги изпълни. Бюлетин № 13.
United Macedonian Organisation Ilinden and Others v. Bulgaria (no. 2) (no. 34960/04), *Singartiyski and Others v. Bulgaria (no. 48284/07)*, *United Macedonian Organisation Ilinden and Ivanov v. Bulgaria (no. 2) (no. 37586/04)*, *и United Macedonian Organisation Ilinden – PIRIN and Others v. Bulgaria (no. 2) (nos. 41561/07 and 20972/08)*

Отмяна на заповед на администрацията поради липса на пропорционалност означава, че наложената със заповедта мярка не е имала още първоначално основание в закона и следователно противоречи на гарантираната с чл. 11 свобода на мирни събрания. Бюлетин № 16.
Szerdahelyi v. Hungary (no. 30385/07) *и* *Patyi v. Hungary (No.2) (no. 35127/08)*

Реакцията на министър на вътрешните работи в отговор на проведен от полицейска синдикална организация митинг, на който се е призовавало към правителствена оставка, е била премерена и макар да може да е имала смразяващ ефект, е била в отговор на „належаща обществена нужда". Бюлетин № 23.
Trade Union of The Police in The Slovak Republic and others v. Slovakia (no.11828/08)

Производство за прекратяване на учителски съюз, инициирано от турските власти, заради това, че в устава на съюза била добавена цел да защитава правото на всеки да получава обучение "на майчиния си език", е в противоречие със свободата на изразяването и на сдружаването. Бюлетин № 23.
Eğitim Ve Bilim Emekçileri Sendikasi v. Turkey (no. 20641/05)

Незаконна демонстрация може да бъде разпръсната в интерес на обществения ред и защитата на правата на другите, след изтичането на известен период от време, достатъчен за протестиращите да изразят позицията си и да привлекат общественото внимание. Бюлетин № 25
Nosov and Others v. Russia (nos. 9117/04 and 10441/04)

Изискването за пререгистрация на законно функциониращи църкви и лишаването им от държавни субсидии и данъчни привилегии е било в нарушение на свободата на религия и свободата на сдружаване. Бюлетин № 27
Magyar Keresztény Mennonita Egyház and others v. Hungary *(no. 70945/11 и др.)*

Прекратяването на мирна религиозна церемония от многочислени въоръжени полицейски части, последвано от арест и тричасово задържане на някои от участниците, е намеса, непропорционална на целта да се защити общественият ред, дори и властите искрено да са вярвали, че липсата на предварително уведомление прави събранието незаконно. Бюлетин № 29
Krupko v. Russia *(no. 26587/07)*

Прекъсването на проведено без предварително разрешение мирно шествие и арестът и наказването на жалбоподателите за участието им в него са представлявали ненужна и непропорционална намеса в правото им на мирни събрания и са били в състояние да обезкуражат както тях, така и други поддръжници на опозицията и обществото като цяло да участват в демонстрации и по-общо в открит политически дебат. Бюлетин № 35
Navalnyy and Yashin v. Russia (no.76204/11)

При санкционирането на служител заради референдума, проведен от него по време на обедната почивка без разрешение от работодателя, не е било отчетено, че го е организирал в качеството си на синдикален лидер, а наложеното му дисциплинарно наказание, макар и минимално, е от такова естество, че би могло да обезкуражи него и другите профсъюзни членове да осъществяват свободно дейността си. Бюлетин № 40
Dogan Altun v. Turkey (no. 7152/08)

Прекъсването на мирно шествие представлява намеса в правата по чл. 11, тълкувани в светлината на релевантните принципи по чл. 10. Въпреки че властите са били уведомени за шествието цели 9 дни по-рано, те не са осигурили мирното му провеждане, като не са противодействали достатъчно на хомофобски настроените и агресивни контрадемонстранти, с което са нарушили позитивните си задължения по чл. 11 във връзка с чл. 14 от Конвенцията. Бюлетин № 40
Identoba and Others v. Georgia (no. 73235/12)

Като е приела разпоредбите от Закон № LXXVI от 2017 г. за прозрачността на организациите, които получават финансова подкрепа от чужбина, които налагат задължения за регистриране, декларираме и оповестяване на някои категории организации на гражданското общество, получаващи пряко или непряко чуждестранна подкрепа над определен праг, и предвиждат възможност за налагане на санкции на организациите, които не спазват посочените задължения, Унгария е въвела дискриминационни и необосновани ограничения по отношение на чуждестранните дарения за организации на гражданското общество в нарушение на задълженията си по чл. 63 ДФЕС и по членове 7, 8 и 12 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Бюлетин № 49
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-78/18

Осъждането на жалбоподателите за опит да образуват партия на религиозна основа (престъпление по чл. 166 от НК в стадия на недовършен опит поради неизпълнението на някои действия за надлежно провеждане на учредителното събрание) е в нарушение на свободата на сдружаване, тъй като не е било необходимо в едно демократично общество. Съдът изразява сериозни съмнения, че от гледна точка на чл. 11, § 2 е необходимо конституционната забрана за партии на верска основа да бъде скрепена с наказателноправна санкция. Според него важното в настоящия случай е, че постигането на преследваната от властите цел да осигурят етнически и религиозен мир е било възможно чрез отказ партията да бъде вписана в регистъра (жалбоподателите не са довели докрай предприетите за тази цел действия) или чрез разпускането ѝ, ако бъде приета за противоконституционна. Съдът не вижда защо в случая осъждането на жалбоподателите, което е особено тежка намеса в правото на свобода на сдружаване, е било необходимо в допълнение към тези възможности, при това въз основа на разпоредба на НК, която датира отпреди Конституцията, преследвала е цели, различни от

опазването на религиозната и етническа толерантност, и визира само партиите на религиозна основа, за разлика от чл. 11, ал. 4 от Конституцията. Бюлетин № 51
Yordanovi c. Bulgarie (no. 11157/11)

По жалбите относно прекратяването на три крайнодесни сдружения от паравоенен тип Съдът намира, че в случая на първото от тях тази крайна мярка, взета вследствие на прояви на насилие и подложена на задълбочен съдебен контрол, е била необходима за да предотврати възможно най-ефикасно нарушенията на обществения ред. С оглед на по-широката свобода на преценка на властите при наличието на подбуждане към насилие и на конкретните обстоятелства Съдът приема, че не е налице нарушение на чл. 11 в светлината на чл. 10 от Конвенцията. По отношение на другите две сдружения Съдът намира, че са преследвали цели, които чл. 17 от Конвенцията забранява, и че като радикални организации, заплашващи демократичния политически процес, са злоупотребявали със свободата на сдружаване. Решението за прекратяването им е израз на задълбочено познаване на националното политическо положение и „демокрация, способна да се защитава“ в обстановка на продължаващи и засилващи се расизъм и нетолерантност във Франция и в Европа. Бюлетин № 52
Ayoub et autres c. France (nº 77400/14, 34532/15 и 34550/15)

Жалбоподателите по двете дела са видни обществени личности, участвали в масовите протести в Ереван след провеждането на президентските избори в Армения през 2008 г. Наказателните производства срещу тях и осъждането им de facto са били свързани с протестите, поради което представляват незаконна намеса в свободата им на мирно събрание. Бюлетин № 52

Jhangiryan v. Armenia - 44841/08 and 63701/09 и *Smbat Ayvazyan v. Armenia* (№ 49021/08)

В светлината на констатацията си, че силата, използвана по отношение на жалбоподателите по време на политически митинг, е била ненужна и прекомерна и следователно противоречи на чл. 3 от Конвенцията, Съдът намира, че тя „не е била необходима в едно демократично общество“ по смисъла на чл. 11, § 2. Освен това, тя би могла да има смразяващ ефект и да обезсърчи жалбоподателите и други хора да участват в подобни публични събирания. Бюлетин № 52

Zakharov and Varzhabetyan v. Russia (nos. 35880/14 and 75926/17)

Изолирани агресивни действия по време на демонстрации не лишава останалите участници от правото им на мирни събрания по член 11 от Конвенцията. При липса на належаща обществена необходимост, арестът, задържането и присъдите срещу двамата жалбоподатели имат смразяващ ефект и разколебават останалите да участват в демонстрации и да се ангажират с опозиционни политически действия. Бюлетин № 54
Navalnyy and Gunko v. Russia (no. 75186/12)

Умишлена стратегия за спиране на първоначално мирния протест на Майдана в Киев през 2013-2014 г. чрез употребата на прекомерна сила, водеща до ескалация на насилието и многократни злоупотреби от недържавни агенти, наети от полицията. Бюлетин № 56
Shmorgunov and Others v. Ukraine (nos. 15367/14 and 13 Others)

В продължение на 20 дни властите са толерирали сериозните неудобства, причинени от неразрешеното разполагане на над 300 палатки и сцена на булеварда пред парламента по време на организиран от опозицията мирен протест. При тези обстоятелства премахването на обектите, разпръскването на събранието от полицията след оказване на съпротива от страна на протестиращите и осъждането на жалбоподателя за нападение над длъжностно лице не представляват незаконна и непропорционална намеса в правата му по чл. 11. Бюлетин № 58
Knežević v. Montenegro (dec.) (no. 54228/18) - *решение по допустимостта*

8. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

1. Реституционни дела

Поредица дела по реституционни производства, в които е намерено нарушение на правото на собственост по чл. 1 от Протокол 1 от Конвенцията, подобно на нарушенията, намерени в делата *Великови и др.* (no. 43278/98 и др.) и *Кайрякови* (no. 30945/04). Съдът напомня, че е налице неправомерна намеса в правото на собственост на жалбоподателите, когато по успешно водени срещу тях искове по чл. 7 от Закона за Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (ЗВСОНИ, по искове на бившите собственици за възстановяване на одържавените им имоти, придобити впоследствие от страна на жалбоподателите), основанието за нищожност на сделката за придобиване на имота от жалбоподателите е по вина изцяло на администрацията и не е следствие използването от тях на служебно или партийно положение или злоупотреба с власт. Съдът напомня, че се изисква държавата да предостави адекватно обезщетение на жалбоподателите за така отнетите им имоти.
Yonkov v. Bulgaria (no. 17241/06)/ Бюлетин № 1.
Madzharov v. Bulgaria (no. 40149/05)/ Бюлетин № 1.
Georgieva and Mukareva v. Bulgaria (no. 3413/05) /Бюлетин № 1.
Manova and others v. Bulgaria (no. 32626/06)/ Бюлетин № 6.

Пилотно решение на Съда срещу Румъния във връзка реституционните дела в страната. Бюлетин № 2.
Maria Atanasiu and Others v. Romania (nos. 30767/05 и 33800/06)

Съдебните разноски, надхвърлящи присъденото обезщетение за отчуждаване на земя, е в нарушение на изискването за пропорционалност по чл. 1 от Протокол 1. Бюлетин № 3.
Perdigao v. Portugal (no. 24768/06) - *Решение на Голямото отделение*

Плащането от страна на държавата на обезщетение за отчуждена земя за обществени нужди и продажбата й след това за двойно по-висока сума на търговец за строеж на фабрика, не е нарушение на чл. 1 от Протокол 1, тъй като по-високата сума отразява дейностите, извършени от държавата като прокарване на вода или електричество в имота, а освен това сумата, с която жалбоподателят е обезщетен, е подобна на сумата, плащана от държавата по приятелски споразумения с други собственици на отчуждени земи със същите характеристики на земята, а жалбоподателят не е твърдял, че тези имоти са с по-ниска стойност от неговия. Бюлетин № 3.
Dervaux v. France (no. 40975/07)

Прекомерното забавяне на обезщетение, дължимо за отчужден имот на жалбоподателя, е в нарушение на чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията. Бюлетин № 5.
Dichev v. Bulgaria (no. 1355/04)

Закъснялото вписване в имотния регистър на цялата площ на възстановен имот нарушава правото на собственост по чл. 1 от Протокол 1, а формалистичният подход на съдилищата при доказване на неимуществените вреди по дела по ЗОДОВ води до неефективност на това вътрешноправно средство, в нарушение на чл. 13 от Конвенцията. Бюлетин № 7.

Marinov v. Bulgaria (no. 36103/04)

Продължителното неизпълнение на решение за реституция и липсата на законови механизми за осъществяване на принудително изпълнение срещу държавата при отказ да изпълни съдебно решение за реституция са в противоречие с Конвенцията. Бюлетин № 11.

Stoycheva v. Bulgaria (no. 43590/04)

Налице е нарушение на правото на собственост по чл. 1 от Протокол № 1 заради това, че 11 години жалбоподателките не получават никакво решение във връзка с правата им върху национализиран имот, което ги е поставило в неизвестност дълги години да не знаят дали ще получат ефективна реституция или обезщетение. Бюлетин № 14.

Sivova and Koleva v. Bulgaria (no. 36307/06)

ЕСПЧ постановява на държавата в тримесечен срок да довърши реституцията на имот, в противен случай да изплати на жалбоподателите обезщетение в размер на 553 000 евро за имуществени вреди. Бюлетин № 17.

Mutishev and others v. Bulgaria (no. 18967/03) - Решение по определяне на справедливо обезщетени

Българските власти не са действали с дължимата грижа по стандартите на чл. 1 от Първия протокол към Конвенцията при реституция на земеделски земи, чиято прекомерна продължителност е довела до състояние на правна несигурност и е нарушила баланса между правата на жалбоподателите и изискванията на обществения интерес. Бюлетин № 20.

Vasilev and Doycheva v. Bulgaria (no 14966/04)

Съдът определя обезщетение за нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 на Конвенцията, установено с решение по същество от 02.07.2009 г., във връзка с национална процедура по обезщетение за национализирана мелница. Бюлетин № 21.

Zaharievi v. Bulgaria (no. 22627/03) - Решение по определяне на справедливо обезщетение

Незачитане на силата на пресъдено нещо и допускане на преразглеждане на въпроса за правото на собственост нарушава основополагащи принципи на правната сигурност и върховенството на закона. Бюлетин № 21.

Decheva and others v. Bulgaria (no. 43071/06)

Съдът отхвърля като явно необосновани оплаквания за прекомерна продължителност на реституционно производство, поради бездействие на жалбоподателката и липса на неоправдани забавяния, за които да са отговорни националните власти. Бюлетин № 22.

Zagorchinova v. Bulgaria (no. 26471/06) - Решение по допустимостта

Съдът намира нарушение на правото на собственост във връзка със непропорционално забавяне на реституционния процес на земеделски земи. Бюлетин № 23.

Petkova and others v. Bulgaria (nos. 19130/04, 17694/05 and 27777/06)

Продължителна несигурност, в която са били поставени правоимащите по реституцията заради неучастието в реституционното производство на трети лица, които могат да

защитят правата си в самостоятелно последващо производство е в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 29
Karaivanova and Mileva v. Bulgaria (no. 37857/05)

Оплакванията на жалбоподателките по чл. 1 от Протокол № 1 са явно необосновани, тъй като решенията по водените от тях реституционни дела не са определили по окончателен начин правото им на реституция поради предвидената от закона възможност впоследствие трети лица да защитят собствените си права по отношение на същия имот в отделно съдебно производство. Бюлетин № 36
Tantilovi v. Bulgaria (no. 39351/05) и *Mihaylova v. Bulgaria (no. 30942/04)* - *Решения по допустимостта*

В процедурата по реституция властите трябва да определят ясни срокове за постановяването и изпълнението на административните решения, необходими за определяне и предаване на дължимото на бившите собственици, както той е постановил в предишни свои решения. И в настоящия случай, в резултат на възприетия от българския законодател подход споровете с трети лица да се решават в отделно производство, жалбоподателите са се намирали продължително време в състояние на несигурност относно точното съдържание на легитимното им очакване – дали ще получат реално земята си или ще бъдат обезщетени. Бюлетин № 37
Ilieva and others v. Bulgaria (No. 17705/05)

За жалбоподателите не е възникнало легитимно очакване да получат реално собствеността върху остров Цибър в р. Дунав, тъй като той е изключителна държавна собственост. Съдът обаче установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 поради прекомерното забавяне на производството по обезщетяване на жалбоподателите. То се дължи до голяма степен на лишения от гъвкавост закон, който не предвижда друг начин на обезщетяване дори и в случаите, в които е трудно да се намери подходяща земя, но и властите са отговорни за неоправдани забавяния, които са поставили жалбоподателите в положение на продължителна несигурност. Бюлетин № 37
Popov and Chonin v. Bulgaria (no. 36094/08)

В продължение на 3 години кметът на Банкя не е изпълнил влязло в сила решение, с което е бил задължен да издаде на жалбоподателката удостоверение и скица, необходими й в реституционно производство. Съдът намира нарушение на „правото на достъп до съд“ по чл. 6, § 1 от Конвенцията, но не и на чл. 1 от Протокол № 1, тъй като реституционното производство е все още висящо, а надеждата на жалбоподателката, че имотът ще ѝ бъде възстановен реално, не представлява „легитимно очакване“ за целите на тази разпоредба. Бюлетин № 41
Bratanova v. Bulgaria (no. 44497/06)

Съдът намира нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 заради състоянието на несигурност, в което жалбоподателите са се намирали в продължение на 10 години по въпроса дали ще получат реално земята, собствеността върху която им е била възстановена, или обезщетение. Както и по други български дела, той отново приема, че забавата до голяма степен е резултат на възприетия в законодателството подход трети лица да не участват в реституционното производство и споровете за собствеността върху земята да се решават в отделно последващо производство. Бюлетин № 41
Nedyalkov and Others v. Bulgaria (no. 44103/05)

За пореден път Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 във връзка със земеделската реституция поради забавянето на българските власти (с между 8 и 24 години за отделните жалбоподатели) да определят дали се дължи връщане на земята или обезщетение или да предоставят обезщетението. Съдът отново намира, че подобно забавяне е неоправдано въпреки несъмнената сложност на реституционния процес. Наред с това трябва да се отчете и продължителната несигурност на жалбоподателите относно начина на удовлетворяване на реституционните им претенции. Бюлетин № 44
Zikatanova and Others v. Bulgaria (no. 45806/11)

Жалбата се отнася за същите реституционни производства по Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд, които Съдът е разгледал по делото *Popov and Chonin v. Bulgaria* (no. 36094/08). Подадена е от друг от наследниците. Както и по това дело, Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 поради прекомерната продължителност на реституционната процедура в резултат на проявена от властите липса на усърдие и решимост да намерят подходящо разрешение, както и на лишеното от гъвкавост законодателство, което не позволява алтернативни начини на обезщетяване. Бюлетин № 51
Sheytanova v. Bulgaria (no. 42218/13)

Неоправданото забавяне на производство по реституция по ЗСПЗЗ представлява нарушение на правото насобственост. Както и в предишни свои решения Съдът констатира продължителни периоди на бездействие от страна на властите, както и липса на усърдие и решителност да разрешат всеки възникнал проблем и завършат процедурата по реституция. Бюлетин № 52

Rasheva v. Bulgaria (no. 66993/13)

Продължилата 27 години процедура по възстановяване на собствеността върху земя по реда на ЗСПЗЗ е в нарушение на чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията. Бюлетин № 54
Panayotov v. Bulgaria (no. 66491/14)

---

2. Други нарушения на правото на собственост

Изземването на автомобил за период над 10 години е прекомерно и нарушава правото на собственост по чл. 1 от Протокол 1. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди не предоставя възможност за обезщетение в случай на вреда от продължително вмешателство в правото на собственост вследствие на изземване, което съставлява нарушение на чл. 13 от Конвенцията. Бюлетин № 2.
Georgi Atanasov v. Bulgaria (no. 5359/04)

Няма нарушение на правото на собственост на дружеството-жалбоподател в резултат на запорирането на банковите му сметки за период от три години и половина след повдигане на обвинение срещу бившия управител и едноличен собственик на дружеството за укриване на данъци и мита. Бюлетин № 2.
Benet Czech, spol. s r.o. v. the Czech Republic (no. 31555/05)

Изпълнението на план за рекултивиране на хвостохранилище, разположено в близост до имоти на жалбоподателя, не нарушава правата му по чл. 1 от Протокол № 1 (право на собственост), тъй като не са доказани твърденията му, че имотите са загубили от стойността си. Чл. 1 от Протокол № 1 не гарантира правото на използване на притежанията в благоприятна околна среда. Бюлетин № 4.
Ivan Atanasov v. Bulgaria (no. 12853/03)

Законовата забрана собствениците да прекратят едностранно наемно правоотношение, продължило повече от 20 години, преследва значим обществен интерес и не е в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 4.
Almeida Ferreira and Melo Ferreira v. Portugal (no. 41696/07)

ЕСПЧ разграничава от *Bulves AD* и отхвърля като недопустими четири жалби, в които се повдигат оплаквания за нарушено право на собственост по повод отказано възстановяване на данъчен кредит. Бюлетин № 5.
Nazarev and Others v. Bulgaria (nos. 26553/05, 25912/09, 40107/09 and 12509/10)- Решение по допустимостта

ЕСПЧ присъжда обезщетение от 40 000 евро за имуществени вреди на дружество заради отказан достъп до приватизационна процедура. Бюлетин № 5.
Basarba OOD v. Bulgaria (no. 77660/01)

Задължителното членство на собствениците на имоти под 75 хектара в ловна организация е в обществен интерес. Бюлетин № 5.
Herrmann v. Germany (no. 9300/07)

Отказът на властите да разрешат на жалбоподателите да строят в имота си, който, след като бил закупен от тях, бил обявен за исторически паметник, без жалбоподателите да могат да получат друг имот в замяна, е в нарушение на правото им мирно да се ползват от собствеността си. Бюлетин № 7.
Potomska and Potomski v. Poland (no. 33949/05)

Разрушаването на домовете на жалбоподателите по време на военна операция на руската армия в Чечения не намира опора в националното право и е в нарушение на чл. 1 от Протокол 1 (защита на собствеността). Бюлетин № 7.
Esmukhambetov and others v. Russia (no. 23445/03)

Съдът обявява за недопустимо оплакване на жалбоподателите по чл. 1 от Протокол № 1, тъй като намира, че съдът, разгледал ревандикационния им иск, е взел разумно и обосновано решение. Бюлетин № 9.
Katsarska and Others v. Bulgaria (no. 25277/06) - Решение по допустимостта

Намаляването на пенсиите на работилите в чужбина италианци, които са плащали по-ниски осигуровки от работилите през същия период в Италия, е обоснована и пропорционална намеса в правото на собственост. Бюлетин № 9.
Maggio and Others v. Italy (nos. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 и 56001/08)

ЕСПЧ комуникира оплакване срещу България на адвокат заради изключването му от адвокатската колегия поради дело за хулиганство срещу него и възпрепятстването му да упражнява професията си. Бюлетин № 10.
Hinov v. Bulgaria (no. 23603/05)
С решение от 14 май 2013 жалбата е обявена за недопустима

ЕСПЧ комуникира оплакване на адвокат, назначен за служебен защитник, който бил глобен затова, че е напуснал залата след като получил отказ да му бъде определено по-високо възнаграждение в или над минималния размер по тарифата. Бюлетин № 10.
Stefanov v. Bulgaria (no. 35399/05)

Няма нарушение на правото на собственост, когато жалбоподател е предявил неуспешно гражданскоправната си претенция за обезщетение към общината по неприложимия в случая ред по ЗОДОВ. Бюлетин № 11.
Holevich v. Bulgaria (no. 25805/05)

Приемането на явно незаконни и произволни съдебни решения, с които съдията е вписала в търговския регистър нов съвет на директорите на търговско дружество, в което жалбоподателите са били акционери, следствие на което правата на жалбоподателите върху акционерния капитал са били съществено засегнати от действията на новото ръководство, нарушава правото им на собственост. Наличните производства по българското право не са предоставили на жалбоподателите ефективна защита спрямо тези решения, което е позволило трети лица да поемат незаконно контрол върху въпросното дружество. Бюлетин № 12.
Shesti Mai Engineering OOD and Others v. Bulgaria (no. 17854/04)

Държавата е нарушила правото на собственост на жалбоподателката (чл. 1 от Протокол № 1) като с действията и бездействието си е забавила с повече от 8 години построяването на апартамент, предоставен на жалбоподателката като обезщетение за отчуждена собственост. Бюлетин № 12.
Balezdrovi v. Bulgaria (no. 36772/06)

Прекомерно бързо проведеното изпълнително производство, фактът, че властите не са извършили внимателен и подробен анализ на всички относими фактори в изпълнителния процес и липсата на гъвкавост при взимането на решения са допринесли за несъстоятелността и ликвидирането на нефтената компания YUKOS. С действията си властите са нарушили баланса между преследваната легитимна цел и използваните средства в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 12.
OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia (no. 14902/04)

Ограничаване на размера на пенсиите в България попада в границите на свобода на преценката на държавата при определяне на социалноосигурителната ѝ политика. Бюлетин № 13.
Valkov and others v. Bulgaria (nos. 2033/04, 19125/04, 19475/04, 19490/04, 19495/04, 19497/04, 24729/04, 171/05 и 2041/05)

Съдът определя въпроса за справедливото обезщетение на жалбоподателя, след като е намерил с предишно свое решение нарушение на неговите права по Конвенцията. Бюлетин № 13.

Popnikolov v. Bulgaria (no.30388/02)

Отчуждаването на терен с намерението да се построи социален дом отговаря на изискването за „отнемане в обществен интерес“, но забавянето от близо три десетилетия за реализирането на проекта не може да се приеме, че е в обществен интерес. Бюлетин № 13.

Zafranas v. Greece (4056/08)

Намаляването на вземането на дружеството-жалбоподател чрез отмяна на окончателно съдебно решение следствие оказан натиск от властите представлява неправомерна намеса в правото на мирно ползване на собствеността. Бюлетин № 13.

Agrokompleks v. Ukraine (no. 23465/03)

Продължителното лишаване на жалбоподателите от правото на ползване на техен имот, върху който са били изградени жилища за социално слаби, както и нищожният наем, плащан им през годините, са в нарушение на правото на собственост, гарантирано от чл. 1 на Протокол № 1 от Конвенцията. Бюлетин № 14.

Saliba and Others v. Malta (no. 20287/10)

Спиране изплащанията на пенсии само поради промяна в законодателната уредба представлява непропорционална и неоправдано груба намеса в мирното ползване на притежанията. Бюлетин № 15.

Lakicevic and others v. Montenegro and Serbia (nos. 27458/06, 37205/06, 37207/06 and 33604/07)

Държавата е тази, която определя условията и процедурата за прехвърляне на собственост и която следи за спазването на тези изисквания. Последиците от грешки, допуснати в нарочно предвидената процедура по продажба на имот следва да бъдат носени от държавата, а не да се поправят на сметка на засегнатите трети лица. Бюлетин № 15.

Gladysheva v. Russia (no.7097/10)

Запорирането на акциите на жалбоподателя в банка, преди да му бъде повдигнато обвинение за извършването на икономически престъпления (контрабанда на петрол, укриване на данъци и обсебване) и след като е бил задържан и обвинен за незаконно пренасяне през граница на 30 000 USD и организиране на държавен преврат, е в нарушение на националния закон и следователно в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 15.

Rafig Aliyev v. Azerbaijan (no. 45875/06)

Удържането на част от парите на задържано лице за издръжката му в местата за задържане не го е лишила напълно от възможността да използва парите си за допълнителна храна, лекарства и други продукти, поради което чл. 1 от Протокол № 1 не е нарушен. Бюлетин № 15.

Laduna v. Slovakia (no. 31827/02)

В решението си по иска за вреди от непозволено увреждане срещу наследниците на жалбоподателя съдилищата не са извършили своя собствена независима преценка налице ли е вина, а са се позовали на мотивите на решенията по наказателното дело и така решението им, с което се отнема собствеността на жалбоподателя, е било без

процесуални гаранции и в нарушение на принципа за мирно ползване на собствеността. Бюлетин № 16.
Vulakh and others v. Russia (no.33468/03)

Налице е нарушение на правото на справедлив процес, както и на правото на собственост, поради неизпълнение на съдебно решение от страна на общината в продължение на около 6 години. Бюлетин № 17.
Puleva and Radeva v. Bulgaria (no. 36265/05)

Налице е нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 заради вредите, нанесени върху имотите и личното имущество на жалбоподателите следствие на наводнение от изпускане на водите на язовир. Бюлетин № 17.
Kolyadenko and Others v. Russia (nos. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05 and 35673/05)

Недопустимо е оплакването за нарушение на правото на собственост във връзка с начина, по който е протекло изпълнителното производство в полза на жалбоподателката. Бюлетин № 19.
Petrova v. Bulgaria (no. 19532/05)

Защитата на държавата по отношение на имуществото на кредитор на банка в производство по несъстоятелност е достатъчна; правната рамка, регулирала тези отношения, не наруваша позитивните задължения на държавата да осигури механизми за защита на правата на собственост на жалбоподателя. Бюлетин № 19.
Kotov v. Russia (no. 54522/00) - *Решение на Голямото отделение*

Конфискацията на имущество, придобито със средства от престъпна дейност, не е в нарушение на Конвенцията. Бюлетин № 19.
Silickienė v. Lithuania (no. 20496/02)

Съдът обявява за недопустима жалба с оплаквания за нарушение на правото на собственост като пряка последица от бездействието на властите да предприемат мерки за превенция и справяне с природни бедствия. Бюлетин № 20.
Hadzhiyska v. Bulgaria (20701/09) - *Решение по допустимостта*

Не може да възникне легитимно очакване, ако съществува спор относно правилното тълкуване и приложение на националния закон – в случая противоречива съдебна практика по дела относно дължимостта и размера на добавки към заплатата на държавни служители. Бюлетин № 20.
Albu and others v. Romania (no. 34796/09 et al.)

Съдът намира нарушения на правото на собственост и правото на справедлив процес по казус, аналогичен с този по делото *Белев и други срещу България* - неизпълнение на съдебни решения, с които са присъдени трудови възнаграждения и обезщетения на бивши работници на рафинерията 'Плама'. Бюлетин № 21.
Hristova and others v. Bulgaria (nos. 11472/04 and 40590/08)

ЕСПЧ обявява за недопустими оплаквания на жалбоподателите във връзка с бездействие на общинските власти при приемане на нов застроителен и регулационен план при

реституция, тъй като властите са предприели необходимите мерки и забавянията се дължат на характера на дейността, която изисква време и при която могат да възникнат усложнения от техническо, административно или юридическо естество. Бюлетин № 21.
Tasevi v. Bulgaria (no. 42625/02) - *Решение по допустимостта*

Съдът заличава жалба с оплаквания за нарушение на правото по чл. 1 от Протокол № 1 на Конвенцията във връзка с невъзможността на жалбоподателя да сезира властите да променят предназначението на негова земя поради ограничения при разрешаване на строителството в определени градски райони - дезинтересиране на жалбоподателя от продължаване на процедурата. Бюлетин № 21.
Nedyalkov v. Bulgaria (no. 31151/06) - *Решение по допустимост*

Задължението на собственици на земи в Германия, морално противопоставящи се на лова, да трябва да го толерират в земите си, поставя непропорционално тежък товар върху тях, в противоречие с чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 21.
Herrmann v. Germany (no. 9300/07) - *Решение на Голямото отделение*

Италианските власти не са осигурили в продължителен период от време предавателни честоти на телевизионна компания, на която са предоставили преди това телевизионен лиценз, което й е попречило да упражни правото си на мирни притежания. Бюлетин № 21.
Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy (no. 38433/09) - *Решение на Голямото отделение*

Ретроактивното законодателство, променящо начина за определяне на пенсиите на върховните съдии в Грузия, не е непропорционално. Бюлетин № 21.
Khoniakina v. Georgia (no. 17767/08)

Невъзможността на собственици на имоти, отдадени под наем, да увеличат цените на наемите поради забрана в норвежкото законодателство нарушава техните права на собственост. Бюлетин № 21.
Lindheim and Others v. Norway (nos. 13221/08 и 2139/10)

Няма нарушение на правото на собственост, когато властите са наредили събаряне на временна второстепенна постройка в съответствие с разпоредбите на вътрешното законодателство при преследване на легитимни цели и осигурен баланс на интересите. Бюлетин № 22.
Tashev v. Bulgaria (no. 41816/04)

Съдът отхвърля като недопустими оплакванията на жалбоподатели за нарушение на правото на собственост и дискриминация във връзка с т. нар. „таван на пенсиите", като се позовава на делото *Valkov and Others*. Бюлетин № 22.
Hristov v. Bulgaria и други жалби (no. 13684/03 и други) - *Решение по допустимост*

Съдът заличава жалбата от списъка на делата си по силата на чл. 37 § 1 *in fine*, като приема, че жалбоподателят се е дезинтересирал от нея, тъй като не е отговорил на становището на Правителството след комуникиране на жалбата. Бюлетин № 23.
Mlodziejewski v. Bulgaria (no. 34856/06)

Комуникирана е жалба с оплакване, че отмененият Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност от 2005 г. е бил неясен и непредвидим, а прилагането му от съдилищата – произволно и непропорционално. Бюлетин № 24
Todorov and others v. Bulgaria (no. 50705/11)

Член 1 от Протокол № 1 се прилага по отношение на предварителен договор за продажба на недвижим имот, когато въз основа на релевантните правни разпоредби купувачът е имал легитимното очакване, че ще стане собственик или че ще получи обратно платената сума. Държавата е била длъжна да предвиди адекватна правна уредба, осигуряваща минимална защита на интересите на добросъвестните купувачи на имоти в строеж, в случай на фалит на строителното дружество. Бюлетин № 25
Ceni v. Italy (25376/06)

Ретроактивната промяна на съдебната практика по тълкуването на правила относно подсъдността и процесуалните срокове е накърнила самата същност на правото на жалбоподателите на достъп до съд. Те са били лишени и от възможност за съдебно установяване на правото им на осигурителни вноски, а в резултат на това и от пенсионните им права за определен период. По този начин националните власти са нарушили справедливия баланс между обществения и частния интерес. Бюлетин № 25
Mottola and Others v. Italy (no. 29932/07) и *Staibano and Others v. Italy (29907/07)*

Невъзможността трето лице, което твърди, че е собственик на отнето с наказателно постановление имущество, да обжалва мярката, съставляваща намеса в правото му на собственост, представлява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, тъй като липсата на каквито и да било гаранции срещу произвол не може да се приеме за необходима в едно демократично общество за постигането на преследваната легитимна цел. Бюлетин № 26
Microintelect OOD v. Bulgaria(no. 34129/03)

За разлика от делото *Bulves AD*, в настоящия случай е постигнат справедлив баланс между защитата на правата на жалбоподателя и изискванията на обществения интерес, с оглед на предоставената на Съда съдебна практика, от която се вижда, че жалбоподателят е имал възможност да търси и разумни изгледи да получи обезщетение от доставчика си с иск по чл. 45 от ЗЗД, както и предвид значимостта на обществения интерес и широката свобода на преценка на държавите в областта на данъчното облагане. Бюлетин № 27
ATEV v. Bulgaria (no. 39689/05) - *Решение по допустимостта*

Въпреки че вторият параграф на чл. 1 от Протокол № 1 не съдържа изрични процедурни изисквания, производството пред компетентните национални органи трябва да осигури на засегнатия достатъчна възможност да изложи своите аргументи, за да могат властите да намерят справедлив баланс между противоречивите интереси. Бюлетин № 28
Paulet v. The United Kingdom (no. 6219/08)

Ограничаването на предоставени по-рано финансови облекчения на частни дружества е обосновано и пропорционално, тъй като не им налага прекомерно финансово бреме и преследва легитимната цел намаляване на бюджетните разходи. Бюлетин № 29
Azienda Agricola Silverfunghi S.a.s. and Others v. Italy (nos. 48357/07, 52677/0/07, 52687/07 и 52701/07)

Сърбия и Словения са отговорни за невъзможността дълги години след разпадането на СФРЮ вложителите в клоновете на две контролирани респективно от двете държави банки в Босна и Херцеговина да получат „старите“ си спестявания в чуждестранна валута и са извършили нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 30
Ališić and others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and "The Former Yugoslav Republic of Macedonia" *(no. 60642/08) - Решение на Голямото отделение*

С пилотно решение срещу Русия Съдът е постановил, че в едногодишен срок властите трябва да въведат ефикасно правно средство или комбинация от такива средства, за да се гарантира подходящо и достатъчно поправяне на положението в случаи на неизпълнение или закъсняло изпълнение на осъдителни съдебни решения срещу държавата за нейни непарични задължения. Бюлетин № 31
Gerasimov and Others v. Russia (nos. 29920/05 и др.)

Съдът е комуникирал оплаквания, че властите не са изпълнили задължението си да изплатят на жалбоподателите присъдени обезщетения за земи, отчуждени за строежа на околовръстното шосе на София и магистралата към Капитан Андреево. На основание чл. 13 от Конвенцията жалбоподателите се оплакват и от липсата на възможност за образуване на изпълнително производство срещу държавата. Бюлетин № 33
Beevi v. Bulgaria (nos. 39020/11 and 2866/13)

Притежаваният от жалбоподателя лиценз за продажба на тютюневи изделия е осигурявал важна част от оборота на магазина му и следва да се разглежда като „притежание“. Отмяната му представлява намеса в правото на мирно ползване на притежанията, гарантирано от чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 36
Ékony v. Hungary (no. 65681/13)

Прекратяването на пенсията за инвалидност на жалбоподателката вследствие на изменение в приложимото законодателство е съставлявало драстична и непредвидима промяна, като легитимното й очакване да получава пенсия въз основа на правените осигурителни вноски, ако е в нужда, е било отнето напълно, без тя да може да поправи положението. Така тя е понесла прекомерна и непропорционална индивидуална те-жест, в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 37
Béláné Nagy v. Hungary *(no. 53080/13)*

С отнемането в полза на държавата на имущество на жалбоподателите по реда на Глава трета от отменения Закон за собствеността на гражданите е нарушен чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, защото законът не е отговарял на изискването за предвидимост, не е било ясно значението на понятието „законност“ на доходите и тежестта на доказване е била възложена на ответниците. Бюлетин № 38
Dimitrovi v. Bulgaria (no.12655/09)

Комуникирано е оплакване на лица, купили през 1993 г. земя, собствеността върху която била придобита от продавача чрез замяна с ТКЗС през 1967 г. През 2003 г. те установили, че имотът е бил реституиран през 1995 г. и след това продаден на трети лица. Ревандикационният им иск бил отхвърлен с мотиви, че чл. 10, ал. 13 ЗСПЗЗ се прилага от датата на влизане в сила на закона (1991 г.), а не от датата на влизане в сила на разпоредбата (1997 г.), приета 4 години след като жалбоподателите са придобили имота. Бюлетин № 38

Tomov and Nikolova v. Bulgaria (no.50506/09)

Гражданската конфискация на имущество, която е постановена в състезателно производство не е нарушила правото на жалбоподателите на мирно ползване на собствеността. В такова производство Съдът не изисква доказване „извън разумно съмнение“ на незаконния произход на имуществото. Изискването на чл. 1 от Протокол № 1 за „законност“ по правило не означава, че законодателят не може да контролира ползването на притежанията или по друг начин да се намесва в имуществените права чрез нови ретроактивни разпоредби, регулиращи по нов начин продължа-ващи фактически ситуации или правоотношения. Бюлетин № 40

Gogitidze and others v. Georgia (no. 36862/05)

Социалните служби не са положили усилия да оценят условията по сделка за замяна на недвижим имот, собственост на две деца, така че да гарантират най-добрия им интерес. Съдилищата от своя страна са отхвърлили иска за прогласяване нищожността на сделката, макар че всички оплаквания са повдигали най-малкото въпрос за изпълнението на конституционното задължение на държавата да закриля децата и съдилищата са били длъжни да разгледат задълбочено всички твърдения съгласно принципа за най-добрия интерес на детето. Бюлетин № 40

S.L. and J.L. v. Croatia (no.13712/11)

За пръв път Съдът произнася решение по същество по оплакване срещу държава, която е загубила контрола над част от територията си в резултат на война или окупация, но която в същото време е отговорна за отказа си да допусне изселен човек до имотите му в район, който все още е под неин контрол.
Като не е създал механизъм за разглеждане на имуществени претенции, който да позволява на изселените по време на конфликта в Нагорни Карабах да възстановят правата си на собственици и да получат обезщетение за това, че не могат да ползват имотите си, Азербайджан не е изпълнил позитивните си задължения да гарантира правото на собственост. Бюлетин № 41

Sargsyan v. Azerbaijan [GC] (no. 40167/06) - *Решение на Голямото отделение*

В нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 националните съдилища не са се убедили, че обезпечителните мерки, наложени на основание чл. 72, ал. 1 от НПК, няма да причинят вреди, по-големи от неизбежно произтичащите от такива мерки. Положението е несъвместимо с изискването на чл. 1 от Протокол № 1 засегнатите от подобни мерки лица да имат на разположение процедури, позволяващи постигането на справедлив баланс между техните права и обществения интерес. Бюлетин № 43

Apostolovi v. Bulgaria (no. 32644/09)

Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 поради липсата на справедлив баланс между необходимостта от защита на притежанията на дружеството жалбопо-дател и изискванията на общия интерес във връзка с отнемане в полза на държавата на камиони, послужили за контрабанда. Националният съд не е преценил дали са изпълнени условията на чл. 242, ал. 8 от НК и дружеството жалбоподател не е имало възможност да оспори отнемането на камионите в наказателното производство срещу шофьорите. Бюлетин № 43

Dumagas Transport S.A. v. Bulgaria (no. 59271/11)

Отказът дружеството жалбоподател да бъде обезщетено за закланите 253 глави засегнати от бруцелоза говеда, мотивиран с неспазването от негова страна на редица санитарни разпоредби, не съставлява прекомерна тежест и нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, с оглед на значението на борбата с болестите по животните и свободата на преценка, с която държавите разполагат в това отношение. Бюлетин № 43
S.A. Bio d'Ardennes c. Belgique

Продължителното задържане на иззетите устройства за съхранение на данни е явно неоснователно, когато самите устройства не представляват обект, средство или резултат на каквото и да е престъпно деяние. Бюлетин № 46
Kruglov and others v. Russia (nos. 11264/04 и 15 други)

Налагането на задължение за плащане на базова такса към частен доставчик на топлинна енергия, въведено с акт на държавен орган, съставлява форма на контрол от страна на държавата върху ползването на собствеността по смисъла на втория параграф на чл. 1 от Протокол № 1. При преценката на пропорционалността на мярката се вземат предвид не само условията на мярката, но и също и съществува-нето на процедурни и други гаранции за да се установи дали прилагането ѝ и нейното въздей-ствие върху правото на собственост не са произволни или непредвидими. При наличие на конкуриращ се търговски интерес държавата и Съдът, в неговата контролна функция, трябва да бъдат особено внимателни, за да се гарантира, че мерките няма да доведат до липса на баланс, поставяща прекомерна тежест върху жалбоподателите и в същото време позволяваща реализирането на неоправдана печалба. Бюлетин № 46
Strezovski and Others v. North Macedonia (nos. 14460/16 and 7 others)

Задържането на сървъра на жалбоподателя в течение на около 7 месеца и половина като веществено доказателство в наказателно производство е нарушило изисквания справедлив баланс между преследваната легитимна цел и неговите права, гарантирани от чл. 1 на Протокол № 1 към Конвенцията. Съдът отчита, че наказателното производство е било срещу трети лица; че сървърът не е бил обект на експертиза или други действия; че е бил важен за професионалната дейност на жалбоподателя; че е било възможно относимата към разследването информация да бъде просто копирана; че властите не са предприели своевременно всички необходими действия, въпреки отправените от жалбоподателя искания за връщане. Бюлетин № 47
Pendov v. Bulgaria (no. 44229/11)

В нарушение на правото на защита на собствеността методиката за обезщетяване при принудително отчуждаване за изграждане на инфраструктурни обекти не предоставя компенсация, съответстваща на стойността на земята на жалбоподателите. Жалбоподателите могат да искат възобновяване на националното производство по реда на чл. 239 АПК за определяне на справедливо обезщетение. Съдът отбелязва, че в момента разглежда още 20 сходни жалби срещу България. Бюлетин № 48
Kostov and Others v. Bulgaria (nos. 66581/12 and 25054/15)

Отказът на данъчните власти в продължение на три години и половина да изпълнят влязло в сила съдебно решение и да възстановят на жалбоподателя неправомерно събрани суми представлява нарушение на правото на мирно ползване на собствеността. Съдът констатира, че през този период данъчните власти са водели дела за прогласяване съдебното решение за нищожно, въпреки липсата на всякаква перспектива за успех, както и че не е получил обяснение от страна на правителството на тези действия. Бюлетин № 48
Antonov v. Bulgaria (no. 58364/10)

Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията поради задържането на закупена от дружеството жалбоподател стока, иззета като доказателство в наказателно производство срещу трети лица, въпреки решението на наказателния съд за връщането ѝ, постановено след тяхното оправдаване по обвинението в държане на склад на алкохолни напитки без бандероли. Съдът не приема аргументите на правителството, че стоката е била задържана като доказателство и в междувременно започнатото административнонаказателно производство срущу самия жалбоподател, тъй като в по-късно воденото от него дело по ЗОДОВ съдилищата са констатирали, че отсъства акт в този смисъл. Постановеното отнемане на стоката пък е било отменено и не е подлежало на изпълнение. Бутилките алкохол не са били официално присъединени като веществени доказателства и в последващото наказателно производство срещу представител на вносителя на стоката за продажбата ѝ без бандероли, прекратено от прокуратурата поради липса на установени при разследването данни за извършено престъпление. Според Съда трудно може да се приеме, че в тези две производства властите са имали право да задържат стоката след съдебното решение за връщането ѝ автоматично, без изискваните от българското законодателство съответни правни актове. Поради това той намира, че осъществената намеса не отговаря на изискването на чл. 1 от Протокол № 1 за законност. Бюлетин № 49
Avendi OOD v. Bulgaria (no. 48786/09)

Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, тъй като съдебният изпълнител не е взел подходящи и достатъчни мерки за осигуряване изпълнението на съдебно решение в полза на жалбоподателките по ревандикационния им иск срещу частно лице. Начинът на провеждане на изпълнителното производство, общата му продължителност (17 години след започването му все още е било висящо) и несигурността, в която са живели жалбоподателките, а впоследствие и наследниците им, са нарушили справедливия баланс, който трябва да бъде постигнат между изискванията на обществения интерес и необходимостта от защита на правото им мирно да се ползват от притежанията си. Бюлетин № 49
Ugrinova and Sakazova v. Bulgaria (no. 50626/11)

Запорирането на банковите сметки на жалбоподателите в контекста на наказателно производство срещу трето лице представлява контрол върху ползването на собствеността и е в нарушение на член 1 от Протокол № 1. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (no. 68817/14)

---

1) Член 29 от Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посред-ници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012, чл. 10 от Делеги-ран регламент (ЕС) № 241/2014 на Комисията от 7 януари 2014 г. за допълване

на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на регулаторните технически стандарти за капиталовите изисквания за институциите, както и членове 16 и 17 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, която забранява на установените на нейна територия кооперативни банки да отказват обратно изкупуване на инструменти на собствения капитал, но позволява на тези банки да отложат за неопределен период от време обратното изкупуване на дела на напускащия съдружник и да ограничат изцяло или отчасти изкупуваното количество, стига наложените при упражняването на тази възможност ограничения на обратното изкупуване да не надхвърлят необходимото, от гледна точка на пруденциалното състояние на посочените банки, за да се гарантира, че емитираните от тях капиталови инструменти ще се считат за инструменти на базовия собствен капитал от първи ред, като се имат предвид по-специално посочените в чл. 10, § 3 от Делегиран регламент № 241/2014 елементи, което следва да се провери от запитващата юрисдикция. 2) Член 63 и сл. ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, която определя праг на активите за извършване на банкови дейности от установени в тази държава членка кооперативни банки, учредени под формата на кооперативни дружества с ограничена отговорност с акции, над който тези банки са длъжни да се преобразуват в акционерни дружества, да намалят активите си под този праг или да пристъпят към ликвидация, при условие че тази правна уредба може да гарантира осъществяването на преследваните от нея цели от общ интерес и не надхвърлят необходимото за постигането им, което трябва да се провери от запитващата юрисдикция. Бюлетин № 50
Решение на СЕС по дело C-686/18

Съдът обявява жалбата за недопустима като явно необоснована. Жалбоподателите се позовават на чл. 6 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1 и се оплакват, че съдебното решение, с което е било увеличено обезщетението, определено за отчужден техен имот, е останало неизпълнено. Впоследствие имотът е отпаднал от предвидените за отчуждаване терени и Върховният административен съд е отменил влязлото в сила съдебно решение поради това ново обстоятелство. Според жалбоподателите в периода между двете съдебни решения те са имали правото и легитимното очакване да получат обезщетението. Съдът отбелязва, че съгласно националното законодателство и практиката на Конституционния съд отчуждаването произвежда действие едва след пълното изплащане на обезщетението, поради което не може да се приеме, че съдебното решение за определянето му е създало отделни права и че безусловно е подлежало на изпълнение при всички обстоятелства. То е елемент на отчуждителното производство, което Съдът разглежда в целостта му и стига до заключение, че след като отчуждаването не е било осъществено, оплакването от неизпълнението на това съдебно решение е станало безпредметно. Бюлетин № 51
Kozaliev and Starchev v. Bulgaria (no. 59845/14)- Решение по допустимостта

1) В светлината на чл. 4, § 1 и на чл. 15, § 1 от Договора на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) за изпълненията и звукозаписите чл. 8, § 2 от Директива 2006/115/ЕО за правото на отдаване под наем и в заем, както и за някои права, свързани с авторското право в областта на интелектуалната собственост, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска при транспонирането в своето законодателство на израза „съответните изпълнители“ от този чл. 8, § 2 — който обозначава изпълнителите с право на част от посоченото там еднократно справедливо възнаграждение — държава членка да изключи изпълнителите, граждани на държави извън Европейското икономическо

пространство (ЕИП), освен само онези от тях, които са с местожителство или пребивават в ЕИП, и онези, чийто принос за звукозаписа е извършен в ЕИП.
2) При сегашното състояние на правото на Съюза чл. 15, § 3 от Договора на СОИС за изпълненията и звукозаписите и чл. 8, § 2 от Директива 2006/115 трябва да се тълкуват в смисъл, че изключенията, за които трети държави са отправили уведомление съгласно посочения чл. 15, § 3 и които имат за последица ограничаване на тяхната територия на предвиденото в чл. 15, § 1 от Договора на СОИС за изпълненията и звукозаписите право на еднократно справедливо възнаграждение, не водят в ЕС до ограничения на предвиденото в посочения чл. 8, § 2 право по отношение на гражданите на тези трети държави, но законодателят на Съюза може да въведе такива ограничения, стига те да съответстват на изискванията на чл. 52, § 1 от Хартата на основните права на ЕС. При това положение същият чл. 8, § 2 не допуска държава членка да ограничава правото на еднократно справедливо възнаграждение по отношение на изпълнителите и продуцентите на звукозаписи, които са граждани на тези трети държави.
3) Член 8, § 2 от Директива 2006/115 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска предвиденото в него право на еднократно справедливо възнаграждение да бъде така ограничавано, че само продуцентът на съответния звукозапис да получава възнаграждение, без да го поделя с изпълнителя, който има принос в този звукозапис. Бюлетин № 51
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-265/19

Член 3, § 1 от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 г. относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „публично разгласяване“ в тази разпоредба не обхваща изпращането по електронен път до съд на защитено произведение като доказателство в съдебно производство между частноправни субекти. Бюлетин № 52
Решение на СЕС по дело C-637/19

1) Член 2, § 1 от Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкре-пата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета трябва да се тълкува в смисъл, че тази директива не се прилага за юридическите лица, нито за държавата, макар и съгласно националното право да им се признава качеството на пострадал в наказателното производство.
2) Член 325 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че допуска разпоредби от националното право, както са тълкувани в националната съдебна практика, съгласно които в наказателното производство държавата не може да предяви иск за обезщетение за вредите, които е претърпяла в резултат от извършена от обвиняемия измама, довела до присвояване на средства от бюджета на Европейския съюз, нито има в това производство друго правно средство за защита, за да предяви правото си срещу обвиняемия, доколкото — като запитващата юрисдикция следва да провери това — националното законодателство предвижда ефективни производства, позволяващи да бъдат събрани недължимо платените от бюджета на Европейския съюз помощи. Бюлетин № 52
Решение на СЕС по дело C-603/19

Договорът за обществена поръчка поражда защитими легитимни очаквания по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1. Принципът, че „властите не бива да бъдат възпирани от поправяне на грешки, дори и ако те са резултат от собствената им небрежност“ не може да надделее в ситуации, които биха изисквали от (засегнатия) индивид да понесе прекомерна тежест. Бюлетин № 54
Kurban v. Turkey (no. 75414/10)

В нарушение на чл. 1 от Протокол № 1, при прилагането на правилата относно разноските в производството, в което ВАС е отхвърлил подаденото от сдружението жалбоподател искане за отмяна на влязло в сила решение и го е осъдил да възстанови на противната страна 12 000 лева от заплатеното от нея адвокатско възнаграждение в размер на 24 000 лева, той не е преценил в достатъчна степен конкретните обстоятелства, и по-специално значителния размер на това възнаграждение и факта, че с оглед на сложността на производството и обема на адвокатската работа присъдената за една инстанция сума не е изглеждала разумна. Като е било осъдено за заплати тази сума, без да са изложени достатъчни и релевантни съображения, за да се осигури тя да е действително справедлива и оправдана, както изисква националният закон, ВАС не е постигнал справедлив баланс между засегнатите интереси и сдружението жалбоподател е понесло индивидуално и прекомерно бреме. Бюлетин № 55
National Movment Ekoglasnost v. Bulgaria (no. 31678/17)

Съдът констатира нарушение на правото на мирно ползване на притежания. Приема, че отнемането на стоки, внесени законно от дружеството жалбоподател, но в нарушение на задължения за записването им в нарочни регистри е непропорционално и националните власти не са обсъдили възможността дали алтернативни мерки, като глоба, биха били достатъчни. Съдът прави разграничение със случаите, когато стоките са предмет на внос, който е забранен. Бюлетин № 56
Aktiva DOO v. Serbia (no. 23079/11)

---

1. Член 2, § 1 от Рамково решение 2005/212/ПВР на Съвета относно конфискация на облаги, средства и имущество от престъпления във връзка с член 17, параграф 1 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която позволява конфискация на средство, използвано за извършване на престъпление квалифицирана контрабанда, когато това средство принадлежи на трето добросъвестно лице.
2. Член 4 от Рамково решение 2005/212 във връзка с член 47 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която позволява в наказателно производство да се конфискува имущество, принадлежащо на лице, различно от извършителя на престъплението, без това лице да разполага с ефективни правни средства за защита. Бюлетин № 56

Решение на СЕС по дело C-393/19 По преюдициално запитване, отправено от Апелативен съд, Пловдив, България

---

1) Член 7, § 6 от Директива 94/19/ЕО относно схемите за гарантиране на депозити трябва да се тълкува в смисъл, че предвиденото в него право на вложителя да получи компенсация обхваща единствено изплащането от схемата за гарантиране на депозитите на неналичните депозити на този вложител до размера, определен в член 7, § 1а от тази директива, след като компетентният национален орган установи

неналичността на държаните от съответната кредитна институция депозити в съответствие с член 1, точка 3, подточка i) от посочената директива, поради което член 7, § 6 от същата директива не дава основание да се счита, че посоченият вложител има право на обезщетение за вредата, причинена поради забавеното изплащане на гарантирания размер на всички негови депозити или поради недостатъчния надзор от страна на националните компетентни органи над кредитната институция, чиито депозити са станали неналични.

2) Разпоредбите на член 1, точка 3, подточка i) във връзка с разпоредбите на член 7, § 6 и член 10, § 1 от Директива 94/19 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба или договорна клауза, съгласно която депозит в кредитна институция, чиито плащания са преустановени, става изискуем едва след като компетентният орган отнеме издадения на тази институция банков лиценз и при условие че вложителят изрично е поискал изплащане на този депозит. По силата на принципа на предимство на правото на Съюза националният съд, сезиран с иск за обезщетение за вредите, за които се твърди, че са причинени поради изплащането на гарантирания размер на такъв депозит извън срока по член 10, § 1 от тази директива е длъжен за целите на произнасянето по този иск да не приложи тази национална правна уредба или договорна клауза.

3) Член 17, § 3 от Регламент (ЕС) № 1093/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган) с оглед на съображение 27 от този регламент, трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд трябва да вземе предвид издадена на основание на тази разпоредба препоръка на Европейския банков орган, за да се произнесе по спора, с който е сезиран, и в частност по иск, с който се търси отговорност от държава членка за вреди, причинени на частноправен субект поради неприлагането или неправилното или недостатъчно прилагане на правото на Съюза — основание за процедурата по разследване, приключила с издаването на тази препоръка. В производството пред компетентните национални съдилища частноправните субекти, претърпели вреди от установеното с такава препоръка нарушение на правото на Съюза, дори да не са адресати на тази препоръка, трябва да могат да черпят доводи от нея за установяването на отговорността на съответната държава членка в резултат от посоченото нарушение на правото на Съюза.

Препоръка EBA/REC/2014/02 на Европейския банков орган от 17 октомври 2014 година към Българска народна банка и Фонда за гарантиране на влоговете в банките относно необходимите действия за спазване на Директива 94/19/ЕО е невалидна, доколкото приравнява решението на Българска народна банка да постави Корпоративна търговска банка АД под специален надзор и да преустанови изпълнението на задълженията ѝ, на установяване на неналичността на депозитите по смисъла на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14.

4) Член 2, седмо тире от Директива 2001/24/ЕО относно оздравяването и ликвидацията на кредитни институции, с оглед на член 17, § 1 и член 52, § 1 от Хартата на основните права, трябва да се тълкува в смисъл, че мярката за временно преустановяване на плащанията, прилагана от национална централна банка спрямо кредитна институция като оздравителна мярка, имаща за цел да запази или възстанови финансовото състояние на тази кредитна институция, съставлява неоправдана и непропорционална намеса в упражняването на правото на собственост на вложителите в посочената кредитна институция, ако не зачита основното съдържание на това право и ако предвид непосредствения риск от финансови загуби, на който вложителите биха били изложени в случай на обявяването на кредитната институция в несъстоятелност, други по-малко обременителни мерки биха позволили постигането на същите резултати, което запитващата юрисдикция следва да провери.

5) Правото на Съюза, и по-специално принципът на отговорност на държавите членки за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушаването на правото на Съюза, както и принципите на равностойност и на ефективност, трябва да се тълкува в смисъл, че:

– допуска национална правна уредба, която обвързва правото на частноправните субекти да получат обезщетение за вредите от нарушаването на правото на Съюза с предварителната отмяна на административното действие или бездействие, от което е настъпила вредата, стига тази отмяна, макар да се изисква за сходни искове, основани на нарушение на националното право, да не е на практика изключена или силно ограничена,

– не допуска национална правна уредба, която обвързва правото на частноправните субекти да получат обезщетение за вредите от нарушаването на правото на Съюза с условието вредата да е причинена умишлено от съответния национален орган,

– допуска национална правна уредба, която обвързва правото на частноправните субекти да получат обезщетение за вредите от нарушаването на правото на Съюза с условието да се докаже наличието на действителна и сигурна вреда към момента на предявяването на иска, стига това условие, от една страна, да не бъде по-неблагоприятно от условията, приложими за сходни искове, основани на нарушение на националното право, и от друга страна, да не бъде уредено по начин, който прави упражняването на такова право на обезщетение невъзможно или прекомерно трудно предвид особеностите на конкретния случай.

6) Принципите на равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не задължават съда, сезиран с иск за обезщетение, формално основан на национална норма за отговорността на държавата за вреди от административна дейност, но в подкрепа на който се твърди нарушение на правото на Съюза вследствие на такава дейност, да квалифицира служебно този иск като предявен на основание член 4, § 3 ДЕС, стига приложимите разпоредби на националното право да не са пречка този съд да разгледа твърденията за нарушение на правото на Съюза, изтъкнати в подкрепа на този иск. Бюлетин № 58

Решение на СЕС по дело C-501/18 по преюдициално запитване на Административен съд София град

9. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

Намаляването на издръжка на дете, ако родителят сключи нов брак или заживее с нов партньор, без това намаление да се прилага за хомосексуални партньори, е дискриминационно. Бюлетин № 1.
J. M. v. the United Kingdom (no. 37060/06)

Заетите по трудово правоотношение бащи имат право на "отпуск за кърмене", независимо от трудовия статус на майката. Испанската правна уредба, съгласно която заетите по трудово правоотношение бащи нямат право да ползват този отпуск вместо майката, освен ако и тя не работи по трудово правоотношение, е необоснована дискриминация въз основа на пола. Бюлетин № 1.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по делото C-104/09 Roca Álvarez/Sesa Start Espana ETT SA

Многократната забрана за провеждане на гей парад в Москва е неоправдана и в нарушение на свободата на мирни събрания и защитата от дискриминация. Бюлетин № 2.
Alekseyev v. Russia (nos. 4916/07, 25924/08 и 14599/09)

Отказът да се даде отпуск за отглеждане на малко дете на военнослужещ баща за разлика от правото на военнослужещите майки на такъв отпуск е дискриминация – нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията. Бюлетин № 2.
Konstantin Markin v. Russia (no. 30078/06)

Отказът да бъдат предоставени социални добавки за многодетност на майки – политически бежанки в Гърция, заради това че не са гражданки на Гърция, на ЕС или с гръцки произход, нарушава правата им на личен и семеен живот и свобода от дискриминация. Бюлетин № 2.
Fawsie v. Greece (no. 40080/07) и *Saidoun v. Greece (no. 40083/07)*

Правна норма, въвеждаща разлика в третирането, пряко основана на критерия възраст, води до прекомерно увреждане на законосъобразните интереси на работниците.
Бюлетин № 2.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по делото C-499/08 Ingeniørforeningen i Danmark / Region Syddanmark

---

Налице е дискриминация по признак пол заради правилата на швейцарското законодателство относно избора на семейна фамилия при смесените бракове, тъй като се прилагат различни правила с оглед на това дали мъжът или жената са с швейцарско гражданство. Бюлетин № 3.
Losonci Rose and Rose v. Switzerland (no. 664/06)

Конвенцията не изисква държавата да признае жалбоподателката за наследничка на мъж, с когото е имала сключен религиозен, но не и граждански брак. Бюлетин № 3.
Şerife Yiğit v. Turkey (no. 3976/05) - *Решение на Голямото отделение*

Недопустими са жалбите на двама унгарски роми, които се оплакват, че като деца са били дискриминирани, тъй като са били сегрегирани в помощни училища въз основа на експертно заключение, че имат леки ментални затруднения, а образованието в тези училища е било на ниско ниво. Бюлетин № 3.
Horváth and Vadászi v. Hungary (no. 2351/06)

Няма дискриминация, когато националните съдилища са ограничили контактите на транссексуална с нейното дете заради най-добрия интерес на детето (да му дадат възможност постепенно да свикне с промяната на пола на родителя си), а не заради транссексуалността на родителя. Бюлетин № 3.
P.V. v. Spain (no. 35159/09)

Допустимо е национално законодателство, което предвижда задължителното пенсиониране на университетските професори на 68-годишна възраст, и дава възможност те да продължат да упражняват професията си след 65 годишна възраст само посредством срочни договори за една година, доколкото това законодателство преследва законосъобразна цел. Бюлетин № 3.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по съединени дела C-250/09 и C-268/09 Georgiev

---

Национална правна уредба, която с цел насърчаване на достъпа до заетост на по-млади хора позволява на работодател да уволнява работниците, придобили право на пенсия, при положение че жените придобиват това право пет години по-рано от мъжете, представлява забранена пряка дискриминация, основана на пола. Бюлетин № 3.
Решение по Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-356/09 Kleist

---

Разследването на религиозно мотивирано насилие по начин, по който се разследват случаи, в които няма такъв мотив, означава, че властите си затварят очите пред специфичното естество на тези разрушителни за основните права актове. Пренебрегването и неразследването на данните, че нападенията са мотивирани от религиозна омраза, представлява нарушение на забраната за дискриминация (чл. 14 във връзка с чл. 3 от ЕКПЧ). Бюлетин № 4.
Milanović v. Serbia (no. 44614/07)

Държавата е длъжна да остане неутрална при упражняването на регулаторните си правомощия по отношение на различни религии и вероизповедания. Нарушение на правата на три реформистки църкви по чл. 14 (забрана на дискриминацията) във връзка с чл. 9 от Конвенцията (право на свобода на мисълта, съвестта и религията). Бюлетин № 4.
Savez crkava "Rijec života" and others v. Croatia (no. 7798/08)

Няма нарушение на чл. 14 от Конвенцията (защита от дискриминация) при разследването на смъртта на ром, защото жалбоподателите не са доказали, че расистки мотиви от страна на властите са били причината за неефективното разследване. Бюлетин № 5.
Dimitrova and Others v. Bulgaria (no. 44862/04)

Задължението на собствениците на ловни райони с площ по-малка от 75 хектара да членуват в ловни асоциации, което не важи за собствениците на по-големи райони, е

обосновано и в обществен интерес и не е в нарушение на забраната за дискриминация. Бюлетин № 5.
Herrmann v. Germany (no. 9300/07)

По-благоприятното третиране на жените по отношение условията за придобиване на право на пенсия не представлява непозволена дискриминация. Бюлетин № 6.
Andrle v. the Czech Republic (no. 6268/08)

Държавата разполага с минимална свобода на преценка, когато взема мерки, ограничаващи основните права на ХИВ-позитивните лица, и е длъжна да обоснове много убедително всяко едно ограничение. Бюлетин № 7.
Kiyutin v. Russia (no. 2700/10)

Отчитането на пола на застрахования като рисков фактор в застрахователните договори представлява дискриминация. Бюлетин № 7.
Решение на СЕС по дело C-236/09

Допълнителната пенсия за осигурителен стаж не е плащане, изключено от приложното поле на Директива 2000/78/ЕО. Бюлетин № 9.
Решение на СЕС по дело C-147/08

С въвеждането на изискване за гражданство при достъп до професията нотариус Белгия, Франция, Люксембург, Австрия, Германия и Гърция не са изпълнили задълженията си по чл. 43 от ЕО (свобода на установяване), като са допуснали разлика в третирането, основана на гражданството. Бюлетин № 9.
Решения на СЕС по дела C-47/08, C-50/08, C-51/08, C-53/08, C-54/08 и C-61/08

Съдът намира свързана с правото на образование дискриминация по признак гражданство, поради задължението за чужденци без разрешение за постоянно пребиваване в страната да заплащат такси за средно образование, което по българската Конституция е безплатно. Бюлетин № 10.
Anatoliy Ponomaryov and Vitaliy Ponomaryov v. Bulgaria (no. 5335/05)

Невключването в пенсионната система на страната на лишен от свобода, който е полагал дълги години труд в затвора, не представлява дискриминация. Бюлетин № 11.
Stummer v. Austria (no. 37452/02) - Решение на Голямото отделение

Правото на ЕС допуска задължително пенсиониране на длъжностни лица на пожизнена служба, ако тези норми имат за цел: установяване на балансирана възрастова структура, благоприятстване наемането на работа на младите, оптимизиране управлението на персонала и предотвратяване на евентуални съдебни спорове относно способността на заетото лице да упражнява своята дейност над определена възраст, но доколкото законът позволява постигането на тази цел с подходящи и необходими средства. Бюлетин № 11.
Решение на СЕС по съединени дела C 159/10 и C 160/10

Държавите членки следва да предприемат мерки в областта на тежестта на доказване при дискриминационни дела, така че когато лице докаже факти, които позволяват да се допусне съществуването на дискриминация, ответникът да бъде задължен да докаже, че принципът на равно третиране не е нарушен. Това изискване обаче не въвежда право на

кандидата за професионално обучение на достъп до притежавана от организаторите на съответното обучение информация за квалификациите на другите кандидати, за да може да докаже „факти, които позволяват да се допусне съществуването на пряка или непряка дискриминация”. Бюлетин № 11.
Решение на СЕС по дело C-104/10

Не е нарушена забраната за дискриминация заради отказа на властите да предоставят приоритет на жалбоподателката при получаване на социално жилище, тъй като те са представили разумно и обективно оправдание за това. Бюлетин № 12.
Bah v. the United Kingdom (no. 56328/07)

Мярката, с която възрастовата граница, над която пилотите нямат право да извършват дейността си, определена на 60 години в колективен трудов договор, въпреки че в националната и международната правна уредба същата граница е 65 години, не е необходима за обществената сигурност и за защитата на здравето. Бюлетин № 12.
Решение на Съда на ЕС по делото C 447/09 Reinhard Prigge, Michael Fromm, Volker Lambach/Deutsche Lufthansa AG

Не е налице дискриминация спрямо пенсионерите, чийто размер на пенсиите е ограничен по закон. Бюлетин № 13.
Valkov and others v. Bulgaria (nos. 2033/04, 19125/04, 19475/04, 19490/04, 19495/04, 19497/04, 24729/04, 171/05 и 2041/05)

Няма нарушение на забраната за дискриминация по 14 от Конвенцията заради отказа на българските съдилища да регистрират ОМО Илинден-Пирин като политическа партия. Бюлетин № 13.
United Macedonian Organisation Ilinden – PIRIN and Others v. Bulgaria (no. 2) (nos. 41561/07 and 20972/08)

Разпоредбата на малтийския Закон за гражданството, според който децата, родени без брак от майка чужденка и баща малтиец, не получават малтийско гражданство, представлява дискриминация и е в нарушение на чл. 14 във връзка с правото на личен и семеен живот (чл. 8). Бюлетин № 13.
Genovese v. Malta (no. 53124/09)

Законовото задължение на адвокати и нотариуси да приемат назначаването си за юридически настойници на психично болни лица и да работят без заплащане не е дискриминация, тъй като тези две професионални групи не са в сравнима сходна ситуация с други лица с юридическо образование. Бюлетин № 13.
Graziani-Weiss v. Austria (no. 31950/06)

По-неблагоприятното положение при предоставяне на компенсираща добавка към пенсиите, в което се намират значително по-голям процент пенсионирани жени, отколкото пенсионирани мъже, не може да бъде оправдано нито с обстоятелството, че жените се ползват от по-ранна възраст за пенсиониране, нито с това, че по-дълго време получават пенсия, нито пък с обстоятелството, че става дума за мерки от извънреден характер. Бюлетин № 13.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-123/10 Brachner

---

Не е дискриминационно различното третиране на жалбоподателките като непълнолетни спрямо пълнолетните, които не подлежат като тях на лишаване от свобода за противообществени прояви. Бюлетин № 14.
A. and others v. Bulgaria (no. 51776/08)

Законодателно установени различия в режима и условията спрямо задържаните и вече осъдените лица в местата за лишаване от свобода в Словакия представляват дискриминация при упражняване правото на личен живот. Бюлетин № 15.
Laduna v. Slovakia (no. 31827/02)

Конвенцията не спира действието си пред вратите на казармата. Тъй като в службата си г-н Markin е можел лесно да бъде заменен от жена военнослужещ, няма разумно обяснение защо той няма право на отпуск за отглеждане на малко дете. Следователно е бил дискриминиран по полов признак. Бюлетин № 18.
Konstantin Markin v. Russia (no.30078/06) - Решение на Голямото отделение

Директива 2003/109/ЕО на Съвета относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни не допуска при отпускането на жилищна помощ да има правна уредба, която третира различно гражданите на трета страна, ползващи се със статут на дългосрочно пребиваващи по Директивата, в сравнение с живеещите в същата провинция или регион граждани на държавата членка. Бюлетин № 19.
Решение на СЕС по дело C-571/10

Директива 2000/43, Директива 2000/78 и Директива 2006/54 не предвиждат право на работник, чиято кандидатура за работа е отхвърлена, да получи достъп до информация дали работодателят е назначил друг кандидат. Пълният отказ от страна на работодателя за достъп до информация обаче може да се окаже едно от обстоятелствата, които трябва да се вземат предвид при доказването на фактите, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация. Бюлетин № 19.
Решение на СЕС по дело C-415/10

Прагът от 7 % представителност от гласовете на предходните парламентарни избори за политическа партия, който е критерий за получаване на държавно финансиране, не е непропорционален. Бюлетин № 20.
Ozgurluk Ve Dayanisma Partisi (ODP) v. Turkey (7819/03)

Словенските власти не са регламентирали напълно положението на „изтритите“ лица - бивши граждани на Югославия - от регистъра на постоянно пребиваващите в страната и са ги третирали различно от останалите чужденци без оправдание. Бюлетин № 21.
Kurić and Others v. Slovenia (no. 26828/06) - Решение на Голямото отделение

Съдът отхвърля като недопустими оплакванията на жалбоподатели за нарушение на правото на собственост и дискриминация във връзка с т. нар. „таван на пенсиите”, като се позовава на делото *Valkov and Others*. Бюлетин № 22.
Hristov v. Bulgaria и други жалби (no. 13684/03 и други) - Решение по допустимост

Макар италианските власти да не са успели адекватно и ефективно да разследват твърдения на жалбоподателите, български граждани, за насилие, Съдът не смята, че този факт е повлиян или е следствие на дискриминация. Бюлетин № 22.

M and others v. Italy and Bulgaria (no. 40020/03)

Директива 2000/78 допуска национална мярка, която дава възможност на работодателя да прекрати трудовия договор на работника само поради това, че същият е навършил 67 години, дори и тази мярка да не отчита размера на пенсията, която работникът ще получава, при положение че тази мярка е обективно и обосновано оправдана от законосъобразна цел, свързана с политиката по заетостта и пазара на труда, и средствата, използвани за постигането й, са необходими и подходящи. Бюлетин № 22.
Решение на СЕС по делото C-141/11

Нормата, съгласно която фамилното име на всяко родено от брак дете е фамилното име на съпруга, и невъзможността това правило да бъде дерогирано, дори при съгласие на двамата съпрузи, представляват дискриминация по отношение на жените по признак пол. Бюлетин № 24
Cusan and Fazzo v. Italy (no. 77/07)

При разследването на сбиване между суданци и скинхедс прокуратурата не е изпълнила задължението си да предприеме всички разумни мерки, за да разкрие евентуални расистки подбуди и да установи дали причината за сбиването не е етническа омраза или предразсъдъци. Бюлетин № 26
Abdu c. Bulgarie (no. 26827/08)

Изискването на датския закон дадено лице да е било датски гражданин 28 години, за да може съпругът/ата му чужденец да получи разрешение за пребиваване в страната с цел събиране на семейството, е по-неблагоприятно за онези, които са придобили датско гражданство като възрастни, отколкото за родените датски граждани, но прилагането му спрямо жалбоподателите е било пропорционално. Бюлетин № 26
Biao v. Denmark (no.38590/10)

Според чл. 15 от Директива 2006/54/ЕО не може съображения за обществен интерес да доведат до изключване на жена в отпуск по майчинство от професионалното обучение, което е предпоставка за окончателното ѝ назначаване на по-висока позиция, а оттам и за подобряването на условията на нейния труд, дори и при условие че се гарантира участието ѝ по право в следващото такова организирано обучение. Бюлетин № 26
Решение на Съда по дело C-595/12 Loredana Napoli срещу Ministero della Giustizia – Dipartimento dell'Amministrazione penitenziaria

Държавата няма задължение да предоставя социални помощи, но с отпускането им на големи семейства тя „показва, че зачита семейния живот" по смисъла на чл. 8 от Конвенцията и следователно въпросът попада в обхвата на тази разпоредба. Целта да бъде защитен държавният бюджет е легитимна, но в случая липсва разумна връзка на пропорционалност между тази цел и отказа да бъде отпусната социална помощ на жалбоподателя, единствено защото няма италианско гражданство. Бюлетин № 27
Dhahbi v. Italy (no. 17120/09)

Изискването двамата родители заедно да поискат съвместно упражняване на родителските права има за цел да ги задължи да покажат желание да си сътрудничат по въпросите, свързани с отглеждането на децата след развода. Не е налице дискриминация по признак пол, тъй като отношението към двамата родители е еднакво и не само

майката, а и двамата родители могат да се противопоставят на съвместното упражняване на родителските права. Бюлетин № 28

Buchs v. Switzerland (no. 9929/12)

Член 4, § 1 от Директива 79/7 не допуска национална правна уредба, според която различната очаквана продължителност на живота за мъжете и жените се прилага като актюерски фактор за изчисляване на законоустановените обезщетения за трудова злополука, дължими от социалното осигуряване, когато при прилагането на този фактор еднократното обезщетение, което следва да се заплати на мъж, е по-ниско от обезщетението, което би получила жена на същата възраст, намираща се в сходно положение. Бюлетин № 32
Решение на СЕС по дело C-318/13

Въпреки различното третиране на кандидатите за държавна служба въз основа на тяхното минало, не е извършено нарушение на чл. 8 във връзка с чл. 14 от Конвенцията. Държавите имат право да изискват от служителите си вярност към конституционните принципи, на които са базирани. Забраната бивши сътрудници на комунистическата политическа полиция да работят като държавни служители не е непропорционална на легитимната цел държавата да осигури лоялността на лицата, натоварени с опазването на обществения интерес. Бюлетин № 33
Naidin v. Romania (38162/07)

Член 24, § 1 във вр. с чл. 7, § 1 (б) от Директива 2004/38 и чл. 4 от Регламент № 883/2004 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба на държава членка, съгласно която някои граждани на други държави членки са изключени от кръга на лицата с право на определени „специални парични обезщетения, независещи от вноски“ по смисъла на чл. 70, § 2 от Регламент № 883/2004, въпреки че тези обезщетения са гарантирани на намиращите се в същото положение граждани на приемащата държава членка, доколкото тези граждани на други държави членки нямат право на пребиваване в приемащата държава съгласно Директива 2004/38. Бюлетин № 34
Решение на СЕС по дело C-333/13, Elisabeta Dano и Florin Dano срещу Jobcenter Leipzig

Директива 2000/78/ЕО на Съвета за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите не допуска национална правна уредба, която определя 30 години като максимална възраст за назначаване на полицаите в местната полиция, както разпорежда законът на Автономна област Княжество Астурия (Испания). Бюлетин № 34
Решение на СЕС по дело C-416/13, Pérez

Съдът е комуникирал жалбата на три ромски семейства и една ромска неправителствена организация, с оплаквания относно разрушаването от община Варна на общински постройки в кв. „Младост“ в града през декември 2008 г. Бюлетин № 35
Dimitrova and others v. Bulgaria (no. 39084/10)

Подпомагането на местата за богослужение чрез средства от публични фондове е свързано с упражняването на правото на изповядване на религията и оплакването от отказа за признаване на такъв стаут попада в приложното поле на чл. 9, поради което чл. 14 също е приложим. Бюлетин № 35
Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı v. Turkey (no. 32093/10)

Макар никой от общите принципи на правото на Съюза да не забранява дискриминация, основана на затлъстяването, то попада в обхвата на понятието „увреждане“, когато при определени условия е пречка за пълноценното участие на дадено лице в професионалния живот наравно с останалите работници. Бюлетин № 35

Решение на СЕС по дело C-354/13, Kaltoft

Директива 2000/78/ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална уредба, която за да премахне дискриминация, основана на възраст, зачита периодите на заетост преди навършване на 18 години, но едновременно с това удължава с една година изискуемия период за повишаване на възнаграждението и по този начин окончателно утвърждава разлика в третирането, основана на възраст. Бюлетин № 36
Решение на СЕС по дело C-417/13

Въведеното 7 месеца преди крайния срок за регистрация ново изискване за участие в парламентарните избори, приложимо само по отношение на политическите формации, които не са представени в парламента, е поставило сдружението жалбоподател в обективна невъзможност да го изпълни и е непропорционално, в нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 3 от Протокол № 1. Бюлетин № 39
Danis and The Association of Ethnic Turks v. Romania (16632/09)

Допустимо е държава членка да предвиди в законодателството си постоянно противопоказание за кръводаряване по отношение на мъжете, които са имали полови контакти с други мъже, когато е установено, че такова сексуално поведение излага посочените лица на повишен риск от заразяване по кръвен път, и че при спазване на принципа на пропорционалност не съществуват ефикасни техники за откриване на тези инфекциозни болести или методи, свързани с по-малко ограничения от такова постоянно противопоказание. Бюлетин № 39
Решение на СЕС по дело C-528/13

Грузия е нарушила позитивните си задължения по чл. 3 и чл. 11, и двата във връзка с чл. 14 от Конвенцията, тъй като при провежданото от жалбоподателите мирно шествие властите не са им предоставили необходимата засилена защита срещу мотивираната от предразсъдъци вербална и физическа атака на частни лица – контрадемонстранти, макар че с оглед на враждебните обществени нагласи към лицата с различна сексуална ориентация или полова идентичност в Грузия, са знаели или е трябвало да знаят за рисковете, които носят свързаните с тях публични прояви. Бюлетин № 40
Identoba and Others v. Georgia (no. 73235/12)

Налагането на наказателноправни санкции срещу лица, подбуждащи към насилие, е допустимо като крайна мярка в случаи на слово на омраза срещу нечия сексуална ориентация или сексуален живот. В основата на неизпълнението от страна на компетентните органи на позитивните задължения да извършат ефективно разследване дали коментарите по отношение на сексуалната ориентация на жалбоподателите представляват подбуждане към омраза и насилие стои дискриминационно отношение. Бюлетин № 45
Beizaras and Levickas v. Lithuania (no. 41288/15)

1) Членове 2 и 6 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че доколкото отговаря на необходимостта да се осигури защита на придобитите права в контекст, който се характеризира по-специално както с голям брой засегнати държавни служители и съдии, така и с липсата на валидна референтна система и доколкото не води до трайно запазване на основана на възрастта разлика в третирането, е допустима мярка, с която, за да се осигури подходящо възнаграждение, на държавните служители и съдиите се предоставя доплащане към възнаграждението в размер на процент от основната заплата, която преди това са получавали по-специално въз основа на стъпка на основната заплата, определена за всяка степен при назначаването им в зависимост от тяхната възраст.
2) Принципът на ефективност трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да определи, че началният момент на двумесечен преклузивен срок за подаване на искане за обезщетение за вредите, произтичащи от мярка, представляваща основана на възраст дискриминация, е датата на обявяване на решение на Съда, с което се установява дискриминационният характер на подобна мярка, когато има опасност съответните лица да не са можели да узнаят в посочения срок за наличието или значимостта на дискриминацията, на която са станали жертва. Това може да е така по-специално когато в посочената държава членка съществува спор относно възможността към съответната мярка да се приложат изводите, произтичащи от това решение. Бюлетин № 46
Решение на СЕС по съединени дела C-773/18—C-775/18

1) Член 56 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, която налага на установените в друга държава членка доставчици на рекламни услуги задължение за регистрация за целите на облагането им с данък върху рекламата, докато доставчиците на такива услуги, установени в държавата членка на облагане, са освободени от това задължение с мотива, че имат задължения за декларираме или регистрация за целите на облагането им с какъвто и да било друг данък, приложим на територията на посочената държава членка.
2) Член 56 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска правна уредба на държава членка, с която на установените в друга държава членка доставчици на услуги, които не са изпълнили задължение за регистрация за целите на облагането им с данък върху рекламата, се налага, в рамките на няколко дни, поредица от глоби, чийто размер, считано от втората глоба, се утроява спрямо размера на предходната глоба при всяко ново констатиране на неизпълнението на това задължение и достига до сборен размер от няколко милиона евро, без компетентният орган, преди приемането на решението, определящо окончателно сборния размер на тези глоби, да е предоставил на тези доставчици необходимото време, за да изпълнят задълженията си, да им е дал възможност да изразят своето становище и самият той да е разгледал тежестта на нарушението, докато размерът на глобата, която се налага на доставчик, установен в държавата членка на облагане, пропуснал да изпълни подобно задължение за регистрация или декларираме в нарушение на общите разпоредби на националното данъчно законодателство, е значително по-нисък и не се увеличава в случай на продължено неспазване на такова задължение нито в същите пропорции, нито непременно в толкова кратки срокове. Бюлетин № 47
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-482/18

1) Член 7, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно свободното движение на работници в Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че национално законодателство, което обвързва поемането на разноските за училищния транспорт от дадена провинция с условие за пребиваване на територията на тази провинция, представлява непряка дискриминация, доколкото по самото си естество може да засегне в по-голяма степен пограничните работници, отколкото работниците — местни граждани. 2) Член 7, параграф 2 от Регламент № 492/2011 трябва да се тълкува в смисъл, че практическите трудности, свързани с ефикасната организация на училищния транспорт в дадена провинция, не представляват императивно съображение от общ интерес, годно да обоснове национална мярка, квалифицирана като непряка дискриминация. Бюлетин № 48
Решение на СЕС по дело C-830/18

Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите, и по-специално член 2, параграф 2, член 3, параграф 1 и член 6, параграф 1 от нея, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която забранява на публичните административни органи да възлагат дейности по проучване и консултиране на пенсионирани лица, стига, от една страна, тази правна уредба да преследва законосъобразна цел на политиката по заетостта и на трудовия пазар, и от друга страна, средствата за постигането на тази цел да са подходящи и необходими. Запитващата юрисдикция трябва да провери дали това наистина е така в случая по главното производство. Бюлетин № 48
Решение на СЕС по дело C-670/18

---

1) Понятието „условия за достъп до заетост […] или упражняване на занятие“ по член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкува в смисъл, че в неговия обхват попадат изявленията на дадено лице по време на аудио-визуално предаване, че никога не би наело, нито би работило с лица с определена сексуална ориентация в предприятието си, дори когато към момента на извършване на изявленията не се провежда, нито е планирана процедура по подбор и наемане на работа, стига връзката между тези изявления и условията за достъп до заетост или упражняване на занятие в това предприятие да не е хипотетична.

2) Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, съгласно която адвокатско сдружение, чийто предмет на дейност по устав е да осигурява съдебна защита на лица с определена сексуална ориентация и да насърчава зачитането на културата и спазването на правата на тази категория лица, автоматично е процесуално легитимирано — поради този предмет на дейност и независимо от евентуалната му стопанска цел — да започне съдебно производство за осигуряване на спазването на произтичащите от тази директива задължения и евентуално да получи обезщетение, когато са налице действия, които могат да представляват дискриминация, по смисъла на посочената директива, по отношение на посочената категория лица, но не може да се идентифицира конкретно увредено лице. Бюлетин № 48
Решение на СЕС по дело C-507/18

Като е приела разпоредбите от Закон № LXXVI от 2017 г. за прозрачността на организациите, които получават финансова подкрепа от чужбина, които налагат задължения за регистриране, декларираме и оповестяване на някои категории организации на гражданското общество, получаващи пряко или непряко чуждестранна подкрепа над определен праг, и предвиждат възможност за налагане на санкции на

организациите, които не спазват посочените задължения, Унгария е въвела дискриминационни и необосновани ограничения по отношение на чуждестранните дарения за организации на гражданското общество в нарушение на задълженията си по чл. 63 ДФЕС и по членове 7, 8 и 12 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Бюлетин № 49
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-78/18

Членове 9, 10 и 14 от Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно услугите на вътрешния пазар трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба на държава членка, съгласно която правото на юридическото лице, в което съдружникът или съдружниците, притежаващи заедно повече от половината от дяловия капитал с право на глас в него, и всички лица, имащи право да представляват същото, са граждани на други държави членки, да придобива собственост върху намиращи се на територията на тази държава членка земеделски имоти е обвързано със задължението на съответните съдружници и представители да представят, от една страна, удостоверение за регистрация като пребиваващи в тази държава членка, и от друга страна, документ, свидетелстващ, че нивото им на владеене на официалния език на същата държава членка им позволява да обсъждат въпроси от всекидневно или работно естество. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело C-206/19

Член 4, § 2, б. а) във вр. с чл. 2, § 1, б. в) от Рамково решение 2004/757/ПВР на Съвета за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици, както и членове 20, 21 и 49 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат държавата членка да квалифицира като престъпление притежаването на значително количество упойващи или психотропни вещества както за лична консумация, така и за целите на трафика на наркотици, като същевременно остави тълкуването на понятието „значително количество упойващи или психотропни вещества“ на преценката на националните съдилища във всеки отделен случай, стига това тълкуване да е разумно предвидимо. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело C-634/18

Съдът намира нарушение на чл. 14 от Конвенцията, във връзка с чл. 2 от Протокол № 1, тъй като поради бюджетни ограничения жалбоподателката – дете с аутизъм, е била лишена в течение на първите две години от началното ѝ образование от специализираната подкрепа, на която е имала право съгласно закона.
Член 14 от Конвенцията трябва да се тълкува в светлината на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и на относимите европейски актове.
Предвид възприетия в Италия модел на приобщаващо училищно образование и практиката на Касационния съд, въздействието на евентуални бюджетни ограничения върху предоставянето на образование следва да бъде еднакво за учениците със и без увреждания.
Властите не са се опитали да установят действителните потребности на жалбоподателката и да потърсят възможните решения за тях, за да ѝ се помогне да посещава началното училище при условия, доколкото е възможно равностойни на тези, при които са били поставени другите деца, без това да натовари прекомерно администрацията. Бюлетин № 51
G.L. c. Italie (59751/15)

Членове 5, 13 и 14 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни във връзка с чл. 7, чл. 19, § 2, чл. 21 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда поемането, доколкото е възможно, на основните потребности на гражданин на трета страна, когато:

– той е обжалвал издаденото спрямо него решение за връщане,
– пълнолетното дете на този гражданин на трета страна страда от тежко заболяване,
– присъствието на посочения гражданин на трета страна при това пълнолетно дете е абсолютно необходимо,
– от името на посоченото пълнолетно дете е подадена жалба срещу издадено спрямо него решение за връщане, чието изпълнение би могло да го изложи на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
– същият този гражданин на трета страна няма средства да покрие основните си потребности. Бюлетин № 51

Решение на СЕС по дело C-402/19

---

1) Член 20, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност, при прочита му в светлината на член 21, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска държавата членка по пребиваване на осигуреното лице да откаже да му предостави разрешението, предвидено в член 20, параграф 1 от този регламент, когато в тази държава членка е налично болнично лечение, чиято медицинска ефикасност не се поставя под съмнение, но използваният метод на лечение е в разрез с религиозните вярвания на това осигурено лице.

2) Член 8, параграф 5 и параграф 6, буква г) от Директива № 2011/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 година за упражняване на правата на пациентите при трансгранично здравно обслужване, в светлината на член 21, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавата членка по осигуряване на пациент да откаже да предостави на последния разрешението, предвидено в член 8, параграф 1 от тази директива, когато в тази държава членка е налично болнично лечение, чиято медицинска ефикасност не се поставя под съмнение, но използваният метод на лечение е в разрез с религиозните вярвания на този пациент, освен ако този отказ не е обективно обоснован от легитимна цел, свързана с поддържането на капацитет за здравно обслужване или медицинска компетентност, и не съставлява подходящ и необходим начин за постигане на тази цел, което запитващата юрисдикция трябва да провери. Бюлетин № 52

Решение на СЕС по дело C-243/19

Съдът намира за неоснователно оплакването на ученици от унгарското етническо малцинство, че са били дискриминирани поради начина на организиране и провеждане на зрелостните изпити. Последиците за жалбоподателите от избора им да учат на унгарски език и от организираното от държавата обучение на малцинствен език и провеждане на зрелостните изпити, макар и релевантни за твърдяната от тях разлика в третирането им в сравнение с румънскоезичните ученици, не са ги поставили в различно

положение, достатъчно значително от гледна точка на чл. 1 от Протокол № 12 към Конвенцията. Бюлетин № 53
Ádám and others v. Romania (nos. 81114/17 и 5 други)

Членове 14 и 28 от Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 г. за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите във връзка с Директива 92/85/ЕИО на Съвета от 19 октомври 1992 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето по време на работа на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки (Десета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО) трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат разпоредба на национален колективен договор, която предоставя правото на ползване на отпуск след изтичане на законоустановения отпуск по майчинство единствено на жените работнички или служителки, които сами отглеждат децата си, при условие че този допълнителен отпуск има за цел предоставянето на закрила на работничките или служителките във връзка с особеностите на бременността и майчинството, което запитващата юрисдикция следва да провери, като отчете по-специално условията за ползване на правото на този отпуск, продължителността и реда за упражняване на това право и равнището на правна закрила на този отпуск. Бюлетин № 54
Решение на СЕС по дело C-463/19

Член 2 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкува в смисъл, че:
– практиката на работодател, изразяваща се в изплащане на добавка към заплатата на работниците и служителите с увреждания, които са представили своето удостоверение за признаване на увреждане след избрана от този работодател дата, а не на работниците и служителите с увреждания, които са представили същото удостоверение преди тази дата, може да съставлява пряка дискриминация, ако се окаже, че посочената практика се основава на неразривно свързан с увреждането критерий, тъй като тя може да прави окончателно невъзможно изпълнението на това времево условие от ясно обособена група от работници и служители, формирана от всички работници и служители с увреждания, чието състояние на увреждане работодателят непременно е познавал при въвеждането на тази практика,
– посочената практика, макар да е привидно неутрална, може да съставлява дискриминация, непряко основана на увреждането, ако се окаже, че поставя в неблагоприятно положение работници и служители с увреждания в зависимост от естеството на тяхното увреждане, по-специално поради явния му характер или факта, че увреждането налага подходящо приспособяване на условията на труд, без да е обективно оправдана от законна цел и без средствата за постигане на тази цел да са подходящи и необходими. Бюлетин № 56
Решение на СЕС по дело C-16/19

Съдът установява нарушение на чл. 8 във връзка с чл. 14 от Конвенцията, като приема, че в производството по Закона за защита от дискриминация, в което жалбоподателите са поискали от българските съдилища да установят, че изявления на Волен Сидеров по отношение на ромите и на евреите съставляват тормоз и подбуждане към дискриминация, и да го задължат да се извини и да се въздържа от подобни в бъдеще,

исковете са отхвърлени без съдилищата да са оценили адекватно значението на спорните изявления и съответно без да са намерили баланса между свободата на изразяване и правото на зачитане на личния живот в съответствие с установените в неговата практика критерии. Като са отказали на жалбоподателите удовлетворение за дискриминационните изявления, властите не са изпълнили позитивното си задължение да отговорят адекватно на дискриминацията на основата на етническия им произход и да осигурят зачитане на личния им живот. Бюлетин № 57
Budinova and Chaprazov v. Bulgaria (no. 12567/13)
Behar and Gutman v. Bulgaria (no. 29335/13)

Равенството между половете е основна цел в държавите – членки на Съвета на Европа. Когато става въпрос за различно третиране на основата на пола, границите на предоставената на държавите свобода на преценка са тесни и то може да бъде оправдано само от много сериозни причини.
Защитата по време на бременността е съществена за реализацията на принципа за равно третиране на мъжете и жените при полагането на труд и не може да зависи от това дали присъствието на жената на работното място в периода на майчинството е съществено за доброто функциониране на работодателя ѝ или от факта, че тя временно е възпрепятствана да извършва работата, за която е назначена.
Отказът бременна жена да бъде наета на работа или да ѝ се признае свързана с трудов договор престация на основание на нейната бременност съставлява пряка дискриминация на основата на пола, която не може да бъде оправдана от финансовите интереси на държавата. Пряка дискриминация по признак пол е и самото задаване на въпроси за възможна или планирана бременност или задължението жената да обяви това обстоятелство в момента на наемането ѝ на работа. Бюлетин № 57
Jurčić v. Croatia (no. 54711/15)

По съображенията, които е изложил при разглеждането на оплакването по чл. 3 от Протокол № 1, Съдът приема, че не е налице нарушение на чл. 14 Конвенцията във връзка с тази разпоредба, тъй като различното третиране на жалбоподателите – тогава поставени под пълно запрещение, що се отнася до правото на гласуване на парламентарни избори, е преследвало легитимна цел и е съществувало разумно отношение на пропорционалност. Бюлетин № 57
Strøbye and Rosenlind v. Denmark (nos.25802/18, 27338/18) [2]

Член 4, § 1 от Директива 2010/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от за координирането на някои разпоредби, установени в закони, подзаконови и административни актове на държавите членки, отнасящи се до предоставянето на аудио-визуални медийни услуги и чл. 11 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, забраняваща на телевизионните оператори да включват в предаванията си, разпространявани на територията на цялата страна, телевизионни реклами, които се излъчват само на регионално равнище.
(…)
Член 20 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че допуска такава национална правна уредба, при условие че не води до разлика в третирането между националните телевизионни оператори и доставчиците на интернет реклама по

[2] Пред Съда е направено и е висящо искане за разглеждане на делото от Голямото отделение.

отношение на излъчването на реклама на регионално равнище, като запитващата юрисдикция следва да провери дали това е така. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-555/19

1) Членове 49 ДФЕС и 56 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която задължава лица или предприятия, които желаят да извършват в пристанищна зона пристанищни дейности, включително дейности, които не са свързани с товаренето и разтоварването на плавателни съдове в тесен смисъл, да използват само пристанищни работници, признати за такива при условията и по реда, определени въз основа на тази правна уредба, доколкото посочените условия и ред се основават, от една страна, на обективни, недискриминационни и предварително известни критерии, които позволяват на пристанищните работници от други държави членки да докажат, че отговарят в тяхната държава по произход на изисквания, равностойни на прилаганите спрямо местните пристанищни работници, и от друга страна, не установяват ограничена квота от работници, които могат да бъдат признати за пристанищни работници.
(…) Бюлетин № 57
Решение на СЕС по съединени дела C-407/19 и C-471/19

---

1) Национална правна уредба, която предвижда паралелно прилагане в рамките на една и съща процедура за колективно уволнение на два различни режима на закрила на работниците на трудов договор за неопределено време в случай на колективно уволнение, извършено в нарушение на критериите за определяне на работниците, които да бъдат уволнени по тази процедура, не попада в приложното поле на Директива 98/59/ЕО за сближаване на законодателствата на държавите членки в областта на колективните уволнения и затова не подлежи на преценка от гледна точка на основните права, гарантирани от Хартата на основните права, и по-специално от членове 20 и 30 от нея.
2) Клауза 4 от Рамковото споразумение относно срочната работа, сключено на 18 март 1999 г., което се съдържа в приложение към Директива 1999/70/ЕО относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP), трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, с която нов режим на закрила на работниците на трудов договор за неопределено време в случай на незаконно колективно уволнение се прилага и към работниците, чийто срочен трудов договор, сключен преди датата на влизане в сила на тази правна уредба, е бил преобразуван в договор за неопределено време след тази дата. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-652/19

Член 2 и чл. 6, § 1 от Директива 2000/78/ЕО от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, по силата на която работниците от публичния сектор, които през определен период отговарят на условията, за получаване на пенсия в пълен размер, се поставят в режим на трудов резерв до прекратяването на трудовия им договор, което води до намаляване на възнаграждението, загуба на възможно кариерно развитие, както и намаляване, дори премахване на обезщетението при уволнение, което биха могли да претендират при прекратяване на трудовото им правоотношение, след като тази правна уредба преследва законосъобразна

цел на политиката на заетостта и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело C-511/19

Членове 7 и 15 от Директива 2000/43/ЕО от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход във връзка с член 47 от Хартата на основните права трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, съгласно което съдът, сезиран с иск за обезщетение, чието основание е твърдение за забранена с тази директива дискриминация, не може да разглежда искането да се установи наличието на тази дискриминация, когато ответникът се съгласява да изплати исканото обезщетение, без обаче да признава, че е имало такава дискриминация. Националната юрисдикция, сезирана със спор между частноправни субекти, трябва да осигури в рамките на своите правомощия съдебната защита, която произтича за правните субекти от член 47 от Хартата, като при необходимост оставя без приложение противоречащите му разпоредби от национално законодателство. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело C-30/19

---

10. СВОБОДА НА ПРИДВИЖВАНЕ

Автоматичното продължаване на наложената забрана за напускане на страната без преоценка на ситуацията е нарушило справедливия баланс между правото на жалбоподателя да се придвижва свободно и обществения интерес от превенция и борба с престъпността. Бюлетин № 5.
Makedonski v. Bulgaria (no. 36036/04)

Забраната за напускане на страната, наложена на подсъдим, и формалният контрол на съда при преценката на нейната необходимост водят до нарушение на правото на свободно придвижване, гарантирано от чл. 2 на Протокол 4. Бюлетин № 6.
Pfeifer v. Bulgaria (no. 24733/04)

Отнемането на международен паспорт на основание осъждането на жалбоподателя, без да се преценят индивидуалните обстоятелства, е в нарушение на чл. 2 от Протокол 4 (свобода на придвижване). Бюлетин № 6.
Nalbantski v. Bulgaria (no. 30943/04)

Забраната за пътуване извън страната на бивш военен на основание, че му е била известна секретна информация, е в нарушение на чл. 2 от Протокол 4 (право на свободно придвижване). Бюлетин № 6.
Soltysyak v. Russia (no. 4663/05)

Граждани на трета страна, чието дете е гражданин на държава членка, могат да пребивават и работят в тази държава, тъй като противното би лишило детето от възможността да се ползва от най-съществената част от правата, свързани със статута му на гражданин на Съюза. Бюлетин № 7.
Решение на СЕС по дело C-34/09

Гърция е осъдена да заплати еднократно сумата от 3 милиона евро за закъснение в транспонирането на директива относно обезщетението на жертвите на престъпления (Директива 2004/80/ЕО на Съвета от 29.04.2004 година, ОВ L 261, стр. 15). Според СЕС мерките, насочени към улесняване на обезщетяването на жертвите от престъпления, допринасят за свободното движение на хора и за защитата на физическата неприкосновеност на гражданите на Съюза, които се придвижват от една държава членка в друга. Бюлетин № 7.
Решение на СЕС по дело C-407/09 Комисия/Гърция

С въвеждането на изискване за гражданство при достъп до професията нотариус Белгия, Франция, Люксембург, Австрия, Германия и Гърция не са изпълнили задълженията си по чл. 43 от ЕО (свобода на установяване), като са допуснали разлика в третирането, основана на гражданството. Бюлетин № 9.
Решения на СЕС по дела C-47/08, C-50/08, C-51/08, C-53/08, C-54/08 и C-61/08

Съдът намира нарушение на чл. 2 от Протокол 4 поради неоснователност на наложената мярка забрана за напускане на страната. Бюлетин № 10.

Prescher v. Bulgaria (no. 6767/04)

Национална законова или подзаконова разпоредба, която придава автоматичен характер на дадено решение за забрана за напускането на територията на страната само поради факта на съществуване на данъчно задължение, без да се вземе предвид личното поведение на съответното лице, не би съответствала на изискванията на правото на Съюза. Бюлетин № 14.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-434/10

Допустима е национална правна уредба, която позволява да се ограничи правото на гражданин на държава членка да пътува до друга държава членка, по-специално по съображението, че той е осъден с наказателна присъда в друга държава за пренасяне на наркотични вещества, при условие, че: 1. личното поведение на този гражданин представлява истинска, настояща и достатъчно сериозна заплаха, която засяга някой от основните интереси на обществото; 2. предвидената ограничителна мярка гарантира осъществяването на преследваната с нея цел и не надхвърля необходимото за нейното постигане; 3. тази мярка може да бъде предмет на ефективен съдебен контрол, позволяващ да се провери от фактическа и правна страна законосъобразността ѝ по отношение на изискванията на правото на Съюза. Бюлетин № 14.
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-430/10

Наложената забрана за напускане на страната поради факта на осъждането е в нарушение на правото на свободно придвижване. Бюлетин № 17.
Dimitar Ivanov v. Bulgaria (no. 19418/07)

Налице е нарушение на правото на свободно придвижване на двама от жалбоподателите във връзка с наложените им забрани да напускат страната поради факта на осъждането им. Бюлетин № 19.
Sarkizov and others v. Bulgaria (nos. 37981/06, 38022/06, 39122/06, and 44278/06)

Съдът заличава жалбата, касаеща оплаквания за нарушения на чл. 8 на Конвенцията и на чл. 2 на Протокол 4 към Конвенцията във връзка с наложена забрана за пътуване, поради неизплатени задължения по банков кредит, поради постигнато приятелско споразумение. Бюлетин № 23.
Tsoneva v. Bulgaria (no. 34587/07)

Мярка посредством, която лице е лишено от документ за самоличност, като например паспорт, представлява намеса в упражняването на свободата на придвижване. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (№ 68817/14)

Член 45 ДФЕС и чл. 14, § 4, б. б) от Директива 2004/38/ЕО относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО, трябва да се тълкуват в смисъл, че приемащата държава членка е длъжна да предостави разумен срок на гражданин на Съюза — като този срок започва да тече от момента, в който гражданинът на Съюза се

регистрира като търсещо работа лице — за да може той да се запознае с подходящите за него предложения за работа и да вземе необходимите мерки, за да бъде нает на работа. През този срок приемащата държава членка може да изисква търсещото работа лице да представи доказателства, че търси работа. Едва след изтичането на посочения срок тази държава членка може да изисква търсещото работа лице да докаже не само че продължава да търси работа, но и че има реален шанс да бъде наето на работа. Бюлетин 55

Решение на СЕС по дело C-710/19

Наложената мярка административно наблюдение за срок от 6 години след изтърпяването на наказанието за извършено престъпление, включваща забрана за излизане през нощта и задължение за ежемесечно лично явяване пред отговорния за наблюдението орган и за уведомяване при смяна на местоживеенето, представлява намеса в свободата на придвижване, но в случая не е в нарушение на чл. 2 от Протокол № 4 поради предвидената възможност за периодичен съдебен контрол относно необходимостта от оставането ѝ в сила. Бюлетин № 56

Timofeyev et Postupkin c. Russie (n°s 45431/14, 22769/15)

11. ДРУГИ ПРАВА

Право на ефективно средство за защита

Законът за отговорността на държавата и общините за вреди не предоставя възможност за обезщетение в случай на вреда от продължително вмешателство в правото на собственост вследствие на изземване, което съставлява нарушение на чл. 13 от Конвенцията. Бюлетин № 2.
Georgi Atanasov v. Bulgaria (no. 5359/04)

Искът за обезщетение по ЗОДОВ не може да се счита за ефективно вътрешноправно средство във връзка с условията на задържане, когато твърдяното нарушение на чл. 3 продължава, както и поради формалистичния подход на българския съд при доказването на неимуществени вреди. Бюлетин № 6.
Iliev and others v. Bulgaria (nos. 4473/02 and 34138/04) и *Radkov v. Bulgaria (no. 2) (no. 18382/05)*

Две пилотни решения срещу България, в които ЕСПЧ задължава страната да въведе ефективно вътрешноправно средство по оплаквания за прекомерна дължина на съдебното производство. Бюлетин № 9.
Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria (nos. 48059/06 and 2708/09) и *Finger v. Bulgaria (no. 37346/05)*

В нарушение на чл. 13 от Конвенцията, жалбоподателите не са разполагали с ефективно средство за защита във връзка с оплакването им по чл. 3, че са държани с белезници на ръцете, закачени в неудобна поза зад гърба, в съдебно заседание по дело по ЗОДОВ. Бюлетин № 28
Radkov and Sabev v. Bulgaria (nos. 18938/07 и 36069/09)

Гръцките и италианските власти са нарушили чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията, като не са осигурили на жалбоподателите достъп до процедурата за убежище и каквато и да било процедура, отговаряща на изискванията на чл. 13, въпреки че оплакванията им за риск от малтериране, ако бъдат върнати в Афганистан, са най-малкото „защитими“. Бюлетин № 33
Sharifi and Others v. Italy and Greece (no. 16643/09)

Ограниченията на състезателното начало в производството по експулсиране са имали за цел да защитят полицейските източници и не са били неоправдани. ВАС е бил информиран за основанията за експулсиране, разполагал е с документите в преписката и е имал правомощие да се произнесе дали жалбоподателят представлява опасност за националната сигурност и да отмени заповедта за експулсиране. Жалбоподателят е получил преписи от документите, ползвал е адвокат и е имал възможност да изложи своите аргументи. Следователно чл. 13 от Конвенцията не е бил нарушен. Бюлетин № 34
Abulail and Ludneva v. Bulgaria (no. 21341/07) - *Решение по допустимостта*

При производства, чиято продължителност има очевидно отражение върху семейния живот, чл. 13 изисква както компенсаторно средство за защита по отношение на вече

настъпили забавяния, така и превантивно средство за ускоряване на производството. Позитивното задължение на държавата да вземе подходящи мерки за зачитане на семейния живот рискува да се превърне в илюзорно, ако е възможно само последващо заплащане на обезщетение. Бюлетин № 36
Kuppinger v. Germany (no.62198/11)

Съдът намира нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 9 от Конвенцията, тъй като искът на жалбоподателката за обезщетение е бил отхвърлен с мотиви, че полицията е действала по нареждане на прокуратурата, а прокуратурата не носи отговорност за вреди, причинени от взимането на такива решения. Бюлетин № 37
Dimitrova v. Bulgaria (no. 15452/07)

Искът за вреди по чл. 1 ЗОДОВ сам по себе си не представлява ефикасно средство за защита на правата на осъден на доживотен затвор без замяна по чл. 3, тъй като не прекратява продължаващото нарушение и не е успешен в случаите на вреди, причинени от „специалния режим“, който съдилищата приемат за законен. Бюлетин № 38
Halil Adem Hasan v. Bulgaria (no. 4374/05)

Налице е нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията, тъй като настаняването в дом за възрастни с психични разстройства не се счита за лишаване от свобода по националното право и следователно евентуален иск по чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ едва ли би бил успешен. Бюлетин № 38
Stefan Stankov v. Bulgaria (no. 25820/07)

Дружеството жалбоподател няма „защитимо твърдение“ за нарушение на чл. 8, който не изисква уведомяване на засегнатите лица в случай на законни данъчни проверки или обмен на информация, свързана с данъчни въпроси. Оплакването му, че не е разполагало с достъп до процедура, годна да предотврати събирането и изпращането на такава информация на испанските власти, е несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията. Останалите му оплаквания по чл. 13 са явно необосновани – частично поради липса на фактическо основание и частично тъй като *ex post facto* то е получило от административните съдилища двуинстанционен съдебен контрол, отговарящ на изискванията на чл. 6. Бюлетин № 41
Othymia Investments BV v. The Netherlands (dec.) (no. 75292/10) - Решение по допустимостта

Налице е нарушение на чл. 13, във връзка с чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията, тъй като в производството по жалбата срещу заповедта за експулсиране съдът е разгледал главно данните за застрашаване на националната сигурност и законосъобразността на заповедта от гледна точка на националното право, а по отношение на твърдения от жалбоподателя риск не е анализирал общото положение в Сирия. Освен това обжалването не спира автоматично изпълнението на заповедта, а искането на жалбоподателя за спиране е отхвърлено по съображения за защита на националната сигурност. Производството по исканията за статут на бежанец или хуманитарен статут няма за цел упражняване на контрол върху законността на заповедта за експулсиране и нейния ефект от гледна точка на чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията, а и ВАС ги е отхвърлил, като е приложил националното право, според което съображенията за национална сигурност надделяват над наличието на риск в държавата по произход. Бюлетин № 42
O.D. c. Bulgarie (nº 34016/18)

Особеното значение, което Конвенцията придава на чл. 3, изисква договарящите държави да предвидят, освен компенсаторните средства за защита, и ефективен механизъм за бързо преустановяване на забранено от чл. 3 третиране. В противен случай възможността за бъдещо присъждане на обезщетение би легитимирала особено тежки страдания в нарушение на тази основна разпоредба от Конвенцията и би смекчила по недопустим начин задължението на държавата да съобрази стандартите си за задържане с изискванията на Конвенцията. Бюлетин № 42
G.B. and Others v. Turkey (no. 4633/15)

Искът по Закона за отговорността на държавата не е ефективно средство за защита по оплакване от претърсване и изземване без предварително разрешение от съдия и без упражнен ефективен последващ съдебен контрол. Бюлетин № 44
Ilieva v. Bulgaria (no. 22536/11)

При преценката за ефективността на правните средства за защита във връзка с материалните условия в място за лишаване от свобода решаващият въпрос е дали засегнатото лице може да получи пряко и подходящо поправяне на нарушението, а не само непряка защита на правата си, гарантирани с чл. 3 от Конвенцията. По оплаквания от лоши материални условия обезщетително средство за защита не е достатъчно, тъй като няма превантивно действие, т.е. не е в състояние да прекрати твърдяното нарушение или да доведе до подобряване на условията. За да бъде ефективна една система за защита на правата на лишените от свобода по чл. 3, трябва да съществуват едновременно и превантивни, и компенсаторни правни средства за защита. При констатирано нарушение на чл. 3 поради лоши материални условия, поправянето му може да се състои било в мерки, които се отнасят само до засегнатия затворник, било – когато е налице пренаселеност – в по-общи мерки, годни да решат проблемите с масови и едновременни нарушения в дадено пенитенциарно заведение. Бюлетин № 44
Petrescu c. Portugal (nº 23190/17)

Макар обикновено Съдът да не смята за необходимо да разглежда отделно оплакване за липса на ефективни средства за защита, когато вече е установено нарушение на чл. 14 във връзка с други разпоредби на Конвенцията, с оглед характера на нарушението на правата на жалбоподателите Съдът намира, че е наложително самостоятелното разглеждане на това оплакване. Без строг подход от страна на властите, престъпленията, мотивирани от предразсъдъци, неизбежно ще бъдат третирани по еднакъв начин с обикновените случаи, които не се отличават с такива особености, и произтичащото от това безразличие би било равносилно на официално примиряване или дори одобряване на престъпленията от омраза. Бюлетин № 45
Beizaras and Levickas v. Lithuania (no. 41288/15)

Доколкото се отнасят до пренаселени затвори в овехтяло състояние, предвидените от френския административнопроцесуален кодекс бързи производства за постановяване на спешни мерки при сериозно и очевидно неправомерно засягане на основни свободи и за постановяване на други подходящи мерки не представляват ефективно превантивно средство за защита по смисъла на чл. 13 от Конвенцията, тъй като не осигуряват на затворниците практическа възможност за пълно и незабавно преустановяване на сериозни нарушения на чл. 3 от Конвенцията или за съществено подобряване на положението им. На основание чл. 46 Съдът препоръчва обсъждането на общи мерки, които да включват окончателното ликвидиране на пренаселеността в затворите и осигуряването на ефективно превантивно правно средство за защита. Бюлетин № 45

J.M.B. et autres c. France (nº 9671/15 и 31 други)

1) Член 33 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която позволява да се отхвърли като недопустима молба за международна закрила, с мотива че кандидатът е пристигнал на територията на съответната държава членка през страна, където не е изложен на преследване или на опасност от тежко посегателство, или в която е гарантирана достатъчна степен на закрила.
2) Член 46, § 3 от Директива 2013/32, разглеждан през призмата на чл. 47 отХартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която съдът, пред който се обжалва решение за отхвърляне на молба замеждународна закрила като недопустима, има осемдневен срок, за да се произнесе, при положение че този съд не може да гарантира в посочения срок ефективносттана материалноправните норми и на процесуалните гаранции, признати на кандидата от правото на Съюза. Бюлетин № 47
Решение на СЕС по дело C-564/18

1) Член 46, § 3 от Директива 2013/32/ЕС относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила, разглеждан през призмата на чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която предоставя на съдилищата само правомощието да отменят решенията на органите, компетентни в сферата на международната закрила, не и правомощието да изменят тези решения. Когато обаче преписката е върната на компетентния административен орган, новото решение следва да се приеме в кратък срок и да е съобразено с преценката, съдържаща се в отменителното съдебно решение. Освен това, когато след цялостно и ex nunc разглеждане на всички представени от кандидата за международна закрила релевантни фактически и правни обстоятелства национален съд констатира, че съгласно критериите, предвидени в Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила, на този кандидат трябва да бъде предоставена такава закрила на основанието, изложено от него в подкрепа на молбата му, но впоследствие административен орган приеме решение в обратния смисъл, без да докаже за целта, че са настъпили нови обстоятелства, които обосновават нова преценка на нуждите от международна закрила на съответния кандидат, този съд е длъжен — в случай че националното право не му предоставя никакво средство да наложи спазването на постановеното от него решение — да измени административното решение, несъобразено с предходното му съдебно решение, и да го замести със собственото си решение по молбата за международна закрила, като при необходимост остави без приложение националната правна уредба, която би му забранила да направи това.
2) Член 46, параграф 3 от Директива 2013/32, разглеждан през призмата на чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, съгласно която съдът, пред който се обжалва решение за отхвърляне на молба за международна закрила, има 60-дневен срок, за да се произнесе, стига този съд да може да гарантира в посочения срок ефективността на материалноправните норми и на процесуалните гаранции, признати на кандидата от правото на Съюза. В противен случай този съд е длъжен да остави без приложение националната правна уредба,

определяща срока за произнасяне от съдилищата, и когато този срок е изтекъл, да се произнесе възможно най-бързо. Бюлетин № 47
Решение на СЕС по дело С-406/18

Съдът обявява за недопустимо като явно необосновано оплакването по чл. 13 от Конвенцията на родителите на Б.Р., убит от частни лица при прераснала в масово насилие съседска свада, че не са разполагали с ефективно средство за защита във връзка с твърдението си, че полицията не е предприела адекватни действия, за да защити живота на сина им. Ефективността на иска за вреди срещу полицията като средство за защита не е била подкопана от начина, по който случаят е бил разгледан от съдилищата. Те са приложили и установените по делото *Osman v. the United Kingdom* (no. 23452/94) критерии. Бюлетин № 49
Raynovi v. Bulgaria (no. 53304/18) Решение по допустимостта

Съдът припомня, че чл. 13 от Конвенцията изисква правилата относно разноските да не са в прекалена тежест на затворника, когато искът му относно условията в затвора е основателен (*Neshkov and Others v. Bulgaria,* nos. 36925/10 и др., § 184). С решенията по исковете на жалбоподателите по чл. 1 от ЗОДОВ те са осъдени да заплатят разноски, поради което Съдът намира, че към онзи момент не са разполагали с ефективно средство за защита във връзка с оплакванията си по чл. 3 от Конвенцията. Бюлетин № 49
Chobanov and Koyrushki v. Bulgaria (nos. 53942/16, 47398/17)

Съдът обявява за явно необосновани оплакванията на жалбоподателите по чл. 13 във вр. с чл. 3 от Конвенцията, тъй като те са се възползвали от новото компенсаторно средство за защита, въведено в Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража след пилотното решение по делото *Neshkov and Others v. Bulgaria* (nos. 36925/10 и др.), и на всички, с изключение на един, са присъдени обезщетения. По делото *Atanasov and Apostolov v. Bulgaria* ((dec.), nos. 65540/16, 22368/17, § 28) Съдът е приел нововъведените средства защита по оплаквания от условията в местата за лишаване от свобода за ефективни. Отхвърлянето на иска на един от жалбоподателите или ниският размер на присъдените суми не променят този извод. Бюлетин № 49
Ivanov and Others v. Bulgaria (nos. 2727/19 и 6 други) и *Yordanov and Dzhelebov v. Bulgaria (nos. 31820/18, 31826/18)*

В поредица от четири решения по общо шест жалби срещу Русия Съдът установява нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 10 от Конвенцията, тъй като руските съдилища не са разгледали същността на защитимите оплаквания на жалбоподателите – собственици на уебсайтове, достъпът до които е бил блокиран от властите. Не са преценили законосъобразността, необходимостта и пропорционалността на мерките или прекомерния им обхват, съответно въздействието им върху притежаваните от жалбоподателите уебсайтове. Бюлетин № 49
Ooo Flavus and Others v. Russia (no. 12468/15, 23489/15 and 19074/16), *Vladimir Kharitonov v. Russia (no. 10795/14)*, *Engels v. Russia (no. 61919/16)* и *Bulgakov v. Russia (no. 20159/15)*

Съдът не установява нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3 от Конвенцията поради изискването за доказване на „тежко нарушение“, за да се ангажира отговорността на държавата за вредите от твърдените небрежност и бездействия на разследващите органи и прокуратурата, което според жалбоподателите е непропорционално, когато става въпрос за защитата на дете от малтретиране. В случая Съдът не намира за необоснован

избора, който френският законодател е направил с цел защита на независимостта на съдебната власт в светлината на нейната организационна сложност и спецификата на функциите ѝ, като е ограничил гражданската отговорност на държавата при лошо функциониране на съдебната система до хипотезата на „тежко нарушение“, което може да следва и от натрупването на по-малозначителни грешки, довели до разстройване на функционирането ѝ. Бюлетин № 49
Association Innocence en Danger et Association Enfance et Partage c. France (n°s 15343/15, 16806/15)

Процедурата пред Парламента на Валония не е предоставяла адекватни и достатъчни гаранции за разглеждането на оплакванията на жалбоподателя срещу нередности в парламентарните избори. Съдът подчертава, че с оглед субсидиарния принцип и разнообразието от избирателни системи в Европа, не е негова задача да посочва какъв вид средство за защита следва да бъде предоставено при спорове след избори. В този смисъл, по принцип, средство за защита пред съд или орган от съдебен тип, действащ като първа инстанция или след решение на несъдебен орган, би задоволило изискванията на чл. 3 от Протокол № 1 на Конвенцията. Бюлетин № 50
Mugemangango v. Belgium, (no. 310/15) – Решение на Голямото отделение

Член 46 от Директива 2013/32/ЕС относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила, във връзка с чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на държава членка, която предвижда за обжалването на решение за обявяване на последваща молба за международна закрила за недопустима десетдневен преклузивен срок, включващ празничните и почивните дни, считано от връчването на това решение, включително когато поради непосочването от страна на съответния кандидат на адрес за съобщения в тази държава членка връчването се извършва по седалището на националния орган, компетентен да се произнесе по такава молба, стига, първо, тези кандидати да са уведомени, че ако не са посочили съдебен адрес за целите на връчването на решението по молбата им, ще се счита, че са посочили като адрес за тези цели седалището на този национален орган, второ, правилата за достъп на тези кандидати до това седалище да не са такива, че за последните да е прекалено трудно да получават отнасящите си до тях решения, и трето, да е спазен принципът на равностойност. Задача на запитващата юрисдикция е да провери дали спорната в главното производство национална правна уредба отговаря на тези изисквания. Бюлетин № 51
Решение на СЕС по дело C-651/19

Членове 5, 13 и 14 от Директива 2008/115/ЕО относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни във връзка с чл. 7, чл. 19, § 2, чл. 21 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда поемането, доколкото е възможно, на основните потреб-ности на гражданин на трета страна, когато:

– той е обжалвал издаденото спрямо него решение за връщане,
– пълнолетното дете на този гражданин на трета страна страда от тежко заболяване,
– присъствието на посочения гражданин на трета страна при това пълнолетно дете е абсолютно необходимо,

– от името на посоченото пълнолетно дете е подадена жалба срещу издадено спрямо него решение за връщане, чието изпълнение би могло да го изложи на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
– същият този гражданин на трета страна няма средства да покрие основните си потребности. Бюлетин № 51
Решение на СЕС по дело C-402/19

Членове 5 и 13 от Директива 2008/115/ЕО относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с чл. 19, § 2 и чл. 47 от Хартата на основните права на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че национален съд, сезиран със спор в областта на социалното подпомагане, чийто изход е свързан с евентуалното спиране на изпълнението на решение за връщане с адресат гражданин на трета страна, който страда от тежко заболяване, трябва да приеме, че жалба за отмяна и спиране на изпълнението на това решение води автоматично до спиране на изпълнението му, макар това да не следва от прилагането на националната правна уредба, когато:
– тази жалба съдържа доводи, които не са явно неоснователни, целящи да се покаже, че изпълнението на решението ще изложи този гражданин на трета страна на сериозен риск от тежко и необратимо влошаване на здравословното му състояние, и
– тази правна уредба не предвижда друго средство за защита, уредено от точни, ясни и предвидими правила и автоматично водещо до спиране на изпълнението на такова решение. Бюлетин № 51
Решение на СЕС по дело C-233/19

Директива 2006/112/ЕО относно общата система на данъка върху добавената стойност, във връзка с принципите на данъчен неутралитет, на ефективност и на пропорционалност, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална практика, при която данъчната администрация отказва да признае на данъчнозадължено лице правото на приспадане на ДДС, начислен за покупки на стоки, които са му били доставени, по съображения за недостоверност на фактурите, които удостоверяват тези покупки, тъй като, първо, стоките не могат да бъдат произведени или доставени от издателя на фактурите поради липсата на необходимия персонал или материали, и следователно посочените стоки в действителност са придобити от неидентифицирано за данъчните цели лице, второ, не са спазени националните счетоводни правила, трето, веригата от доставки, обусловила покупките, не е икономически оправдана, и четвърто, налице са нередности при някои от предходните сделки, които са част от веригата от доставки. За да бъде обоснован такъв отказ, следва надлежно да се докаже, че данъчнозадълженото лице активно е участвало в измама или е знаело, или е трябвало да знае, че посочените сделки са част от измама, извършена от издателя на фактурите или от всеки друг оператор, който се е включил в предходен етап във веригата от доставки, което следва да се провери от запитващата юрисдикция. Бюлетин № 51
Определение на СЕС по дело C-610/19

Съдът намира, обратно на Общия съд, че е компетентен да се произнесе по искане за присъждане на обезщетение за вреди, за които се твърди, че са претърпени поради ограничителни мерки, предвидени в решения в областта на общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС). Макар и от чл. 24, § 1, ал. 2, изр. посл. ДЕС и чл. 275, ал. 1 ДФЕС да следва, че СЕС по принцип няма компетентност по отношение на разпоредбите относно ОВППС и на приетите въз основа на тях актове, Договорите изрично предвиждат две изключения от този принцип. Искът за обезщетение трябва да

се преценява от гледна точка на цялата система за съдебна защита на частноправните субекти, въведена с Договорите, тъй като допринася за ефективността ѝ. Член 47, ал. 1 от Хартата на основните права на ЕС препотвърждава принципа на ефективна съдебна защита и самото наличие на ефективен съдебен контрол, чието предназначение е да гарантира спазването на разпоредбите от правото на Съюза, е неделимо свързано със съществуването на правовата държава. СЕС има компетентност да се произнася по иск за обезщетение в частта му относно ограничителни мерки, предвидени в регламенти, основани на чл. 215 ДФЕС, и необходимата съгласуваност на предвидената в правото на Съюза система за съдебна защита изисква, за да се избегне празнота в съдебната защита на съответните физически или юридически лица, Общият съд и СЕС да имат компетентност да се произнасят и по вредите, за които се твърди, че са претърпени поради ограничителни мерки, предвидени в решения ОВППС. Като разглежда основанията за обжалване обаче, СЕС намира, че установената грешка при прилагане на правото относно компетентността не се отразява на диспозитива на обжалваното съдебно решение, тъй като никое от тях не води до опровергаване на преценката на Общия съд за неоснователност на иска за обезщетение, и отхвърля в нейната цялост жалбата срещу решението му по дело T-552/15. Бюлетин № 53
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-134/19 P

Както и по други подобни дела срещу България (*Gutsanovi c. Bulgarie*, nº 34529/10, § 234, *Slavov et autres c. Bulgarie*, nº 58500/10, §§ 161-163, *Stoyanov et autres c. Bulgarie*, nº 55388/10, §§ 152-153, *Govedarski c. Bulgarie*, nº 34957/12, § 94), Съдът установява нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 8 от Конвенцията, тъй като искът по ЗОДОВ не е ефективно вътрешноправно средство за защита по оплакването за проведено в противоречие с чл. 8 претърсване. Правителството не е доказало тезата си, че искът по чл. 45 от ЗЗД представлява такова средство при обстоятелствата в случая. Бюлетин № 55
Dermanski c. Bulgarie (nº 61322/10)

СЕС отхвърля жалбата на VodafoneZiggo Group BV срещу определението на Общия съд по делото VodafoneZiggo Group/Комисия (T-660/18), с което той отхвърля като недопустима жалбата му за отмяна на решението, за което се твърди, че се съдържа в писмото от 30 август 2018 г. на Европейската комисия до нидерландския орган за защита на потребителите и пазарите („ACM“), в което се съдържат забележките на Комисията по проект от две мерки, предоставен от ACM относно пазара за доставка на едро в определено местоположение в Нидерландия. СЕС приема, наред с другото, че Общият съд не е допуснал грешка при прилагане на правото, като по същество е констатирал, че възможността VodafoneZiggo да сезира национална юрисдикция с жалба срещу решението на национален регулаторен орган, прието след като Комисията е отправила забележки на основание чл. 7, § 3 от Директива 2002/21/ЕО относно общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги, гарантира, че правото му на ефективна съдебна защита по смисъла на чл. 47 от Хартата не е било нарушено дори ако жалбата му за отмяна, подадена пред Общия съд, е недопустима, като припомня, че чл. 47 от Хартата няма за цел да променя предвидената в Договорите система за съдебен контрол, и по-специално правилата, свързани с допустимостта на исковете или жалбите, подадени пряко пред юрисдикцията на Съюза, и тълкуването на понятието „обжалваем акт“ по смисъла на чл. 263 ДФЕС от гледна точка на чл. 47 от Хартата не може да води до пренебрегването на това условие, без да се превишат правомощията, възложени от ДФЕС на съдилищата на Съюза. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-689/19 P

Процедурни гаранции по отношение експулсирането на чужденци

Съдът систематизира основните принципи относно процедурните гаранции при експулсирането на чужденци (чл. 1 от Протокол № 7 към Конвенцията).
По принцип чл. 1 от Протокол № 7 изисква засегнатите чужденци да бъдат осведомени за фактическите основания за становището на компетентните национални органи, че те представляват заплаха за националната сигурност, и да им бъде предоставен достъп до съдържанието на документите и информацията по делото, на които властите се позовават при вземането на решение за тяхното експулсиране.
За установяването на нарушение на чл. 1 от Протокол № 7 не е достатъчно националните органи да не са разгледали – или да не са разгледали и обосновали в достатъчна степен – необходимостта от ограничаване на процесуалните права на чужденеца. Трябва да се провери също така дали в конкретния случай са приложени балансиращи мерки и дали те са били достатъчни за смекчаване на ограниченията, така че да запазят самата същност на тези права. Бюлетин № 53
Muhammad and Muhammad v. Romania (no. 80982/12) Решение на Голямото отделение

Жалбите на жалбоподателите срещу отказа на СГС да регистрира църквата жалбоподател като вероизповедание не са представлявали ефективно средство за защита по отношение на оплакването на жалбоподателите по чл. 9 от Конвенцията, разглеждан в светлината на чл. 11, тъй като нито Софийският апелативен съд, нито ВКС споменават, още по-малко разглеждат по същество, аргументите на жалбоподателите по чл. 9 от Конвенцията. Съдът констатира системен проблем във връзка откази за регистрация на вероизповедания. Причината е начинът, по който съдилищата тълкуват приложи-мите разпоредби на Закона за вероизповеданията. Според Съда генералните мерки за изпълнението на решението трябва да включват или законодателни промени на посочените разпоред-би, или промяна в тълкуването им, което да не води до отказ за регистрация с мотив, че вероизповеданието има: а) същите вярвания като вече съществуващо вероизповедание, или б) същото наименование, освен ако те не са буквално еднакви или наистина толкова близки във всичките си елементи, че последователите на съществуващото вероизповедание или широката общественост действително биха могли да ги сбъркат. Бюлетин № 59
Bulgarian Orthodox Old Calendar Church and Others v. Bulgaria (no. 56751/13)

Повторно осъждане или наказание

Административно-наказателно производство за нарушаване правилата за пожарна безопасност, при което максималната глоба била 200 лв., не представлява повдигане на „наказателно обвинение" по смисъла на Конвенцията и затова привличането на лицето и към наказателна отговорност за същото деяние не нарушава принципа *non bis in idem*. Бюлетин № 9.
Kurdov and Ivanov v. Bulgaria (no. 16137/04)

Извършено е нарушение на чл. 4 от Протокол № 7, тъй като е налице съвпадение на фактите, във връзка с които жалбоподателите са били обвинени пред административния орган и пред наказателния съд. Бюлетин № 26
Grande Stevens and Others v. Italy (nos. 18640/10, 18647/10, 18663/10, 18668/10 и 18698/10

Чл. 4 от Протокол № 7 не е приложим в случай на осъждане за деяния, представляващи тежки нарушения на основни човешки права, въпреки че същите деяния са били предмет на амнистия преди това. Хармоничното тълкуване на разпоредбите на Конвенцията и развитието на международното право обосновават извода, че амнистия в подобни случаи е неприемлива, тъй като е несъвместима с общопризнатото задължение на държавите да преследват и наказват тежките нарушения на основни човешки права. Бюлетин № 28
Marguš v. Croatia (GC) (no. 4455/10) - *Решение на Голямото отделение*

Член 4 от Протокол № 7 не забранява провеждането на паралелни „наказателни" производства преди окончателното приключване на първото производство. Бюлетин № 28
Häkkä v. Finland (no. 758/11)

За разлика от решението по делото *Häkkä* (виж по-горе), в *Hykänen v. Finland,* публикувано същия ден и отнасящо се до сходен случай на недекларирани доходи, Съдът намира нарушение на чл. 4 от Протокол № 7 от Конвенцията. Бюлетин № 28 *Hykänen v. Finland (no. 11828/11)*

Член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген трябва да се тълкува в смисъл, че определение за прекратяване на наказателното производство, което в държавата по постановяването му е пречка за образуване на ново производство, освен при откриване на нови обстоятелства, следва да се разглежда като съдебен акт, с който наказателното производство е приключило окончателно по смисъла на този член и който поради това е пречка за образуването в друга договаряща държава на ново производство срещу същото лице и за същите деяния. Бюлетин № 29
Решение на СЕС по дело C-398/12

Член 4 от Протокол № 7 не предоставя защита срещу водене на паралелни производства, но би имало нарушение на тази разпоредба, ако едно производство продължи след датата, на която другото производство е приключило с окончателно решение. Бюлетин № 34
Lucky Dev v. Sweden (7356/10)

Извършено е нарушение на чл. 4 от Протокол № 7, тъй като административните производства, в които на жалбоподателите са били наложени глоби за контрабанда, са се отнасяли до „наказателно обвинение" съгласно критериите „*Енгел*" и до същите факти, във връзка с които наказателните съдилища са оправдали жалбоподателите с влезли в сила присъди, и те са представили доказателства за това пред административните съдилища. Бюлетин № 39
Kapetanos and Others v. Greece (nos. 3453/12, 42941/12 и 9028/13)

Осъждането на жалбоподателя за едно и също деяние по реда на Закон за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия на 15 дни лишаване от свобода и на две години лишаване от свобода за хулиганство е в нарушение на забраната за повторно осъждане или наказание. Възможно е при преследването на една и съща наказателна цел държавата да предвиди „интегриран" механизъм, включващ отделен административен и наказателен компонент, но двете производства трябва да са обединени от достатъчно тясна материална и времева връзка. В конкретния случай не е

налице първото изискване, тъй като в наказателното производство не са взети предвид фактите, установени в административното, нито е отчетено изтърпяното наказание. Бюлетин № 50
Velkov c. Bulgarie (no 34503/10

1) Член 11, § 6, изр. 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове [101 и 102 ДФЕС], трябва да се тълкува в смисъл, че органите по конкуренция на държавите членки се освобождават от техните правомощия по прилагане на членове 101 и 102 ДФЕС, когато Европейската комисия образува производство за приемане на решение, с което се установява нарушение на тези разпоредби, доколкото този формален акт обхваща същите предполагаеми нарушения на членове 101 и 102 ДФЕС, извършени от същото или същите предприятия на същия или същите продуктови и на същия или същите географски пазари през същия или същите периоди като тези, които са предмет на производството или производствата, предварително образувани от тези органи.
2) Принципът ne bis in idem, закрепен в чл. 50 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкува в смисъл, че се прилага за нарушения на конкурентното право като злоупотребата с господстващо положение, уредена в чл. 102 ДФЕС, и забранява дадено предприятие да бъде наказвано или преследвано отново за антиконкурентни действия, за които с предходно влязло в сила решение то вече е било санкционирано или е било установено, че не носи отговорност. За сметка на това този принцип не намира приложение, когато дадено предприятие се преследва и санкционира отделно и независимо от орган по конкуренция на държава членка и от Европейската комисия за нарушения на чл. 102 ДФЕС, обхващащи отделни продуктови или географски пазари, или когато орган по конкуренция на държава членка е освободен от правомощията си в съответствие с чл. 11, § 6, изр. 1 от Регламент № 1/2003. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-857/19

Във възобновеното наказателно производство след осъдителното решение на ЕСПЧ *Tsonyo Tsonev v. Bulgaria (no. 2)* (no. 2376/03) жалбоподателят отново е осъден за извършеното през 1999 г. престъпление, а прокуратурата е отказала да възобнови административно-наказателното производство, по което на жалбоподателя е била наложена глоба за същото деяние. Съдът приема, че по този начин властите не са признали необходимостта да потвърдят принципа *ne bis in idem* и не са спазили правото на жалбоподателя да не бъде съден и наказван два пъти за едно и също деяние. Поради това Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 4 от Протокол № 7. Бюлетин № 59
Tsonyo Tsonev c. Bulgarie (no 4) (no 35623/11)

Право на обжалване в наказателното производство

Осъществяването на възсивен съдебен контрол едва след пълното изтърпяване на административното наказание задържане е в нарушение на правото на обжалване в наказателното производство. Бюлетин № 33
Shvydka v. Ukraine (no. 17888/12)

Осъждането на жалбоподателя на 13 дни лишаване от свобода за футболно хулиганство, което по силата на Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия (в редакцията му до 2018 г.) не подлежи на обжалване е в нарушение на правото му на обжалване в наказателното производство (чл. 2, Протокол 7). Жалбоподателят е осъден през 2012 г., след решенията на ЕСПЧ от 2009 г. по сходни жалби на лица, осъдени по реда на Указа за борба с дребното хулиганство и след решението на Конституционния съд от 2011 г. (с което аналогичната норма за УБДХ е обявена за противоконституционна), но въпреки позоваването му на тези решения ВКС е отказал да възобнови производството. Бюлетин № 48
Bayrakov v. Bulgaria (no. 63397/12)

Право на свободни избори

Бланкетната забрана пред затворниците да гласуват на изборите във Великобритания е в нарушение на чл. 3 от Протокол 1 (право на свободни избори).
Greens and M. T. v. the United Kingdom (no. 60041/08 и 60054/08) – *Решение на Голямото отделение*

Анулирането на част от кандидатурите за местни избори на политическа партия, свързана със забранени по-рано подкрепящи тероризма формирования, не противоречи на разпоредбите на Конвенцията, включително чл. 3 от Протокол 1 (право на свободни избори). Бюлетин № 4.
Eusko Abertzale Ekintza – Acción Nacionalista Vasca (EAE-ANV) v. Spain (nos. 51762/07 and 51882/07)

Забраната бивш президент на Литва, отстранен от поста заради нарушаване на конституцията, да се кандидатира за депутат, представлява непропорционално ограничение на правото му да участва свободно в избори (чл. 3 от Протокол 1 към Конвенцията). Бюлетин № 5.
Paksas v. Lithuania (no. 34932/04) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът комуникира жалба, свързана с решението на Конституционния съд да касира резултатите от парламентарните избори от 05.07.2009 г. в 23 секции в Турция. Бюлетин № 8.
Riza and DPS v. Bulgaria (no. 48555/10)

Невъзможността на гръцките граждани, живеещи в чужбина, да упражнят правото си на гласуване на парламентарните избори в Гърция от местоживеенето си не представлява нарушаване на правото на свободни избори по чл. 3 от Протокол № 1. Бюлетин № 18.
Sitaropoulos and Giakoumopoulos v. Greece (no. 42202/07)

Невъзможността на лишен от свобода да гласува не е непропорционална, тъй като забраната за гласуване по италианското право не е обща, автоматично приложима и неразграничаваща различните случаи, а е съобразена със срока на наказанието и характера и тежестта на престъплението. Бюлетин № 20.
Scoppola v. Italy (n° 3) (no. 126/05) - *Решение на Голямото отделение*

Съдът е комуникирал жалба на 101 български граждани от турски произход и/или мюсюлманско вероизповедание, упражнили правото си на глас на парламентарните избори през 2009 г. в 17 от избирателните секции в Турция, изборните резултати от които са касирани с решение на Конституционния съд от 16 февруари 2010 г. Бюлетин № 31
Hasan et autres c. Bulgarie (no. 48377/10)

Когато за дадено нарушение на националното изборно законодателство се твърди, че е засегнало сериозно легитимността на изборите като цяло, Съдът трябва да установи дали е извършено такова нарушение и дали в резултат на това проведените избори не са били свободни и честни. Бюлетин № 32
Karimov v. Azerbaijan (no. 12535/06)

Според турския закон всеки осъден на лишаване от свобода за умишлено престъпление автоматично бива лишен и от избирателни права за срока на наказанието. Съдът потвърждава извода, който е направил по предишни дела срещу Турция, че това законодателно решение надхвърля свободата на преценка на държавата. Намира нарушение на правата на жалбоподателя по чл. 3 от Протокол № 1, тъй като в продължение на 11 години той е бил лишен от възможност да гласува на парламентарни избори. Бюлетин № 33
Murat Vural v. Turkey (no. 9540/07)

Съдът е комуникирал жалбите на две лица с оплаквания на основание чл. 3 от Протокол № 1, че съгласно приложимото законодателство не са имали право да гласуват на изборите, проведени докато са изтърпявали наказания лишаване от свобода. Бюлетин № 41
Kulinski and Sabev v. Bulgaria (no. 63849/09)

Съображенията за бързина и кратките срокове, установени за да се избегне забавяне на изборния процес, не могат да служат за подкопаване на ефективността на изборните процедури или за лишаване на участниците в тях от защита срещу отправени им обвинения в изборни нарушения. Бюлетин № 44
Abil v. Azerbaijan (no. 2) (no. 8513/11)

Когато нередности при преброяването или в изборните документи са могли да се отразят на резултата от изборите, справедливата процедура за ново преброяване е важна гаранция за справедливостта и успеха на целия изборен процес. Идеята за свободни избори би била поставена пред риск само ако има доказателства за процедурни нарушения, които са в състояние да изкривят свободното изразяване на мнението на хората и оплакванията за такива нарушения не са били подложени на ефективно разглеждане на национално равнище. Бюлетин № 50

Mugemangango v. Belgium, (no. 310/15) Решение на Голямото отделение

Съдът се произнася за първи път по основано на чл. 3 от Протокол № 1 оплакване относно последиците на задържането на депутат за упражняването на мандата му. Взаимозависимостта на правата по чл. 10 от Конвенцията и чл. 3 от Протокол № 1 е особено изразена при задържане на депутати за изразяване на политически мнения. Ако задържането не е съвместимо с изискванията на чл. 10 от Конвенцията, то е в нарушение и на чл. 3 от Протокол № 1. Освен това то е оправдано само когато са обсъдени други, по-леки мерки и е установено, че са недостатъчни, и трябва да бъде колкото е възможно по-кратко.

Депутатският имунитет гарантира надлежното функциониране на парламента. Поради това националните съдилища са задължени най-напред да проверят дали съответният негов член не се ползва с имунитет за действията, за които е обвинен. В случая те не са разгледали този довод на жалбоподателя относно речите му, с което са нарушили процедурните си задължения по чл. 3 от Протокол № 1. Не са претеглили конкуриращите се интереси и не са преценили дали твърдяното престъпление не е пряко свързано с политическата му дейност. Бюлетин № 55
Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) (no. 14305/17) *Решение на Голямото отделение*

Лишаването на жалбоподателите по силата на Конституцията и закона от правото да гласуват на парламентарни избори, тъй като са били поставени под пълно запрещение и съответно недееспособни, не е било в нарушение на чл. 3 от Протокол № 1 към Конвенцията. Не се е прилагало автоматично към всички лица с умствени увреждания, а само към поставените под попечителство и едновременно с това обявени за недееспособни. Законът е налагал строги условия за лишаването от дееспособност и принципът на пропорционалност се е прилагал при индивидуалната съдебна преценка относно вземането, съдържанието и отмяната на тази мярка. Засегнати са били малка група хора. Упражняван е внимателен парламентарен и съдебен контрол. Не са били престъпени границите на широката свобода на преценка на държавите при уреждане на въпроса, по който отсъства и европейски консенсус. Член 3 от Протокол № 1 не налага на държавите специална преценка на способността за гласуване на поставеното под пълно запрещение лице във всеки индивидуален случай. Законодателят е правил постоянни усилия да намали ограниченията на правото на гласуване. Бюлетин № 57
Strøbye and Rosenlind v. Denmark (nos.25802/18, 27338/18)[3]

Право на образование

Временното изключване на ученик, заподозрян, че е извършил палеж в класната стая, не е в нарушение на правото на образование по чл. 2 от Протокол 1 към ЕКПЧ. Бюлетин № 5.
Ali v. the United Kingdom (no. 40385/06)

Поставянето на разпятия в класните стаи в Италия не води до индоктринизация или налагане на християнската религия и затова не е в нарушение на чл. 2 от Протокол 1, който гарантира на родителите правото да възпитават децата си в съответствие със собствените си религиозни възгледи. Бюлетин № 7.
Lautsi and others v. Italy (no. 30814/06) - *Решение на Голямото отделение*

Санкционирането на родители заради това, че са спрели децата си от посещаване на задължителни часове в училище по сексуално образование и други подобни задължителни мероприятия не е в нарушение на правото им да обучават децата си съобразно религиозните им разбирания. Бюлетин № 12.
Dojan and others v. Germany (nos. 319/08, 2455/08, 7908/10, 8152/10 и 8155/10) – *Решение по допустимостта*

---

[3] Пред Съда е направено и е висящо искане за разглеждане на делото от Голямото отделение.

Отказът на властите да позволят на задържан под стража да продължи средното си образование в училището към затвора в Стара Загора е в нарушение на чл. 2 от Протокол № 1 към Конвенцията. Бюлетин № 28
Velyo Velev v. Bulgaria (no.16032/07)

При прочит на второто изречение на чл. 2 от Протокол № 1 в светлината на чл. 9 от Конвенцията, първото изречение на разпоредбата гарантира на учениците право на образование, което уважава правото им да бъдат или да не бъдат вярващи. Когато държава – страна по Конвенцията включва религиозно обучение в учебната програма, е необходимо, доколкото е възможно, да се избягва ситуация, която изправя учениците пред конфликт между предоставяното от училището обучение и религиозните или философски убеждения на родителите им. Бюлетин № 42
Papageorgiou and Others v. Greece, nos. 4762/18, 6140/18

Съдът намира нарушение на чл. 14 от Конвенцията, във връзка с чл. 2 от Протокол № 1, тъй като поради бюджетни ограничения жалбоподателката – дете с аутизъм, е била лишена в течение на първите две години от началното ѝ образование от специализираната подкрепа, на която е имала право съгласно закона. Член 2 от Протокол № 1 трябва да се тълкува и прилага в светлината на Конвенцията като цяло, като се държи сметка и за другите относими международни актове, като Европейската социална харта и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Във връзка с правото на образование в международното и европейското право са утвърдени основните принципи на универсалност и недискриминация, а приобщаващото образование, което цели равенство на възможностите за всички, и в частност за хората с увреждания, е признато като най-подходящият начин да се гарантира прилагането на тези принципи и следователно несъмнено е съставна част на международната отговорност на държавите. Бюлетин № 51
G.L. c. Italie (59751/15)

1) Като е приела мярката, предвидена в чл. 76, § 1, б. а) от Закона относно националното висше образование, която обвързва упражняването в Унгария на дейност по предоставяне на обучение, за което се издават дипломи, от чуждестранни висши учебни заведения, установени извън Европейското икономическо пространство (ЕИП), с условието унгарското правителство и правителството на държавата, където е седалището на съответното учебно заведение, да са сключили обвързващо международно споразумение, Унгария не е изпълнила задълженията си, произтичащи от чл. XVII от Общото споразумение по търговията с услуги (ГАТС), включено в приложение 1 Б от Споразумението за създаване на световната търговска организация, подписано в Маракеш и одобрено с Решение 94/800/ЕО на Съвета относно сключването от името на ЕО, що се отнася до въпроси от нейната компетентност, на споразуменията, постигнати на Уругвайския кръг на многостранните преговори (1986—1994 г.).
2) Като е приела мярката, предвидена в чл. 76, § 1, б. б) от Закона относно националното висше образование, която обвързва упражняването в Унгария на образователна дейност от чуждестранни висши учебни заведения с условието тези учебни заведения да предлагат висше образование в държавата, в която е седалището им, доколкото тази разпоредба се прилага по отношение на висши учебни заведения, чието седалище е в трета страна — членка на Световната търговска организация, Унгария не е изпълнила задълженията си по чл. XVII от ГАТС, а доколкото тази разпоредба се прилага по отношение на висшите учебни заведения, чието седалище е в друга държава членка,

Унгария не е изпълнила задълженията си по чл. 49 от ДФЕС и по чл. 16 от Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар.
3) Като е приела мерките, предвидени в чл. 76, § 1, б. а) и б) от Закона относно националното висше образование, Унгария не е изпълнила задълженията си, произтичащи от чл. 13, чл. 14, § 3 и чл. 16 от Хартата на основните права на ЕС. Бюлетин № 53
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-66/18

Право на индивидуална жалба

Отказът на българския съд да предостави на жалбоподателя необходимите документи във връзка с депозирана жалба в Страсбург представлява нарушение на правото на индвидуална жалба по чл. 34 от Конвенцията. Бюлетин № 10.
Zdravko Petrov v. Bulgaria (no. 20024/04)

Налице е нарушение на чл. 34 от Конвенцията (право на индивидуална жалба и забрана държавите да пречат на ефективното упражняване на това право) заради неизпълнение на привременни мерки, постановени от ЕСПЧ, от страна на правителството да премести лишен от свобода в специализирана болница, в която да може да му се осигури подходящо лечение. Бюлетин № 14.
Makharadze and Sikharulidze v. Georgia (no.35254/07)

Жалбоподателите трябва да могат свободно да комуникират със Съда без каквато и да е форма на натиск от страна на властите; писмо от Регистратурата на Съда до жалбоподателя, отворено от затворническата администрация, е намеса в правото му на индивидуална жалба. Бюлетин № 16.
Fetisov and Others v. Russia (nos. 43710/07, 6023/08, 11248/08, 27668/08, 31242/08 и 52133/08)

Екстрадицията, извършена въпреки привременните мерки, които Съдът е постановил на основание правило 39 от своя процедурен правилник, съставлява нарушение на правото на индивидуална жалба по чл. 34 от Конвенцията. Бюлетин № 32
Trabelsi v. Belgium (no. 140/10)

Когато държавата не предприеме всички разумно възможни действия, за да се съобрази с привременните мерки, посочени от Съда съгласно правило 39 от неговия процедурен правилник, е налице нарушение на правото на индивидуална жалба по чл. 34 от Конвенцията. Бюлетин № 34
Amirov v. Russia (no. 51857/13)

Отварянето и разглеждането от прокурор на писмото с оплакването на жалбоподателя до Съда, изпратено от затворническата аминистрация до президента, а оттам до прокуратурата, е имало „смразяващ ефект“ върху упражняването на правото му на индивидуална жалба, тъй като потенциално е било в състояние да го разубеди или обезкуражи да внесе жалбата си. Бюлетин № 38
Kopanitsyn v. Russia (no. 43231/04)

Невъзможността на жалбоподателите да контактуват с адвоката си по времето, когато са били в затвора и спирането на неговия лиценз за адвокатска дейност е в нарушение на чл. 34. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (№ 68817/14)

Следеното на кореспонденцията между Съда и жалбоподателя, отказът на властите да предоставят копия от необходимите на жалбоподателя документи в подкрепа на оплакванията му до Съда и неефективното процесуално представителство, предоставено чрез системата за безплатна правна помощ в производството пред Съда са в нарушение на правото на индивидуална жалба. Бюлетин № 58
Feilazoo v. Malta (no. 6865/19)

Забрана на принудителен труд

Законовото задължение на адвокати и нотариуси да приемат назначаването си за юридически настойници на психично болни лица и да работят без заплащане не представлява принудителен труд в нарушение на чл. 4, § 2 от Конвенцията. Няма нарушение и на забраната за дискриминация, тъй като тези две професионални групи не са в сравнима сходна ситуация с други лица с юридическо образование. Бюлетин № 13.
Graziani-Weiss v. Austria (no. 31950/06)

Дадено поведение или дадена ситуация могат да бъдат определени като трафик на хора, попадащ в приложното поле на чл. 4 от Конвенцията, само ако са налице съставните елементи на международната дефиниция на трафика съгласно Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора и Протокола от Палермо. От гледна точка на чл. 4 понятието за трафик на хора се отнася както за вътрешния, така и за трансграничния трафик, независимо дали е свързан с организираната престъпност или не.
Понятието „принудителен или задължителен труд“ по чл. 4 от Конвенцията цели да се предостави защита срещу тежка експлоатация като принудителната проституция, независимо дали е свързана с трафик на хора. Такова поведение може да има елементи на „робство“ или „принудително подчинение“ по смисъла на чл. 4, както и да повдига въпроси по друга разпоредба на Конвенцията. Въпросът дали дадена ситуация включва всички съставни елементи на „трафик на хора“ и/или поражда отделен проблем за принудителна проституция е фактически и трябва да бъде разгледан в светлината на всички обстоятелства в случая.
Позитивните задължения на държавите по чл. 4 включват приемане на законодателна и административна рамка за забрана и наказване на трафика на хора; при определени обстоятелства предприемане на оперативни мерки за защита на жертвите или потенциалните жертви; процедурно задължение за разследване на ситуациите на потенциален трафик. Принципите относно трафика са съответно приложими и в случаите на принудителна проституция.
Относно процедурното задължение по чл. 4 Съдът трябва да провери дали съответният жалбоподател е изложил защитими твърдения или дали са били налице начални (*prima facie*) доказателства, че е бил подложен на такова забранено третиране. В случите на вероятен трафик властите трябва да предприемат разследване служебно, дори и без да е налице оплакване. Полицията и прокуратурата са в по-добро положение от жертвата да проведат разследването и действие или бездействие от страна на жертвата не може да оправдае бездействие от тяхна страна. Бюлетин № 49

S.M. v. Croatia (no. 60561/14) Решение на Голямото отделение

За първи път Съдът има случай да разгледа въпроса дали и кога наказателното преследване на жертви и потенциални жертви на трафик на хора може да бъде проблемно от гледна точка на чл. 4 от Конвенцията. При определени обстоятелства то може да е в противоречие със задължението на държавата да предприеме оперативни мерки за тяхната защита. От първостепенно значение за зачитане на гарантираните от чл. 4 свободи в случай на наказателно преследване на жертва на трафик е ранното ѝ идентифициране. Всяко решение дали потенциална жертва на трафик да се преследва трябва – доколкото е възможно – да се взема само след като е направена оценка за наличието на трафик от квалифицирано лице, за която трябва да се държи сметка и при всяко последващо прокурорско решение. Прокурорът може и да не е обвързан от тази оценка, но за да не се съгласи с нея, трябва да изложи ясни съображения, които да са в съответствие с определението за трафик в Протокола от Палермо и Конвенцията за борба с трафика на хора. Бюлетин № 57
Решение по делото V.C.L. and A.N. v. the United Kingdom (nos. 77587/12, 74603/12)

Забрана за налагане на наказание без закон

Наложеното наказание на шеф на финансова пирамида за поредица измами е в нарушение на чл. 7 от Конвенцията, тъй като към момента на извършване на деянието предвиденото по закон наказание е било по-леко от наложеното му. Бюлетин № 17.
Alimuçaj v. Albania (no.20134/05)

Не е извършено нарушение на чл. 7 от Конвенцията със замяната на смъртното наказание на жалбоподателя с доживотен затвор без възможност за условно освобождаване, защото към момента на отмяната на смъртното наказание не е съществувала законова разпоредба, даваща възможност за условно освобождаване след определен минимален срок на лишаване от свобода. Член 7 не е нарушен и с изпълнението на наложеното на жалбоподателя наказание в затвор, в който е сам, защото то има за цел не да го накаже по-сурово, а да запази живота му и да предотврати риска от бягство. Бюлетин № 26
Öcalan c. Turquie (No 2) (no.no. 24069/03, 197/04, 6201/06, 10464/07)

Престъпленията и съответните наказания трябва да бъдат ясно дефинирани в закона, така че гражданинът да може да разбере – ако е необходимо с помощта на съдебната практика и чрез подходяща правна консултация, кои действия и бездействия могат да доведат до наказателна отговорност. Бюлетин № 31
Ashlarba v Georgia (no. 45554/08)

С оглед на румънските вътрешноправни разпоредби и тълкуването им от съдилищата, осъждането на жалбоподателя за нарушаване на изключителната икономическа зона на Румъния в Черно море не е било достатъчно предвидимо, както изисква чл. 7 от Конвенцията. Бюлетин № 32
Plechkov v. Romania (no. 1660/03)

Осъждането на жалбоподателя за продължавано престъпление домашно насилие, като част от деянията са били извършени преди въвеждането на това престъпление в НК, не е

в нарушение на чл. 7 от Конвенцията, защото извършените по-рано деяния са представлявали друго престъпление и наложеното наказание не е по-тежко. Бюлетин № 36
Rohlena v. The Czech Republic (no. 59552/08) - Решение на Голямото отделение

Престъплението „подпомагане на организация от мафиотски тип отвън“ се основава на тълкуване в съдебната практика, а тя е била противоречива в периода на действията, за които е осъден жалбоподателят. При извършването им престъплението не е било достатъчно ясно установено и предвидимо и жалбоподателят не е бил в състояние да знае какво наказание рискува да понесе. Бюлетин № 39
Contrada v. Italy (no. 3) (no. 66655/13)

Съдът за първи път посочва, че признатият по делото *Scoppola v. Italy (no. 2)* [GC] (§ 109) принцип за обратното действие на по-лекото наказание се отнася и до по-благоприятните за подсъдимия изменения в диспозицията на материалноправната наказателна норма. За да реши дали разширителното тълкуване на националния закон е било разумно предвидимо, Съдът преценява, първо, дали то е резултат на определена тенденция в съдебната практика и, второ, дали независимо от това по-широкото прилагане на закона е съвместимо със състава на престъплението. Националните съдилища са упражнили съдебната си дискреция твърде широко, като са възприели тълкуване, което не съответства нито на преобладаващата съдебна практика, нито на същността на престъплението, както е дефинирано от националното право. Бюлетин № 44
Parmak and Bakır v. Turkey (nos. 22429/07 и 25195/07)

Член 4, § 2, б. а) във връзка с чл. 2, § 1, б. в) от Рамково решение 2004/ 757/ПВР на Съвета от 25 октомври 2004 г. за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици, както и членове 20, 21 и 49 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат държавата членка да квалифицира като престъпление притежаването на значително количество упойващи или психотропни вещества както за лична консумация, така и за целите на трафика на наркотици, като същевременно остави тълкуването на понятието „значително количество упойващи или психотропни вещества“ на преценката на националните съдилища във всеки отделен случай, стига това тълкуване да е разумно предвидимо. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело C-634/18

По основаното на чл. 7 от Конвенцията оплакване за непредвидимост на наказанието поради липсата на определен в закона максимален размер на глобата Съдът се позовава на заключението си, че предмет на разглежданото производство не е било „наказателно обвинение“ по смисъла на чл. 6 и следователно той не е приложим в наказателния си аспект. По съображения за последователност в тълкуването на Конвенцията като цяло, той намира, че глобите, за които се отнасят оплакванията по чл. 7, не представляват „наказание“ по смисъла на тази разпоредба и поради това тя също не е приложима. Бюлетин № 55
Gestur Jónsson and Ragnar Halldór Hall v. Iceland (no. 68273/14) Решение на Голямото отделение за недопустимост

Наложената с превантивна цел мярка административно наблюдение след изтърпяването на наказанието за извършено престъпление в случая не представлява „наказание“ по смисъла на чл. 7 от Конвенцията и чл. 4 от Протокол № 7 и следователно не е подчинена на установената в чл. 7 забрана за обратно действие и не представлява повторно наказване. Бюлетин № 56

Timofeyev et Postupkin c. Russie (nos 45431/14, 22769/15)

Забрана за колективно експулсиране

Връщането в Либия на мигранти, бягащи от Сомалия и Еритрея, без да са били разгледани конкретните обстоятелства по случая, представлява колективно експулсиране, в нарушение на чл. 4 от Протокол № 4. Бюлетин № 17.
Hirsi Jamaa and others v. Italy (no. 27765/09) - *Решение на Голямото отделение*

Експулсирането на грузински граждани от Русия в периода от края на септември 2006 г. до края на януари 2007 г. представлява административна практика в нарушение на забраната за колективно експулсиране на чужденци, установена в чл. 4 от Протокол № 4 към Конвенцията. Бюлетин № 30
Georgia v. Russia (I) (no. 13255/07) - *Решение на Голямото отделение*

Италианските власти са нарушили и чл. 4 от Протокол № 4 с връщането на жалбоподателите в Гърция без да разгледат конкретните обстоятелства във всеки индивидуален случай, което представлява колективно експулсиране. Бюлетин № 33
Sharifi and Others v. Italy and Greece (no. 16643/09)

За пръв път Съдът разглежда приложимостта на чл. 4 от Протокол № 4 в случаите когато е налице незабавно и принудително връщане на чужденци, които преминават сухопътна граница по неразрешен начин и чието поведение създава „явно подривна ситуация, която е трудна за контролиране и застрашава обществената безопасност“. Няма нарушение на тази разпоредба, ако липсата на индивидуално решение за експулсиране може да се дължи на поведението на жалбоподателя. В такива случаи обаче Съдът задължително съобразява и дали държавата е предоставила реални и ефективни възможности за легален достъп до територията си, по-конкретно чрез въведени гранични процедури. Когато има предвиден такъв достъп, но жалбоподателят не се е възползвал от него Съдът преценява дали за това е имало убедителни причини, основани на обективни факти, за които носи отговорност ответната държава. Отсъствието на такива убедителни причини може да се счита за последица от поведението на жалбоподателите, което би оправдало липсата на индивидуален подход и идентифициране и разглеждане на всеки един случай поотделно. Бюлетин № 46
N.D. and N.T. v. Spain (nos. 8675/15 and 8697/15) *Решение на Голямото отделение*

Жалбоподателите са били колективно експулсирани от Полша, защото макар решенията, с които им е било отказано да влязат в Полша да са били издадени индивидуално в тях властите не са съобразили отделните молби за закрила. Версията на жалбоподателите, че са се опитали да докажат страха си от преследване в Русия е по-убедителна от тази на правителството, че става дума за икономически мигранти, тъй като е подкрепена от огромен брой независими доклади относно широко разпространената практика да се отказва достъп на чужденци, идващи от Беларус и изказвания на министри против приемането на мигранти от Чеченската република. Бюлетин № 50
M.K. and Others v. Poland (nos. 40503/17, 42902/17 and 43643/17)

Задължение за подпомагане на Съда в производството

Русия е нарушила чл. 38 от Конвенцията (задължението за подпомагане на Съда в производството), като е отказала да предостави постановлението за прекратяване на разследването относно т. нар. Катинско клане с аргумента, че то е било засекретено, а няма някакви законни съображения за сигурност. Бюлетин № 19.
Janowiec and others v. Russia (nos. 55508/07, 29520/09)

Като не е представила поискани от Съда засекретени административни указания, без задоволително обяснение, Русия е нарушила процедурното си задължение по чл. 38 от Конвенцията. Бюлетин № 30
Georgia v. Russia (I) (no. 13255/07) - Решение на Голямото отделение

Русия е нарушила чл. 38 от Конвенцията като е отказала предоставяне на „доклади за бойните действия“ с обяснението, че представляват „държавна тайна“, въпреки предложението на Съда да бъдат представени само извлечения, които не са конфиденциални. Бюлетин № 56
Georgia v. Russia (II) (no. 38263/08) - *Решение на Голямото отделение*

Право на обезщетение в случай на съдебна грешка

Невъзможността на осъден поради съдебна грешка да търси впоследствие обезщетение за неимуществени вреди (а не само имуществени), е в нарушение на чл. 3 от Протокол № 7. Бюлетин № 21.
Poghosyan and Baghdasaryan v. Armenia (no. 22999/06)

Ограничаване на правата за цели, различни от предвидените в Конвенцията

Действителната цел на властите при задържането на жалбоподателя – лидер на опозиционна партия, е била да го принудят да замълчи или да го накажат за критиките му към правителството и за опита му да разпространи информация с убеждението, че тя е истината, която правителството се опитва да скрие. Бюлетин № 28
Ilgar Mammadov v. Azerbaijan (no. 15172/13)

Съдът намира нарушение на чл. 18 във вр. с чл. 5, § 1 от Конвенцията, тъй като спорните мерки са преследвали скритата цел да принудят жалбоподателя да мълчи, както и поради вероятността те да имат разубеждаващо въздействие върху дейността на другите правозащитници. Бюлетин № 44
Kavala v. Turkey (no.28749/184)

Действителната причина за ограничаване на свободата на жалбоподателите чрез ареста и последващото им задържане, е била те да бъдат наказани за рисуването на графити с политически антиправителствени лозунги върху статуята на бившия президент на страната. Този извод на Съда е обусловен от статуса на жалбоподателите, последователността на събитията и отразения в тях и вече установен от Съда модел на произволни арест и задържане спрямо критици на правителството, активисти на

гражданското общество и защитници на правата на човека на базата на обвинения, повдигнати с цел отплата, и при злоупотреба с наказателното право - нарушение на чл. 18 във връзка с чл. 5 от Конвенцията. Бюлетин № 46
Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan (no.63571/16)

Действията на властите са били неправилно мотивирани и действителната цел на ареста и задържането на жалбоподателите е била да заглуши гласа им и да ги накаже за тяхната дейност на активисти в неправителствена организация. Бюлетин № 50
Yunusova and Yunusov v. Azerbaijan (No. 2), (no. 68817/14)

По основното оплакване на жалбоподателите, че са били преследвани заради редакционната политика на вестника, в който са работели не е установено извън разумно съмнение, че предварителното им задържане е било извършено за цел, която не е предвидена от Конвенцията по смисъла на чл. 18. Бюлетин № 54
Решение по делото Sabuncu and Others v. Turkey (no. 23199/17)

Задържането на жалбоподателя е преследвало скритата цел да задуши плурализма и да ограничи свободата на политическия дебат, в нарушение на чл. 18 от Конвенцията във връзка с чл. 5. Бюлетин № 55
Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) (no. 14305/17) Решение на Голямото отделение

Самият факт, че жалбоподателят е преследван или задържан в следствения арест, не доказва автоматично, че целта, преследвана от тези мерки, е различна от заявената, а именно провеждането от страна на властите на мащабни разследвания на опита за военен преврат. Бюлетин № 59
Ahmet Hüsrev Altan v. Turkey (no. 13252/17)

Право на най-висшите съдилища да отправят искания до ЕСПЧ за съвещателни мнения

Състав на Голямото отделение отказва да приеме искане за съвещателно мнение съгласно Протокол № 16 към Конвенцията, тъй като не се отнася до въпрос, по който запитващият съд би имал нужда от напътствия, предоставени от Съда чрез произнасянето на такова мнение, които да му позволят да осигури зачитане на правата по Конвенцията при решаване на делото, с което е сезиран. Бюлетин № 58
Решение на състав на Голямото отделение по искане за съвещателно мнение (no. P16-2020-001)

Решения на Съда на ЕС и на Общия съд на ЕС

Не може да се отхвърли молба за разрешение за лечение в друга държава членка от компетентната институция, когато в държавата членка по местопребиваване не може своевременно да бъде получено идентично на предвиденото лечение или лечение с еднаква ефикасност, както и по съображение, че такъв способ на лечение не се прилага в държавата членка по местопребиваването на осигуреното лице. Подобно съображение ограничава обхвата на Регламент № 1408/714. Бюлетин № 2
Решение на Съда на ЕС по дело C-173/09 Елчинов / Националната здравноосигурителна каса (НЗОК)

Националният съд, който издава европейска заповед за арест, е компетентен да констатира, че постановена по реда на националното право предходна присъда не обхваща същите деяния като деянията, посочени в заповедта за арест. В такива случаи съдебният орган, който задържа подсъдимия, по принцип не може да откаже предаването му. Бюлетин № 3
Решение по Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-261/09 Mantello

---

На едно лице може да му бъде отнет статута на бежанец, ако то е лично отговорно за действия на организация, която ползва терористични методи. Сам по себе си фактът, че лицето е било член на такава организация, не може автоматично да води до изключване от статута на бежанец. Бюлетин № 3
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по съединени дела C-57/09 и C-101/09 Германия срещу B и Германия срещу D

Държавата не е изпълнила задълженията си по чл. 49 ДЕО, когато не е предвидила възможност за възстановяване на медицинските разходи за извънболнично лечение в друга държава членка, както и когато националният закон поставя възстановяването на тези разходи в зависимост от издаването на предварително разрешение. Бюлетин № 13
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C 255/09 Комисия/Португалия

Директива 2008/115 не допуска правна уредба на държава членка, която наказва незаконното пребиваване в страната с наказателноправни санкции, в случай че не е извършено друго нарушение освен незаконно пребиваване. Бюлетин № 15
Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по дело C-329/11 Achughbabian

---

Правото на ЕС не допуска прилагането на необорима презумпция, че държавата членка, която е компетентна да се произнесе по молби за убежище, спазва основните права в Европейския съюз. Бюлетин № 15
*Решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване по съединени дела C-411/10 и C-493/10 - **N. S.** (C-411/10)*

Държавите могат да приемат, че престъпления като сексуалната експлоатация на деца и другите престъпления, посочени в чл. 83, параграф 1, ал. 2 от ДФЕС, са особено тежко посегателство върху основен интерес на обществото и пряка заплаха за спокойствието и физическата сигурност на населението и следователно попадат в обхвата на понятието „императивни съображения, свързани с обществената сигурност“, като обосновават мярка за експулсиране по чл. 28, параграф 3 от Директива 2004/38. Бюлетин № 20
Решение на Съда на ЕС по дело C 348/09

Достъпът на български студенти до австрийския пазар на труда трябва да бъде при преференциални условия спрямо този на граждани на трета държава. Бюлетин № 21
Решение на Съда на ЕС по дело C-15/11

Държавата членка, сезирана с молба за убежище, е длъжна да предостави предвидените в Директива 2003/9 минимални условия на приемане на търсещите убежище, дори спрямо такива, за които реши съгласно Регламент № 343/2003 да отправи искане към друга държава членка да поеме отговорността за тях или да ги приеме обратно в качеството ѝ на държава членка, компетентна за разглеждането на молбата за убежище. Тези задължения се погасяват при действителното прехвърляне на лицето от молещата държава членка и тя е тази която понася финансовата тежест за предоставянето на минималните условия. Бюлетин № 23
Решение на Съда на ЕС по дело C-179/11

Член 15, буква в) от Директива 2004/83/ЕО относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила, трябва да се тълкува в смисъл, че въоръжен вътрешен конфликт е налице, когато редовните въоръжените сили на дадена държава се сблъскват с една или повече въоръжени групи или когато се сблъскват две или повече въоръжени групи. Не е необходимо конфликтът да съставлява „въоръжен конфликт, който няма международен характер” по смисъла на международното хуманитарно право и не е необходима преценка за интензитета на въоръжените сблъсъци, равнището на организираност на замесените въоръжени сили или продължителността на конфликта, отделна от преценката за степента на насилие, съществуващо на въпросната територия. Бюлетин № 24
Решение на Съда на ЕС по дело C-285/12

Член 2, т. 2, буква в) от Директива 2004/38/ЕО относно правото на гражданите на Съюза и на членовете на техните семейства да се движат и пребиават свободно на територията на държавите членки трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да налагат на навършил 21 години низходящ на гражданин на Съюза изискване да докаже, че безуспешно е търсил работа и/или се е опитал да си осигури издръжка по друг начин, за да бъде определен като лице „на издръжка“ и следователно член на семейството. Фактът, че член на семейството има добри възможности да си намери работа и възнамерява да работи в приемащата държава членка, не е от значение за тълкуването на предвиденото в тази разпоредба условие той да бъде „на издръжка“. Бюлетин № 24
Решение на Съда на ЕС по дело C-423/12

В случаи на лица, търсещи убежище, когато държава членка е избрала да предостави материалните условия на приемане под формата на финансови помощи или на бонове, помощите трябва да се предоставят от момента на подаване на молбата за убежище в съответствие с чл. 13, § 1 от Директива 2003/9/ЕО и да отговарят на минималните стандарти, установени в чл. 13, § 2 от същата директива. Държавата членка трябва да следи за това общият размер на финансовите помощи, които покриват материалните условия на приемане, да бъде достатъчен, за да се гарантира подходящо за здравето жизнено равнище и да се осигури прехраната на лицето, търсещо убежище, така че да се позволи настаняването му, като при необходимост се вземе предвид запазването на интереса на лицата, които имат особени потребности съгласно чл. 17 от същата директива. Държавите членки не са длъжни да спазват материалните условия на приемане, предвидени в чл. 14, §§ 1, 3, 5 и 8 от Директива 2003/9/ЕО, когато са избрали да предоставят тези условия под формата на финансови помощи. Размерът на помощите обаче трябва да бъде достатъчен, за да позволи малолетните деца да бъдат настанени с родителите им, за да бъде запазено единството на семейството. Бюлетин № 25
Решение на Съда на ЕС по дело C-79/13

Съгласно чл. 28, § 3, б. а) от Директива 2004/38/ЕО решение за експулсиране не може да се взема срещу граждани на Съюза, ако те са пребивавали в приемащата държава членка през последните десет години, освен при наличие на императивни основания, свързани с обществената сигурност. Десетгодишният период на пребиваване, необходим за предоставянето на високото ниво на защита от експулсиране, предвидено в разпоредбата, се изчислява, като се брои обратно, считано от датата на решението за експулсиране. По принцип той трябва да е непрекъснат. Периодите на лишаване от свобода не могат да се отчитат за целите на придобиване на високото ниво на защита и по принцип нарушават непрекъснатостта на пребиваването по смисъла на тази разпоредба. Бюлетин № 25
Решение на СЕС по дело C-400/12

Основните права на Съюза не могат да се прилагат по отношение на вътрешно законодателство, когато разпоредбите на Съюза в дадена област не възлагат каквото и да било задължение на държавите членки. Бюлетин № 26
Решение на Съда на ЕС по дело C -206/12 Cruciano Siragusa

Съгласно правото на Европейския съюз няма задължение за предоставяне на отпуск по майчинство или равностоен на него отпуск на жена, която има дете при заместващо майчинство. Правото на Съюза предоставя само минимални права на жени, които се ползват от заместващо майчинство. Всяка държава членка би могла обаче да приложи по-благоприятни правни норми спрямо тях. Бюлетин № 26
Решение на Съда на ЕС по дело C-363/12, Z и по дело C-167/12, C. D

Основните права, признати от правото на Съюза, допускат да се забранява на доставчик на достъп до интернет да предоставя на своите клиенти достъп до уебсайт, който поставя онлайн закриляни обекти без съгласието на носителите на авторски права. Такова разпореждане и неговото изпълнение трябва да осигуряват справедлив баланс между засегнатите основни права**.** Бюлетин № 26
Решение на Съда на ЕС по дело C -314/12, UPC Telekabel Wien

Нито една от приложимите разпоредби не задължава възлагащия орган в процедура по обществена поръчка да поиска мнението на оферент, преди да отхвърли неговата оферта поради несъобразяване със съществените формални изисквания, предвидени в документацията по поръчката. По въпроса дали правото оферентът да бъде изслушан преди приемането на решението за отхвърляне на офертата му би могло да произтича от общия принцип на зачитане на правото на защита, Съдът припомня, че спазването на този принцип трябва да бъде осигурено дори при липсата на специфична правна уредба, но за да може подобно нарушение да доведе до отмяна, трябва да се докаже, че резултатът от процедурата е могъл да бъде различен, ако не е била допусната тази нередност. Бюлетин № 27
Решение на Общия съд на Европейския съюз по дело T-637/11

В противоречие с принципите на правна сигурност и пропорционалност е държава членка, която е определила изискваните за освобождаване от ДДС документи и е приела представените от доставчика документи като доказателства, обосноваващи правото на освобождаване, впоследствие да го задължи да заплати полагащия се за доставката ДДС, в резултат на ревизия, при която е констатирано ретроактивно заличаване на идентификационния номер по ДДС на приобретателя и при която доставчикът не е представил поисканите допълнителни доказателства за истинността на подписа на получателя и за представителната му власт. Бюлетин № 33
Решение на СЕС по дело C-492/13

Правото на изслушване във всяко производство, както то се прилага в рамките на Директива 2008/115/ЕО на ЕП и на Съвета относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национален орган да не изслуша гражданин на трета страна конкретно във връзка с решение за връщане, когато, след като е установил незаконния характер на пребиваването му на националната територия в процедура, проведена при пълно зачитане на неговото право да бъде изслушан, смята да вземе по отношение на него такова решение, независимо дали то следва или не отказ на разрешение за пребиваване. Бюлетин № 34
Решение на СЕС по дело C-166/13, Mukarubega

Включването на жалбоподателя в списъците на лица, спрямо които се прилагат ограничителните мерки срещу Сирия, тъй като „носи отговорност за оказване на икономическа и финансова подкрепа на сирийския режим в качеството му на управител на Централната банка на Сирия“, не е в нарушение на правата му на защита, на справедлив процес и на ефективна съдебна защита, на принципа за пропорционалност, на правата му на собственост, на личен и семеен живот и на свобода на придвижване, както и на националните норми и на нормите на ЕС относно гражданите на държавите членки и на Съюза. Бюлетин № 34
Решение на Общия съд на Европейския съюз по дела T-307/12 и T-408/13, Adib Mayaleh

Споразумението за присъединяване на Европейския съюз към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи не е съвместимо с чл. 6, § 2 ДЕС, нито с Протокол (№ 8) относно чл. 6, § 2 от ДЕС за присъединяването на Съюза към Конвенцията. Бюлетин № 35
Становище 2/13 от 18.12. 2014 г. на СЕС (пленум) на основание чл. 218, § 11 ДФЕС

При разглеждането на молба за убежище, която се основава на опасение от преследване поради сексуалната ориентация, компетентните национални органи не следва да оценяват изявленията и представените в подкрепа на молбата доказателства чрез разпити, основаващи се единствено на стереотипни схващания за хомосексуалните лица, нито да провеждат подробни разпити за сексуалните практики или да приемат доказателства като извършване на хомосексуални актове, видеозаписи на такива актове или „тестове“ за установяване на хомосексуалността. Бюлетин № 35
Решение на СЕС по съединени дела C-148/13 и C-150/13

И чл. 35 от Директива 2004/38/ЕО, и чл. 1 от Протокол (№ 20) относно прилагането на някои аспекти на чл. 26 от ДФЕС спрямо Обединеното кралство и Ирландия не позволяват на държава членка да изисква по съображения за обща превенция членовете на семейството на гражданин на ЕС, които притежават валидна карта за пребиваване, издадена от друга държава членка, да притежават разрешение за влизане съгласно националното право, за да могат да влязат на територията ѝ. Бюлетин № 35
Решение на СЕС по дело C-202/13, McCarthy

Директива 96/71/ЕО относно командирането на работници в рамките на предоставянето на услуги не допуска забраната за прехвърляне на вземания по трудови правоотношения, установена в правната уредба на държавата членка по седалището на предприятието, което командирова работници на територията на друга държава членка, да е пречка за предявяването на иск от синдикална организация пред юрисдикция на втората държава членка, в която се извършва работата. Бюлетин № 37
Решение на СЕС по дело C-396/13

Обстоятелството, че търсещият убежище се е въздържал да премине процедура по общия ред за отказ от военна служба, дори да се твърди, че отказът му има за цел избягване на участието във военни престъпления, изключва всякаква закрила по чл. 9, § 2, буква д) от Директива 2004/83[5], освен ако молителят докаже, че не е имал достъп до никаква процедура от такова естество в неговото конкретно положение. Бюлетин № 37
Решение на СЕС по дело C-472/13

[5] Директива 2004/83/ЕО на Съвета от 29 април 2004 г. относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила е отменена с Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно стандарти за определя-нето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила, считано от 21.12.2013 г.

Директива 2004/35 относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологичните щети допуска национална правна уредба, която, при положение че не може да бъде установено лицето, отговорно за замърсяването на даден терен или то да бъде задължено да предприеме мерки за отстраняване, не позволява на компетентния орган да наложи изпълнението на превантивни мерки и мерки за отстраняване на неотговорния за замърсяването собственик на терена, като същият е длъжен само да възстанови разноските за осъществените от компетентния орган действия до размера на пазарната стойност на обекта, определена след осъществяването им. Бюлетин № 38
Решение на СЕС по дело С-534/13

Член 4, § 1 от Директива 2008/104/ЕО относно работа чрез агенции за временна заетост се отнася само до компетентните органи на държавите членки, като им налага задължение да прегледат националната си правна уредба, за да гарантират, че съществуващите забрани или ограничения за използване на работа чрез агенции за временна заетост продължават да бъдат оправдани от съображения от общ интерес, и не налага на националните юрисдикции задължение да не приложат всяка национална разпоредба, която съдържа забрани или ограничения, неоправдани от такива съображения. Бюлетин № 38
Решение на СЕС по дело С-533/13

---

1) Член 6 от Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на проекти върху околната среда не допуска държава членка да провежда дейностите по участие на обществеността в процеса на вземане на решения в седалище на компетентния регионален административен орган, а не общинска единица по местонахождение на този проект, когато приложената конкретна процедура не осигурява ефективно спазване на правата на заинтересованата общественост.
2) Членове 9 и 11 от Директива 2011/92 не допускат на членове на заинтересованата общественост се предоставя срок за подаване на жалба, който започва да тече от оповестяването в интернет на разрешение за осъществяване на проект, когато те не са имали предварително подходяща възможност да се информират за процедурата за даване на разрешение за осъществяване съгласно чл. 6, § 2 от тази директива. Бюлетин № 43
Решение на СЕС по дело С-280/18

---

1) Като е въвела различна пенсионна възраст за жените и за мъжете съдии от полските общи съдилища и от Върховния съд и за полските прокурори, Република Полша не е изпълнила задълженията си по чл. 157 ДФЕС, както и по чл. 5, б. а) и чл. 9, § 1, б. е) от Директива 2006/54/ЕО за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите.
2) Като е предоставила на министъра на правосъдието правомощието да разрешава или не продължаване на изпълнението на функциите на съдиите от полските общи съдилища след навършване на новата пенсионна възраст, Република Полша не е изпълнила задълженията си по чл. 19, § 1, втора алинея ДЕС. Бюлетин № 43
Решение на СЕС по дело С-192/18

---

1) Член 7, § 1 от Директива 2003/88/ЕО относно някои аспекти на организацията на работното време допуска национални разпоредби и колективни трудови договори, които предвиждат предоставянето на дни платен годишен отпуск над предвидения в посочената разпоредба минимален период от четири седмици, като изключват възможността за прехвърляне на тези дни отпуск поради заболяване.
2) Член 31, § 2 във връзка с чл. 51, § 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага при наличието на такива национални разпоредби и колективни трудови договори. Бюлетин № 43
Решение на СЕС, голям състав, по съединени дела С-609/17 и С-610/17

Член 7, § 2, б. г) и д) от Регламент (ЕО) № 1896/2006 за създаване на процедура за европейска заповед за плащане и чл. 6, § 1 и чл. 7, § 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори, тълкувани от Съда и разгледани във връзка с чл. 38 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкуват в смисъл, че позволяват „съд“ по смисъла на посочения регламент, сезиран в рамките на процедура за европейска заповед за плащане, да поиска от кредитора допълнителна информация за договорните клаузи, на които е направено позоваване в подкрепа на въпросното вземане, за да упражни служебен контрол върху евентуално неравноправния характер на тези клаузи, и че поради това те не допускат национална правна уредба, която обявява за недопустими допълнителните документи, представени за тази цел. Бюлетин № 44
Решение на СЕС по съединени дела С-453/18 и С-494/18

В акта за преюдициално запитване на РС Благоевград относно тълкуването на чл. 402, ал. 2 КТ, който предвижда налагане на имуществена санкция с фиксиран минимален размер от 20 000 лв. на работодател заради непредставяне на документи, поискани му при извършване на проверка за правилното прилагане на трудовото законодателство, без възможност за съда евентуално да промени тази санкция, при положение че такава възможност е предвидена в националното право в сходни случаи на неизпълнение на разпореждания на държавен орган не са посочени каквито и да било обстоятелства, въз основа на които да може да се приеме, че главното производство се отнася до тълкуване или прилагане на норма от правото на Съюза, различна от съдържащите се в Хартата. Всъщност в акта за преюдициално запитване по никакъв начин не се установява, че главното производство се отнася до национална правна уредба, с която се прилага правото на Съюза по смисъла на чл. 51, § 1 от Хартата. Следователно произнасянето по въпросите, поставени от РС Благоевград с акт от 11 април 2019 г., очевидно не е от компетентността на Съда на Европейския съюз. Бюлетин № 46
Определение на СЕС по дело С-376/19

---

1) Член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да отхвърли заявление за събиране на семейството, подадено от гражданин на трета страна, съпруг(а) на лице, което е гражданин на Съюза и на тази държава членка и което никога не е упражнявало свободата си на движение, само и единствено поради това че този гражданин на Съюза не разполага с достатъчно средства за себе си и за своя(та) съпруг(а), с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане, без оглед на това дали между споменатия гражданин на Съюза и съпруга(та) му съществува отношение на зависимост от такова естество, че при отказ да се признае производно право на пребиваване на последния/последната, споменатият гражданин на Съюза би бил принуден да напусне територията на Съюза като цяло и по този начин би бил лишен от

ефективно упражняване на най-съществената част от правата, които му предоставя неговият статут.
2) Член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не е налице отношение на зависимост, което може да обоснове предоставянето на производно право на пребиваване по силата на този член, само и единствено поради това че съответният гражданин на държава членка, който е пълнолетен и никога не е упражнявал свободата си на движение, и съпруга(та) му, който/която е пълнолетен гражданин на трета страна, са длъжни да живеят съвместно в съответствие с предвидените в правото на държавата членка, чийто гражданин е този гражданин на Съюза, задължения в брака. Бюлетин № 46
Решение на СЕС по дело C-836/18

Правото на Съюза, и конкретно член 36 от Споразумението за Европейското икономическо пространство от 2 май 1992 г. и член 19, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че когато към държава членка, в която се намира гражданин на държава — членка на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ), която е страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство и с която Европейският съюз е сключил споразумение за предаване, е отправено искане за екстрадиция от трета държава по силата на Европейската конвенция за екстрадиция, подписана в Париж на 13 декември 1957 г., и когато на този гражданин е било предоставено убежище от посочената държава от ЕАСТ, преди да получи нейното гражданство, именно заради образуваните срещу него наказателни производства в държавата, отправила искането за екстрадиция, компетентният орган на замолената държава членка следва да провери, че екстрадицията няма да наруши правата по член 19, параграф 2 от Хартата на основните права, като предоставянето на убежище представлява особено сериозно съображение в рамките на тази проверка. При всички положения, преди да предвиди изпълнението на искането за екстрадиция, замолената държава членка е длъжна да уведоми споменатата държава от ЕАСТ и при необходимост, по искане на последната, да ѝ предаде този гражданин съгласно разпоредбите на споразумението за предаване, при условие че съгласно националното си право тази държава от ЕАСТ е компетентна да преследва въпросния гражданин за деяния, извършени извън националната ѝ територия. Бюлетин № 48
Решение на СЕС дело C-897/19 PPU

1) Член 3, параграфи 1—3 от Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО във връзка с членове 36 и 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, че допуска законодателство на държава членка, съгласно което разходите, произтичащи от наложените на предприятията за природен газ задължения за съхранение на природен газ, за да се гарантират сигурността и редовността на доставките на природен газ в тази държава членка, се поемат изцяло от клиентите на тези предприятия, които могат да бъдат физически лица, при условие че това законодателство преследва цел от общ икономически интерес, в съответствие е с принципа на пропорционалност и задълженията за обществена услуга, които то предвижда, са ясно определени, прозрачни, недискриминационни, подлежат на проверка и гарантират равни условия на достъп за предприятия за природен газ от Съюза до националните потребители. 2) Директива 2009/73 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска законодателство на държава членка, което освобождава регулаторния орган на тази държава членка по смисъла на посочената директива от задължението да спазва някои националноправни разпоредби, уреждащи

процедурата по приемане на нормативни актове, когато приема акт, с който се налага задължение за обществена услуга по смисъла на член 3, параграф 2 от посочената директива, при условие че приложимото национално законодателство същевременно гарантира съответствието на посочения акт със залегналите в тази разпоредба материалноправни изисквания, пълното мотивиране на този акт, публикуването му при запазване на поверителността на чувствителната търговска информация, ако това се налага, както и възможността за неговия съдебен контрол. Бюлетин № 48
Решение на СЕС дело С-5/19 „Овергаз Мрежи“ АД, „Българска газова асоциация“ срещу Комисия за енергийно и водно регулиране с участието на Прокуратура на Република България

---

1) Член 6, § 1, ал. 2 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила трябва да се тълкува в смисъл, че съдия-следовател, сезиран за да се произнесе по задържането на незаконно пребиваващ гражданин на трета страна с оглед на връщането му, е сред „другите органи“, посочени в тази разпоредба, които има вероятност да получат молби за международна закрила, но съгласно националното право не са компетентни да я регистрират. 2) Член 6, § 1, ал. 2 и 3 от Директива 2013/32 трябва да се тълкува в смисъл, че съдия-следовател, в качеството си на „друг орган“ по смисъла на тази разпоредба, трябва, от една страна, да информира незаконно пребиваващите граждани на трети страни за начина и реда на подаване на молба за международна закрила, и от друга страна, когато гражданин е изразил желание да подаде такава молба, да предаде преписката на органа, компетентен да регистрира тази молба, за да може този гражданин да се ползва от материалните условия за приемане и медицинските грижи, предвидени в чл. 17 от Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила. 3) Член 26 от Директива 2013/32 и чл. 8 от Директива 2013/33 трябва да се тълкуват в смисъл, че незаконно пребиваващ гражданин на трета страна, изразил желание да поиска международната закрила пред „друг орган“ по смисъла на чл. 6, § 1, ал. 2 от Директива 2013/32, не може да бъде задържан на основание, различно от предвидените в чл. 8, § 3 от Директива 2013/33. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело С-36/20 PPU

Член 7, § 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска тълкуване на национална разпоредба, което би попречило на съда, който е сезиран с иск или жалба от търговец или доставчик, насочени срещу потребител и попадащи в приложното поле да тази директива, и който се произнася неприсъствено поради неявяване на потребителя в насроченото заседание, за което е бил призован, да предприеме необходимите действия за събиране на доказателства, за да прецени служебно неравноправността на договорните клаузи, на които продавачът или доставчикът основава искането си, когато съдът изпитва съмнения относно неравноправността на тези клаузи по смисъла на споменатата директива. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело С-495/19

Член 13, §§ 1 и 2 от Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 г. за алтернативно решаване на потребителски спорове и за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива 2009/22/ЕО (Директива за АРС за потребители) трябва да се тълкува в смисъл, че търговец, който предоставя на своя

уебсайт достъп до общите условия на договорите за продажба или услуги, но не сключва договори с потребителите чрез този уебсайт, е длъжен да включи в тези общи условия информация за структурата или структурите за алтернативно решаване на спорове, в обхвата на чиято компетентност попада, когато се ангажира или е задължен да прибегне до тази структура или тези структури за решаване на споровете с потребители. В това отношение не е достатъчно посоченият търговец да включи тази информация в други достъпни на този уебсайт документи или в други раздели на същия, нито да предостави посочената информация на потребителя при сключване на договора, за който се прилагат посочените общи условия, посредством различен от тях документ. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело C-380/19

---

1) Общият принцип на правото на Съюза на зачитане на правото на защита трябва да се тълкува в смисъл, че ако в рамките на национални административни производства за извършване на ревизия и за определяне на данъчната основа на данък върху добавената стойност едно данъчнозадължено лице не е получило достъп до информацията, която се съдържа в административното му досие и която е била взета предвид при приемането на административно решение, с което му се налагат допълнителни данъчни задължения, и сезираната юрисдикция установи, че при липсата на това нарушение, производството би могло да доведе до различен резултат, този принцип изисква посоченото решение да бъде отменено. 2) Принципите, които уреждат прилагането от държавите членки на общия режим на данъка върху добавената стойност (ДДС), и по-специално принципите на данъчен неутралитет и на правна сигурност, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат, при наличието само на недоказани подозрения на националната данъчна администрация относно реалното осъществяване на търговските сделки, за които е издадена данъчна фактура, на данъчнозадълженото лице, адресат на тази фактура, да бъде отказано правото на приспадане на ДДС, ако то не може да представи, освен тази фактура, и други доказателства за реалното осъществяване на търговските сделки. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по дело C-430/19

…
2) Член 3, § 2, буква а) от Директива 2001/42 трябва да се тълкува в смисъл, че постановление и циркулярно писмо, всяко от които съдържа различни разпоредби относно изграждането и експлоатацията на вятърни генератори, включително мерки относно засенчването, безопасността и стандартите за шум, представляват планове и програми, за които трябва да се направи екологична оценка по силата на тази разпоредба. 3) Когато се окаже, че е трябвало да се направи екологична оценка по смисъла на Директива 2001/42 преди приемането на постановлението и циркулярното писмо, на които е основано оспорено пред национална юрисдикция разрешение за изграждане и експлоатация на вятърни генератори, поради което тези актове и разрешението не са в съответствие с правото на Съюза, посочената юрисдикция може да запази последиците от актовете и разрешението само ако съгласно вътрешното право това е допустимо в рамките на спора, с който е сезирана, и в случай че отмяната на посоченото разрешение би могла да има съществени последици за електроснабдяването на цялата съответна държава членка, и то само за времето, строго необходимо за отстраняването на тази незаконосъобразност. Запитващата юрисдикция следва при необходимост да направи тази преценка в рамките на спора в главното производство. Бюлетин № 49
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-24/19

---

1) Член 7, § 1 от Директива 2003/ 88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 г. относно някои аспекти на организацията на работното време трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална съдебна практика, по силата на която работник, който е уволнен незаконно, а по-късно е възстановен на работа в съответствие с националното право вследствие на отмяната на уволнението му със съдебно решение, няма право на платен годишен отпуск за периода от датата на уволнението до датата на възстановяването му на работа, поради това че през този период не е полагал действително труд за работодателя.
2) Член 7, § 2 от Директива 2003/ 88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална съдебна практика, по силата на която при последващо прекратяване на трудовото правоотношение – след като работникът е бил уволнен незаконно, а по-късно възстановен на работа в съответствие с националното право вследствие на отмяната на уволнението му със съдебно решение, този работник няма право на парично обезщетение за неизползвания платен годишен отпуск за периода от датата на незаконното уволнение до датата на възстановяването му на работа. Бюлетин № 49
Решение на СЕС по съединени дела C-762/18 и C-37/19

По жалби на Европейската комисия и на Съвета на ЕС Съдът отменя решението на Общия съд от 4 декември 2018 г., Carreras Sequeros и др./Комисия (T-518/16), с което Общият съд отменя решенията на Комисията за определяне за 2014 г. на броя на дните годишен отпуск на жалбоподателите в първоинстанционното производство – длъжностни лица и договорно наети служители на Комисията.
По основанията на жалбите относно грешки при прилагане на правото, свързани с тълкуването на чл. 31, § 2 от Хартата на основните права на ЕС и на Директива 2003/88, както и с установяването на нарушение на правото на платен годишен отпуск, Съдът стига до заключение, че обратно на приетото от Общия съд, разпоредба от правото на Съюза като новия чл. 6 от приложение X към Правилника за длъжностите лица на ЕС, чиято цел е да уточни продължител-ността на правото на годишен отпуск, от което трябва да се ползват длъжностните лица и служителите на служба в трета държава, като във всички случаи им гарантира продължителност, по-голяма от минималните изисквания по чл. 7, § 1 от Директива 2003/88, не може да се счита, че нарушава естеството и целта на прогласеното в чл. 31, § 2 от Хартата основно право на платен годишен отпуск, макар да води до намаляване на броя на дните платен годишен отпуск, на който съответните работници са имали право при действието на предходна разпоредба.
На основание чл. 61, ал. 1, изр. 2 от Статута на СЕС, Съдът постановява окончателно решение по делото, с което отхвърля жалбата по дело T-518/16, като приема за несъстоятелни посочените в нея основания нарушение на особеното естество и на целта на правото на годишен отпуск, на общия принцип на равно третиране, на принципа на защита на оправданите правни очаквания и на правото на зачитане на личния и семейния живот. Бюлетин № 51
Решение на СЕС (голям състав) по съединени дела C-119/19 P и C-126/19 P

---

1) Като е приела мярката, предвидена в чл. 76, § 1, б. а) от Закона относно националното висше образование, която обвързва упражняването в Унгария на дейност по предоставяне на обучение, за което се издават дипломи, от чуждестранни висши учебни заведения, установени извън Европейското икономическо пространство (ЕИП), с условието унгарското правителство и правителството на държавата, където е седалището на съответното учебно заведение, да са сключили обвързващо международно споразумение, Унгария не е изпълнила задълженията си, произтичащи от чл. XVII от

Общото споразумение по търговията с услуги (ГАТС), включено в приложение 1 Б от Споразумението за създаване на световната търговска организация, подписано в Маракеш и одобрено с Решение 94/800/ЕО на Съвета относно сключването от името на ЕО, що се отнася до въпроси от нейната компетентност, на споразуменията, постигнати на Уругвайския кръг на многостранните преговори (1986—1994 г.).
2) Като е приела мярката, предвидена в чл. 76, § 1, б. б) от Закона относно националното висше образование, която обвързва упражняването в Унгария на образователна дейност от чуждестранни висши учебни заведения с условието тези учебни заведения да предлагат висше образование в държавата, в която е седалището им, доколкото тази разпоредба се прилага по отношение на висши учебни заведения, чието седалище е в трета страна — членка на Световната търговска организация, Унгария не е изпълнила задълженията си по чл. XVII от ГАТС, а доколкото тази разпоредба се прилага по отношение на висшите учебни заведения, чието седалище е в друга държава членка, Унгария не е изпълнила задълженията си по чл. 49 от ДФЕС и по чл. 16 от Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар.
3) Като е приела мерките, предвидени в чл. 76, § 1, б. а) и б) от Закона относно националното висше образование, Унгария не е изпълнила задълженията си, произтичащи от чл. 13, чл. 14, § 3 и чл. 16 от Хартата на основните права на ЕС. Бюлетин № 53
Решение на СЕС (голям състав) по дело C-66/18

Член 5, § 5, изр. 1 от Директива 2008/104/ЕО относно работа чрез агенции за временна заетост трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която не ограничава броя на възможните последователни назначения на един и същ назначен чрез агенция за временна заетост работник в едно и също предприятие ползвател и която не поставя законосъобразността на използването на временната заетост в зависимост от посоч-ването на причините от техническо естество или наложени от характера на производството, организацията или заместването, обуславящи това използване. Тази разпоредба обаче трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да не приеме никакви мерки, за да запази временния характер на работата чрез агенция за временна заетост, както и национална правна уредба, в която не е предвидена никаква мярка за предотвратяване на последващи назначения на един и същ назначен чрез агенция за временна заетост работник в едно и също предприятие ползвател, с цел да се заобиколят разпоредбите на Директива 2008/104 като цяло. Бюлетин № 53
Решение на СЕС по дело C-681/18

Член 21 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска прилагането на законодателство на държава членка, по силата на което родител, който задържа детето си в друга държава членка без съгласието на назначения попечител, се наказва с наказателноправна санкция дори когато не е употребена сила, заплашване с тежки последици или хитрост, а когато детето се намира на територията на първата държава членка, това деяние е наказуемо само в случай на употреба на сила, заплашване с тежки последици или хитрост. Бюлетин № 54
Решение на СЕС по дело C-454/19

---

1) Член 9, параграф 2, буква д) от Директива 2011/95/ЕС от 13 декември 2011 г. относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна

закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила, трябва да се тълкува в смисъл, че когато правото на държавата по произход не предвижда възможност да се откаже изпълнение на военната служба, тази разпоредба допуска отказът да бъде установен в положение, при което съответното лице не е предявило формално отказа си съгласно конкретна процедура и е избягало от своята държава на произход, без да се яви пред военната администрация.

2) Член 9, параграф 2, буква д) от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че в контекст на обща гражданска война, характеризи-раща се с многократно и системно извършване на посочените в член 12, параграф 2 от същата директива престъпления или деяния от армията чрез използване на наборни военно-служещи, за наборник, който отказва да отбие военната си служба в случай на военни действия, но не знае бъдещото си военно разпределение, изпълнението на военната служба предполага извършването на такива престъпления или деяния, независи-мо от военното разпределение.

3) Член 9, параграф 3 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква да е налице връзка между мотивите, посочени в член 10 от тази директива, и наказателното преследване и наказанията по член 9, параграф 2, буква д) от посочената директива.

4) Член 9, параграф 2, буква д) във връзка с член 9, параграф 3 от Директива 2011/95 трябва да се тълкува в смисъл, че наличието на връзка между мотивите, посочени в член 2, буква г) и член 10 от тази директива, и наказателното преслед-ване и наказанията при отказ да се отбие военната служба, посочени в член 9, параграф 2, буква д) от посочената директива, не може да се счита за установено единствено поради факта че наказателното преследване и наказанията са свързани с този отказ. Въпреки това съществува силна презумпция, че отказът да се отбие военната служба при условията, уточнени в член 9, параграф 2, буква д) от същата директива, е свързан с едно от петте основания, припомнени в член 10 от нея. Компетентните национални органи следва да проверят правдопо-добността на тази връзка с оглед на всички разглеждани обстоятелства. Бюлетин № 54

Решение на СЕС по дело C-238/19

Държава членка, която приема решение за отказ да издаде „шенгенска“ виза поради възражение, отправено от друга държава членка, трябва да посочи в това решение коя е тази държава членка и конкретното основание за отказ, възприето на базата на това възражение, евентуално заедно със съображенията за възражението.

Член 32, §§ 2 и 3 от Регламент (ЕО) № 810/2009 от 13 юли 2009 г. за създаване на Визов кодекс на Общността, изменен с Регламент (ЕС) № 610/2013 от 26 юни 2013 г., във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкува в смисъл, от една страна, че изисква от държавата членка, приела окончателно решение за отказ да издаде виза на основание член 32, параграф 1, буква а), подточка vi) от Регламент № 810/2009, изменен с Регламент № 610/2013, поради отправеното от друга държава членка възражение за издаване на визата, да посочи в това решение коя държава членка е отправила такова възражение, конкретното основание за отказ, възприето на базата на това възражение, евентуално заедно със съображенията по същество за възражението, както и органа, към който кандидатът за виза може да се обърне, за да разбере кои са наличните способи за защита в другата държава членка, и от друга страна,

че когато срещу това решение е подадена жалба на основание член 32, параграф 3 от Регламент № 810/2009, изменен с Регламент № 610/2013, съдилищата на приелата решението държава членка не могат да разглеждат по същество законосъобразността на възражение-то срещу издаването на визата, отправено от друга държава членка. Бюлетин № 54

Решение на Съда (Голям състав) по съединени дела C-225/19 и C-226/19

Член 1, § 1 и чл. 2, б. в) от Директива 2014/41/ЕС относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси трябва да се тълкуват в смисъл, че понятията „съдебен орган“ и „издаващ орган“ по смисъла на тези разпоредби обхващат прокурора на държава членка или, по-общо, прокуратурата на държава членка, независимо от законоустановеното отношение на подчинение, което евентуално съществува между прокурора или прокуратурата и изпълнителната власт на тази държава членка, и независимо от риска прокурорът или прокуратурата да получават пряко или косвено конкретни разпореждания или указания от тази власт при приемането на решение за издаване на европейска заповед за разследване. Бюлетин № 55

Решение на СЕС (голям състав) по дело C-584/19

1) Членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че се прилагат към положението на гражданин на Европейския съюз, който е гражданин на една държава членка, но пребивава на територията на друга държава членка, до която е отправена молба за екстрадицията му от трета страна, дори когато този гражданин е преместил центъра на своите интереси в тази друга държава членка към момент, в който все още не е имал статут на гражданин на Съюза.

2) Членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че когато държавата членка, чийто гражданин е издирваното лице, гражданин на Съюза, по отношение на което от трета страна е отправена молба за екстрадиция до друга държава членка, е уведомена от последната за наличието на молбата за екстрадиция, нито една от тези държави членки не е длъжна да поиска от молещата трета страна да ѝ изпрати копие на наказателното дело, за да може държавата членка, чийто гражданин е лицето, да прецени основанията самата тя да проведе наказателното преследване срещу посоченото лице. При условие че надлежно е уведомила държавата членка, чийто гражданин е същото лице, за наличието на молба за екстрадиция, за всички правни и фактически обстоятелства, които са представени от молещата трета страна в рамките на молбата, и за всяка промяна в положението на издирваното лице, която има отношение към евентуалното издаване срещу него на европейска заповед за арест, замолената държава членка може да екстрадира лицето, без да е длъжна да изчаква изрично решение на държавата членка, чийто гражданин е това лице, с което се отказва издаването на такава европейска заповед за арест, отнасяща се най-малкото до същите престъпления като посочените в молбата за екстрадиция, когато последната държава членка не е предприела необходимите действия по издаването на такава заповед в разумен срок, който ѝ е определен в тази връзка от замолената държава членка при отчитане на всички обстоятелства по делото.

3) Членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че държавата членка, до която е изпратена молба за екстрадиция с цел наказателно преследване на гражданин на Съюза от трета страна, не е длъжна да откаже екстрадицията и сама да проведе наказателно преследване, ако това е възможно съгласно националното ѝ право. Бюлетин № 55

Решение на СЕС (голям състав) по дело С-398/19

1) Унгария не е изпълнила задълженията си по чл. 5, чл. 6, § 1, чл. 12, § 1 и чл. 13, § 1 от Директива 2008/ 115/ЕО относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, на чл. 6, чл. 24, § 3, чл. 43 и чл. 46, § 5 от Директива 2013/32/ЕС относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила и членове 8, 9 и 11 от Директива 2013/33/ЕС за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила:

– като е предвидила, че пристигащите от Сърбия и искащи да получат в Унгария достъп до процедура за международна закрила граждани на трети страни и лица без гражданство могат да подават молби за международна закрила само в транзитните зони Рьоске (Унгария) и Томпа (Унгария), и като същевременно с това е прилагала последователна и обща административна практика, с която драстично е ограничавала броя на допусканите на ден в тези транзитни зони кандидати за международна закрила,
– като е въвела система за общо задържане на кандидатите за международна закрила в транзитните зони Рьоске и Томпа, без да спази гаранциите по чл. 24, § 3 и чл. 43 от Директива 2013/32 и по членове 8, 9 и 11 от Директива 2013/33,
– като е позволила всички граждани на трети страни, които са в незаконен престой на територията ѝ, освен в случай на подозрение за извършено престъпление, да бъдат извеждани, без да се спазват процедурите и гаранциите по чл. 5, чл. 6, § 1, чл. 12, § 1 и чл. 13, § 1 от Директива 2008/115,
– като е поставила в зависимост от условия, противоречащи на правото на Съюза, упражняването от кандидатите за международна закрила, които попадат в приложното поле на чл. 46, § 5 от Директива 2013/32, на правото им да останат на нейна територия.
Бюлетин № 55

Решение на СЕС (голям състав) по дело С-808/18 Европейската комисия срещу Унгария

1) Член 6, § 1 от Директива 2008/115/ЕО относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с член 24, § 2 от Хартата , трябва да се тълкува в смисъл, че преди да издаде решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице, съответната държава членка трябва да извърши цялостна и задълбочена преценка на положението на това лице, като надлежно вземе предвид висшия интерес на детето. В този контекст тази държава членка трябва да се увери, че в държавата на връщане съществува подходяща възможност за приемане на въпросното непридружено ненавършило пълнолетие лице.
2) Член 6, § 1 от Директива 2008/115, във връзка с член 5, буква а) от тази директива и с оглед на член 24, § 2 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че държавата членка не може да прави разграничение между непридружените ненавършили пълнолетие лица с единствен критерий тяхната възраст, за да провери дали съществува подходяща възможност за приемане в държавата на връщане.
3) Член 8, § 1 от Директива 2008/115 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка, която вече е взела решение за връщане на непридружено ненавършило пълнолетие лице и се е уверила съгласно член 10, § 2 от тази директива, че то ще бъде предадено на член на неговото семейство, на определен настойник/попечител или на

подходящи приемни центрове в държавата на връщане, впоследствие да не извежда това лице, докато същото не навърши 18 години. Бюлетин № 56
Решение на СЕС по дело C-441/19

Членове 3, 4, 6 и 15 от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат държава членка да задържи по административен ред гражданин на трета страна, който е в незаконен престой на нейна територия, с цел да се извърши принудителното прехвърляне на този гражданин в друга държава членка, в която посоченият гражданин разполага със статут на бежанец, когато същият гражданин е отказал да изпълни издаденото му разпореждане да отиде в другата държава членка и не е възможно да се издаде решение за връщането му. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-673/19

Клаузи 1.1, 1.2 и 2.1 и клауза 3.1, б. б) от Рамковото споразумение за родителския отпуск (ревизирано) от 18 юни 2009 г., което се съдържа в приложението към Директива 2010/18/ЕС на Съвета за прилагане на ревизираното рамково споразумение за родителския отпуск, сключено между Конфедерацията на европейския бизнес (BUSINESSEUROPE), Европейската асоциация на занаятите и малките и средните предприятия (UEAPME), Европейския център на предприятията с държавно участие и на предприятията от общ икономически интерес (CEEP) и Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC), и за отмяна на Директива 96/34/ЕО трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която поставя като условие за предоставянето на право на родителски отпуск съответният родител да е бил нает на работа за непрекъснат период от поне дванадесет месеца, непосредствено предхождащ началото на родителския отпуск. Посочените клаузи не допускат обаче национална правна уредба, която поставя като условие за предоставяне на право на родителски отпуск съответният родител да е имал статут на работник към момента на раждането или осиновяването на детето. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-129/20

СЕС отхвърля жалбата на г-н John Dalli за отмяна на решението на Общия съд по делото Dalli/Комисия (T-399/17), с което се отхвърля искът му за обезщетение за вредите, които твърди, че е претърпял поради неправомерното според него поведение на Европейската комисия и на Европейската служба за борба с измамите (OLAF) във връзка с прекратяване на функциите му като член на Комисията през 2012 г. СЕС приема, наред с другото, че г-н Dalli не е доказал, че прякото участие на директора на OLAF в някои разследващи дейности, което може да бъде свързано с възлагащите му тази активна роля приложими разпоредби, чиято валидност той и не оспорва, е в състояние да накърни обективната безпристрастност на тази служба, в нарушение на чл. 41, § 1 от Хартата. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-615/19 P

Членове 89 и 90 от Регламент (ЕО) № 1224/2009 на Съвета за създаване на система за контрол на Общността за гарантиране на спазването на правилата на общата политика в областта на рибарството, за изменение на регламенти (ЕО) № 847/96, (ЕО) № 2371/2002, (ЕО) № 811/2004, (ЕО) № 768/2005, (ЕО) № 2115/2005, (ЕО) № 2166/2005, (ЕО) № 388/2006, (ЕО) № 509/2007, (ЕО) № 676/2007, (ЕО) № 1098/2007, (ЕО) № 1300/2008, (ЕО) № 1342/2008 и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 2847/93, (ЕО) № 1627/94 и (ЕО)

№ 1966/2006, при прочита им в светлината на принципа на пропорционалност, закрепен в чл. 49, § 3 от Хартата на основните права на ЕС, трябва да се тълкуват в смисъл, че — при условие запитващата юрисдикция да извърши необходимите проверки — допускат национална разпоредба, която, за да санкционира нарушение на чл. 32 от Регламент (ЕО) № 850/98 на Съвета относно опазването на рибните ресурси посредством технически мерки за защита на младите екземпляри морски организми, изменен с Регламент (ЕС) № 227/2013 на Европейския парламент и на Съвета, предвижда не само налагането на глоба, но също и задължителна конфискация на улова и на забранените или неотговарящи на изискванията риболовни съоръжения, открити на борда на съответния кораб. Бюлетин № 57
Решение на СЕС по дело C-77/20

Член 5, § 3 от Регламент (ЕО) № 261/2004 относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети трябва да се тълкува в смисъл, че стачно движение, започнало по призив на синдикална организация на персонала на опериращ въздушен превозвач в съответствие с предвидените в националното законодателство условия, по-специално с изисквания в него срок за предизвестие, което има за цел да се предявят исканията на работниците на този въздушен превозвач, и последвано от категория персонал, необходим за осъществяване на полет, не попада в обхвата на понятието „извънредно обстоятелство“ по смисъла на тази разпоредба. Бюлетин № 58
Решение на СЕС по дело C-28/20

При транспонирането на чл. 4, т. 5 от Рамково решение 2002/584/ПВР от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки в националното право изпълняващият съдебен орган трябва да разполага с право на преценка, за да определи дали следва да откаже да изпълни европейска заповед за арест на основанието, посочено в тази разпоредба. Понятието „същите деяния“ в чл. 4, т. 5 и чл. 3, т. 2 от Рамково решение следва да получи еднакво тълкуване. Член 4, т. 5, който обвързва прилагането на предвиденото в тази разпоредба основание, на което изпълнението може да бъде отказано, с условието, ако присъдата е осъдителна, наказанието да е изтърпяно, да се изтърпява към момента или вече да не подлежи на изпълнение съгласно правото на страната, в която е постановена присъдата, трябва да се тълкува в смисъл, че това условие е изпълнено, когато издирваното лице е осъдено с влязла в сила присъда на наказание лишаване от свобода за същите деяния, което наказание то е изтърпяло отчасти в третата страна, в която е постановена присъдата, а за остатъка е било освободено от изтърпяване от несъдебен орган на тази страна по силата на мярка за общо опрощаване на наказания, която се прилага и спрямо осъдени за тежки престъпления лица и която не се основава на обективни съображения, свързани с наказателната политика. При упражняването на правото на преценка, с което разполага, изпълняващият съдебен орган следва да претегли, от една страна, предотвратяването на безнаказаността и борбата с престъпността и от друга страна, гарантирането на правната сигурност на съответното лице. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело C-665/20 PPU

Член 10, § 2 и член 22, § 1 от Директива 2008/48/ЕО от 23 април 2008 г. относно договорите за потребителски кредити трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която налага всички елементи на договор за потребителски

кредит да бъдат представени с еднакъв по вид, формат и размер шрифт — не по-малък от 12. Бюлетин № 59
Определение на СЕС по дело С-535/20 (БНП Париба Пърсънъл Файненс“ С.А. Париж)

---

1) Член 6, § 1 от Директива 93/13/ЕИО от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд следва да установи неравноправния характер на клауза в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, дори когато тази клауза е била изменена по договорен път от страните. Това установяване води до възстановяване на положението, в което потребителят би се намирал, ако клаузата, чиято неравноправност е установена, не съществуваше, освен ако посредством изменение на посочената неравноправна клауза потребителят се е отказал свободно и информирано от такова възстановяване, като националната юрисдикция следва да извърши необходимата проверка в това отношение. От тази разпоредба обаче не следва, че установяването на неравноправния характер на първоначалната клауза по принцип има за последица недействителност на договора, стига изменението на тази клауза да е позволило да се възстанови равновесието между произтичащите от договора права и задължения на тези страни и да се отстрани съответният порок.
2) Член 6, § 1 и член 7, § 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че от една страна, те допускат националният съд да премахне само неравноправния елемент от клауза в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, когато националните законодателни разпоредби, които уреждат употребата ѝ, обслужват преследваната с тази директива възпираща цел, стига този елемент да представлява отделно договорно задължение, чийто евентуален неравноправен характер може да бъде предмет на индивидуализирана проверка. От друга страна, тези разпоредби не допускат запитващата юрисдикция да премахне само неравноправния елемент от клауза в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, когато такова премахване ще доведе до изменение на съдържанието на посочената клауза, като се засегне същността ѝ, като запитващата юрисдикция следва да извърши необходимата проверка в това отношение.
3) Член 6, § 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че последиците от установяването по съдебен ред на наличието на неравноправна клауза в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, се уреждат от разпоредбите на националното право, като въпросът за запазването на действието на такъв договор трябва да се преценява служебно от националния съд при прилагане на обективен подход въз основа на тези разпоредби.
4) Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 във връзка с чл. 47 от Хартата на основните права трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, който установява неравноправността на клауза в договор между продавач или доставчик и потребител, трябва да информира последния — в рамките на националните процесуални разпоредби и след обсъждане при условията на състезателност — за правните последици от обявяването на такъв договор за недействителен, независимо дали потребителят е представляван по делото от професионален пълномощник. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело С-19/20

Член 19, § 1, втора алинея ДЕС е приложим по дело, по което национална юрисдикция е сезирана с жалба по националното право с искане да се произнесе по съответствието с правото на Съюза на националните разпоредби, уреждащи процедурата по назначаване

на съдии в държавата членка на тази юрисдикция. За целите на тълкуването на чл. 19 ДЕС трябва надлежно да бъде взет предвид чл. 47 от Хартата.
Член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС допуска национални разпоредби, които предоставят на министър-председателя на съответната държава членка правомощие за вземане на решения в процеса за назначаване на съдии, като същевременно предвиждат участие в този процес на независим орган, на който е възложено по-специално да оценява кандидатите за съдии и да дава становище на министър-председателя. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело C-896/19

Член 27, § 1 от Регламент № 604/2013 от 26 юни 2013 г. за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство, с оглед на съображение 19 от него, и член 47 от Хартата на основните права трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, съгласно което съответният съд или друг правораздавателен орган, сезиран с жалба за отмяна на решение за прехвърляне, не може при разглеждането на тази жалба да взема предвид обстоятелства, настъпили след приемането на това решение, които са определящи за правилното прилагане на този регламент, освен ако това законодателство не предвижда специфично средство за правна защита — включващо разглеждане ex nunc на положението на съответното лице, с обвързващи за компетентните органи резултати — което може да се използва след настъпването на такива обстоятелства и което по-специално не е обусловено от това съответното лице да е лишено от свобода или изпълнението на посоченото решение да е непосредствено предстоящо. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело C-194/19

---

1. Принципът на ефективност трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, според която по отношение на иск, предявен от потребител, за да му бъдат възстановени суми, неоснователно заплатени в изпълнение на договор за кредит, на основание на неравноправни клаузи по смисъла на Директива 93/13/ЕО от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори или на клаузи, противоречащи на Директива 2008/48/ЕО от 23 април 2008 г. относно договорите за потребителски кредити, се прилага тригодишен давностен срок, който започва да тече от деня, в който е осъществено неоснователното обогатяване.
2. Член 10, § 2 и чл. 22, § 1 от Директива 2008/48, както са тълкувани в решение от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842), са прило-жими към договор за кредит, сключен преди постановяването на това решение и преди изменението на националната правна уредба, осъществено с оглед на съобразя-ване с възприетото в посоченото решение тълкуване. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по дело C-485/19

С уговорката, че запитващата юрисдикция трябва извърши съответните проверки, като вземе предвид всички релевантни обстоятелства, член 3, § 3, буква а) от Директива 2009/28/ЕО от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и членове 16 и 17 от Хартата на основните права във връзка с принципите на правна сигурност и защита на оправданите правни очаквания трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която предвижда намаляване или отлагане на плащането на насърчения за енергията, произведена от слънчеви фотоволтаични инсталации, предоставени по-рано с административни решения и

потвърдени с ad hoc споразумения, сключени между операторите на тези инсталации и публично дружество, когато тази правна уредба се отнася до вече предвидени, но все още недължими насърчения. Бюлетин № 59
Решение на СЕС по съединени дела C-798/18 и C-799/18

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко” № 49, вх. А, ет. 3
Тел./Факс: 02/980 39 67

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактори на бюлетина-каталог *адв. София Разбойникова* и *адв. Анна Гаврилова-Анчева*

E-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа, Съда на Европейския съюз и Общия съд на Европейския съюз.

В периода септември 2010 – септември 2012 г. настоящата публикация е осъществена с подкрепата на Институт „Отворено общество“ – София. Изложените в нея мнения и позиции принадлежат единствено на авторите на този материал. Те по никакъв начин не могат да се приемат за израз на мнения и позиции на Институт "Отворено общество“ – София.

В периода януари 2014 г. – юни 2015 г. каталогът се издава с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати заправата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

www.ngogrants.bg

От октомври 2019 г. каталогът се издава с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.